

Jászapáti hitszónoka
Pájer Antal válogatott prédikációi

JÁSZAPÁTI HITSZÓNOKA

Pájer Antal válogatott prédikációi

Válogatta, szerkesztette
és a bevezető tanulmányt írta:
Lisztóczy László

Római Katolikus Plébánia, Jászapáti
Dsida Jenő Baráti Kör, Eger
2007.

Lektorálta:
Kladiva Imre

Borítóterv:
Czímer Tamás

Fotó:
Varga József

Nyomdai munkálatok:
Konturs Nyomdaipari Kft.
Ügyvezető: *Ujhelyi Ferenc*

ISBN 978-963-87453-0-9

AJÁNLÁS

Az Úr Jézus többször beszélt a néphez. Megtette ezt közös imádság keretében is. „Összetekerte az Írást, átadta a szolgának és leült. A zsinagógában minden szem részegeződött” – olvassuk az evangéliumban. Mintegy végrendeletként ezt parancsolta apostolainak: „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek”. Mivel Ő velünk marad „a világ végezetéig”, parancsa az apostolok mindenkori utódainak is szól.

Szent Pál szerint „a hit hallásból fakad, a hallás pedig Krisztus tanításából”. A papok első teendője tehát, hogy Isten evangéliumát mindenkinek hirdessék. Vasárnapi és ünnepi szentmiséken kötelező szentbeszédet mondaniuk.

Amikor dr. Lisztóczy László irodalomtörténész említést tett arról, hogy az egri Főegyházmegyei Levéltárban rátalált Pájer Antal kéziratos prédikációira, melyeket érdemes lenne kötetbe rendezni, először a vállamat húztam. Azt hittem, hogy az évtizedekkel vagy évszázadokkal ezelőtt elhangzott szentbeszédék ma már elavultak, nem találják meg az utat a XXI. századi ember lelkéhez. Utólag be kell látnom, hogy tévedtem. Pájer Antal prédikációi napjainkban is gyönyörködtetőek és elgondolkodtatóak.

Vándorfy János jászapáti káplán *Jász-Apáthi város egyházának multja és jelene* (1895) című könyvében ezt írta róla: „mindent átölelő szeretete, hatalmas ékesszólása s jeles buzgalma által csakhamar lebilincselte híveinek szívét. Művelt gondolkozású, költői lelkületű, a társaságban szellemes férfiú volt. Még mindig emlegetik azon estéket, melyeket a város intelligenciájának körében majd itt, majd amott rendezett, hol egy-egy újabb költeményének felolvasása, a fiatalok szavaltatása s egyéb nemes

időtöltés által felejthetlenné tette emlékét. Költeményeinek elbírálása nem tartozik kitűzött céloom körébe, de most is szívesen emlékszem vissza egy-egy kitűnő költeményére, melyeket hévvel szavaltunk el a gyöngyösi gimnázium önképzőkörének gyűlésein. Mint Jász-Nagykun-Szolnok vármegyének virilis közigazgatási tagja ragyogó szónoki tehetségével igen szép sikereket aratott...”

Szentbeszédeiben ma is erőteljesen hat még ránk mindenkor és mindenben Istenre hagyatkozó, hívő lelkülete, a szavak közé rejtett, szeretetet, jóságot megbocsátást sugárzó egyénisége, magával ragadó, prédikációiban is megmutatkozó költői tehetsége.

Nehéz helyzetekben is jótettekre buzdít. Egy aszályos év után elmondott újévi beszédében például így: „Tudom, hogy hosszú szárazság uralkodván, kevés eső és harmat öntözte rétjeinket, mezeink és szántóföldjeink egész határát, de azért megszánta Isten az ő népét, s adott... annyit, amennyivel újig be fogjuk érni; sőt ha szíveitek jóságát megőrzitek, a szegény koldusok sem halnak el mellettünk éhen.”

A szeretetet Jézus Krisztus hegyi beszédéből és Szent Pál apostol híres himnuszából tanulta: válogatás és megkülönböztetés nélkül árasztotta minden rendű és rangú emberre. Íme egy részlet az 1842-es karácsony második napján elmondott beszédéből: „Mi mindnyájan az Isten képére teremteténk, s egy Atyának fiai vagyunk, testvérek az Úrban; és illik, hogy a testvérek egymást szeressék... Vajon el kell-e jobb kezünket azért vágni, mivel egy véletlen fogással bal kezünkön sebet ejte?... Felebarátunkat azért megvetni, mivel kedvünk s akaratunk ellen cselekszik, annyit tenne, mint Istenre magára haragudni.”

És ilyen költői is tudott lenni: „Rövid az élet, megszámtívak életed napjai, már úgyszólván a sír szélén állasz; meg kell hát térned, ha nem akarsz elszáradni, mint egy mérges fűszál, amely tenyésztett anélkül, hogy akár egy méhecske harmatot lelt volna levelén” (*Szent Mária Magdolna napján*).

Az idézett szemelvények önmagukban is sokatmondóan illusztrálják Pájer Antal prédikációinak nem mindennapi szépségeit és értékeit. Míves szavaik hulljanak égi mannaként mindannyiunk lelkére!

Köszönetet mondok dr. Lisztóczky László tanár úrnak fáradtságot nem kímélő, értékeket felszínre hozó tevékenységéért.

A prédikációgyűjteményt sok szeretettel ajánlom elsősorban jászapáti híveim és paptestvéreim figyelmébe.

*Jászapáti, 2007. január 25-én,
Szent Pál apostol megtérésének napján*

Kladiva Imre
c. kanonok, esperes, plébános

Lisztóczy László

Jászapáti költője és hitszónoka

Arcképvázlat Pájer Antalról

A reformkor – mely az 1825-ben összehívott országgyűléssel vette kezdetét, s az 1848. március 15-i forradalom győzelmével ért önnön lehetőségeinek kiteljesedéséhez és egyben megsemmisüléséhez – történelmünk legszebb korszakai közé tartozik. A magyar értelmiség legjobbait teremtő tettekre ösztönözte a romantikus nemzeteszme, a közjó szolgálatára, az egyéni szabadság és a nemzeti függetlenség kivívására, a sajátos nemzeti-népi értékek gyarapítására irányuló vágy és szándék.

A hazafias lelkesedés és tenniakarás nem ismert korlátokat, áthatolt a papneveldek falain, magával ragadta a kispapok viszonylag zárt közösségeit is. A hazai szemináriumokban az 1830-as években sorra alakultak az olvasókörok, amelyek a tehetséges kispapok önképzését szolgálták, s élénk érdeklődést mutattak az akkortájt páratlan virágzásnak indult magyar irodalmi élet eseményei iránt.

1835. december 19-én az egri teológián is Olvasó Társaság alakult, melyet az akkor odahelyezett tanulmányi felügyelő, Kovácsik József vett pártfogásába. Első számú mecénásuk pedig Pyrker János László érsek volt, aki nem a szolgálattelkűeket és a szürkéket, hanem a színes egyéniségeket, főként a tehetséges tollforgatókat karolta föl és gyűjtötte maga köré. Ez az önképzőkör jeles költők sorát bocsátotta útjára. Elsősorban a Pájer Antal, Tárkányi Béla és Mindszenty Gedeon alkototta triászt kell megemlítenünk, mely új korszakot nyitott a magyar szakrális líra történetében: minden korábbinál személyesebb és bensőségebb, az e világi lét-dimenziókhöz, a magyar hagyományokhoz és a hétköznapi élethez szorosabb szálakkal kötődő Isten-élményt szólaltatott meg.

Az egri szeminárium pezsgő szellemi légköréről ottjártakor, 1844 februárjában Petőfi is kedvező tapasztalatokat szerzett. A városba érkezésekor elsőként az akkor már Füzesabonyban káplánkodó Pájer Antalt kereste, s dicsérő szavakat mondott róla a kispapokkal folytatott beszélgetései során is.

Az említett triász tagjai közül ő volt a legidősebb, a költői pályára is korábban lépett, mint a többiek. Brisits Frigyes így méltatta jelentőségét: „a vallásos költészet megújítója Pájer Antal volt. Petőfi-tanítvány, de e mellett az első vallásos költői tehetség. Alakja elfelejtett, pedig több és jobb emlékezetre méltó. Ő a vallási líra igazi felnevelője, akit tanítványai, Tárkányi és Mindszenty elhomályosítottak. Az irodalomtörténet ezek nevéhez fűzi a vallási líra végleges kialakulásának tényét, pedig mint költő talán ő volt a legnagyobb.”¹

*

Pájer Antal 1814. május 20-án született Makláron egyszerű és szegény polgárcsalád harmadik gyermekeként. Középiskolai tanulmányait az egri jezsuitáknál kezdte, a gyöngyösi ferenceseknél fejezte be. 1835-ben – az Olvasó Társaság megalakulásának és Koválcsik József odakerülésének esztendejében – az egri papnevelő intézet hallgatói közé lépett. Csakhamar az Olvasó Társaságnak is tevékeny tagjává vált, részt vett és felolvasásokat tartott havonként megtartott ülésein, bekapcsolódott élénk vitáiba. Ez a szellemi közösség ösztönözte és formálta költői ambícióit. 1836-tól kezdve rendszeresen publikált, a pályakezdés időszakában a verseken kívül néhány elbeszélést és cikket is. Költői tehetségére Vörösmarty Mihály is fölfigyelt, írásra biztatta és szép jövőt jósolt számára.²

Nyugtalan természete nehezen tűrte a szeminárium szigorú rendjét és fegyelmét. Szemrehányásokat kapott az idő tájt írt ver-

seinek csaknem kizárólagosan világi témaköre miatt is. Közöttük – a romantika által megkövetelt tematikai, műfaji változatosság jegyében és a lírai szerepjátszás illusztrációjaként – szerelmi dalok is fölbukkantak. Tanulmányai befejezésekor feljebbvalói kétségbe vonták a papi pályára való alkalmasságát. Kovácsik József vette őt védelmébe, akinek csak Pyrker érsek hatékony közreműködésével sikerült megtörnnie kollégái ellenállását. 1842. július 26-án néhány társával együtt fölszentelték.

A szemináriumtól kilépve rövid ideig a Heves megyei alispán, Brezovay József fia mellett nevelősködött. E munkában – melyet 1842. augusztus 7-én kezdett – kevés öröme telt. Pár hét múlva egészsége romlására hivatkozva azzal a kéréssel fordult előljáróihoz, hogy helyezték vidéki plébániára. 1842. október 10-én Füzesabonyba nevezték ki segédlelkésznek.

A füzesabonyi évek alatt az önképzésre, mindenekelőtt szónoki ismeretei gyarapítására fordított nagy gondot. Koncz Ákos szerint „lázás szorgalommal tanulmányozta a legkiválóbb egyházi szónokokat. Szép előadási képességgel lévén megáldva, szónoklatai csakhamar látogatottá váltak, s a környék nevezetesebb egyházi ünnepeire vetekedve siettek őt paptársai szónoknak megyni.”³

Füzesabonyban szolgált akkor is, amikor 1844. február 18. és 21. között Petőfi nevezetes egri látogatására sor került. A városba alighogy belépő költő a líceum közelébe érve egy épp arra sétáló papot pillantott meg, akitől elsőként Pájer Antal felől érdeklődött. Amikor megtudta, hogy ő már Füzesabonyban káplán, Tárkányi Béla hollétét kezdte firtatni, s tőle kért és kapott segítséget a papnevelő intézetben. Minderről az intézmény egyik növendéke, Zalár József számolt be. Visszaemlékezésében többek között arról olvashatunk, hogy a híres vendég a szemináriumban folytatott beszélgetései során is emlegette Pájer Antalt. A költészetért rajongó kispapok „az iskolai órákon kívül minden ide-

júket” az ő „társaságában töltötték, ki most már szívesen s igen érdekesen beszélgetett mindenről, főképp katonaéletéről. Igen sajnálta, hogy Pájerral, kit nagyon becsült, nem találkozhatott; szerette volna őt, mint mondá, főleg a »Szittyavirágok«-ért üdvözölni, melyek annyira megtetszettek neki, hogy egy almanachból, melyben megjelentek, kiírta azokat.”⁴

A Petőfi által említett almanach az *Emlény* 1842. évi kötete. Itt jelent meg *Szittyavirágok* címmel Pájer Antal hat szonettből álló ciklusa, amely a hun–magyar történelem néhány kiemelkedő alakját, helyszínét és eseményét vonultatja föl Attilától, „Isten ostorá”-tól Mátyás királyig.⁵ Az egyiknek *Az egri várban* a címe, melyben Petőfire emlékeztető szenvedéllyel ostromozta a haza újabb „ellenfelét”, a „fényűzés ragályos mételyét”, korának cím- és rangkórságát, az úrhatnámság, a divatmajmolás csillogó külsőségeit. Ugyanezt a gondolatot fejezte ki *Egy művelt hölgyhez* című szonettjében is, mely 1844-ben, kevéssel Petőfi egri látogatása előtt jelent meg a *Szivárvány* című miskolci almanachban. Ezt az évkönyvet Petőfinek úgyszintén ismernie kellett, hiszen az ő *Álom* című versét is közreadta.⁶ Vonzódása Pájer Antalhoz tehát tetten érhető és sokatmondó versélmények-re alapozódott.

A hozzá eljutott információk alapján Pájer Antal is megörökítette Petőfi egri látogatását. A *Petőfihez* című vers kezdő sorai-
ban szentesítette a Zalár József által följegyzett adatot, és sajnál-
kozását fejezte ki találkozásuk elmaradása miatt:

*Azt mondják, hogy kerestél engemet
Utadban egykor, Egren átmenet?
Sajnálom, hogy szándékod összement;
De még inkább azt, hogy az árva szent
(Már én, magam) téged nem láthatott;
S mely elvitt, szinte szidtam a napot...*

Pájer Antal Petőfihez fűződő viszonya a magyar irodalomtörténet figyelemre méltó, említést érdemlő epizódjai közé tartozik. Nemcsak eszméik, hanem költői törekvéseik között is rokon vonásokat fedezhetünk föl. Pájer Antal ugyanolyan változást hozott az egyházi, mint Petőfi a világi költészetben: a népiesség motívumkincsével gazdagította kifejezőeszközeit. Kortársai „az egyházi költészet Petőfijé”-nek nevezték, aki „a szeráfi költészetben” először honosította meg „a népies hangot és felfogást”, s ezáltal közelebb hozta azt „a való élethez”.⁷ Szakítva elődei és a korabeli almanachlúra modorosságával és dagályosságával, egyszerű és természetes hangon, a friss életszerűség, a közvetlen élmény varázsával szólalt meg. Izzó haza- és szabadságszeretete, keresztényi részvétellel átítatott szociális érzéke, a szabályozott életrendből, az „ingmelles” társadalomból kiszorultak és kitaszítottak, a pusztai szabadok és betyárok, a koldusok és csavargók iránt érzett rokonszenve, polgárpukkasztó szándéka, panteisztikus természetélménye is Petőfivel rokonítja. Az 1850-es évek közepétől kezdve egyre erőteljesebben felbuzgó szakrális költészetét a vallási néprajz művelői is haszonnal forgathatják.⁸

Az ifjabb pályatárs iránta tanúsított figyelme és megbecsülése azt is jelzi, hogy neve elevenen benne élt a kor magyar irodalmi tudatában. Termékeny és népszerű verselő volt, akinek az alkotásait a kor legrangosabb divatlapjai, almanachjai, szépirodalmi zsebkönyvei szívesen közölték. Bizonyára szónoki tehetsége és költői rangja is hozzájárult ahhoz, hogy Pyrker érsek még Petőfi látogatásának esztendejében ismét Egerbe hívta, s 1844. december 2-án a főszékesegyház káplánjává nevezte ki. Hitszónoki munkája mellett 1847. április 8-tól az érseki tanítóképző intézetben is tanított.

Az egrai évek alatt összegyűjtötte és sajtó alá rendezte addig írt verseit. Nevével először az *Emlékszózat...* című óda borítólapján találkozhatunk, mely 1846-ban jelent meg Egerben. Ezzel a művével a nagy pártfogó és jótevő, Pyrker érsek aranymiséje előtt tisztelgett. A

következő esztendőben Pesten látott napvilágot *Pájer Antal verseinek* első reprezentatív gyűjteménye, mely a cikluscím elhagyásával a *Szittyavirágok* szonettjeit és a *Petőfihez* írt költeményt is tartalmazta.

Négy esztendőt töltött Egerben. A város újabb elhagyását Koncz Ákos nyugtalan, álmodozó természetével, a falusi egyszerűség, csönd és béke utáni vágyával magyarázta.⁹ Származása, falun töltött gyermekora és családtagjainak korai elvesztése is hozzájárulhatott ahhoz, hogy mindig ott munkált benne a „térjünk vissza a természethez” Rousseau-i nosztalgiája, szeretett visszahúzódni magányának legbensőbb köreibe, feloldódni a természet idillikus közegében. Ferenczy Jakab jegyezte föl róla, hogy füzesabonyi káplánkodása idején a napi teendők elvégzése után a paplakkal szomszédos berkekben sétálgatott, ott „keresett és talált enyhet s vidulást, és emelkedtségében dalba önté érzelmeit”.¹⁰ Egyéniségéhez ez az életforma állt a legközelebb, erre irányuló vágya teljesült akkor, amikor 1848. június 9-én Tiszabábolnára került plébánosnak.

Falusi és papi magányában is magával ragadták az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eszméi és eseményei. Ezt bizonyítja mindenekelőtt *A nemzeti őrsereg dala*, mely 1848-ban önálló nyomtatványként látott napvilágot, s az isteni igazságszolgáltatás, a jogos önvédelem hitével és pátoszával buzdít a szabadság és a függetlenség védelmére.¹¹ A cím, a témaválasztás, a műfaj, a hangütés, a strófaszerkezet, az utolsó versszak első felében fölbukkanó kollektív és ünnepélyes fogalomtétel Petőfi *Nemzeti dalára* emlékeztet. Ugyanakkor ritmusában, rímképletében, képrendszerében és kifejezőmódjában számos egyéni lelemény is föltűnik. A különbségek az eltérő vershelyzetből és költői attitűdből fakadnak. Petőfi még a szolgaság és a szabadság közötti választásra szólítja föl olvasóit, Pájer Antal pedig már a kivívott szabadság fegyveres védelmére buzdít. Előbbi a nemzethez, utóbbi a nemzetőrséghez intézi szavait. Különösen eredeti és megragadó a vers refrénjében olvasható metafora, a rózsabimbó és a szabadság, a tövis és a kard

azonosítása. Ez a metafora gondolati és poétikai szempontból egyaránt a költemény jelképes központja. A legnagyobb meglepetést pedig az kelti, hogy egy római katolikus pap jogszerűnek és erkölcsösnek ítéli a fegyveres önvédelmi harcot, szükség esetén ő is kész arra, hogy kardot fogjon a kezébe:

*Meghozta a jövendő hévimánknak
Véres könyűkkel áztatott díját,
Most nézünk a szabadság hajnalának
Piros fényénél a világon át.
Mi a szabadság? Egy szép rózsabimbó,
Amelyet kardunk véd, mint tövise,
Enkardunk véd, mint a szélben ingó
Rózsát, ne tépje össze senki se.*

Tiszabábolnán várt rá életének egyik legfelkavaróbb szenvedélye és csalódása. Egy reménytelen szerelem kerítette hatalmába, gyötörte szívét és lelkét, de még ennél is jobban bántotta – Herke Rózsa szavait idézem – „az emberek rosszindulatú sutto-gása”.¹² Bizonyára ez az ifjúkori botlása is szerepet játszott abban, hogy később a keresztény bűnbánat és bűnbocsánat témaköre oly erőteljes hangsúlyt kapott verseiben és prédikációiban. Csalódottságát, meghasonlását tovább fokozta a szabadságharc bukása és az azt követő önkényuralom. Az újrakezdés reményével és lehetőségével ajándékozta meg Tiszafüred, amelynek plébániájára 1851. augusztus 26-án kapott kinevezést.

A Tiszafüreden eltöltött közel tizenegy esztendő költői pályája legtermékenyebb időszaka. Három új versgyűjteménye látott napvilágot. Elsőként 1854-ben a *Villámok*, mely a tiszabábolnai szerelem történetét, kötelesség és szenvedély drámai összeütközését örökítette meg egyetlen, kereken száz versből álló ciklusban. A kötetet barátja, Futó János adta ki Pesten, aki a kéziratot egy tiszafüredi látogatása

alkalmából kérte el tőle. Pájer Antal azzal a feltétellel adta át neki, hogy csak a neve nélkül jelentetheti meg. Erre ígéretet is kapott, de a kiadó szavát szegte, nem kis bosszúságot és kellemetlenséget okozva ezzel a költőnek, aki – életében nem először és nem is utoljára – jőhíszeműségének az áldozata lett. Az ebből fakadó szégyenérzet és lelkifurdalás is hozzájárult alkotói pályája gyökeres fordulatához: a versciklus megjelenése után csaknem véglegesen és teljes körűen szakított a világi témával. A két következő versgyűjtemény a kezét imára kulcsoló és Isten előtt térdre hulló pap alakját idézi. Sujánszky Antal 1857-ben Pesten *Szent lant*, Mindszenty Gedeon 1858-ban Egerben *Orgonavirágok* címmel adta ki istenes verseit. Igazi énjét és hangját ezekben a kötetekben találta meg, általuk a korabeli magyar szakrális líra első vonalába emelkedett.

Petőfi emlékéhez, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eszméihez való hűségét szemlélteti, hogy plébániáját – amelynek homlokzatán 1936 óta márványtábla hirdeti emlékét – az üldözöttek, a bujdosók egyik kedvelt, sűrűn és sokak által fölkeresett menedékhelyévé, átmeneti otthonává avatta.

A szakirodalom osztatlanul úgy véli, hogy a kelet-magyarországi bujdosásából Gyöngyösre tartó Sárosi Gyula is megszakította útját Tiszafüreden. Káplány József így foglalta össze ezt a feltevést: „Sárosy az Alföldről jött Heves megyébe, s mielőtt Gyöngyösre érkezett volna, megfordult a megye több részében, így Tisza-Füreden Pájer Antalnál, kinél huzamosb ideig tartózkodott s kinek lovai vitték be őt Gyöngyösre is.”¹³

Az idézet Tiszafüredre vonatkozó adata pontatlan. Sárosi Gyula ugyanis – szintén a szakirodalom egybehangzó megállapítása szerint – 1850 szeptemberétől 1852 novemberéig bujdosott Gyöngyösön. Pájer Antal pedig – mint említettük – 1851. augusztus 26-án foglalta el a tiszafüredi plébániát. Ezt az időpontot a tiszabábolnai és a tiszafüredi keresztelési anyakönyvek bejegyzései is szentesítik. 1850 szeptemberében és azt megelőzően tehát semmiképpen sem talál-

kozhattak egymással Tiszafüreden, csak Tiszabábolnán. Az viszont tény, hogy Pájer Antal Sárosi Gyulával annak gyöngyösi tartózkodása idején is kapcsolatban maradt. „Tiszafüredről – olvashatjuk Lakner Ilona *Sárosy Gyula élete és költészete* című tanulmányában – elég gyakran kocszott be Gyöngyösre, és ilyenkor Sárosyt mindig ellátta pénzzel és élelemmel...”¹⁴

Ha Sárosi Gyula nem is, Zalár József – az egri papnevelde hajdani növendéke, a későbbi nemzetőr és a Damjanich-hadtest tábori krónikása, maga is jeles költő – sokszor fölkereste a Tiszaparti menedékhelyet, s lelt oltalomra, vigaszra a régi jó barát oldalán. Két versében is megörökítette tiszafüredi emlékeit. Az egyik az 1858-ban keletkezett *Éjféli látogatás Pájernál*, amely az egyre inkább a saját hangjára találó, a nemzeti ellenállás kórusát gazdagító költő előtt tiszteleg, ki népe jobb jövőjéért könyörög Istenhez. *Emlékezés Tiszafüredre* című költeményében pedig így idézte föl a szabadságharc bukása utáni időket, s rajzolta meg a zsarnoksággal merészen szembeszegülő, plébániáján üldözött szabadságharcosoknak menedéket nyújtó Pájer Antal arcképét:

*Pap és költő – prófétátok,
Az vala ő a nagy átok
Napjaiban... Mily napok!
Síri csend volt, halál a szó,
Nagy úr lett a tömlöctartó...
De ő mégsem hallgatott.*

*Szomorú volt szíve, lelke,
De csüggedést nem ismerve
Vigasztalta híveit.
Bujdosók és menekültek
Mind tűzhelye köré gyűltek,
A reményt ott föllelik.*

*Magyarország eltiporva,
De ő lantján s a templomba
Szabadságát hirdeti;
Oly szelíd, megbocsátó, lágy,
De a haza elnyomóját
Átkozottnak mondja ki.*

Mindkét vers a vidéki pap példamutató helytállásáról, erkölcsi bátorságáról, önfeláldozó patriotizmusáról, a jogtiprók iránt táplált haragjáról tanúskodik az önkényuralom legsötétebb éveiben. A haza szabadságát és függetlenségét megalkuvás nélkül védelmező, az osztrák elnyomást következetesen elítélő magatartásával bizonyos fokig külön utakon járt a saját egyházában is. Ezt szemlélteti, hogy amikor Rudolf trónörökös megszületése után, 1858 augusztusában országszerte, így a tiszafüredi templomban is hálaadó szentmisét tartottak, a *Szittyavirágok* költője egy öreg ferences szerzetessel végeztette el a szertartást, amelyen ő „betyárkalapban”, nem az alkalomhoz illő papi öltözetben jelent meg. Egy rosszakarója föl is jelentette az egri érsekségen, s csak némi nehézségek árán tudott elfogadható magyarázatot adni a történetekre.¹⁵

1859-ben Szent István napján megtartott – itt is közzétett – prédikációjában minden bizonnyal az osztrák császárnak, Ferenc Józsefnek címezte a következő mondatokat: „Nem akarok én az államférfiak és kormányzófejedelmek dolgaiba avatkozni, és azoknak bölcsességét mérlegezni, mindazáltal nyíltan kimondom azt, amit már több nemzetek véres tapasztaláson tanultak meg, hogy csak a keresztény vallás lelkéből merített törvények köthetik az alattvalókat fejedelmeikkel úgy össze, mint gyermeket – szerető anyjával. Kimondom, hogy csak azon fejedelem kormányozhatja népeit igazságosan, bölcsen és Isten lelke szerint, csak azon fejedelem adhat egykor számot az igaz Bírónak, kinek kebelét keresztény vallásosság melegíti. Kimondom, hogy csak azon nép le-

het a legmagasabb dicsőségre épített trónnak is támasza, csak azon nép lehet a legragyogóbb korona alatt is boldog, amely megadja a császárnak is, ami a császáré, de megadja ám mindennek-előtt az Istennek is, ami az Istené!”

A Habsburg-házzal csak az 1867-es kiegyezés idején kötötte meg a maga különbékéjét, miután az uralkodó teljesítette a *Meghívó* című, 1865-ben keletkezett versében megszabott feltételeket:

*Öltsd a termetedre
Szent István palástját,
Tedd föl a fejedre
Tisztes koronáját.*

*S hogy e két ereklye
Lesz szerelmed tárgya:
Esküdj a keresztre
Jézus Máriára!*

Pájer Antal haza- és népszerűsége egyre szenvedélyesebb formában nyilatkozott meg és új motívumokkal is gazdagodott a szabadságharc leverése után. Vidéki elszigeteltségéből is aggódva figyelte hazája sorsát, tépelődései, szorongásai alkotói műhelyébe és a templomi szószékre is elkísérték. Versek sorával gazdagította a magyar Mária-kultusz Szent Istvánig visszanyúló történetét. Közülük a legszébb a *Himnusz a Szűz Máriához*, melyben a Magyarok Nagyszszonya oltalmába ajánlotta sokat szenvedett nemzetét. Olyan mélyen és tisztán élte át magyarságát, hogy abból más népek sajátos értékeinek a megbecsülésére és szeretetére is futotta. Patrióta volt, Illyés Gyula-i értelemben: jogot védett, egyetlen nép méltóságát sem sértette. A keresztény ember csalhatatlan iránytűjével igazodott el a vallási és a kisebbségi kérdés legnagyobb útvesztőiben is. Sokatmondóan illusztrálja ezt például *A rongyos zsidógyerek* és *A mi*

cigányainkhoz című – néhány évvel később íródott – verse. Az előbbiről – mely az *Orgonavirágok* című kötetben jelent meg – a Vigilia recenzense azt írta, hogy „az allegorizáltságnak olyan szintjén szólal meg, mely a kései Arany Jánost juttatja eszünkbe, másrészt olyan nyitott szöveg jön itt létre, mely már a modern magyar irodalom felé mutat.”¹⁶

A nép, az egyszerű emberek iránti önfeláldozó szeretetének nemcsak verseiben és igehirdetéseiben, hanem tetteiben is kifejezést adott. Nagyrészt az ő érdeme, hogy lelkipásztorkodása idején a településen kórház létesült, mely elsősorban a szegényeket, az elesetteket, a nyomorultakat karolta föl. A tiszafüredi szívébe és emlékezetébe elsősorban ezzel a kezdeményezéssel írta be a nevét.

Papi pályáján csakhamar új korszak vette kezdetét. 1862-ben – Mindszenty Gedeonnal versenyre kelve – megpályázta Jászapáti megüresedett plébániáját, amelyet ez év március 29-én ő foglalhatott el. Itt szolgált a leghosszabb ideig, csaknem húsz esztendeig, s itt várt rá a halál is.

Elődje, Steinhauser Antal 1861. december 10-én hunyt el Jászapátin. Pájer Antal szép szavakkal emlékezett meg róla az 1863. január 1-jén elmondott, az előző év eseményeit és tanulságait összegezõ – kötetünkben is föllapozható – prédikációjában: „...ti jó lelki atyákat is elveszítvén a múlt évben, sokáig pásztor nélkül bolyongott a szép nyáj, s aggasztó reménnyel imádkozott egy lelki kalauzért, ki hozzá méltó lenne; de – úgy-e – azt is adott az Isten, ez a legfőbb Pásztor, ha nem is olyat éppen, mint azon áldott lélek volt, kiért könnyeitek folytak, s kit a ti áldások kísért a sírba, de mégis adott az Isten olyat, ki a ti boldogságokat a szívéen hordja, s ki a ti üdvösségetekért vérét ontani, életét feláldozni s a lelkét odaadni kész...”

Ezek a szavak Pájer Antal szerénységéről, alázatosságáról, a hivatása és hívei iránt érzett szeretetéről is beszélnek. Vándorfy János, a

majdani jászapáti káplán az egyházközség történetét feldolgozó munkájában arról tanúskodik, hogy „mindent átölelő szereteté”-vel, „hatalmas ékesszólása”-val és „jeles buzgalma”-val csakhamar sikerült megszereznie a korábbi papját sirató jászapáti nép rokonszenvét. „Művelt gondolkozású, költői lelkületű, a társaságban szellemes férfiú volt”, aki rendszeresen találkozott és szövetséget kötött a város értelmiségével. Részvételükkel váltakozó helyszíneken irodalmi esteket szervezett, amelyeken más nemes időtöltés mellett fel-felolvasta vagy fiatalokkal szavaltatta el egy-egy újabb költeményét.¹⁷

A Jászapátin eltöltött két évtized első szakaszában költészete minden korábbinál magasabbra emelkedett. Az 1860-as évek közepéig alig megszakadó rendszerességgel jelentek meg versei a korabeli folyóiratokban, például a Katholikus Néplap, a Vasárnapi Ujság és a Családi Kör hasábjain. Továbbra is nagyrészt istenes verseket írt, de nemsokára föladata a világi témáktól való merev elzárkózását is. Meg-megénekelte például az egyszerű emberek mindennapi életét, a jól elvégzett munka örömét, papi magányát, panteisztikus megragadottsággal foglalta rímekbe a természet szépségeit. Sziporkázó, öniróniával átítatott, bölcselkedő hajlamú humorának is többször tanújelét adta, melynek *A jászapáti híres temető* az egyik legjellemzőbb és legbeszédesebb bizonyítéka.

Az 1850-es évek vége óta *Csipkebokor* címmel új kötet kiadását is tervezte, ami azonban – feltehetően anyagi nehézségek miatt – már nem valósult meg. Bizonyára ez a csalódás és romló egészségi állapota magyarázza, hogy költőként egyre ritkábban szólalt meg. Kedvét szegte a körülötte zajló társadalmi átalakulás, a kapitalista fejlődés meggyorsulása is, mely – úgy érezte – régi eszményei és a keresztény értékrend ellen tör. Amikor tollat vett a kezébe, mind nyugtalanabb és fájdalmasabb hangon ostromozta az erkölcsi normák lazulását, a pénz korlátlaná és gátlástalanná növekvő hatalmát. *Itt az idő* című, 1865-ben keletkezett versét például ilyen megrázó próféciaival zárta:

*Oh tenni, tenni és harcolni kell nekünk!
Oszlassuk a sátán országának ködét;
Felettünk a pokol Damoklesz-kardja csüng,
Orcáinkat sárral, szennyel beköpködék;
Ronggyá lett minden fék, nincs többé semmi gát...
Oh tenni, tenni már! vagy elvesz a világ!*

1866 után az említett sajtóorgánumokban is alig találkozhatunk a nevével, a csönd szakaszai – főleg az 1870-es években – egyre hosszabbra nyúltak. Egyik közeli barátja szerint elhallgatásához döntő mértékben járultak hozzá egyre gyakoribb és súlyosabb betegségei: szenvedéseivel – Koncz Ákos szavait idézem – nem akart mások terhére lenni, többnyire szemérmesen félrehúzódott velük kedves lugasába.¹⁸ Alkotókedve csak az 1870-es évek végén – amikor már a halál partszegélyein járt – tért vissza ismét, s közzétette még néhány megrendítő hatyúdálát az Új Magyar Sion hasábjain.

A költő fokozatos visszavonulásával és elhallgatásával párhuzamosan egyre színesebb és gazdagabb formákat öltött Pájer Antal lelkipásztori és karitatív tevékenysége. Erről árulkodik az is, hogy az 1860-as évtized közepén új műfajjal lépett a nyilvánosság elé: 1866-ban és 1867-ben négy prédikációját tette közzé a Katholikus Lelkipásztor című folyóiratban. Megrendült egészsége, a testi szenvedések tisztítótüze, az elmúlás fenyegető közelsége az Istennel és híveivel való mind szorosabb és harmonikusabb együttműködésre ösztönözte. Fiatalon olykor még pörölt egymással lelkében a költő és a pap, később az Isten iránti szeretet testvéri harmóniát teremtett közöttük, pályája végén pedig mindinkább a papi hivatás szépsége ragadta magával egész lényét.

Rendületlen hűséggel és szeretettel szolgálta híveit, akiket, ha szükség volt rá, a hatóságok zaklatásaival szemben is megvédett. A jászapáti plébánián őrzött korabeli egyházi iratok között ke-

zembe került egy olyan bírósági fölkérésre írt levele, amelyben a megértő emberség és a megbocsátó szeretet magas fokú tudatosságával és határozottságával fogta pártját egyik hívének, aki ellen bűnvádi eljárást indítottak. 1865-ben lelkipásztori érdemei elismeréséül megkapta az apáti címet.

Egyre nagyobb tekintélynek örvendett nemcsak Jászapátin, hanem az egész vidéken. Élete utolsó éveiben Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közéletében is szerepet vállalt, s a törvényhatósági bizottság „virilis” tagjaként „ragyogó szónoki tehetségével igen szép sikereket aratott”. Őt kérték fel például arra, hogy 1880. május 30-án gróf Batthyány Józsefét, az újonnan kinevezett főispánt – akit másnap iktattak tisztségébe – szónoklattal köszöntse a vármegye határában. Beszédéről, mellyel „mindenkit szerfölött gyönyörködtetett”, a legnagyobb elismeréssel szóltak a jelenlevők.¹⁹

Ebben az időben már csaknem egyfolytában betegeskedett. 1881. május 29-én – két hónapig tartó s egyre elviselhetlenebb szenvedéssel járó gyöngélkedés után – Budapesten keresett gyógyulást, de már nem tudtak segíteni rajta. Június 4-én délelőtt 10 órakor – közvetlenül azután, hogy elvégezte szentgyónását – viszszaadta a lelkét Teremtőjének. A halotti anyakönyv szerint halálát „szívburok vízkór és tüdőszélhűdés” okozta.

Testét végakarátának megfelelően Jászapátin helyezték nyugalomra. Légmentesen elzárt koporsóját június 6-án hajnalban szállították a jászberényi vasútállomásra szeretett városába, amelyhez utolsó kívánságával, a halálon túl is hűséges maradt. Tizennyolc paptestvére és hívei seregében másnap, június 7-én kísérte el őt utolsó útjára Zsendovics József, az egri főszékesegyház kanonokja.

Abban a templomban mondtak érte gyászmisét, amelynek a kapuján 2002. október 4-e óta márványtábla hirdeti emlékét. Hamvai „a jászapáti híres temető” kápolnája mellett felhantolt sírban várják a boldog feltámadást. Síremlékét bátyja leánya, Bajusz Antalné Pájer Katalin állíttatta, akit 1873-ban készült

végrendeletében legfőbb örökösévé tett. Köré 1892-ben kerületi paptársai szép kovácsolt vaskerítést emeltettek.

A síremléken a neve fölött egy szomorúfűz képe látható. A tiszafüredi plébánia szomszédságában nőtt hatalmasra egy példánya ennek a bánatosan lecsüngő, világossárga vesszejű fának, amelyet *Szomorúfűz* című versében meg is énekelt. Első strófája így hangzik:

*Szomorúfűz nőtt az ablakomnál,
Mint egy élő bánat, régen ott áll;
Ki ültette, azt nem tudja senki.
Tán egy megtört szív van ott temetve, zárva,
És annak porából hajtott ki az árva...?*

Két költő barátja is rímekbe foglalta a legendás fát: Mindszenty Gedeon az *Orgonavirágokhoz* írt előhangjában, a *Förlhívásban*, Zalár József pedig *Éjféli látogatás Pájernál* című költeményében. Ez a három vers avatta a szomorúfűzet Pájer Antal sorsának sokatmondó jelképévé.

Neve alá ezt a feltehetően Zalár Józseftől származó négysoros epigrammát vésték, amely nemes egyszerűséggel, remek ritmussal és rímeléssel, gazdag képalkotó fantáziával és tovább nem fokozható tömörséggel idézi föl alakját, méltatja érdemeit:

*Ő mint ember helyét híven betölté,
Mint költő az égé volt, nem a földé,
Ezt a kettőt mint pap egygé kötötte,
Áldás vala, áldás legyen fölötte.*

*

Ez a kötet Pájer Antal csaknem teljesen ismeretlen arcát mutatja meg: újraközli négy folyóiratban megjelent prédikációját, és való-

gatást nyújt a kéziratban megmaradtakból. A legkorábbi 1842-ből, füzesabonyi káplánkodása idejéből való, az utolsó 1880-ból, a halálát megelőző esztendőből. Az elsőnek a kézírata gondosan megformált betűivel még a pályakezdő pap fiatalos lendületéről beszél, az utolsó pedig már egy súlyosan beteg, reszkető kezű, megfáradt öregemberéről. A prédikációgyűjtemény tehát összesen harmincnyolc esztendőn ível át, Pájer Antal egész papi pályájának a keresztszertét adja.

Pusztán véletlen, hogy a szentbeszédnek száma is harmincnyolc. Közülük egy Füzesabonyban, egy Egerben, tíz Tiszafüreden keletkezett, a többi, összesen huszonhat Jászapátin, de utolsó állomáshelyén a füzesabonyi kivételével mindegyik elhangzott.²⁰ Az összeállítás tehát elsősorban az előtt a város előtt tiszteleg, ahol Pájer Antal élete leghosszabb idejét, papi pályájának mintegy a felét töltötte, s ahol a sírja is található.

A kötet értékes adalékokkal egészíti ki a Pájer Antalról eddig kialakított képet: a költő mellé odahelyezi a szónokot, a lelkipásztort, a versek mellé a szentbeszédet, fényesen igazolva idézett sírfeliratának azt a gondolatát, hogy benne a költő és a pap elválaszthatatlan egységet alkotott. Ezt szemléltetik a kötetbe iktatott versek is, amelyek közül az első és az utolsó a templomi igehirdetés közvetlen élményét szólaltatja meg, a többi pedig a prédikációk egy-egy érintett témáját ismétli meg és egészíti ki egy más műfaj látásmódjával és értékeivel. Olykor a prédikációnak és a versnek a címe is azonos. Közülük a legtöbb nem jelent meg a *Szent lant* című válogatásban.²¹

A prédikációk olykor paradigmikus teljességgel és következetességgel a klasszikus retorika szabályait, szerkesztésmódját és kifejezőeszközeit követik. Eredeti tehetségre, vérbeli költőre vall metaforikus kifejezőmódjuk, gördülékeny, választékos, lírai stílusuk. Mutatóba álljon itt Péter és Pál napján kétszer Tiszafüreden, kétszer pedig Jászapátin elhangzott prédikációjának egyik gyönyörű részlete, melyben arra biztatja a bűnös embert, hogy térjen vissza teremtő Istenéhez: „Hol találsz a béke és vigasz édes ajkú angyalára? Talán

a kincs, vagyon és gazdagság karjai közt véled azt feltalálhatni? Hibásan véled, mert tiszta szív nélkül ezek sem adják vissza lelkednek elrablott nyugalmát! Talán a külső fény, rang, hivatal, méltóság s az emberek áltiszteletének tömjénfüstje fogja a kebeled benső ellenségét, a lélekismeret mardosását lecsillapítani? Hasztalan várnád, mert a külső fényt, rangot, hivatalt, méltóságot és tiszteletet is csak a valódi érdem teszi és teheti kellemessé! Talán a virágzó természet ölébe költözöl ki, s a kékellő liliomoktól kérsz vigaszt és enyhet lelkednek? Nevetséges dolog lenne, hiszen ezek az ártatlanságot ábrázolják, és téged néma vádakkal terhelnek! Talán az erdők bérceinek és a folyamok partjainak zenged el síró panaszaidat? Hasztalan kísérlet volna, mert a bércek visszazengik panaszaidat, visszanyögnek azokra, de vigasztalást nem nyújtnak; a patakok tiszta medrében pedig ismét csak az eget látod, hol éppen az lakik, akit annyiszor megbántottál!”

A prédikációk legfőbb titka és értéke az egyszerűség, a természetesség, a közvetlenség. Az igehirdető Pájer Antal nem elvont és életidegen magasságokban röpködött, hanem a földön járt, nagyon is konkrét emberi közegben. Mindig élő kapcsolatot teremtett hallgatóival, meg-megszólította őket, olykor az ószövetségi próféták indulataival ostorozta a bűnt, s gyakran élt a túlzás, a nagyítás, az ellentét és a fokozás kifejezőeszközeivel. Ahogyan versei, ezek a szentbeszéddek is igen közel álltak a mindennapokhoz, a való élethez. Még barokkosan hömpölygő mondatait is egyszerűvé, kiegyensúlyozottá, könnyen áttekinthetővé formálta a gondolatritmus, az ismétlés és a halmozás tagoló és összekötő funkciójának tudatos alkalmazásával. Némelykor a legmélyebb, a legrejtélyesebb és a legvitatottabb teológiai kérdésekkel is bátran szembenézett. Szemléletesen, áttetszően tiszta, a hívek felkészültségéhez és észjárásához igazodó logikával, nagy meggyőző erővel sorakoztatta föl érveit, absztrakt régiókba hatoló fejtegetéseit a létezés legköznapiabb dimenziójával kapcsolta össze.

Elsősorban a szegények papja volt, az ő pártjukat fogta, őket vigasztalta a szószékről is. Urunk mennybemenete napján a jászapáti temetőben két alkalommal is elhangzott prédikációjában például ezeket a költői szépségű szavakat intézte hozzájuk: „Ti pedig, szegények és koldusok, kik ezen a földön a földi királyok kormánypálcája alatt nyögtök az ínségben, s kik az örömmek cifra madarát csak hírből ismeritek, ti, mondom, tűrjétek még egy kicsit, nem messze van már tőletek a ti fejedelmeteknek, Jézusnak mennyei országa, ahol éppen ti lesztek az elsők, mert ne felejtsetek el, hogy Jézus leginkább a szegények és koldusok királyává lett, s hogy Jézus nem azokat választja minisztereinek és tanácsosainak, akik a fejedelmek arany érdempénzeit hordják melleiken, hanem azon koldusokat, akiknek rongyos öltözetére egy-egy bádoból csinált jegy van varrva.”

Többször tanúságot tett a magyar múlt iránti szenvedélyes érdeklődéséről, forró hazaszeretetről. Gyakran foglalkozott történetfilozófiai kérdésekkel, elsősorban a hatalom forrásával és természetével, s meg-megrótta, keresztényi kötelességére, a szeretet parancsára emlékeztette a zsarnokot. Szent István napi prédikációiban államalapító királyunkat elsősorban azért magasztalta, mert a keresztény vallás fölvételével hazáját az európai nemzetek közösségébe emelte, s ezáltal elválaszthatatlanul egybekapcsolta a nemzeti eszmét a keresztény értékrenddel.

Rámutatott, hogy hazánkat a széthúzás, a viszálykodás, a testvérharc számtalanszor sodorta már végveszélybe. Ezt a fölismerést az 1848–49-es forradalom és szabadságharc története és bukása is megerősítette. Ezért verseiben és prédikációiban megbékélésre, összefogásra, szeretetre szólította föl nemzetét. 1876-ban a vízkereszt utáni ötödik vasárnap elmondott szentbeszédében például így: „...1241-ben a Sajónál miért pusztíthatta el a tatár hazánk színét és javát, s miért vehetett magának annyi erőt és bátorságot, hogy templomainkat földig lerontva, vérben gázolhatott keresztül az egész or-

szágon? Mert főbb embereink nem értettek egyet, mert a szeretetlenség elforgácsolta az erőt, a nemzet erejét, s mert a visszavonás megbénította a nemzet hatalmát, mely az összetartásban rejlik. Hát 1526-ban miért taposta le harcias nemzetünket a török ifjú királlyal együtt a sárba Mohácsnál, s mi okozta azt, hogy a keresztény magyar majd kétszáz évig saját fészkeiben rabszolgája volt a pogánynak? Ugyanazt mondhatom itt is, amit már előbb mondtam: mert főbb embereink nem értettek egyet, mert a szeretetlenség elforgácsolta a nemzet erejét, s mert a visszavonás megbénította a nemzet hatalmát, mely az összetartásban rejlik...” Ezek a gondolatok napjainkban is fájdalmasan időszerűek...

Jászapáti akkori hétköznapjaiból is föl-fölvillantott egy-egy eseményt. 1866-os áldozócsütörtöki szentbeszédében például egy rossz társaságba keveredett, otthonról megszökött lányról tett említést. A prédikációt a jászapáti temetőben tartotta, s a végletekig kiaknázta a helyszín sugallta hatáskeltés lehetőségeit is: „Másképp már nem is térünk jó útra, ha csak e szegény halottak, meg sokallván a mi romlottságainkat, meg nem jelennek köztünk éjfélénkint, s egyrésről az anyát nem ráncigálják fel ágyából, aki leányát nem őrzi, másrésről pedig azt a szélvésznek eresztett leányt ki nem szakítják büntársainak szennyes öleléséből. Nincs mentség! Mocskos lepel csak felettünk a bűnnek árja: hacsak ezek a csontvázak a helyes útra nem igazítanak minket...”

*

A prédikációk közreadásában az egyházi év akkor követett rendjéhez igazodtunk, külön ciklusba foglalva a szentek ünnepein elhangzott igehirdetéseket. Szövegüket a mai helyesírás normáihoz közelítettük, ugyanakkor érintetlenül hagytuk a kifejezőmód archaizmusait és az egyéni nyelvhasználat sajátosságait. A bibliai neveket, szemelvényeket és azok lelőhelyeit minden

esetben ellenőriztük, és ha szükség volt rá, pontosítottuk. Az idézetek forrásaira csak akkor hivatkoztunk, ha azt Pájer Antal is megtette. Az olvasó könnyebb és gyorsabb tájékozódását segíti a kötet végén az egyházi év korabeli és a II. Vatikáni Zsinat óta érvényes rendjének összehasonlítása, a prédikációk témakörének a megjelölése, valamint a *Szó- és szólásmagyarázatok* jegyzéke.

A szentbeszédék kéziratait – amelyeknek csak egy részét közljük – az egri Főegyházmegyei Levéltárban őrzik. Tanulmányozásukat és közreadásukat Löffler Erzsébet igazgatónő és Kiss Péter levéltáros tette lehetővé, melyért köszönettel tartozom. Köszönöm Pájer Antal mai utódának, Kladiva Imrének a kötet lektorálását és azt az áldozatos munkát, melyet a prédikációk legépeléséhez, az egyházi ünnepek, a bibliai nevek és idézetek azonosításához, a mutatók elkészítéséhez nyújtott. A kötet kiadásához igen értékes támogatást kaptam Friczné Urbán Magdolnától, a jászapáti Városi Könyvtár és Művelődési Központ igazgatójától. A *Szó és szólásmagyarázatokat* – mely nemcsak a prédikációk, hanem a bevezető tanulmány és az utószó kevésbé ismert szavait és kifejezéseit is értelmezi – Bán Péter, a Heves Megyei Levéltár igazgatója ellenőrizte.

A borítót – a jászapáti templomról és annak szószékéről készült fénykép fölhasználásával – Czimer Tamás tervezte. A nyomdai előkészítésért Fodor Zoltánnak, a nyomdai munkálatok elvégzéséért Ujhelyi Ferencnek, a gyöngyösi Konturs Nyomda és Kiadó Kft. vezetőjének tartozom hálával.

JEGYZETEK

1. *A XIX. század első fele.* = *A magyar irodalom története.* Szerkeszti Alszegehy Zsolt. V. köt. Bp., 1939. 319.

2. Vö. Koncz Ákos: *Az egri egyházmegye két nagy költőjéről* [Mindszenty Gedeonról és Pájer Antalról]. = *A Jászberényi Községi Katholikus Főgymnasium értesítője az 1893–94. iskolai évről.* Közzéteszi: Barna Mihály igazgató. Jászberény, 1894. 24.

Pájer Antal prózai műveit részletesen ismerteti Herke Rózsa: *Pájer Antal.* Doktori értekezés. Pécs, 1941. 37–42.

3. Koncz Ákos i. m. 23.

4. Zalár József: *Petőfi és az egri kispapok.* = Szépirodalmi Közlöny, 1858. 1639–40. (A visszaemlékezés -r monogrammal jelent meg.)

5. *Emlény.* Karácsoni, ujesztendei és névnap ajándék. Pest, 1842. 110–3.

6. *Szivárvány. Album a miskolci tűzvész emlékeül.* Szerkesztette: Halászy József. Pest, 1844. 29–30. és 151–2. Az évkönyv még két további Pájer Antal-verset közölt.

7. Vö. [Babik József]: *Katholikus vallásos költészetünk a jelen században.* Bp., 1883. 105. (Név nélkül jelent meg. Különlenyomat a budapesti növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Iskolája *Munkálatai*-nak 1883. évi kötetéből.)

8. Petőfi és Pájer Antal kapcsolatáról e sorok írója további adatokat tárt föl *Kit akart Petőfi felköszönteni Egerben?* című tanulmányában. (L. „*És te is üdvöz légy, testvérváros...!*” *Eger és Gyöngyös irodalmi hagyományaiból.* Pallas Kiadó, Gyöngyös, 2002. 19–29.)

Petőfilhez fűződő viszonya Pájer Antal későbbi pályafutásának, magatartásának az indítékaira és előzményeire is fényt vet. Egykori híve emlékéhez és eszméihez egész életében méltó maradt. Tanúsítja ezt soha el nem évülő, szenvedélyes haza- és népszerűtete, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc iránti lelkesedése, következetes Habsburg-ellenessége, bátor, a saját életét és biztonságát is kockára tevő kiállása a bujdosók, az üldözöttek védelmében a szabadságharc eltiprása után...

9. Koncz Ákos i. m. 23–4.

10. Ferenczy Jakab és Danielik József: *Magyar írók. Életrajz-gyűjtemény.* Pest, 1856. 349–50.

11. Az egylapos nyomtatványt egy *Miscellania* gerincfelirattal ellátott kolligátum őrizte meg, mely a csornai premontrei rendház könyvgyűjteményéből került az Országos Széchényi Könyvtárba. Raktári jelzete: 818600.

12. Herke Rózsa i. m. 5.

13. *Sárosy Gyula Gyöngyösön.* = *Sárosy-album.* A költő szülőházán elhelyezett emléktáblának leleplezési ünnepélyére szerkeszti: Naményi Lajos. Arad, 1889. 90.

14. Debrecen, 1938. 50.

15. Vö. Herke Rózsa i. m. 9.

16. Dajkó Pál: *Pájer Antal: Szent lant. Válogatott versek.* = *Vigilia,* 2002. 3. sz. 237.

17. Vándorfy János: *Jász-Apáthi város egyházának multja és jelene.* Eger, 1895. 102.

18. Koncz Ákos i. m. 24.

19. Vándorfy János i. m. 102–3. – Koncz Ákos i. m. 26.

20. Jászapátin keletkezett az a négy szentbeszéd is, amelyet Pájer Antal a Katholikus Lelkipásztor hasábjain tett közzé 1866-ban és 1867-ben. Közülük a *Szent Mária Magdolna napján* a szövegben olvasható utalások szerint először egy falusi templomban hangzott el, amelynek Mária Magdolna volt a védőszentje, s amelynek a közelében egy város található. Az egeri egyházmegyében Kladiva Imre tájékoztatása szerint három ilyen község jöhet számításba: Nagykörű, Felsőtárkány és Boconád. Első helyen a Jász-Nagykun-Szolnok megyei, Szolnok mellett fekvő Nagykörűre tippelhetünk.

Az említett prédikáció több részlete csaknem szóról szóra megismétlődik az 1880-ban pünkösöd után a huszonhatodik vasárnap Jászapátin elmondott szentbeszédben, melyet épp az átfedések miatt hagyunk ki a kötetből.

21. Pájer Antal: *Szent lant. Válogatott versek.* Válogatta, szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta: Lisztóczy László. Pallas Kiadó, Gyöngyös – Dsida Jenő Baráti Kör, Eger, 2001.

A SZENT BESZÉD

*Szépen szól a harang,
Nem hiszem, hogy mézbe nem mártotta nyelvét;
Egy-egy édes hangot
Egészen a szomszéd határokra elvét.*

*Meg is érti a nép,
S fehérbe öltözve, nekimosakodva,
Mint az illat után
Száll a méh a rétre, úgy megy a templomba.*

*Fiatal leányzó
Egy-egy bokrétával mind előreszökken;
De az idősebbek
Hátul is meghúzzák magukat egy szögben.*

*Telegyült az egyház,
Ifiabb a vénet széke kérte, toltá,
Míg halvány orcával
A pap is föláll, e tisztelendő szolgál.*

*Néma csöndesség van,
Csak a szív dobban meg egy-egy rongyos szűrben,
És csak a sóhajtás,
A kebel galambja repked fel sűrűbben.*

*Olyan e csöndesség,
Mint eső előtt a hallgató természet;
Az áldást szomjazza
Úgy e nép, mint a föld, mely nagyon kiégett.*

*Megnyílik végtére
Annak a halovány, szent szolgának ajka;
Előbb csak permeteg,
Azután zápor lesz a szent ige rajta.*

*S olyan édesen hull
Lelkére minden szó, ez az égi manna, –
Hogy tán megzavarná
E népet, ha egy pók egy lábbal toppanna.*

*Megárad az érzés,
Kicsapott a szívnek iszapos medréből,
Mint a Tisza árja,
Mikor két virágos partján kifelé dől.*

*Lassú borongás kel
Most az asszonynép közt, sír a gyöngye nőnem;
Itt egy agg, amott egy
Ifjabb törli arcát fodros keszkendőben.*

*Túl a jobboldalban
Még eddig csak állja az erősebb férfi;
Egyet-egyet köhint,
Gondolván, hogy azzal csak be fogja érni.*

*De kipattan a szív,
A könnycsepp szemében őreá is rávall;
Hasztalan igyekszik
Lopva letörölni izmos két markával.*

*Hát a növendékség?
Kisded ibolyákon hogyan volna harmat,
Mikor a cserfán is
Majdhogy le nem töri a legvénebb gallyat!...*

*De elég is volt már! –
Véli ősz Áronnak tisztos unokája;
S csudavesszejével
Bánatos könnyeknek forrását bezárja.*

*Szent ajkáról immár
A szelíd reménység szivárványát szőtte,
Hogy mosolyg a lélek,
Mikor az pompával feltárul előtte.*

*Azután bevégzi
Zengzetes beszédjét, – villámok visszhangját;
S magukat a hívek
Édes megadással imádságnak adják.*

**AZ EGYHÁZI ÉV
VASÁRNAPJAI ÉS ÜNNEPEI**

ADVENT ELSŐ VASÁRNAPJÁN

*Akkor látjátok az Emberfiát eljönni a felhőkben,
nagy hatalommal és dicsőséggel.*

Lukács 21, 27.

Azon idő következik ránk, melyet az anyaszentegyház, Krisztus Jézus eljövételére várván, komoly elmélkedésre szánt, s hogy a szent cél annál inkább megközelíttessék, mindjárt az első napon – úgyszólván: az egyházi újév napján – azon evangéliomot olvastatja fel előttünk, mely az utolsó ítéletről szól, s az embert oda emlékezteti, hogy valamint most a jászolyban, úgy egykor a Jozafát völgyén is meg fog jelenni Jézus, az élők és holtak igaz királya.

Az idő, mint Bölcs Salamon írja, mint az árnyék, elröpül sebesen. Ma még a jászolyban látjuk a kisdéd Jézust, de ki tudja, holnap nem fog-e már ő nekünk az egek magasságában megjelenni – nagy hatalommal és dicsőséggel? S ma még nyugodtan állunk meg a gyermek Jézus bölcsejénél, mert csupa szelídség ömlik el az ő orcáin, – de a Jozafát völgyén, hol a bosszúállás tüzeiben szikráznak szemei, hogy állunk meg majd előtte, ha most önmagunkba nem szállunk, ha önmagunkat nem ismervén, bűneink sokaságával hajt oda bennünket a rettentő hatalom trombitája? Sehogy sem; azért jó lesz, ha most **az önismeretről** egy kevéssé elmélkedünk.

Hogy egykor az Isten ítélőszékéhez bátran odamehessünk, most meg kell magunkat idéznünk saját lelkiismeretünk bírói székéhez, azaz: hogy egykor Isten kárhoztató ítéletét kikerülhessük, most mi magunkat ítéljük meg; mi annyit tesz, hogy minden ámtás nélkül tekintsünk be a lélek legbensőbb rejtekébe, és a lehető legnagyobb szigorúsággal ítéljük meg, vajon jók vagyunk-e vagy rosszak?

E vizsgálat azonban csak úgy vezet célra, ha mindenekelőtt nem tévesztjük szem elől azt, hogy nemcsak szóval és tettel, hanem gondolattal és kívánsággal is lehet halálos bűnt elkövetni. Egyszóval e vizsgálat csak úgy vezet célra, ha mi leszállunk a szív legmélyebb, legtitkosabb rejtekébe, s ott mindent szorosán kérdőre veszünk, ami Istennél is be fog tudatni. Eszerint nem elég arra figyelni, ha vajon szentséges hitünket nem tagadtuk-e meg, hanem azt is vizsgáljuk meg, ha vajon éltünk-e a hitből, mint szokott az igaz keresztény? Nem elég csak azt néznünk, ha vajon megtartottuk-e az Isten törvényét, mely jót parancsol, és rosszat tilt, hanem azt is nézzük meg, ha vajon e törvény szerint parancsoltunk-e saját indulatainknak? Vagyis azt érzette-e a szív, amit a kéz cselekvék? Ne csak azt kutassuk, ha vajon nem tettünk-e kárt másnak, hanem azt is, ha vajon nem kívántunk-e neki rosszat? Nem irigyeltük-e mások jó szerencsáját, s nem örültünk-e másoknak szerencsétlenségén? Ne csak azt fontoljuk meg, ha vajon nem követtünk-e el valamely szemtelen bűnt ajkainkkal és kezeinkkel, hanem azt is fontoljuk meg, ha vajon tisztátalan gondolatok, bűnös érzelmek nem férköztek-e lelkünkbe és szíveinkhez? Nemcsak azt kell tudnunk, ha vajon az isteni szolgálatban nem voltunk-e restek, hanem azt is tudnunk kell, ha vajon, midőn itt cifrán felöltözve látszólag buzgón imádkoztunk, lélekben és igazságban imádtuk-e az Istent? Vizsgáljuk meg, hogy mikor ajakunk mozgott, imádkozott-e vele a lélek is? S hogy mikor böjtöltünk, a szájjal együtt böjtölt-e a szív is? – Ily szigorúan tartsunk mi magunk felett bírálatot! Úgy gondolkozzunk mindenkor, mintha már nekünk is megüzenete volna az Isten azt, amit Ámosz próféta által Ezekias királynak üzent vala: „*rendezd el házadat, mert meghalsz, és nem fogsz élni.*” Egyszóval oly szigorúan adjunk számot mindenről tulajdon magunknak, amilyen szigorúan fog megbírálni bennünket az Isten.

Hanem éppen az a baj, hogy a szigorú vizsgálatról irtózik ma minden ember! Az a baj, hogy mindnyájan szerfelett szeretjük ma-

gunkat, hogy mindnyájunk kebelében van egy-egy elrejtett, titkos zug, melyben bűneink vannak elpalástolva, s melyet senki sem szeret szellőztetni. És ez az oka, hogy ámbár alig találkozik oly esztelen ember, ki szántszándékkal menne az örök kárhozatba, mégis nagyobb részt azon az úton járunk, mely egyenesen oda vezet az embert. Ha bíráljuk is magunkat, éppen úgy cselekszünk, mint a farizeus, vagyis: hangosan kikiáltjuk azt a kevés jót, amit cselekedtünk, és elsimítjuk azt a sok rosszat, amivel másokat is megbotránkoztattunk. Nagyra vesszük azt a kis imádságot, amit olykor-olykor elmondunk, de semmibe sem vesszük azokat az istentelen káromlásokat, melyek emésztő tűz módjára omolnak ki szájunkból. Nagyra vesszük olykori böjtöléseinket, de semmibe sem vesszük gyakori tobzódásainkat. Nagyra vesszük azt, hogy néha búcsúkra, szent helyekre elmegyünk, de semmibe sem vesszük, hogy gyakran a legrosszabb helyeken is megfordulunk. Nagyra vesszük azt, hogy a másét el nem loptuk, de semmibe sem vesszük azt, hogy a másét megirigyeltük. Nagyra vesszük azt, hogy a húsvéti vagy néha a karácsoni gyónást elvégeztük, de semmibe sem vesszük azt, hogy bűneinkbe ugyanannyiszor visszaestünk. Így aztán ahelyett, hogy önismeretre s ezáltal bűnbánatra jutnánk, elámítjuk magunkat, és még alább süllyedünk, mint voltunk.

Ne így, keresztény ember, ne így ismerkedjél meg magaddal! Emelkedjél felül minden önzésen, légy szigorú, még szigorúbb magad, mint mások iránt szoktál lenni. Vagy ha irtózol saját magadnak szemrehányást tenni, hallgasd meg az embereket, midőn rólad beszélnek, ne irtózzál a rágalom nyelvétől, hejh azok a gonosz rágalmazó emberek oly igazságot is elmondanak felőled, amit te magad sohasem fedeztél volna fel! S midőn így kihallgattad őket, vesd össze azt, amit hallottál, azzal, ami odabent a szívben rejlik. Ha aztán a kettő megegyezik, siess a hibát jóvátenni, de tanácslom, hogy addig meg ne állj, míg oly tisztába nem jöttél magaddal, míg azt nem mondhatod magadról: no most már kész vagyok az Isten ítélőszékéhez is menni.

Mondanom sem kell, hogy a mondottakkal a karácsoni gyónásra célzok. Adja az Isten, hogy azt mindnyájan oly lélekismerettel végezhessük, mint kell! Amen.

(*Tiszafüred, 1857. – Jászapáti, 1878.*)

KÉT SÓHAJ

I.

*Benned bízom mindörökké,
Csak tebenned bízom én;
Szeretettel függök rajtad,
Égnek, földnek Istenén –
Mindörökké, mindörökké!*

*Te vagy a szív szent hitének
Sziklaszála odafenn,
Hol, miként a fáradt szélvész,
Sóhajtásom megpihen –
Mindörökké, mindörökké!*

*Te vagy az az illatos rét,
Egy virággal hímzett nyár,
Hova lelkem, mint szomjas méh,
Édes mézet szedni jár –
Mindörökké, mindörökké!*

*Te vagy az én erős váram
Annyi üldözés alatt,
Kire keblem minden vágya,
Mint a repkény, felszalad –
Mindörökké, mindörökké!*

*Te vagy az a biztos árboc
Itt, az élet tengerén,
Kihez édes egy reményem
Lobogóját kötöm én –
Mindörökké, mindörökké!*

*Mindenem lől, mindenem vagy,
Másban nem bíztam soha;
Te léssz, Isten, bizodalمام
Fényes gránitoszlopa –
Mindörökké, mindörökké!*

II.

*Életemnek fehér lapján
Sok sötét folt feketéllik;
De a bűnnek sötét foltja
Nem csöppen rá a sírszélig –
Soha többé, soha többé!*

*Szent nevedre szórjak átkot?
Istenséged káromoljam?
S mint urát megugató eb,
Én tehozzád legyek olyan? –
Soha többé, soha többé!*

*Oltárodnál is lobogjon
Bosszúm gyilkos lángja, mérge?
S mérges kígyónyelvet mártsak
A kereszten kifolyt vérbe? –
Soha többé, soha többé!*

*Ártatlanság rózsabokrán
Feslett bimbók, virágkelyhek!
Szívetekbe én, mint őrült,
Égető lázt, bűnt leheljek? –
Soha többé, soha többé!*

*Másnak véres veritéke
Legyen mosdóvizem, fürdőm?
S lelkeimet beföcskendezzem,
Mint egy sáros, bűnös fertőn?
Soha többé, soha többé!*

*Kényes, fényes pávát játsszam,
Kinek undok szíve, lába? –
Nem, nem, Isten, én nem állok
Ellenséged táborába
Soha többé, soha többé!...*

ADVENT MÁSODIK VASÁRNAPJÁN

Boldog, ki énbennem meg nem botránkozik.

Máté 17, 6.

Jézus, míg a földön járt, sok beteget meggyógyított, sőt még a halottakat is feltámasztotta, és több efféle jót tett az emberekkel; és mégis azt mondta, hogy boldog, aki őbenne meg nem botránkozik.

Hogyhogy? Hát még a jó cselekedetben is meg szoktak az emberek botránkozni? S hát még az is boldogtalan, aki másnak jó cselekedetében megbotránkozik, vagyis: aki azt vagy a tudatlanság, vagy a rosszakarat indokából félremagyarázza? – Úgy kell lenni, mert különben nem figyelmeztetett volna Üdvözítőnk, de figyelmeztetett, – mintha mondotta volna: vigyázzatok, ne keressetek csomót a kákán, s ne színleljétek magatokat, mintha ti jobbak volnátok másoknál.

De fordítsuk meg a dolgot, és mondjuk ki, hogy nemcsak botránkozók, hanem botránkoztatók is vannak az életben; s ha egyszer boldogtalan az, aki másban megbotránkozik, úgy nem egyszer, de százszor boldogtalan az, aki mást megbotránkoztat. – S hogy e boldogtalanságot elkerüljük, beszéljek nektek **a botrányról**, kérlek, hallgassatok meg csendes figyelemmel!

Az olyan emberről van itt szó, aki nemcsak maga vétkezik, hanem még másokat is vétkekre ingerel tettei és szavai által. Hiszen ismeritek a mai világot. Figyeljete csak az emberekre, s minden társaságban legalább egyet találtok olyant, aki pajzán beszédjével az ártatlanságot megpirítja, a bűnre hajló indulatokat felébreszti, s ezáltal mintegy magvát hinti el az istentelenségnek és gonoszságnak. Úgy látszik, hogy a mai világban össze nem jöhet két-három ember anélkül, hogy egymást alacsony tréfákkal

ne mulattassa, s parázna elménckedéseivel kacagásra indítani ne törekedjék.

Ez ugyan már magában is helytelen és bűn, de még nagyobb bűn lesz azáltal, hogy sokszor egy-egy ártatlan gyermek vagy szelíd, jámbor ifjú is találkozik köztük, akinek fogalma sem volt ama trágárságról, amelyet ajkaik mintegy kiokádnak. E gyermek, vagy ez ifjú, vagy bármi legyen is – eleintén megbotránkozik ennyi romlottságon, elpirul és szégyenkezve tűnődik magában, hogy érett eszű emberek száján ennyi istentelenség jöhet ki, de később akaratlanul is megfogamzik lelkében a gondolat, vagyis a bűn, és idővel ott lesz ő is az istentelenség és trágárság fertőjében, ahol most azokat látta, mert Szent Tamás szerint minden szó vagy cselekedet, mely nem illendő, másnak megvesztegetésére válik. Mondom: figyeljete csak az emberekre, s minden háznál, minden családban találtok egyet, nem ritkán egy apát vagy anyát, aki tulajdon gyermekei, saját háznépe előtt minden tartózkodás nélkül szokta e legocsmányabb dolgot is elkövetni. Úgy látszik, hogy az öregebbek, a szülők nem is gondolnak többé azon környezetre, amely gyermekeikből áll, és jót-rosszat egyaránt elkövetnek a háznál éppen úgy, mintha csak magukban volnának; s az a gyermek eleintén megbotránkozik, elpirul és szégyenli magában, hogy érett eszű emberek, kivált szülői annyi bűnnel fertőzhetik meg kezeiket, – de később akaratján kívül is megfogamzik lelkében a rossz, és csakhamar odajut ő is a kárhozát szélére, mert az Írás szerint minden szó, minden cselekedet, amely nem illendő, másoknak megvesztegetésére válik.

De nemcsak ezek botránkoztatnak a mai világban, hanem azok is, és leginkább azok, akik mindenütt, úton-útfélen, a kereszt és templom mellett csakúgy, mint a csapszékben, az ártatlan kisdedek füle hallatára csakúgy, mint a legutolsó bakák közt szidják az Istent, a Jézus Krisztust, a Máriát és minden szentet; azok is botránkoztatnak a mai világban, akik, midőn ünnepen és

vasárnapon Isten házába hívja őket a harangszó, csak otthon ásítozzák el az imádságra szánt időt minden jó cselekedet nélkül; azok is a botránkozottak közé tartoznak minden bizonnyal, akik a bor mámorától elkábítva, ittasan mennek az utcán végig; s azok is a botránkozottak közé tartoznak végre, akik saját háznépök előtt – másokat megkárosítani nem félnek...

Igen, ezek mindannyian botránkozottak, ezek mindannyian először felkeverik a jámbor és ártatlan emberek vérért, elhintik a bűnnek magvát, s mint Bölcs Salamon mondja: „*elszélesztik a várost*”. Igen, mert az ő hallgatóságuk vagy már élemedett, de szelíd, jó emberekből, vagy pedig ártatlan gyermekek sorából áll, akik majd szent haragra gyúlnak, majd pedig mint félénk galambok, megrezzennek az ő istenkáromlásaikra és gyalázatos tetteikre. Ki számol aztán ezeknek lelki nyugalmaért? Kit fognak ezek egykor átkozni, midőn majd a kárhozattól nem látnak többé szabadulást? – Azok a botránkozottak fognak ezekért számolni és lakolni; mert Isten szava, hogy „*jaj e világnak a botránkozottasáért*”, s hogy jobb volna az embernek egy malomkövet köttetni a nyakába, és úgy vettetnie a tenger fenekére, mintsem hogy egy ártatlant megbotránkozttasson...

Kerüljétek hát a botránkozttatást, mint a bűnnek, mint a kárhozattak forrását. A legkisebb szóra, a legparányibb cselekedetre vigyázzatok, hogy abban más meg ne botránkozzék, kivált ne a gyermek, aki olyan, mint a szajkó, mely minden szót betanul és elsajátít; vigyázzatok, mondom, szánjátok meg legalább saját véreiteket, tulajdon magzatjaitokat, s őket botránkozttatás helyett jóra, szentre, imádságra szoktassátok, hogy Isten előtt értetek is imádkozhassanak. Ámen.

(*Jászapáti*, 1877.)

DICSÉRTESSÉK!

*Most, midőn már mindenütt divattá
Lett, Uram, szent neved káromlása;
Most, midőn vad örvényekbe hajtá
Csolnakunkat a tenger zúgása;
Most kiáltom én a vészmorajt tele:
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

*Mint Izrael népe a mannába,
Beleuntak áldásodba régen,
Mely gyöngyös, szép habjait kínálva
Ott patakzik a kereszt tövében;
És morogván, ajkuk átokkal tele...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

*Aljas fickók, hitvány süheder nép,
Kiröhögnek, kikacagnak durván,
Agyaraik gúnytajtékos élet,
Mint a lándzsát, oldaladba fúrván.
Hadd röhögjön az, akinek nincs esze...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

*Ez csak él, mint buta együgyűség,
Önmagáról egyebet se tudva;
Mégis szórja az istentelenség
Rossz magvát, mint a kiszáradt dudva.
Igaz arról nem tehet, hogy gyom leve...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

*Az, mint bölcs, kifícamult eszének
Fűzfavessző paripáján nyargal,
S kettémetszi, mint egy hős, kevélyen
A megváltás nagy titkát... fakarddal.
Hit, mennyország, Isten neki csak mese...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

*Gyermek, ifjú, agg egy-egy gallyat hoz
A tövisből koronás fejedre,
S tolja rútul az epét ajkadhoz,
Míg szent véred lábunkhoz csepeg le;
Az egész föld egy Golgotává leve...
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

*Oh, az élet nem is élet mostan,
Hanem annak csak szentségtörése.
Attól félek, hogy ez örült korban
Teljesül az Úr jövendölése:
Fussatok a hegytetőre eleve!
„Dicsértessék a Jézus Krisztus neve!”*

ADVENT NEGYEDIK VASÁRNAPJÁN

Jöve a Jordánnak minden tartományába, prédikálván a penitenciának keresztségét.

Lukács 5, 3.

Akárhová nézünk, mindenek penitenciára serkentik az embert. A természet születésünktől fogva kínok, fájdalmak és szenvedések alá vetett az öröklött bűnnek büntetésére. A törvény Isten haragjával fenyeget és büntető korbáccsal ijeszt bennünket, ha vétkeinket bűnbánattal meg nem váltjuk. A szent látnokok kérve intenek, hogy térjünk vissza Istenünkhöz. A Jordán partjai még most is visszhangozzák egy szent férfiúnak, Krisztus ismert követjének eme szavait: *Tartsatok penitenciát; az Isten országa elközelgetett* (Máté 3, 2). *A fejsze már a gyökérre tétetett; minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik* (Máté 3, 10). Még most is rezgenek szülőhónának tartományai Krisztus eme szavaitól: **Tartsatok, ügymond, penitenciát: aki föl nem veszi az ő keresztyét, és nem követ engem, nem méltó hozzám** (Máté 10, 38); *ha penitenciát nem tartanak mindnyájan, egyenlőképpen elvesznek* (Lukács 13, 3). De tulajdon lélekismereted is bűnbánatra int, mert mélyen sebzi lelkedet az elkövetett bűn nehéz vádja. És tulajdon hasznod, üdvösséged és boldogságod is bűnbánatra serkent, bárhová fordítsuk szemünket, mindenek bűnbánatra intik az embert, s mivel mindamellett minden gondjaink között legkisebbnek tartjuk éppen ezt, szenteljük fel e jelen órát a bűnbánat feletti elmélkedésnek. Hitem szerint oka e hanyagságnak ott rejlik, hogy mi igazán nem is tudjuk, miben áll az igazi bűnbánat; ugyanazért jelen elmélkedés tárgy lesz megfejteni e tévedést. Figyelmezzetek!

Igen elterült, vagy legalább igen elterültnek látszik egész életünkön azon balvélemény, miszerint mi közönségesen elégnek

hisszük a bűnbánatra azt, ha az ember bűneit meggyónja, üres szavakkal jobbulását ígéri, néhány érthetetlen kifejezésekben a Miatyánkot elzavarja, valamit a szegényeknek szór, s más efféle apróságot végbe viszen. De ez iszonyú csalódás, mely sötét örvényként tátong alattunk előbb-utóbb elnyelendő. Arra ugyanis, hogy a penitenciatartás igaz legyen, erős fogadáson kívül a következő feltételek szükségesek: hogy a penitencia nehéz önmegtagadással járjon; hogy a penitencia a bűnök nagyságához legyen mérve; s hogy a penitencia az elkövetett bűnökkel homlokegyenest ellenkezzék.

A penitenciának, mondom, mindennekfelett fáradságosnak kell lennie, s nehéz önmegtagadással járnia, vagyis akkor egész csak a penitenciatartás, ha nemcsak szívből sajnálsz az elkövetett bűnök gonoszágát, hanem egyszersmind testi nélkülözések alá is kész vagy magadat vetni. Első tekintetre tán fölöslegesnek látszik, hogy az ember, kinek lényege a szellem, magát testi büntetések alá vesse nagyrészt csak lélekben elkövetett bűneiért. Azonban ha megnézzük az Írást, pirulva hajtunk fejet több látnokok szavaira e kimondott igazságnak: *Térjetez a ti Uratokhoz, Istenetekhez*, úgymond Jeremiás, *böjttel, sírással, jajgatással*. Mi ez, kérdem tőled, vajon a böjt és jajgatás nem a test büntetéséhez tartozik-e? *Én népem*, úgymond Jónás, *övedzzél fel szőrzsákba, hints hamvat fejedre, szerezd magadnak a keserves sírást*. Mi ez ismét, kérdem tőled, vajon a szőrzsáknak kiállhatatlan karcólása, a főre hintett hamvak alkalmatlankodásai és a keserves sírás nem tartozik-e a testi büntetések körébe? S végre *adjátok a ti testeteket élő áldozatul*, úgymond Szent Pál egyik levelében, s kell-e kérdenem e helyen, hogy midőn a test élő áldozatul kívántatik, – vajon testi büntetést értett-e itt a szent író? Úgy van, és ez méltányos is, mert hol a test vőn legnagyobb részt a vétkek örömeiben, ott bűnhődjék a test is, ne csak a lélek, mely amannak szenvedélyeitől mintegy akaratlanul el szokott kapatni. *A penitencia fáradságos*

keresztség, mondják a szent írók, mert mit a keresztségben egy csöpp hideg víz könnyen lemos, azt a penitencia testünknek forró izzadása s véres verítéke által keserű munka és fájdalom közt szokta lemosni. – *A penitencia könnyekből álló szüntelen áldozat*, mondja az Írás, tehát ama dühös indulatot, mely orcáinkon sárga nyomait hagyta a bűnnek, midőn tigrisi méreggel Istent káromoltunk és bosszúálló terveinkkel embertársunkra rohantunk, ama dühös indulatot, mondom, ájtatos kifejezésnek kell fölváltania és folytonos könnyhullatásnak letörülnie azokról. Egyszóval a test szövetséges társa lelkünknek a bűnben, a test egyedüli oka a bűn elkövetésének, s a test szükséges eszköz lelkünknek a bűnre, aki tehát penitenciát tart a bűnről, az nemcsak lelki, hanem testi bűntetéseknél is tartozik magát alávetnie.

Továbbá: hogy a penitencia igaz legyen, azt szükséges a bűnöknek nagyságához mérni. Nincsen oly égbekiáltó bűn, mit az Isten meg nem bocsátna, midőn hozzája bűneinket megsiratva visszatérünk; mindamellettt ne gondolja senki is, hogy a megsíratott bűn minden büntetés nélkül maradjon. Mint véghetetlen irgalmas, – megbocsátja a bűnt, de mint véghetetlen igazságos, joggal igényli a bűnhődést, mégpedig annál nagyobbbat, minél mélyebben sülllyedt valaki a bűnök tengerébe. Isten szava, *hogy kinek mennyi gyönyörúsége volt a bűnökben, annyi kint és fájdalmat kell szenvednie*. (Jelenések könyve 18, 7.); s egy szent író mondja (Ciprián), *hogy a penitencia kisebb ne legyen a bűnnél*; de saját javunkra is tudjuk azt, hogy a penitenciának az a fő célja, hogy a bűnöknek büntetését vagy végképp letörölje, vagy pedig, amennyire csak lehet, enyhítse. Következésképpen érdekünkben áll a penitenciát a bűnök súlyához mérni, hogy minél nagyobb véteteknek foltja szennyezi a lelket, annál többet s nagyobbbat mosson le arról.

S végre: hogy a penitencia igaz legyen, szükséges annak az elkövetett bűnökkel homlokegyenest ellenkeznie; vagyis ha iga-

zán akarsz penitenciát tartani, akkor oly erényes tettek s nemes vonások elkövetésében kell magadat gyakorolnod, melyekkel a bűn egyáltalán meg nem férhet.

Azért ha más véres keresményének hamis bitorlója vagy, akkor nem elég csak e bűnt megsiratni, hanem egyszersmind az elkövetett kár visszatérítése, sőt azonfelül még az alamizsnaosztogatás is kötelességedben áll. Ha embertársad becsületét megmar-tad, mint a hernyó, és azon véres foltokat hagytál, akkor nem elég csak e bűnt megsiratni, hanem erőd és tehetséged megfeszítésével, sőt gyakran tenmagad feláldozásával azon kell iparkodnod, hogy annak elrablott becsületét egész fényében visszaadd, s a rajta ütött sebeket begyógyítsd. Ha testi gyönyörűséged hatalma elragadt téged, s az Isten törvényein bűnös lábakkal gázoltál keresztül, akkor nem elég csupáncsak a tiltott öröm élvezésétől magadat megvonnod, hanem egyszersmind azon örömek és mulatságok csábos köréből is távozzál, melyek különben nem volnának tilosok. Ha a pompa és fényűzés vonzó ereje hálóba szőtt, akkor nem elég csak imádkozni, hanem szükség egyszersmind, hogy magadat mértékletes életmódra szorítsd, s mennyit előbb a pompa és fényűzés hiú cikkeire költöttél, annyit, sőt többet adj ki az ínséggel küzdő szegény népnek. Egyszóval az igaz penitenciában szíved kevélységét alázatosságnak, rágalmazó nyelved éles fullánkjait szelíd, mézes beszédnek, az indulatok zabolátlan kifolyását szilárd, sőt kemény önmegtagadásnak s a mértéktelenséget böjtnek kell szükségképpen felváltania. Ez az igaz penitencia, ha így cselekszel, ha megtartod az Írás eme szavainak értelmét: *amint adtátok a ti tagjaitokat a tisztátalanságnak szolgálatjára, – úgy kell adnotok a ti tagjaitokat az igazságnak szolgálatjára, a megszentelésre.*

Íme ilyennek kell lennie a penitenciának; s aki ezentúl más véleményben van, az csúful csalatkozik; s tudván immár azt, hogy ezek az igaz penitenciának szükséges kellékei, tekints szét

magad körül és vizsgálj meg, vajon megfeleltél-e eddig azoknak? Óh nem! – én bizonyosan tudom. Ma könnyet hullatsz ugyan meggyónt bűneid felett, de holnap már, mint egy kis pelyhet a szél, úgy ragadnak magokkal a szabadon bocsájtott indulatok féltelenségei. Te egész életedet megszokott bűneid csábító karjain töltötted el, megszoktad már a bűnt, mint egy édes jarmot; megőszültél annak kicsapongásaiban; képeden e barázdák csalhatatlan tanúi, hogy sebesen ugyan, de mégis sokat éltél már. Egyszóval te sokáig vétkeztél és nagy bűnöket követtél el, mégis mily rövidek a te imádságaid. Mégis mily kevésre megy a te alalmazásod, egypár forintot szórsz vagy egy-két megszáradt kenyérréteg löksz oda a koldusnak, midőn mások vagyonában milliárdnyi károkat tettél. Mondd meg: hány esztendőig úsztál a kényelmek özönén? Hány évek lefolytaig teljesítet utolsó szálíg vágyaidnak legkisebbikét is? És mégis, tart-e legalább egy becsületes napig a te böjtölésed? Vagy van-e jelenleg is benned egy felkelő vágy, melyet szárazon kitepnél szívedből? Ki egész életed éjszakájának felét bizonyosan báli multságok zsibbasztó élvéi közt ébren töltöd el, áztatod-e most csak egy éjjel is könnyeid záporával nyoszolyádat? S félbeszakasztod-e az imádság kedvéért elpuhult testednek lázas álmait? Oh nem hiszem, újra és újra ki merem mondani, hogy ez nem telik ki tőled.

Ugyanazért ha még a tiszta szándékból eredt kérelemnek van része szívedhez, óh hallgasd meg az enyémet, midőn illetően penitenciára intelek! Ne zavarodjál meg, oszlasd el szíved redőiből a kétséget, mert semmi sincs abból igaz, mintha téged képzelt okaid visszatarthatnának az érintett feltételek beteljesítésétől. Ha úr vagy, gazdag és hatalmas, vajon mi tarthat téged vissza, hogy multságod karjaiból magadat bizonyos időre kiszakítsd, magadtól némely kedvesebb élvezetet megtagadj, és egy kevés böjtöt tarts? Ha pedig szegény sors jutott osztályrészedül, úgyis böjtölnöd kell gyakran, s e böjtöt mibe kerül vajon jó szívvel túrnöd, és az Istennek felajánlanod?

Vagy tán tilt a szemérem a penitenciát megtartani? Azért nincs és nem lehet alapos ok pirulnod, mert mindnyájan emberek vagyunk, és aki ember, – az mind vétkezik. Az elkövetett isteni sérelmet pedig nyilván is megsíratni nem szégyen, de legnagyobb dicsőség. Te, ki az emberek előtt csaknem térdet hajtasz, az Isten előtt nem mernél pirulás nélkül az egész világ szeme láttára bűneidnek bánatával megállni? Te, aki bűneidet nyilván szoktad elkövetni, s azokkal a szűz ártatlanságot a botránkozás tömkelegébe rántod, nem tartanád-e illőnek, hogy bűneidet nyilván megsírasd, annyi megbotránkozottaknak épületes példájára? Tudod-e, mikor legnagyobb az ember? Akkor, midőn királyi székéről leszállva térdre hull az Isten előtt; akkor, midőn az Úrfelmutatásnál koldusi alázatossággal veri melleit nehéz öntudatában. Tudod-e, mikor legszebb a hölgy, kit az egész világ mint szépségkirálynét bálványozni szokott? Akkor, midőn selyemöltönyében térdre borul a gyóntatószék előtt, s csekély bűnei felett a tiszta bűnbánat könnycseppjei gyöngyözik be gyöngé arcát. Egyszóval: tudod-e, mikor legdicsőbb, legszebb, legnagyobb az ember? Akkor, midőn az igaz vallásosság szellemétől átmelegítve Isten előtt porig alázza magát; emiatt nem pirulni, hanem inkább örülni kell. Vagy ha csakugyan meglenne benned már mint kiirthatatlan szenvedély a szemérem, akkor tőrd legalább penitenciául azon csapásokat, melyek Isten kezei által oly gyakran rád méretnek. Midőn testvéreid megtagadnak, midőn barátod hitszegővé lesz irántad, midőn a jég elveri szőlődet s gazdag vetéseidet, s midőn ezekhez hasonló csapás ér, tőrd békével, ne panaszolj senkinek, s nem fogja tudni a világ, hogy te szenvedsz, hogy te penitenciát tartasz bűneidért.

De be kell fejeznem beszédemet, már eddig is, félek, hogy megtátatok azt, mert bizony a tárgy nem olyan, hogy sóvár figyelemmel szeretné azt az ember kísérni. Hiszem azonban, hogy megbocsájtjátok nékem e választást, mert hiszen ti keresztény katolikus nép vagytok, s egy katolikus népnek vallása legszentebb tárgyáról

s legfőbb kötelességéről hallani nem lehet egészen untató mégis; annál is inkább, minthogy éppen itt van az idő, melyben magunkba szállva az anyaszentegyház szokása szerint, melynek gyermekei vagyunk, bűneinket meggyónni kötelesek vagyunk. Igen, újra emlékeztetek benneteket e szent percekre s e legszentebb kötelességére egy katolikus embernek; mely figyelmeztetésemet azon óhajtással zárom be: vajha közülünk egy se mulasztaná el a karácsoni gyónás szentsége által Istenével, felebarátjával és önmagával véggépp megbékülni. Ámen.

(*Eger*, 1846. – *Tiszafüred*, 1855. – *Jászapáti*, 1862.)

KARÁCSON NAPJÁN

*Üdvözlégys kis Jézus! Üdvözlégys közöttünk;
Téged a jászolhoz üdvözölni jöttünk.*

*Égből szállt Istenség, földön nyílt virágszál,
Könnyünk, a legelső harmat is terád száll.*

*Csakhogys itt vagy! Csakhogys eljöttél már hozzánk!
Nyitva áll azóta félig a mennyország.*

*Barmok jászolában, ott is ízéken hálsz;
Hogys az ízektől: a bűntől minket megváltss.*

*Bár szegény vagy, bár nincs egyebed rongyoknál;
Mégis milyen drága ajándékot hoztál!*

*A te ajándékod – e szép karácsonfa,
Áldott jó gyümölcscsel ékesen bevonva.*

*Aranyos dió van itt reája téve:
Aranyos hitünknek legyen az jelvénye.*

*Ott az ízes körte mosolyog le róla:
Mintha a reménység édenkertje volna.*

*Alma is függ lombján, piros, édes alma:
Ez már a szeretet gyönyörű fogalma.*

*Hit, remény, szeretet – mind az ég gyümölcse;
Elhoztad, hogys éhes lelkünket betöltse.*

*Hát majd a keresztfa, mily dús lesz, mily termett!
– Ah, de ne tudj semmit még arról, kisgyermek!*

*Üdvözlégy, áldott légy, ártatlan szép Bárány.
Koronás Istenség – rongyban, szalmapárnán!*

*Köszönjük szépen, hogy itt is fölkerestél!
Legalább pirulhat most a kényes kastély.*

KARÁCSON MÁSODIK NAPJÁN

Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt!

Apostolok Cselekedetei 7, 60.

Tudjuk az éppen felolvasott Szentleckéből, hogy István első mártírt az ő apostoli buzgósága-, hívsége-, csudái- és ritka bölcsességéért hamis tanúk által vádoltatták; s bár a legártatlanabb volt, s a legtűrödelmesebben viselte magát hamis ellenségeinek képtelen vádjai közt, mégis halálra ítélték őt a lelketlen bírák. Ha az Üdvözítő, midőn egyik arca vérral borítottatott el, a másikat fordította arculcsapásra, ha az Istenember oly páratlan lelki nyugalommal állott meg a csalárd ítélőszék előtt, s ha végre Istenünk egyetlenegy Fia oly mennyei fenséggel s oly határtalan szeretettel lehelte ki tiszta lelkét, hogy még utolsó perceiben is így fohászzkodott üldözőiért az örök Atyához: *Atyám, bocsásd meg nekik, nem tudják, mit csinálnak* – mondom, ha az Üdvözítő ily fényes vonásokkal tüntette ki határtalan szeretetét az emberek iránt, azon nem csodálkozom annyira, mert őbenne nem csupán emberi természet, hanem egyszersmind isteni is működött. De midőn embertől hallom e szavakat elzengeni, kit úgy elborít a vér, a bosszú és harag, mint csak engem, s épp akkor mondja ezeket, midőn a kövek záporától ártatlanul halálra ostromoltatik, – úgy bámulnom és csodálnom kell! *Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt!* – mondá az említett férfiú, *és midőn ezt mondotta volna, elaluvék az Úrban.* Oh mily ritka keresztényi szeretet és türelmesség! Oh mint megragad engem e végszavak erős hatalma, hogy e szent férfiúnak szilárd lelkületéről egy percnyre sem vonhatom el figyelmemet. Azért elhatároztam jelenleg az óálatla mutatott **keresztényi szeretet- és türelmességről** hozzátok szólani, csak, kérlek titeket, figyelmezzetek!

Igaz, hogy az Ószövetségben e törvényt tanították: *Szeressed felebarátodat, és gyűlöljed ellenségedet* (Máté 5, 43.), de tudjuk mindnyájan, hogy az Ószövetség egyéb sötétségeivel e borút, e felleget is elszélesztette a született Megváltó. Nem jött ugyan ő a törvényeket felbontani, jött igenis az Atyának bölcs akaratját teljesíteni, mely a többek között ebben is áll: *Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnek, és imádkoztatok a ti kergetőitekért és rágalmazóitokért* (Máté 5, 44). Ez sommája, ez veleje azon isteni parancsolatnak: *Szeressed felebarátodat, mint önmagadat*. Nem oly kislelkűleg kell tehát a felebarát szót s nevezetet tekinteni, mintha azalatt csupán a mi jóakaróink és egyéb kedves embereink értetnének, hanem úgy, hogy felebarátunk nekünk – a zsidó, a pogány, az eretnek és még üldözőnk s rágalmazónk is. Felebarátunk pedig s bajtársunk azért, mivel az életnek terheit s keserűségét együtt osztjuk fel, sőt, ha mindjárt ellenünk vét is, Urunk, Istenünk parancsa szerint a forró szív igaz szeretetével kell átövedznünk. Mi mindnyájan az Isten képére teremteténk, s egy Atyának fiai vagyunk – testvérek az Úrban; és illik, hogy a testvérek egymást szeressék. Az emberiség oly szoros kapcsolatban él egymással, mint az egybeolvasztott lánc; s vajon ki kell-e azért vetni egy láncszemet, mivel az elkerülhetetlenül egy másikba ütköztvén, azt megsértené? Vajon el kell-e jobb kezünket azért vágni, mivel egy véletlen fogással bal kezünkön sebet ejte? S vajon meg kell-e azért felebarátunkat gyűlölni, mivel gyakran véletlenül s tán akaratlanul is súrlódásba jő velünk? Oh nem, mert akkor föl lesz bontva a lánc, s részekre bomlik az emberiség. Felebarátunkat azért megvetni, mivel kedvünk s akaratunk ellen cselekszik, annyit tenne, mint az Istenre magára haragudni, s az isteni gondviselést kárhoytatni. Igen, mert az, hogy mi tüzes indulatú és sebes vérű emberek együtt élünk, ily elválhatatlan viszonyban társalgunk – egyedül az isteni akarat- és gondviselésnek következése; pedig a mi súrlódásunkat, a mi civakodásun-

kat nem más okozza, mint az, hogy együtt élünk. Aztán ki tudja, ha sértő, bosszantó felebarátunk nem egyenesen eszköz-e az isteni gondviselés kezében? Nem azért hágy-e az Isten általok sokat szenvednünk, hogy minket próbáljon, s az örök életre érdemesek-ké tehecsük magunkat?

Sokan hiszik, hogy az embernek lehetetlen mindenkit szeretni. Ez jó hírünket s nevünket mocskolja be; amaz véres verejtékkel szerzett vagyonunkat orozza el; ez barátunkat gyilkos kezekkel rohanja meg; amaz lelkünk erős meggyőződését gúnyolja ki, hogy imádott hitünket pellengérré tehesse, s ily rosszakarátú, ily ellenséges indulatú embert nem lehet szeretni, mondják ők, de igen csatlakoznak! – Tagadhatatlan, hogy azt, ki erkölcsi és anyagi boldogságunkat ügyekszik letiporni, igen nagy munkálkodásába s igen nagy erőlködésébe kerül a megsértett szívnek szeretni; de azért mégsem lehetetlen. Az Isten maga parancsolja, hogy minden embert egyformán, mint minmagunkat, szeressük; pedig azt valljuk ám, hogy az Isten véghetetlen bölcs és igazságos, s mint ilyen, tölünk nem kívánhat lehetlent. Ő szinte ember is volt, kinek ugyanazon szenvedélyekkel kellett küzdenie, ki szinte vért izzadott a kertben, ki szinte leroskadott a nehéz kereszt vitelében, s ki szinte oly iszonyú kínok közt vérzett el a keresztfán, mint a két lator, mégis szerette üldözőit, s így szólt követőjéhez: *aki megüti a jobb orcádat, fordítsd neki a másikat is*; s ezt ő nemcsak szóval hirdette, hanem tettel is bebizonyítá. Tudjuk, hogy megdorgálta legkedvesebb apostolát, mert fegyvert rántott az üldözőkre, midőn őt megkötni akarták; s elhallgatva számtalan vonásait ritka keresztényi szeretetének, melyekről maga így szólott: *példát adtam néktek* (János 13, 15.), csupán azt említem bizonyágomul, hogy a halál végső vonaglási közt is ezek voltak utolsó szavai: *Atyám, bocsásd meg nekik, nem tudják, mit csinálnak!*

De hogy ne csupán az Istenember példáival győzzelek meg benneteket e parancsolt keresztényi szeretet lehetőségéről, em-

bert hozok fel, ki egy hajszálnyit sem különbözött mitőlünk. Íme Szent István első mártírnak tagjaiban csakúgy habzott a vér, ereiben csakúgy forrott a tűz, s szívében csakúgy váltogatták egymást az öröm és bánat, a békesség szelíd érzése és a bosszúság dühös indulata, mint mibennünk, mégis midőn ellenfelei által halálra köveztetett, így könyörge fel az égre: *Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt!*

Ezek után tekintsünk egy kevéssé az élet viszonyaiba, s nézzük meg, mily foganatja van e fényes példáknak az úgynevezett keresztények között? Egyvalaki gondjaiban elmerülve, köszönés nélkül megyen el ura vagy más ismerőse mellett, és ez csaknem halálos ellensége lesz szegénynek; egy másik lábára tapod véletlenül barátjának, s ez kérlelhetetlen ellensége lesz szegénynek, hacsak a bocsánatkérésre alá nem silányítja magát; a hitelező kamatját kéri csekély tőkénének, hogy árva életét fenntarthassa, s az adós halálos ellensége lesz szegénynek; a bíró igazságszeretettől ösztönöztetve kimondja a bűnösre a kárhozatos ítéletét, s ez halálos ellenségévé fajul; sőt a szülő gyermekére, a gyermek szülőjére és a testvér testvérré acsarkodik, mert vagy hibáját felfödözte, vagy talán szemtől szembe meg nem dicséré. Ily példát számtalant hozhatnék fel, mely mind azt bizonyítja, hogy az ember minden inkább, csak nem keresztény; mert túrni és keresztényileg szeretni nem tud és nem akar. *Ha ki utánam akar jönni, tagadja meg magát, és vegye fel az ő keresztjét, és kövessen engem* (Máté 16, 24.), mondja az Üdvözítő, s mi mégsem tagadjuk meg magunkat, és nem vesszük fel keresztünket, és nem követjük őt; de nem is vagyunk méltók keresztényeknek neveztetni: hát miért nevezzük magunkat annak?

Tudom én, hogy gyakran igen rosszul esik a kibékülés, mert tán becsületünket hisszük megsértve lenni, s a büszkeség, a hiúság oly nagy mértékben dolgozik idegünkön, hogy ennek sűrű gőzénél meg nem látjuk az igazságot, vagy éppen a keresztényi

szeretetet oltja el szívünkben. De jól fogjuk fel: legtöbbször csak hisszük megsértve lenni becsületünket; ám valósággal nincs megsértve; csak a túlfeszített büszkeséget bocsássuk a szélbe, s azonnal begyógyul szívünknek képzelt sebe. Azonban legyen úgy, hogy felebarátunk valósággal és szántszándékosan sérté meg legdrágább kincsünket – a becsületet: vajon nem kell-e akkor is neki megbocsátani? Először, mivel mi is megsértünk másokat, s másodszer, mivel szent Máténál ezeket mondja az Üdvözítő: *ha csak azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, micsoda jutalmatok leszen? Nem azt művelik-e a pogányok is?* (Máté 5, 46.) Szeressük tehát minden felebarátunkat, ellenséget úgy, mint jó barátot, hogy érdemeket szerezhessünk a mennyei Atyánk előtt, s hogy foganatosan mondhassuk mindennap az Úr imádságának eme szavait: *és bocsásd meg nekünk a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétetteknek.* Ámen.

(Füzesabony, 1842.)

KARÁCSON UTÁN VALÓ VASÁRNAP

Sokaknak romlására és feltámadására tétetett.

Lukács 2, 34.

A mai evangéliom azt mondja, hogy Jézus, **a világ Megváltója sokaknak** romlására, sokaknak pedig **feltámadására tétetett** volt.

Az első tételt, mely kissé mélyebb értelmű, már fejtegettem ezelőtt egypár évvel; megmagyaráztam röviden és tehetségem szerint, miképpen lehet romlására az emberiségnek az, ki éppen azért jött közénk, hogy minket üdvözítsen? Most tehát vegyük elő a másikat, mely világosabb is, vigasztalóbb is az elsónél, és lássuk: miképpen lehet feltámadására sokaknak a született Megváltó.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy itt a feltámadás annyit tesz, mint a bűnökből kikelni, kitisztulni, a bűnös élet után egy erkölcsi tisztaságú életet vinni, és így az üdvösség napjára térni. Ezen értelemben feltámadt embernek tartjuk azt, ki az istenkáromlást, a részegeskedést, a tolvajságot és más efféle bűnt elhagyván, a gyóntatószéknél a bűnbánat könnyeiben újra keresztelkedett, s az új keresztség után egészen az Istenhez fordul.

Ezeket előrebocsátván, kijelentem előttetek azt, hogy a született Megváltó mindazoknak feltámadására tétetett, kik bűneiket elhagyják, és Istenhez térnek.

Szent Pál apostol azt írja egyik tanítványához, hogy az Isten minden embert üdvözíteni óhajt. Ez annyit tesz, hogy Jézus csakúgy ontotta vérének Péter, mint Pál üdvösségére; s ha mindamellét Péter a maga bűneiben megátalkodva elkárhozik, Pál pedig a bűnbánat útjára tér, ott az Isten Fia vérén szerzett eszközöket okosan felhasználja, és üdvözülni: nemde világos, hogy míg az egyiknek romlására, addig a másiknak feltámadására tétetett az Üdvözítő? – Amott, a hegy tövében egy forrás csörgedez; tagadhatatlan, úgy-e, hogy a források vizét gyó-

gyító balzsamul rendelte az isteni gondviselés, és mégis hányszor történik, hogy egy vigyázatlan ember túlságosan fölmelegedve odajárulván, halálát meríti ki abból, midőn a forrás friss vizét mohó vágygal issza? S tagadhatatlan, úgy-e, hogy a másik ugyanazon forrásból életet és új erőt merít magának, midőn égető szomjúságát okos vigyázattal eloltja? Amott az út mellett egy kődarab áll, talán ezredévek óta; ki tehet róla, hogy a bor vagy más szesz mámorától elkábult részeg ember belébotlik, és magát megvérzi, vagy talán a fejét szétzúzza benne, – míg egy másik józan utazó ember rája ül, és úti fáradalmait háborítatlanul kipihen rajta? Künn, a természet kebelén egy ártatlan virág nyílik, mint a völgyek szemérmességé; s ki tehet róla, hogy míg a szorgalmas méhek az ő illatos kelyhéből mézet kapnak, addig a fondor természetű pók mérget gyűjt abból? Avagy csak a természet áldását, a napvilágot nézzük: a nap fényére is, lám, a sár megkeményedik, míg a viasz meglágyul, a szerecsen feketévé lesz, míg a vászon megfehérik. Azt már nem is említem, hogy az erdőknek magasan felnyúlt fenyőszálából a gazemberek számára akasztófa készül, míg azt a becsületes polgárok lakhelyeik építésére használják.

Íme, ugyanegy tárgy így válik különböző embereknek különböző célul, az Istennek ugyanegy adománya így hoz némelyekre átkot, másokra pedig áldást; tehát a született Megváltó is éppen így lesz sokaknak kárhozatjára, sokaknak pedig üdvösségére. Mert ne felejtjük a felhozott példákat, s mondjuk ki, hogy Jézus Krisztus is hasonló a hegyek tövében csörgedező forráshoz, kinek vére a bűnösöket halálba dönti, a jókat pedig még félhalálból, az eltikkadásból is feltámasztja; mondjuk ki, hogy Jézus Krisztus is hasonló az út mellett álló kődarabhoz, kiben a vigyázatlan és a világi örömeiktől megrészegült ember magát agyonüti, a józan keresztény pedig megpihen rajta és benne, hogy útját az örökkévalóságba annál biztosabban folytathassa; mondjuk ki, hogy maga Jézus Krisztus is egy ártatlan virág, az egek illatos virága, kinek szívéből az elromlott erkölcsűek mérget, vagyis halált, az igazak pedig mé-

zet, vagyis üdvösséget szívnak; mondjuk ki, hogy maga Jézus Krisztus is egy magasan fénylő napvilág, ki a megrögzött lelkűek szívét még inkább elhomályosítja, az ártatlanságot pedig még jobban megfehéříti; s ki által a gonoszak még inkább megkeményednek, míg az istenfélők mint a viasz úgy ellágyulnak; és mondjuk ki végre, hogy maga Jézus Krisztus is egy fenyőszál, a mennyeknek magas fenyőszála, ki a rosszaknak bitófájává, a jámboroknak pedig az üdvösség pompás épületévé lesz.

De fejezzük be a példák halmazát, s magunkba szállván, hozzuk ki azokból a szükséges tanúságot, s egész életünkön át úgy viseljük magunkat, hogy a született Megváltó ne romlásunkra, hanem inkább feltámadásunkra tétetett légyen; ne a kérkedő farizeust, hanem az aláztos publikánust kövessük, és ne a megátalkodott szodomabeliekkal, hanem inkább a szőrzsákba öltözött ninivítákkal tartsunk; úgy aztán biztosak lehetünk benne, hogy Jézus Krisztus, mint az égnek illatos virága, nem a kárhozat mérget, hanem az üdvösség édes mézét nyújtja nekünk. Ámen.

(*Tiszafüred*, 1860. – *Jászapáti*, 1872.)

TŰZ ÉS VÍZ

*Mi az a tűz, mely maholnap minket
Összehamvaszt és pokolra vet?
E világot elborítani látszó
Nagy tűz: a rossz lelkiismeret!*

*Mi az a víz, mely az öntudatnak
Gyilkos lángját oltó eszköze?
Az a víz: két szemekből hulló
Könnyeinknek csöndes özöne?*

ÚJÉV NAPJÁN

Eltelék a nyolcad nap.

Lukács 2, 21.

Ha a naptárt megnézzük, úgy találjuk, hogy nem az év első napja van, tehát hogy egyik lábunkkal egy ócska évnek friss romjain, a másikkal ellenben egy új évnek havas, vagy ha úgy tetszik, virágos küszöbén állunk.

Előttem az idő mind egyforma, és ezzel alkalmasint minden ember így van. Én azt tartom, hogy az idő vagy mindig új, vagy mindig ócska. És ha már az új esztendő szokásba jött, ennek akkor kellene kezdődnie, mikor bennünket vagy szokatlan öröm, vagy szokatlan fájdalom ér. Hanem akkor meg az lenne a baj, hogy némelyikünknek mindig újesztendő-napja volna, akikhez tudniillik gyakran beköszönt a vígság; és némelyikünknek soha, egész életen keresztül sem lenne új esztendeje, – akiknek tudniillik házuk küszöbét kerüli az öröm és boldogság.

Legjobban van tehát úgy, amint van. Az anyaszentegyház kitűz egy napot, és azt mondja rá: ez az új évnek első napja, e napig volt 1862., és e naptól kezdve lesz – 1863. Így az egyformaság uralkodik mindenütt és mindenben. Ugyanegy naphoz kötjük számításainkat, ugyanegy napon örvendezünk és mondjuk el szerencsekívánatainkat egymásnak, ugyanegy napon **rebegünk hálát Istennek az elvett jókért**, és végre – ugyanegy napon kérjük ki az ő kegyelmét és áldását a jövőre egyúttal.

S minthogy éppen az új évnek első napja virradt ma ránk, elmélkedjünk egy kevéssé az imént lefolyt év eseményei felett, – elmélkedjünk keresztény módon, elfogulatlan kebellet, higgadtan és józanan, hogy a jó Istennek a múltban felénk árasztott jótéményeit látva, azokból egy kis tanulságot vonhassunk ki. Az

Isten legyen velünk, ki az időt rendezi, *ki a napot az igazakra és gonoszokra egyaránt felhossa*, – hogy én, mint az időben született, gyöngé alkotmány, az öröktől fogva uralkodó mennyei Föltséget méltóképpen dicsérhessem; ti pedig, mint az ő hív gyermekei és leányai, az ő választott szolgájának beszédjét kellő hászonnal és csöndes figyelemmel hallgathassátok.

Ha e lefolyt év eseményeire visszagondolunk, talán sok rosszat, de minden bizonnal több jót veszünk azok közt észre. Mert ne úgy vegyük, hogy sokan szenvedtek, hogy sokan kárvallottak, és nagyobb részét siránkozásban töltötték az évnek, hanem azt gondoljuk meg, hogy az isteni gondviselés a boldogság minden eszközeivel megkínálta őket, és ha ők mégis kárvallottak, szenvedtek és sírtak, talán ők voltak restek az eszközöket jól és kellően felhasználni.

De nézzük egyenkint. A múlt évben a békesség angyala lebegtette szárnyait felettünk; ellenséges ágyúk nem riasztottak fél álmainkból; ellenséges kezek nem hamvasztották le fejünk felett a mi házainkat, nyugodtan aludtunk és nyugodtan keltünk: tehát nem háborított bennünket senki a mi foglalkozásainkban, tehát békességgel szolgálhattunk Istennek és embernek, tehát előmozdíthattuk mennyei üdvösségünket úgy, mint földi boldogságunkat. – A múlt évben adott az Isten földeinken annyi termést, annyi áldást, amennyivel újig be fogjuk érni. Ne rázza a fejét gyanakodva senki! Tudom, hogy hosszú szárazság uralkodván, kevés eső és harmat öntözte rétjeinket, mezeink és szántóföldjeink egész határát, de azért megszánta Isten az ő népét, s adott, habár csudálatosan is, annyit, amennyivel újig be fogjuk érni; sőt ha szíveitek jóságát megőrzitek, a szegény koldusok sem halnak el mellettünk éhen, a nyomorultaknak is segítségére lehetünk egy-két darab kenyérrel. – A múlt évben egészséggel is megáldott bennünket az Isten. Nem mondom, hogy egy-két ember nem feküdt meg legalább egy pár nap hosszáig az ágyat, de általában azt lehet mondanunk, hogy az elmúlt 1862-i évben az áldott jó

egészség rózsaszíne borította be az összes nép arcát; egészséges levegő uralkodott arcainkon; egészséges illatot leheltek a fák és a mezők virágai: jókedvvel végezhetjük tehát mindennapi dolgainkat, s örömmel seregelhettünk tehát össze itt e szent hajlékban az Isten imádására. – A múlt évben még a halál is kíméletesebb volt irántunk, mint máskor szokott lenni, az enyészet öldöklő angyala sem villogtatta felettünk éles pallosát úgy, mint máskor szokta villogtatni. Nem mondom, hogy egy-két halottat sírba nem kísértünk, nem mondom, hogy egy-két háznép el nem vesztette legfőbb támaszát, hogy egy-két gyermek el nem vesztette az ő apját – a kenyérkeresőt, vagy az ő anyját – a szeretettel dajkálót; oh, ha szétnézünk e szent falak közt, meg kell vallanunk, hogy egy-két helyet üresen talál a szem. Még most esztendeje ott ült e szegény árva gyermeknek apja vagy anyja! Még most esztendeje ama székben láttátok ti mindnyájan a ti jó ismerőiteket vidám jókedvvel imádkozni az élő Istenhez! Még most esztendeje e szent székben hallották a ti testvéreitek és jó barátaitok az Isten ígését! És íme bármint vizsgálódjunk, mi nem látjuk őket ezen vagy azon a helyen többé! Legfőleg az ő imádságos könyvek és olvasójuk van itt most mivelünk, ha azt magukkal a sírba nem vitték. Igenis, ennyit be kell vallanunk, de azért nem tagadhatjuk az én állításomat, hogy a múlt évben még a halál is kíméletesebb volt irántunk, mint máskor szokott lenni, különben sokan, akik most itt vagyunk, s akik ma jóízűen költjük el az Isten áldását, talán most ama szűk hajlékban, a négy deszka közt nyújtóznánk, s mirajtunk ebédelnének – a férgek!

Azonban mindazok, amiket eddig mondtam, csak testi, csak anyagi jólétünkre voltak és vannak befolyással. Hogy számadásunk és visszaemlékezésünk teljes legyen, lássuk már azokat is, amik – Isten kegyelméből – lelki üdvösségünkre is jótékonyan hatottak az elmúlt évben. – Ti azt hiszitek talán, hogy csak az öreg Simeon beszélhetett így: „*Uram, most bocsássad el a te*

szolgádat, mert látták az én szemeim az Üdvözítőt”? Nemcsak ő beszélhetett így, keresztény hívek, hanem ti is beszélhettetek volna, kik a jeruzsálemi templom helyett saját imaházaitokba jártok. – Ti ugyan nem láthattátok a múlt évben testi szemeitekkel a gyermek Jézust, de láthattátok őt eleven hittel – az Oltáriszentségben. Ti nem vehettétek ugyan őt karjaitokra, mint az öreg Simeon tette, de – ami annál több – szíveitekbe takarhattátok őt a Szent Ostyában, ahová isteni fényt és örömet visz magával. S ti nem hallottátok őt valóban beszélni, mint az írástudók és bölcsék, de isteni szavait koronkint hallhattátok innen, e szent szék-ből lehangzani. Ha valakit a lelkiismeret mardosó szava nem engedett alunni: itt állott a gyóntatószék mindig, odaborulhatott az egész mázsájával a lelki fájdalomnak, és fölkelhetett onnan egészen újjászületve, könnyű angyalszárnyain – a megvigasztalásnak. Ha valakit ágyba szögezett a testi betegség, az küldhetett az Isten szolgájáért, és az Isten szolgája lelki gyógyszerrel sietett hozzája, hogy lelkét meggyógyítván, testi fájdalmait és keresztjét is annál könnyebben hordozhassa. S végre: ti jó lelki atyátokat is elveszítvén a múlt évben, sokáig pásztor nélkül bolyongott a szép nyáj, s aggasztó reménnyel imádkozott egy lelki kalauzért, ki hozzá méltó lenne; de – úgy-e – azt is adott az Isten, ez a legfőbb Pásztor, ha nem is olyat éppen, mint azon áldott lélek volt, kiért könnyeitek folytak, s kit a ti áldásotok kísért a sírba, de mégis adott az Isten olyat, ki a ti boldogságotokat a szívéen hordja, s ki a ti üdvösségetekért vérét ontani, életét feláldozni s a lelkét odaadni kész...

Egyszóval: bármit nézzünk, bárhova fordítsuk szemeinket, mindenütt és mindenben, testi és lelki ügyeinkre nézve, – Isten áldását látjuk felettünk e lefolyt évben.

Nem tudom, keresztény hívek, ha vajon új dolgot beszélek-e most elöttetek, midőn ezeket így fölemlítem? Annyit azonban hiszek, hogy kevés van közöttetek, ki a mondottakért az Istennek

hálát rebegett volna! Mert emberi bűn és gyarlóság soha meg nem elégedni azzal, amit az isteni gondviselés ingyen kegyelemből nyújt; mert emberi bűn és gyarlóság fölszedni a földről az epret, de nem nézni fel az égre, ahonnan az eső és harmat alászállott; s mert emberi bűn és gyarlóság elfelejteni az Írás szavait, hogy az ember szánt, vet és boronál, de egyedül az Isten az, ki gyümölcsöt ad munkáinkhoz! Az én beszédem célja tehát az, hogy a szent kötelesség érzelmét költsem fel szíveitekben. A hitelő is szívesebben kölcsönöz annak, ki tartozását pontosan le rója, így az Isten is szívesebben megáldja azt, ki az elvett jókért hálás kebellet fordul hozzá!

Igenis, arra kérlek én titeket, hogy ma számoljatok meg önmagatokkal, emlékezzetek vissza mindazon jótéteményekre, melyekben a múlt év elfolyása alatt Isten kegyelméből részesültek, emlékezzetek vissza azon szerencsétlenségekre, melyektől a múlt év elfolyása alatt az Isten megőrzött, ne felejtkezzetek meg azon vigasztalásról sem, melyet az isteni gondviselés nektek a ti legnagyobb siralmaitokban nyújtott, gondoljátok el, hogy a vesztély sokszor úgy lebegett fölöttünk, mint vérszomjas ölyű a kis madár felett, melyet el akart kapni, de az Isten keze elhárította azt fejünk fölül, s minket nyugodtan meghagyott élni. S midőn ezeket elgondoljuk, boruljunk le az ő szent színe elé, és hálás kebellet mondjuk: légy áldva, légy dicsőítve, Isten, ki a világot ily bölcsen kormányozod! De kérjük őt egyúttal, hogy a jövő évben is terjessze ki reánk az ő áldásos kezeit! Ámen.

(Jászapáti, 1863. és 1878.)

ÚJ ÉVRE

*Hátunk megett haldoklik már
Ezernyolcszázhatvanhárom,
Előttünk meg hatvannégy vár
Ismeretlen, új határon.
A múltban nem termett a föld,
Nincsen kenyér, nincsen búza!
Adja Isten: a jövődőt
Aranykalász koszorúzza!*

*Mit beszélek? Hisz a burján
Az idén is bőven termett,
Akár szinig töltsünk hitvány
Gazzal minden magtárt, vermet.
Oh a vétek oly buján nőtt,
Bár nincs kenyér, bár nincs búza!
Adja Isten: a jövődőt
Gazdag erkölcs koszorúzza!*

*Pérez, anyag lett most a bálvány,
Hitlenség a divat nálunk,
Vérben, fagyban térdig járván,
Szennyes oltár mellett állunk;
S bálványisten nem ad esőt,
Nála nincsen kenyér, búza.
Adja Isten: a jövődőt
Szentséges hit koszorúzza!*

*Káin botját villogtatja
A testvér; – de nincsen Ábel;
Az apát ön édes fattya
A bitóra húzatná fel...
Ím, ezért küld Isten vesszőt!
Ím, ezért nincs kenyér, búza!
Adja Isten: a jövődöt
Szent szeretet koszorúzza!*

(Jászapáti, 1864.)

JÉZUS NEVE NAPJÁN

Uram, mi Urunk – mily csudálatos a te neved az egész földön!
Zsoltárok könyve 8, 2.

E mai szent napon én is Dávid királlyal tartok, s azt mondom, hogy valóban csudálatos a az Úr Jézus neve az egész föld kerekégén! – Csudákat művelt ez a szent név már akkor, midőn birtokosa emberi testben járt, midőn a betegek nagy számát meggyógyította, midőn a szegények szívébe a vigasztalás gyöngyeit csepegtette, s midőn a halottakat a koporsóból is feltámasztotta. – De csudát művel ez a szent név még most is, midőn birtokosa már az égnek királyi székén ül, s onnan a szegény, földhöz tapadt és minden oldalról üldözött emberiséget védi és vigasztalja.

Oh szenvedő Jézus! Hazudnának az én ajkaim, ha nem azt hirdetném itt, hogy te vagy a mi egyedüli reménységünk és vigasztalásunk, s hogy nálad nélkül alábbvalók lennénk a földön csúszó férgekél, amelyeknek sem lelkek, sem hitők, sem reményök nincsen. A te nevedben annyi édesség van, mint egy méztengerben, s annyi orvosság rejlik, mennyit a világ minden gyógyszertára sem nyújthat. És mégis – fájdalom! – nincs név a világon, amelyet az emberek annyiszor megfertőztetnének, mint ezt a szent nevet éppen.

Néhány évvel ezelőtt beszéltem hozzátok arról, hogy a **Jézus neve csudálatos név** az igazakra nézve, most pedig beszélek arról, hogy csudálatos név az – a bűnösökre nézve is. Figyelmezzetek!

A Jézus szent neve csudálatos név a bűnösökre és gonoszokra nézve... Saul, aki később mint Szent Pál apostol az egyház oszlopává lett, keserű ellensége volt a keresztényeknek, s városról városra járt üldözni őket; de midőn egyszer éppen a legkomolyabb szándékkal Damaszkuszba menne, hogy ott a keresztény nőket rabszíjára fűzné, – hirtelen mennyei fényesség villámlott a sze-

mébe, s a mennyei fényességből e szózat hallatszott ki: „*Saul, Saul! Miért üldözesz te engem? Hisz én vagyok a Jézus, kit te üldözőbe vettél!*” Minek mondjam tovább? Hiszen tudjátok, hogy Saul a Jézus szent nevének hallatára megrettent, lováról a földre esett, s a legkeserűbb ellenségből – a leghívebb apostol és barát lett, barátja az üldözött Jézusnak.

Továbbá, tudjuk mindnyájan, hogy Jézus Krisztus mellett két lator, két gonosz is fel volt a keresztfán függesztve, az egyik jobb, a másik bal felől, ezáltal is megalázni akarták az emberi testbe öltözött Istent, oly elvetemült társaságba lökvén őt, amely bárkinek is szégyenére válnék. Melyik volt a két lator közül a gonoszabb és elvetemültebb, azt nem lehet tudni, hanem azt igenis a Szentírás beszéli, hogy mikor a jobb kézen függő lator a Megváltó keresztfájára nézett, és ott ennek feje felett e szavakat olvasta: „*Názáreti Jézus, a zsidók királya*”, annyira megdöbbsent bűnös lelke, hogy azonnal megtért, és így sohajtott fel: „*Uram, ha országodba térsz, – emlékezzél meg rólam!*” Tehát egy név, a Jézus szent neve nyitotta meg a nagy bűnös előtt, csudálatosan, mennyeknek országát; – mert Jézus így válaszolt neki: „*Még ma velem leszesz a paradicsomban!*”

De nemcsak ott és akkor, hanem itt és most is csudálatos a Jézus szent neve, – itt és most is megtisztítja az a bűnös ember szennyos lelkét, s átvezeti azt az erény és üdvösség útjára az ő mindenható erejével. Például egy megvesztegetett ember hamisan akar esküdni, odaáll a törvény asztalához, és az eskü szavait már mondaná is a bíró után; de mikor ez a név, Jézus, ajkára jön, elsápad, megretten, magába tér, hamis állítását visszahúzza, s a lélekvásárló pénzt odaveti a gonosz kerítő lábához – erszényével együtt. – Egy másik gonosz vad pusztán vagy rengetegben rablásból él, gyilkolás a legkedvesebb mulatsága; s íme, gyilkos fegyverét éppen felemeli egy szegény utazóra, csak egy perc még, s már ketté van hasítva az ártatlan fő; de akkor az felsikolt,

a Jézus szent nevét kiáltja, s a Jézus szent nevére a gyilkos megdöbben, kiejti kezéből a fegyvert, s mint egy szelíd bárány néz a megszabadult vándorra.

Ami pedig a bűnt illeti, én azt mondom, hogy nincs oly nagy, oly égbekiáltó bűn, melyet Jézus szent neve le nem törölhetne az ember lelkéről; s azt mondom, hogy boldog azon ember, aki halálos betegségében – a Jézus szent nevével lehelheti ki a végsőt, akinek annyi idő engedtetik még, hogy e szent nevet kiejtheti, és azzal halhat meg. Ugyanazért valahányszor ezt a szent nevet látom vagy hallom kiejtetni, mindannyiszor egy szent borzadalom hasítja keblemet keresztül, – megborzadok azon gondolatra, amely egyrészt e szent névhez csatolt isteni érdemeket tünteti fel; másrészt pedig e szent név ellen elkövetett bűneinket sorolja előnkbe.

Igenis: e szent név, Jézus, eszünkbe hozza azon kínokat, amelyeket az Isten egyszülött Fia érettünk kiállott, látjuk őt e szent név hallatára a Getszemáni kertben iszonyú küzdelmek közt imádkozni, látjuk őt a golgotai úton a kereszt alatt roskadozni, látjuk őt kifeszített karokkal a keresztre feszítettetni, látjuk ajkainál a poharat – epével megtöltve, látjuk a szögeket átluggatott kezén és lábán, látjuk a töviskoronát vért csorgató halántékán, látjuk a lándzsák döféseit megtört oldalában, s látjuk a halálos kín utolsó vonaglását az egész testén; mindezt egyszerre látjuk, és eszünkbe jut: Istenem! Édes Jézusom! Hiszen te az emberért szenvedtél ennyit; és mégis az ember, ez a nyomorult teremtmény tiszteletlen irántad, mégis nevedre hamisan esküdni s nevedet szemtelen vakmerőséggel káromolni nem borzad, sőt gyakran dicsőségének tartja...

Úgy van. E névben áll az ember egész üdvössége, boldogsága, e név nélkül alábbvaló lenne az ember a földön csúszó féregnél; és mégis, ki az – hadd nézzek a szemei közé –, aki e szent névvel valaha vissza nem élt, s azt ajkaira hamisan vagy hiába fel

ne vette volna?! – Tegyük a szívünkre kezeinket, valljuk meg, hogy bizony mi gyakran elfelejtkeztünk az Isten Fia iránti kötelességünkről, s vétkeztünk az ő szentséges szent neve ellen. –

Eddig és ennyit akartam én most, Jézus neve napján e névről s e névnek csudás erejéről szívetekbe csepegtetni.

Ami ezután következik, az már csak kérelem lesz. Arra kérlek én téged ez alkalommal, keresztény társam, hogy ismerve a Jézus szent nevének csudás erejét, – ezután csak tisztelettel és hálával emlékezzél arra. Ember vagy te is, aki könnyen felejt, főképpen a jót; de azt sohase felejtsd, hogy Jézus a te Üdvözítőd, a te Megváltód, a te Atyád és mindened! Hogy Jézus az, aki téged a bajból kiránt, aki téged üldözőid fegyverétől megment, aki neked elveszett egészségedet visszaadja, – s aki téged üdvözít, és élve, halva boldoggá tesz. Azért ismételve kérlek, hogy ezután csak tisztelettel és hálával gondolj e szent névre.

Most pedig, minthogy mindnyájan lelki betegek vagyunk, mondjuk mindnyájan az evangéliomi beteggel: „*Jézus, Dávidnak fia – könyörülj rajtunk!*” Téríts magadhoz minket, elfajult, bűnös népet! Ámen.

(*Jászapáti, 1875.*)

JÉZUS NEVE NAPJÁN

*Jertek, ifjak, jertek, tisztos vének,
Hajnalán a szív szent ünnepe nek, –
Tartsunk egy kedves névünnepet,
Mi, kiket ma rózsasátorából
Üdvözölt a nap, s földszínt lepett!*

*Jertek mellém, ünnepe llyel, sorba,
Öltözködjünk lágy selyembiborba,
S úgy köszöntsük őt meg fényesen;
Mondhatatlan vígasság lesz ott ma,
Drága, pompás vendégség lesz en.*

*Ünnepe llyel jertek hát és sorba,
Öltözködjünk lágy selyembiborba,
S úgy köszöntsük őt meg nyájasan...
Oh, hiszen ti jól tudjátok, hogy ma
Jézusunknak neve napja van!*

VÍZKERESZT NAPJÁN

Láttuk a csillagot napkeleten, és imádni jöttünk őt.

Máté 2, 2.

E mai napot annak emlékezetére üli meg évenként az anyaszentegyház, hogy a napkeleti bölcsek és királyok a született Megváltó imáadására a betlehemi istállóba mentek. E napon tehát legelőször azt kérdezheti tőlünk egy nem keresztény vallású ember, hogy kik és mik voltak azok a napkeleti bölcsek és királyok? A kérdésre felelnünk kell, azért bátran kimondjuk, hogy ezek a szent férfiak legelső hívei voltak a kereszténységnek, kik a pogányságot megvetve, Jézus Krisztusnak hitét mindenekelőtt sajátjukká tették és örömmel vallották.

Megjövendöltetett hajdan Jákobban, hogy egy csillag fog támadni; s mert a jövődölés csakugyan beteljesült; s mert a napkeleti bölcsek és királyok megértették a feltűnt csillagnak világ-raszoló jelentőségét, benső, isteni sugallattól ösztönöztetve útra keltek, vándoroltak s követték a csillagnak fényes kalauzolását, míg végre az Isten egyszülött Fiát megtalálták a jászolyban, előtte leborultak és imádták. Így lettek első imádói, első hívei Jézus Krisztusnak ezek a híres napkeleti bölcsek és királyok...

Igen, de ha első keresztények, vagyis első hívei voltak Jézus Krisztus anyaszentegyházának, – tehát méltók is arra, hogy mi, példájukat követve, utánuk menjünk. Hogy és mint követhetjük mi őket – megmondom e mai beszédben. Figyelmezzetek!

Ezek a bölcsek és királyok mihelyt látták az új csillagot, mihelyt megértették annak jelentőségét, s mihelyt az isteni gondviselésnek intő szava elhangzott, azonnal elhatározták, hogy követni fogják a csillagnak fényes kalauzolását, és felkeresik a született Megváltót.

Úgy, de ne gondoljátok ám, hogy csak éppen a napkeleti bölcsek és királyok voltak szerencsések látni azt a szép csillagot, amely őket a betlehemi istállóba hívta és vezette! Hiszen még **most is támaszt az Isten új meg új csillagot** minékünk, hogy mi is felbuzduljunk, utána menjünk és célunkat érjük.

Nézzétek azt az istenfélő apát, aki nemcsak önmaga felel meg mindenben keresztényi kötelességének, de még az ő fiúgyermekét is megóvja minden lelki veszélytől és bajtól – tiszta beszéde, ártatlan szavai és szeplőtelen magaviselete által. Vagy nézzétek azt a szelíd, jó anyát, aki nemcsak önmaga vitte el szűzen és tisztán férje házához a leánypártát, de még az ő leánygyermekét is megőrzi az erkölcsi süllyedéstől, és mindenképp oda munkál, hogy ennek pártájában is épen maradjon a szemérmesség, az ártatlanság és a szüzesség szent virága. Egyszóval: nézzétek azt a szülőt, apát vagy anyát, aki gyermekeinek vallásos és erényes nevelését legszentebb kötelességének tartja, aki az ártatlan gyermek előtt sem nem szól, sem nem tesz olyant, ami bűnös vagy csak gyanús is volna, aki az ő gyermeke szívébe mindig csak a legszentebb érzelmeket csepegteti, s aki a vétkező, kirúgó gyermeket, ha kell, vesszővel, s ha kell, mézeskaláccsal is az erény és üdvösség útjára vonja. Az ilyen ember s az ilyen asszony egy-egy valóságos csillag az életben, akinek fényesen ragyogó példája hozzátok szól, mintha mondaná: ti mindnyájan, akiknek gyermekei vannak, jöjjetek utánam, vagyis neveljétek a ti gyermekeiteket jól, hogy egykor Isten és ember örömét találja bennök. Különben ti magatoknak tulajdonítsátok, ha őket elrontva, elkényeztetve, később a ti ostoraitokká lesznek, s egykor talán még az Isten ítélőszéke előtt is pirulnotok kell miattuk.

De vannak még más csillagok is, amik felettünk lebegnek és minket a mi végcélunkhoz, Jézus Krisztus keresésére hívnak. Az a szerencse, amely bennünket – habár nagy ritkán is – ér, az Isten áldása, amely itt-ott fejünkre száll, az a jó egészség, amelynek

embertársaink nagy része örvend, s az a megelégedés, az a családi nyugalom és egyetértés, amely hozzátok gyakran beköltözik, mint Jákob házához beköszöntöttek Isten angyalai: mind, mind megannyi csillagok a mi életünk égboltján, s közülünk mindenkihez így szólnak: ember, emelkedjél ki puhaságod vétkes pelyheiből, s jöjj utánunk, mi majd elvezetünk az Üdvözítő jázolyáig, az Úr oltárához, hogy ott földig borulva, hálát rebeghess ennyi jótéteményért. – Sőt még többet mondok: az a szerencsétlenség is, amely napjainkat gyásszal borítja, az a betegség, amely bennünket az ágy kemény szalmáján kínoz, s az a nyughatatlanság, amely szívünk örömét, mint egy tolvaj méh, kilopja, hasonlóképpen egy-egy komor csillag felettünk, amely közülünk mindenkihez így szól: ember, ébredj fel vallástalanságod sötét álmából, s jöjj utánam, én majd elvezetlek ahhoz, aki a mennyköveket élesíti, és a hitetleneket ostorozza; jöjj az Istenhez, kérjed Őt, hogy mentsen fel bűneidből, hogy adjon neked a földön megnyugvást, s hogy amott, a síron túl derítse reád az üdvösség fényes napját!

Lám, úgymond Nagy Gergely pápa, mennyi csillagot támaszt nekünk az Isten, hogy Jézushoz, a mi Istenünkhöz juthassunk! – Keljünk fel tehát, mondom én is nektek, keljünk fel a mi aluszékonyságunkból, és menjünk e sokféle csillag után, míg földi és mennyei boldogságunk Betlehemét el nem érjük. Kövessük a napkeleti bölcseket, akik nem tekintve a tél hidegét, a messzeség bizonytalanságát és az út számtalan veszélyeit – örömmel követék ama szép csillag ragyogását.

Könnyű volna jó kereszténynek lenni, úgymond Aranyszájú Szent János, ha testi vágyaink selyem madzagán lehetne magunkat vezettetni; de nem lehet, mert az igaz és valódi kereszténység az önmehtagadás erényéből fejlődik ki. Ha tehát Jézust, a született Megváltót fel akarod találni, úgy tagadd meg magad, keresztény társam, – s te, aki táncolni szeretsz, menj térdepelni, térden

csúszni a kereszt alá; te, aki a bort szereted, menj a szenvedés iskolájába a bűnbánat keserű poharát ürítgetni; te, aki az álmod szereted, kelj fel éjfél táján is az olvasót pergetni; egyszerűen: te, aki eddig a testet szolgáltad, aki eddig csak e hitvány porhüvelynek tunya bérese voltál, – ezután a te elhagyott, szegény lelkednek légy hű szolgája és szolgálója...

De majd elfelejtem a ti figyelmeteket a keresztre vezetni; pedig hát mindenek között ez a legfényesebb csillag egy jó kereszténynek, amely őt biztosan elvezeti a végcéljához. Ha tehát a többit nem látjuk is, ezt a legfényesebb csillagot sohase téveszük szemeink elől, kövessük annak útmutatását, hogy Jézust megtalálhassuk, és elmondhassuk az angyalokkal együtt: *dicsőség mennyben az Istennek, s béke földön a jó embereknek.* Ámen.

(*Jászapáti*, 1875.)

VÍZKERESZT UTÁN ÖTÖDIK VASÁRNAP

Mindenekfölött szeretettel legyetek, mely a tökéletesség köteléke.

Pál levele a kolosszeiekhez 3, 14.

Midőn az apostol szeretetre és a szeretetből folyó kölcsönös egyetértésre buzdít, ugyanakkor a hívek boldogságát akarja előmozdítani, miután szeretet nélkül nincs az életben nyugalom, béke és boldogság. Hiába is vadásszák némelyek egy zaklatott életem keresztül a kincset, a gazdagságot és a dicsőséget, mert ezek, ha eléretnek is, nem képesek pótolni azt a boldogságot, melyet a szeretet nyújt az emberi szívnek.

Szent Pál azonban nem magától beszél, hanem csak teljesíti Üdvözítőnk parancsát, aki szeretetből lett emberré, szeretetből ontotta vérének, szeretetből halt meg a kereszten, s az egész keresztény vallást szeretetre alapítván, mintegy kötelességévé tette tanítványainak, hogy a szeretet vallását hirdessék a földnek minden zugában és rejtekében.

És ha valamikor szükség volt, bizonyára most van a legnagyobb szükség a testvéri szeretetre, mikor annak már úgyszólván csak végső lobbanását kezdjük észrevenni; ugyanazért feltettem magamban, hogy ez alkalommal **a testvéri szeretet szükségessé váltáról** beszéljek. Figyelmezzetek!

Azt mondtam, hogy ha valamikor szükség volt, bizonyára most van a legnagyobb szükség a testvéri szeretetre, most, mikor annak már, úgyszólván, csak végső lobbanását kezdjük észrevenni. És hogy valót mondtam, szomorúan tapasztalhatjuk mindenütt, a családi, a társadalmi és a községi életben, ahova csak szemünket vetjük. Itt is, ott is és mindenütt szét van már szaggatva a szeretet köteléke; a szívek elfordultak egymástól, és idegenekké lettek egymás irányában még azok is, akiket a vérvétel és egy közös érdek fűz egybe; ellen-

ségeivé lettek egymásnak még azok is, akiknek egymást boldogítani volna legszentebb kötelessége; egyszerűen: ember embertársának sem hiszen többé, s bizalom helyett a bizalmatlanság ütötte fel magát közöttünk, mint egy kínai fal, amely barátot barátjától, testvért testvérétől, szülőket magzataiktól örökre elválaszt.

Ott pedig, ahol bizalom és szeretet nincs, az élet is csak állati tengéssé válik. A bizalmatlan és szeretetlen emberek társasága hasonló egy hideg téli vidékhez, amelyet a legszebb éneklő madarak el szoktak hagyni. Elhagynak minket is utóvégre legszebb éneklő madaraink: úgymint az öröm, a béke és a boldogság, ha szíveinket a szeretet nem hevíti, és egyes családok úgy, mint egész községek, sőt országok a feloszlás útjára térnek. Jól mondja az Írás, hogy „*aki nem szeret, halálban marad*”, vagyis: aki nem szeret, annak már, ha testén nem, de a lelkén minden bizonytalanság a halál szaga érzik.

Ki merné tagadni, hogy boldogtalan azon család, amelynek kebelében az egyenletlenség ütötte fel tanyáját? Ki nem fordul el azon háznéptől, amelyben szeretet helyett durva sérelmekkel illeti egyik testvér a másik testvért? Amelyben a gyermekek saját szülőik iránt minden lépten és nyomon csak a tiszteletlenségnek jeleit mutatják, s nem múlik el nap, mikor a szitok, a szemrehányás és dacos ellenkezés vad lármaja által harcra nem kel önmagával a ház? – Ki merné tagadni, hogy végromlásnak indul a község, amelynek polgárai egymás közt folyvást csak dulakodnak, amelyben az irigység, a harag és a bosszúállás vezérel mindenkit az ügyek vezetésében, s nem múlik el esztendő, mikor a község háza egy-egy botrányos jelenetnek, úgyszólván nyilvános harcnak színhelyévé nem lesz? – Nem lehet tagadni, hogy átok van azon családon, és átok van azon községen, amelynek kebeléből a szeretet és békeesség szelíd galambja kiröptült, s helyette a szeretetlen-ség és a visszavonás vércsége ütötte fel dögvészes tanyáját.

Ami pedig egyes családokról és egyes községekről áll, ugyanazt elmondhatjuk egész nemzetekről és országokról is. Csak maradjunk itthon, saját hazánkban, s kérdezzük meg, hogy 1241-ben a Sajónál

miért pusztíthatta el a tatár hazánk színét és javát, s miért vehetett magának annyi erőt és bátorságot, hogy templomainkat földig lerontva, vérben gázolhatott keresztül az egész országon? Mert főbb embereink nem értettek egyet, mert a szeretetlenség elforgácsolta az erőt, a nemzet erejét, s mert a visszavonás megbénította a nemzet hatalmát, mely az összetartásban rejlik. Hát 1526-ban miért taposta le harcias nemzetünket a török ifjú királyunkkal együtt a sárba Mohácsnál, s mi okozta azt, hogy a keresztény magyar majd kétszáz évig saját fészkében rabszolgája volt a pogánynak? Ugyanazt mondhatom itt is, amit már előbb mondtam: mert főbb embereink nem értettek egyet, mert a szeretetlenség elforgácsolta a nemzet erejét, s mert a visszavonás megbénította a nemzet hatalmát, mely az összetartásban rejlik...

Úgy van. A szeretet azon kapocs, amely egyeseket, családokat és nemzeteket összetart; az összetartásban, az egyetértésben pedig azon erő és hatalom rejlik, amely képes az emberek nyugalomát, örömét és boldogságát nemcsak megőrizni, de megszerezni is egyszersmind.

Hagyjunk fel tehát minden mellékes érdekekkel, és szeressük egymást úgy, mint testvérek és igazi jó barátok szerethetik egymást; egyesüljünk a szeretetben, hogy az örömben és boldogságban is egyesülhessünk.

Egy ember, halálos ágyán, két csomóba kötött vesszőt mutatott fel az ő civakodó gyermekeinek. Az egyik csomó vesszőt szétoldotta, és szálankint eltörte, a másik csomó vesszőt pedig gyermekeinek adta, és követelte, hogy azt meg ők törjék el úgy, összekötötte. De hiában erőlködtek, sehogy sem bírtak azzal, s akkor így szólt hozzájuk: látjátok, fiaim, ha ti egymást nem szeretve, széthúztok, mindenki csak packázni fog rajtatok, ellenben, ha egymást szeretve, egy akaratúak lesztek, mindenkor győzni és boldogulni fogtok. – Ne felejtjük e szép példát; kössön minket is a szeretet egy csomóba, hogy minden bajban és szerencsétlenségben együtt győzhessünk, boldogulhassunk. Ámen.

(Jászapáti, 1876.)

AZ EMBER SZERETETE

*Azt mondjátok, hogy az ember
Szent szerelme végképp kialudt,
S irgalomhoz, kegyelemhez
Nincs többé a szíven által út!*

*Tud az ember még szeretni,
Szeretben most is ég a szív,
Hogyha szükség, szeretetből
Vérét ontja és halálra vív.*

*Tud az ember még szeretni,
Rajta még most eltompul a vád,
Nem szeretni, – de imádni
Képes immár édes önmagát!*

HAMVAZÓSZERDÁN

Mily különbség az idő és idő közt! Tegnap még a mulatság és úgyszólván a kárhozat napja volt, ma meg már az imádság és úgyszólván **az üdvösség napja virradt fel ránk.**

Az ártatlan mulatságot maga az Isten sem kárhoztatja, sőt az Isten Fia, Jézus Krisztus megszentelte azt akkor, midőn a kánai menyegzőbe elment, és ott a mulató vendégek örömeiben részt vett, – de hol van most az az ártatlan mulatság, amelyben azok a régi, jó keresztények szórakozni szoktak? Úgy mulatunk-e most mi, hogy nem pirulnánk el még akkor sem, ha az Isten Fia, Jézus Krisztus megjelenne köztünk? Az-e most a mulatság célja, hogy az öregek épületes beszéddel töltsék az időt, míg a fiatalság játshi enyelgéssel, s ha éppen kell, hát szemérmes táncsal foglalkozva – egymást becsülni és szeretni megtanulja? Egyszóval: az ártatlan örömei és mulatság forrása-e most is még a farsang, mint volt egykor, a régi keresztény híveknél?

Nem az, oh nem az többé, hanem inkább a bűnnek, a kárhozásnak szülőanya és nevelődajkája inkább!

Ne kívánjátok, hogy állításomat igazoljam! Ne kívánjátok, hogy némely szülők keblében egy-egy olyan húrt pendítsek meg, amely tán keserű nótát zengene az ő könnyelmű lelköknek. Elég nekik azt tudni, érezni, hogy egyik vagy másik gyermekük szomorú áldozatja lett az efféle mulatságnak...

Jobb lesz, ha innen elfordítjuk szemünket, s a farsangi mulatságok helyétől megválva, a Getsemáni kertbe nézünk, hol Jézus Krisztus szenvedett az emberiségért. Ez a kert legyen most a mi lelkünk mulatóhelye. Ebben a kertben találjuk fel azt a forrást, mely szomjazó lelkünk égető szomját lecsillapítja. S ebben a kertben tanuljuk meg Jézus Krisztustól az imádság és böjtölés módját, hogy a meg-megbántott Istent kiengeszteljük.

Igenis, keresztény hívek, minél többet mulattunk a letűnt farsang napjaiban, annál többet imádkozzunk a reánk jövő nagyböjtben; minél többet szórtunk ki a farsangi mulatságra, annál több alamizsnát adjunk most a szegényeknek; minél többet engedünk meg magunknak, annál inkább fékezzük meg ezután a mi testi vágyainkat. Egyszóval arra kérlek benneteket, hogy miután a bálók termei becsukódtak megettünk, – a Getsemáni kertnek ajtaját nyissuk meg, hogy Jézus Krisztus nyomdokain járva, vele együtt böjtölve, imádkozva, – az ő dicsőségében is részt vehessünk. Ámen.

(Jászapáti, 1880.)

PARADICSOM ÉS GETSEMÁNE KERTJE

*Paradicsom gyönyörű kertében,
Fügefáknak illatos hűsében
Jár az elmém szellemszárnyain;
S a boldogság elhervadt fájára
Szállanak bús gondolatjaim.*

*Hallom a szép madarak zengését
S a kígyónak mérges sziszegését,
Mindent hallok és eszembe jut:
Ebből a szép s gyönyörű kertből vitt
S visz az örök kárhozatra út!*

*Getsemáne elhagyott kertében,
Vén gyümölcsfák üdítő hűsében
Jár az elmém szellemszárnyain;
S a keresztnek vérpiros fájára
Szállanak szent gondolatjaim.*

*Hallom Jézus keblének nyögését,
Látom fényes arca verítékét, –
Mindent látok és eszembe jut:
Ebből a vad, elhagyott kertből vitt
S visz az örök üdvösségre út!*

BÖJT MÁSODIK VASÁRNAPJÁN

Uram, jó nekünk itt lenni.

Máté 17, 4.

Midőn Péter a hegyen Jézus átváltozását meglátta, annyira elragadtatott az örömtől, hogy tán örökké ott szeretett volna lakni, mondván: *Uram, jó nekünk itt lenni.* – Oh, de mi nem mondhatjuk ezt a földön Péterrel! Mert a zsoltáros király szerint ez a föld, melyen mi lakunk, könnyhullatások völgye. Ki vérral szerzett vagyónában szenved tetemes kárt, kinek becsületét rabolja el az irigység, ki pedig elvesztett egészségét siratja keserves kínok közt, és így a gond, a bánat, a folytonos keserűség valóságos felhővel takarja el tőlünk az örömeinek fényes napját, s inkább azt lehetne mondanunk, – hogy bizony nekünk nem jó itt lenni!

Van azonban egy mód, mellyel a földi életet még a sok csapás és szenvedés közepett is tűrhetővé tehetjük: az tudniillik, ha **a csapásokat és szenvedéseket békével** törekszünk **elviselni**. Ellenben, ha tudniillik békétlenül viseljük a reánk mért súlyos keserűségeket, nemhogy mézet csepegtetnénk a keserűség poharába, sőt inkább elmérgezzük azt, s napról napra kínosabb lesz ránk nézve az élet.

Ezt fogom most előtetek bizonyítani, – kérek, hallgassatok meg!

Ha az ember a reá mért csapások alatt tűrhetetlenkedik, és az Isten végzésén megnyugodni nem tud, ezáltal nemcsak nem könnyít a maga sorsán, sőt még súlyosítja, nehezíti azt nagymértékben.

Tekintsük a dolgot a maga meztelenségében, s kérdezősködjünk egymástól: vajon elhárította már közöttünk valaki a veszélyt önféjétől, azáltal, hogy az isteni végzésben meg nem nyugodott, és a gondviselés ellen zúgolódni merészelt? – Valakinek halomra söprötte marháit egy dögvész, s ő megfélejtkezve Szent Jób eme sza-

vairól: „*Uram, te adtad, de elvetted; legyen úgy, amint neked tesszik*” – ő, mondom, megfelejtkezve Szent Jób eme szavairól, átkot szórt a sors ellen, s káromolta az Istent. De kérdem: mit nyert ő ezzel? Lehelt-e mérges és indulatos átkozódásaival életet csak egyetlenegy csirkéjébe? Feltámasztotta-e istenkáromlásával eldöglött marháit? S meglágyította vagy megijesztette-e nyomorult fenyegetéseivel a világ mindenható Urát, hogy az többé ne merje őt ily módon meglátogatni? Nem, százszor mondom, hogy nem, mert „*az Isten tanácsa és minden ő akarátja állni fog örökké*”, mint a próféta mondja (Izaiás 46, 10.), s azt egy bűnös ember még bűnösebb kifakadásai vagy nyögései meg nem változtatják. Egy másik embert súlyos, nehéz betegség nyom évek hosszú során át az ágyba, s ő ahelyett, hogy szelíd megnyugvással és keresztény türelemmel hordozná az élet e súlyos, nehéz keresztjét, s ezáltal enyhítené magának a szenvedés óráit, vétkes zúgolódásba fojtja azon kevés erőt is, amely még erében teng, s lázongó vérét gyilkos epével keveri össze. De kérdem: mit nyer ő ezzel? Küld-e neki az Isten hamarjában egy orvost, aki őt csodálatosan meggyógyítja? Vagy leszáll-e az égből valamelyik angyal, hogy a föld valamely szögletében felkeresse azt a gyógyfüvet, mely egészségét visszaadhatná? Nem, százszor mondom ismét, hogy nem! Mert az Isten tanácsa és minden ő akarátja állni fog örökké, s azt egy bűnös ember még bűnösebb kifakadásai vagy nyögései meg nem változtatják.

Hanem ezzel még keveset mondtam! Mert ha szerencsétlenségünkben az Isten akarátján meg nem nyugszunk, és a türelmetlenség tompa fegyverét forgatjuk, nemcsak a szerencsétlenséget nem üzzük el magunktól, hanem azonfelül még, mint a bölcs király megjegyzi, „*türelmetlenségünknek kárát is valljuk*” (Példabeszédek könyve 19, 19). Igen, mert a türelmetlen ember indulatbaján képzelősködik, s a képzeletből ostort fon magának, amellyel saját lelkét korbácsolja, a szíve pedig egy benső féreggé lesz, mely őt egész a sírig vérzi. Azonfelül nemcsak így árt

magának, hanem úgy is, hogy az isteni jószágot maga ellen lázítja, s a gondviselés büntető fegyverét élesíti.

Világos tehát, hogy az ember, ki a reá mért csapások alatt tűrtetetlenkedik, és az Isten végzésén megnyugodni nem tud, ezáltal nemcsak nem segít a maga sorsán, sőt még súlyosítja, nehezíti azt igen nagymértékben.

Azért a mondottak arra intenek bennünket, hogy ezután minden körülmények közt, jó és balszerencsénkben, vagyis akár mosolyogjon ránk, akár elboruljon felettünk a szerencse csillaga, mindig és mindenkor nyugodjunk meg az Istennek végzésén és akaratján. Gondoljuk el, hogy *az Isten*, mint az Írás mondja, *nem örül az ember veszedelmén*, hogy az Isten nem gyönyörködik az ember nyögésében és jajkiáltásában, s ha mégis ostorozza olykor, az minden bizonnyal az ő isteni bölcsességének természetes kifolyása. Nagyon jól tudja ő, hogy az ember, ha dolgai jól mennek, csakhamar elbízta magát, elkevélykedik s majdnem az eget hasogatja kevélységének szarvával. Hogy tehát az ember megalázódjék, hogy tehát az ember a kevélység bűnéből és más bűnökből szépen megtisztuljon, a gondviselő Isten meglátogatja őt, különféle csapásokat, szenvedéseket ereszt rája. Az ember legdrágább kincse, úgy szólván aranya az Istennek, az aranyat pedig tűzben szoktuk mi is megtisztítani minden mocsoktól és szennytől.

Ne zúgolódjál tehát, bűnös keresztény társam, ismét kérlek, ne zúgolódjál, hanem vedd fel egész nyugodtsággal Krisztus keresztjét vállaidra, hogy őt a mennyei örömben és boldogságba is követhessed. Ámen.

(*Jászapáti*, 1874.)

ECCE HOMO

*Szomorúan és leverten
Imádkozik most a kertben,
Szép szemébe nagy könny szálla,
Vérveríték hull arcára...
Ecce homo!*

*Megtört vállán visz keresztet,
Teste bágyad, karja reszket,
Könyörögget és zokoghat,
Megtaszítják és leroskad...
Ecce homo!*

*A keresztre fölfeszítik,
Lándzsa éri őt a szívig,
Minden sebből habzik a vér,
Mérget adnak, ha italt kér...
Ecce homo!*

*Gúnyolói sorban állnak,
Elcsúfolják őt királynak,
S az irigység rút csontváza
Tövisekkel koronázza...
Ecce homo!*

*Iszonyút tűr e csoporttul,
Szenvedése már kicsordul;
Megnyílt hát véres ajka,
S az Atyához fölsohajta...
Ecce homo!*

*Haldokolt; elhunyt; sötét volt,
Elsötétült a nap és hold...
Ah, Istenem, jaj, Istenem,
Már itt alig rebeghetem:
Ecce homo!*

HÚSVÉT NAPJÁN I.

Feltámadott, nincs itt.

Márk 16, 6.

Midőn a szent asszonyok Krisztus koporsójához mentek, egy fehérbe öltözött angyal e szavakkal fogadta őket: „*A názareti Jézust keresitek? Feltámadott, nincs itt.*”

E szavakra és e történetre eszembe jut nekem az, hogy a mai világ is egy kőkoporsóban, tudniillik a kárhozat nehéz koporsójának már-már leszögezett fedele alatt fekszik eltemetve; és – elgondolom továbbá – ha ezek a szent asszonyok ide is elvándorolnának, bizony-bizony nem azt a fehérbe öltözött angyalt látnák már itten, hanem egy egészen mást, gyászba, feketébe öltözötten, aki most sírva mondaná nekik: „Ti talán a meggyilkolt ártatlanságot keresitek? Oh, az itt van eltemetve! Nem is tudom, mikor fog feltámadni, mert egy súlyos kő, a bűnös lelkiismeret nyomja.”

Ma ugyan, mint az Isten Fia feltámadásának ünnepnapján, midőn az ég és föld az örömnök illatos levegőjében úszik, száműzőm kellene minden sötét gondolatot, és beszélnem inkább a Megváltó Istennek kézzelfogható diadalmáról, mely mint a kelő hajnal, az üdvösség ragyogó fényességével világítja meg földi és mennyei láthatárunkat. Úgy volna rendjén, hogy ma én is a tanítványok felvidult soraiba álljak, és velük együtt hálaéneket zengedezzek. De úgy vagyok meggyőződve, hogy a fényességhez is festeni kell egy kis árnyat, mert csak akkor lesz tökéletes a kép, s hogy az örömben is kell cseppenteni egy kis ürömet, mert csak akkor válik valódi gyógyszerré a lelkipásztori tanítás. Ugyanazért beszélek most hozzatok általában **a bűnről, mint az emberiség gyilkosáról**, s megmondom nektek, hogy mi is el vagyunk már itt a földön temetve,

s hogy reánk is, – még itt a földön, az életben egy előleges feltámadás vár. Kérlek, hallgassatok meg!

Ma ugyan már a feltámadás napját ünnepeljük, de még csak harmadnapja, hogy a világ Megváltóját elítélte az ármány, és még most is hallom a felbőszült nép állati ordítását, amelyből ez örült szavak törnek ki: „Barabást, Barabást bocsásd el nekünk! A názáreti Jézus pedig, aki Krisztusnak hívattatik, feszíttessék meg!” Honnan ama következtetésre kell jutnom, hogy valamint akkor az ártatlan Jézus mellett Barabást, a gyilkost választotta és vette oltalma alá az elvakult nép, – úgy most mi is az ártatlanság felett a gyilkos bűnnek nyújtjuk baráti jobbainkat. Igen: mert, újra mondom, hogy nemcsak Barabás, hanem a bűn is valóságos gyilkos, gyilkosa az emberiségnek.

Midőn az európai nép a tenger hullámain átívelve Amerikának aranydús tartományába merészkedett hatalmát kiterjeszteni, azt a csalást követte el, hogy haszontalan üveggyöngyökért, csillogó csecsebecsékért, fényes tükrökért és más efféle tárgyakért a szegény vad népnek valóságos gyöngyeit és aranyait cserében mind összehalmozta. Így tesz velünk is a bűn: aranyhegyeket, csillogó életet és más üveggyöngyökhöz hasonló boldogságot ígér nekünk, és mi ma is adjuk ezekért cserébe szívünk és lelkünk tiszta aranyait, a tiszta lelkiismeretet; és ő el is rabolja mitőlünk a mi legdrágább gyöngyeinket, hitünk és reménységünk valódi gyémántját. S midőn fél lábbal már a sírnak szélén állunk, csak akkor vesszük észre, hogy meg vagyunk csalva, hogy értékes javainkat, életünk lelki örömeit csupa haszontalanságért elfecséreltük. Sírnánk, de nem lehet; nem illik a könnyeknek ragyogó cseppje gyalázattal megbélyegzett orcáinkra; s imádkoznánk, de az olvasó kiesik a mi kezeinkből, látván ama keresztet, amelyet annyiszor meggyaláztunk.

Vagy hol van az ember, ki a bűnnel szövetkezve, utóvégre is azt mondhatná magáról, hogy ő igazán boldog, mert ő az életben

a jobb részt választotta? Nem várok töletek felvilágosítást. Válaszol nekem e kérdésre az élet, a tapasztalás, mely azt mondja, hogy a bűn annál biztosabban meggyilkolja az embert, minél hűségesebben ragaszkodik hozzá. Hallgassátok meg azt a gyermeket, aki apjának és anyjának esdő szavait megvetette, megmondja ő nekünk, hogy semmi nem lehet gyilkosabb, mint a bűn, mert az fektette sírba az ő áldott szülőit, és az gyilkolta meg az ő lelkének nyugalmát. Hallgassátok meg azt az éjjeli tobzódó embert, aki részeg cimborák aljas körében emberi méltóságát a pohárba ölve és fojtva rohant át az életen: megmondja ő nektek, hogy a bűn kegyetlenebb a gyilkosnál, mert az gyilkolta meg az ő egészségét, s az feszítette meg az ő családi boldogságát. Hallgassuk meg a fősvényt, a buját, az irigyet és bosszúállót, ezek megmondják nekünk, hogy a bűn sokkal veszélyesebb azon gyilkosnál is, aki irgalmatlanul nekünk jön és élesre kifent kését tövig a szívünkbe mártja. – De ne is kérdezzünk senkit, ne is hallgassunk senkire, csak nyissuk fel a történet lapjait, ezek tele vannak írva azoknak vérével, kiket a bűn meggyilkolt. A legelső család is mindjárt beismerte ezt, midőn a paradicsom ajtajánál zokogott, és világraszóló fájdalommal mondá: „Légy átkozott, pokolnak mérges virága, oh, te bűn, ki minket halandókká tettél!” Később ugyanaz a család a meggyilkolt Ábelnek holtteteménél kiáltotta keserű szívvel: „Íme, mit cselekvék ismét? Megölte a mi kedves gyermekünket!” Káin sem mondhatott egyebet, mint azt, hogy őt is a bűn vitte testvérgyilkolásra. S Dávidot sem vitte más Uriásnak elveszejtésére, mint a bűnnek szemtelen csábítása. – Egyébiránt sok volna elbeszélni s megemlíteni azon népeket, melyek éppen a bűn miatt vagy átok alá estek, vagy egészen elpusztultak, megsemmisültek... Igen, a bűn hozta a végpusztulást Jeruzsálemre; de ugyanaz a bűn, a nemzetek általános gyilkosa idézte elő szegény hazánkban, e vérig zaklatott országban is a tatár pusztítást, a mohácsi vést és több efféle istenostorát, mely e

nagy térséget mindannyiszor egy-egy siralmas temetővé tette. Mert a bűn mindig büntetést húz maga után. Bűn által jött minden ínség, nyomor és szenvedés a földre, még maga a halál is, e borzasztó vendég.

Meg vagyok győződve, hogy szavaimnak teljesen hitelt adtok, legalább akarom hinni, hogy senki sincs közöttünk, aki másképpen vélekednék. Ugyanazért közakarattal rendezzünk most egy rögtönítélő törvényszéket. Ti lesztek a bírák; én leszek majd a vádló. S bevádolok előttetek két rabot: bevádolom először is Barabást, vagyis Barabás személyében a bűnt, azután előtökbe állítom Jézus Krisztust, vagyis Jézus Krisztus személyében az ártatlanságot. Ekkor így szólok hozzátok: „Íme, nézzétek, az első rab valóságos gyilkos, nemzeteket, milliókat meggyilkolt már, s titeket is meg fog gyilkolni, ha őt szabadon bocsátjátok, mert a szemeiből sem néz ki más, mint a gyűlölet és irigység, s kezei és lábai máris az elnyomott ártatlanság vérével vannak befecskenedezve; ez a másik ellenben csupa jóság és szelídség, amerre csak járt, mindenütt jót tett, mert a betegeket meggyógyította, a szomorúak szívébe a vigasztalás balzsamcseppjeit öntötte, az éhezőkét jól tartotta és az árvákat, özvegyeket, elhagyottakat pártfogásába vette. Most reátok bízom, ítéljetek felettük, ha az egyiket szabadon kell bocsátanotok, mondjátok meg: melyiknek kezéről és lábáról vennétek le a vasat? Melyiket bocsássam el: Barabást-e vagy Krisztust?” – Ah, ne ámítsuk magunkat! Köztünk is vannak még az Isten Fiának ellenségei, akik ha nyilván nem is, titkon, amúgy szűr alatt most is azt mondogatják egymásnak: „Ne Krisztust válaszd, hanem a táncot! Ne a kereszt, hanem a pohár után nyúlj! Ne a szemérmesség liliumában gyönyörködjél, hanem a szemtelenség tányérvirágát törd le! Ne az oltár alatt, hanem a bordélyház kifestett bálványa elé térdelj! Ne az evangéliomnak vérrel pecsételt szavaira, hanem az új Éva istentagadó bölcsességére hallgass! Ne a böjtöt és önmegtagadást, hanem az

evés, ivás állati ösztönét ismerd el miatyánkul! Egyszóval: ne Krisztust, hanem Barabást válaszd! Krisztus, vagyis az ártatlanság feszíttessék meg, Barabás pedig, vagyis a bűn, hadd menjen, s hadd űzze gyilkos mesterségét!”

Igenis: ha most mi törvényszéket tartanánk, körülbelül ez lenne az ítélet. Vagy ha meg akartok cáfolni, ám cáfoljatok, hazudtoljatok meg: hanem ezután ne káromoljátok az Istent és az ő szent Fiát, Jézus Krisztust. S ne tegyétek elébe Barabást, vagyis a világi gyönyörűséget Jézus Krisztusnak, vagyis a ti mennyei üdvösségteknek. Tulajdonképpen azt akarom mondani: keljetek fel bűneitek érckoporsójából, hogy ma, Jézus feltámadásának ünnepén egyszersmind lelki feltámadásunknak is örvendzhesünk. Ámen.

(Jászapáti, 1866.)

JÁKOB LÉTRÁJA

*Elkopott már a Jákob létrája,
Senki sem mert többé lépni rája.*

*Az az áldott ácsfiú eljött hát,
Hogy az égre tenne egy új létrát.*

*Ott is áll már; a világ nem vesztett...
Nézzed, ember, a magas keresztet!*

HÚSVÉT NAPJÁN II.

A megfeszített názáreti Jézust keresitek: feltámadott, nincs itt.

Márk 16, 6.

Krisztus még életében megmondotta, hogy harmadnapra fel fog támadni a sírból, s a szó, mely akkor csak nevetség tárgya volt, melyet csak hazug beszédnek és istenkáromlásnak mondott az ellenség, a szó, mondom, csakugyan beteljesült, mert Krisztus feltámadott, nincs többé a koporsóban.

A szent asszonyoknak, kik illatos fűszerszámot és drága keneget akartak Krisztus koporsójához vinni, eszükbe jutott, hogy a sír, vagyis a kőszikla szája egy nehéz kődarabbal záratott be, s azon tűnődtek útközben: vajon ki fogja ezt nekik elhengeríteni onnan? Azonban egy váratlan öröm váltotta fel aggodalmaikat, midőn a követ elhengerítve látták, s egy fehérbe öltözött angyal e szavakat intézte hozzájuk: „*a megfeszített názáreti Jézust keresitek: feltámadott, nincs itt!*”

Azt hiszem, hogy e szavak minket is megörvendeztetnek; s midőn e szent napon Krisztusnak üres koporsójához vándoroltunk, már előre is meg voltunk győződve az ő feltámadásáról. Mindamellet, ha netalán volnának közöttünk hívői azon rágalomnak és hazug beszédnek, hogy őt az ő tanítványai éjnek idején lopták volna el a koporsóból, azoknak kedvéért megmutatom ez alkalommal röviden azt, hogy **Jézus Krisztus csakugyan feltámadott**, mint azt előre megmondta. Figyelmezzetek!

Mikor már egész aléltással lehajtotta szent fejét az Isten Fia, mikor már az oldalába ütött lándzsák helyén vére úgyszólván egy csöppig kifolyt, sőt mikor már hivatalosan is megvizsgálta: ha csakugyan meghalt-e valósággal, és az illetők véleménye a bizonyos halálról tett jelentést, – mondom, csak akkor enged-

tetett meg arimathei Józsefnek, hogy levehesse a keresztről és temethesse a szent testet. – Ezt tudja, hiszi most az egész világ, erről kétségbevonhatatlanul beszél a Megváltás Könyve; erről tehát nem lehet senkinek semmi kétsége többé.

De ezzel még nem elégedtek meg a népek vezetői, mert eszükbe villant az Istenembernek jövendölése, hogy ő harmadnapra halottaiból fel fog támadni; s hogy e jövendölést meghazudtolják, azaz, hogy a testet se erőszak, se csalárdság az ő kezekből ki ne ragadhasssa, a koporsó mellé fegyveres örököt kértek Pilátustól, s a követ, a koporsó ajtaját szépen lepecsételték. Ezt is mindenki tudja, erről is mindenki beszélt akkor is, most is; s eszerint hát a szükséges elővigyázat is megvolt.

Történt azonban a hétnék első napján, vasárnap reggel, a napnak felkelte előtt, hogy rémletes földrengés rázta meg a tájat, s mert hirtelen nem tudták, mi történt, ijedt orcával s kérdő tekintettel néztek egymás szeméibe a virrasztó fegyveres örök. De nem kellett sokáig várakozniuk, mert a titok, vagyis a csuda azonnal meg volt fejtve. Ami annyiból állott, hogy egy angyal szállott alá mennyből, kinek tekintete, mint a villám, fénylett, s ruhája, mint a hó, fehér volt. És a rémletes földrengést az okozta, hogy azon égből jött angyal, mint az Istennek fényes követje, a koporsóhoz járulván, azt a nehéz követ elhengerítette annak szájától... Igen, de hát a fegyveres örök, azok a híres római katonák mit cselekedtek e nagyszerű jelenetre? Elsápadtak, mint egy halott, megrettenetek, mint egy félénk gyermek, s megrémülve futottak szét és vittek a hírt, hogy Krisztus feltámadott, hogy Krisztus nincs többé a sírban!

E hír természetesen Krisztus barátjainak nagy örömet, ellenségeinek pedig égő fájdalmat és leverő szégyent ébresztett szíveikben. S hogy ezek, tudniillik ellenségei magukat a szégyenből kimossák, ismét ármányhoz folyamodtak, pénzzel, csábító szavakkal vesztegetvén meg az öröknek könnyen félrevezethető lel-

két, azt mondatták velük, hogy az ő tanítványai éjjel jöttek a helyszínére, és úgy lopták el a testet, mikor ők már mélyen aludtak volna.

De mondjátok meg, ki hinne e gyalázatos beszédnek? Hiszen ők, akik éppen ezt mondják, a koporsó körül, az ajtó előtt, a néhez kő mellett, sőt nem is mellette, hanem a kövön aludtak, ha mégis aludtak, – ki higgye hát azt, hogy ők a zajra, az erőszak-tételre föl nem ébredtek, és közülük senki lármát nem ütött, senki erőt az erőszak ellen nem fordított volna? – Aztán merték is volna a szelíd és jámbor tanítványok ezt cselekedni! Nem világosan beszéli-e róluk a történet, hogy ők, mint a remegő bárányok, úgy szaladtak szét, midőn Jézust megkötöztetni látták? Nem kétségtelen valóság-e az, hogy ők a zsidóktól félve még az ajtókat is magukra zárták, és úgy várokoztak egy bizonytalan jövőre? S nem tudja-e minden keresztény, hogy a Mesternek feltámadását nem is remélték, nem is várták többé a tanítványok? Hogy annak hírére mintegy megdöbbenek? Hogy annak hírét még a szent asszonyoknak sem hitték? S hogy magának a feltámadott Mesternek is, mikor közöttük megjelent, hinni nem akartak, és Tamás, az egyik tanítvány nem is hitt, valameddig csak a szögek és lándzsák helyeit saját kezeivel nem tapintotta?

Ezekből ítélve, úgy hiszem tehát, hogy világ kezdetétől nem volt és nem is lesz történet, mely oly hiteles tanúbizonyságra épülne, mint Krisztusnak örvendetes feltámadása. – Örüljünk és vigadjunk tehát, mert valamint ő e napon feltámadott, úgy mi is mindnyájan feltámadunk egykor.

Azonban hogy a mi feltámadásunk, a mi koporsónk is dicsőséges legyen, mint Krisztusé volt, szükség minékünk is Krisztus követőivé lennünk, szükség a zsidók hitetlenségét, hamis tanúbizonyságát, irigykedéseit és ármányait már messziről futnunk. Nem ezeket a zsidókat értem, akik most velünk élnek, s velünk együtt szenvedik az idők mostohaságát, hanem azon zsidókat értem, kik

Jézus Krisztusnak gyilkosai voltak, s kik lelkileg a mi gyilkosainká is lesznek, ha őket mi a hitetlenségben, hamis tanúbizonyosságban, irigykedésben és ármánykodásban követni fogjuk.

Igenis, én jót mondok neked, keresztény társam, hallgass, de hallgass az én tanácsomra és kérelmemre! Krisztus feltámadt a sírból: támadjon fel tehát benned is a lelkiismeret, a te keblednek szunnyadó halottja. Ami annyit tesz tulajdonképpen, hogy ne kételkedjél az Isten Fiának üdvözítő tanításában, hogy ne tégy hamis tanúbizonyosságot a te embertársad ellen, hogy ne homályosítsd be az igazság szentségét, hogy ne irigyeld a te felebarátainak földi boldogságát, hogy ne keserítsd alattomos ármánykodással különben is szenvedő embertársaid földi létét. Avagy te jó kereszténynek hiszed magadat, s e vádakát elhárítod magadtól? De hát miért nem hiszed mindazt, amire Krisztus tanított? Vagy miért nem élsz úgy mindenben és mindenütt, amint Krisztus törvényei parancsolják? Miért veted meg sokszor az Isten ígését? Miért kívánod a másét? Miért esküszöl meg, ha érdeked úgy kívánja, – sokszor egy vöröshagymáért is? Miért vagy zsidó a kétszínűségben? S miért vagy farizeus az alattomoságban?

De felejtve a múltat, most, Krisztus feltámadásának évnapján szépen kérlek, keresztény társam, hogy támaszd fel te is ama kökorporsóban, tudniillik kemény szívedben a te régi halottadat, lelkiismeretedet, menj oda a gyóntatószékhez, s monddjad a megtért latorral: *Uram, emlékezzél meg rólam* a te Atyád országában, hogy az én feltámadásom is örvendetessé váljék! Ámen.

(*Jászapáti*, 1869. és 1878.)

HÚSVÉT UTÁN MÁSODIK VASÁRNAP

Én vagyok a jó pásztor.

János 10, 11.

Jézus szerette és szereti az emberiséget, érette emberré lett, vért ontott és meghalt. Jézus ha nem szólana is, mindezeket tudva, tökéletesen meg volnánk győződve irántunk tanúsított szeretetéről, hanem hogy magát igazolja, hogy még bővebben kifejtse előttünk azon viszonyt, melyet az ő szerelme közte és közöttünk szőtt, – a mai evangéliomban jó pásztornak nevezi magát, ki minket, juhait, mindenekfelett szeret, s érettünk a lelkét is ideadná.

Hogy **Jézus** valóban **jó pásztor**, ha csakugyan, saját szavai után szabad őt így neveznünk, arról csalhatatlanul meggyőződhetünk az ő egész életpályájából. Hanem aztán, hogy mi jó juhait, vagyis méltó hívei vagyunk-e Jézusnak, az már egészen más kérdés. A viszonyosság tekintetéből indulva ki, úgy kellene ugyan annak lennie, hogy miként ő jó pásztor, úgy mi jó juhok legyünk, és miként ő szeret minket, mi is úgy szeressük őt.

Ha tehát eddig hibáztunk, pedig ki tagadja, hogy hibáztunk Jézus mint jó pásztor iránti kötelességeink ellen, jövőre fogadjuk meg, hogy mi is jó juhait leszünk neki, miként ő is lelkét adná miértünk, úgy mi is mindenre készek leszünk érte. De hogy e kötelességet, mellyel mi Krisztusnak, mint jó pásztornak tartozunk, tisztán ismerjük, ezennel megfejtem egy rövid beszédben.

Jó pásztor az, ki nyájának ételéről és italáról gondoskodik, ki a nyáj után fárad, szenved, izzad, ki a nyájért éjet és napot feláldoz, ki a nyáját minden veszélytől, bajtól megőrzi, és ki a nyájjal pontosan beszámol. Jó juhok ellenben azok, kik a pásztor szavaira hallgatnak, és mint a pásztor rendeli, aszerint élnek. – Az első tulajdonok Jézusra ráillenek, tehát ő jó pásztor; de vajon ez

utóbb nevezett tulajdonok miránk jól illenek-e, azt az alkalmazás mondja csak meg.

Ha Jézus, mint jó pásztor, a nyájért emberré lett, mi csak úgy lehetünk jó juhok, ha az ő megtestesülésének titkáról gyakrabban megemlékezünk, azért neki hálákat mondunk, és e szent titoknál egész a földig borulunk, magunkat megalázva. Istentől emberré lenni milliószornál is nagyobb, mint e megfoghatatlan titoknak teljes hitelt adnunk, és érette az Istent imádnunk. Jézusnak tehát, ki a nagyobbat megtévén, jó pásztorrá lett, mi csak úgy lehetünk jó juhok, ha e kisebbet szinte meg fogjuk tenni. Nem akarok gyanúba hozni senkit, de ha volna közöttünk olyan, ki Jézusnak azon szép feláldozásáról, miszerint emberré lett, csak egy percig is elfelejtkeznék, ha volna olyan, ki Jézus Istenségét csak egy percig kétségbe hozná, ki az Oltáriszentség iránt, melyben a kenyérnek színe alatt Krisztus teste és vére van, egy percig is tiszteletlen tudna lenni, ha volna olyan ember, ki hála helyett szidalmakkal fizetne a megtestesült Jézusnak, azon ember nem juha, hanem ellensége volna néki, ki semmi esetben sem számolhat azon helyre, hol egykor az egész nyáj lesz. Annak szólok, aki a Jézust, aki a Krisztust nemcsak maga elszórja, hanem még gyermekei- és cselédjeitől oly könnyen engedni elszóratni, mintha az a Jézus egy nyáját őrzött volna véle. Hanem ne felejtsd el apa és anya vagy gazda létedre, hogy minden haszontalan szóról, mely házadban mondatik, számolnod kell egykor!

Ha Jézus, mint jó pásztor, a legjobb erkölcstudományt hirdette, mi csak úgy lehetünk jó juhok, ha tettel teljesítjük azt, amit ő tanított. Azért mondom: tettel, mert nem elég parancsolatait csak tudni, hanem azoknak megtartásában áll az igaz kereszténység. Vagyis: mit ér azt tudni, hogy Jézus a felebaráti szeretetet parancsolja, mégis mindamellet egy kanál vízbe megölné egymást az ember? Mit ér azt tudni, hogy Jézus az utolsó vacsoránál így szólott: „*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*”, ha mégis mindamellet nem-

csak az Oltáriszentség fölvétele, de maga a templom is unottá lett már előttünk? Egyszóval mit ér tudnunk Jézusnak eme szavait: „*adjátok meg az Istennek, mi az Istené*”, ha mégis mindamellet mi az Isten helyett a pénzt, a vagyont, a földet és a mulandóságot imádjuk? Ha azt akarod, hogy a nyájhoz, a jó juhok közé tartozzál, úgy tedd azt, amit Jézus parancsol, felelj meg keresztényi kötelességeidnek.

Ha Jézus, mint jó pásztor, számunkra a szentségekben forrást nyitott, mi csak úgy leszünk jó juhok, ha a szentségek forrásához egész alázattal odamegyünk, és azokban lelkünk égő szomjúságát eloltjuk. Midőn embertársadat megcsaltad, midőn az Istent káromló szavaiddal megsértetted, midőn a testi indulatok által elragadtattál, és csak abban lelted gyönyörűségedet, miben az állatok lelik, midőn másokat megrágalmaztál, midőn gyermekeid szájából a mindennapi kenyeret elittad, egyszóval: midőn az isteni és emberi törvényeken szennyes lábakkal gázoltál keresztül, akkor mint a szarvas a forrást, úgy szomjúhozza a te lelked is a Krisztus testét és véré. Menj hát ilyenkor, oh menj az Oltáriszentség forrásához, és midőn bűneidet meggyónod, melyek szomjúságodat előidézték, s midőn a Krisztus vére lecsillapította vágyaidat, hogy meg ne szomjúhozz többé, javulj meg végképp, mint Krisztusnak, a jó pásztornak méltó juhához illik.

Ha Jézus, mint jó pásztor, már gyermekkorában példával oktatott bennünket a szülők iránti tiszteletre, mi csak úgy leszünk az ő méltó juhai, ha szinte tiszteljük szüleinket. Nemcsak éppen ezeknek a gyermekeknek szólok, kik tíz-tizenkét évesek lévén, előttetek úgy tekintetek, hanem neked is szólok, keresztény ember, ki bár a férfikort elérted ugyan, de azért még szüleid vannak. Azon ősz haj, mely fejedben fehérlik, az a bajusz, melyet néha jókedvedben oly hegyesre csapsz, vagy pedig az a konty fejedben, mely évek óta azt mondja, hogy már te is asszony és anya vagy, – nem ment fel téged azon kötelesség alól, hogy szülőidet, ha

még élnek, tiszteljed, s nem szabadít fel téged arra, hogy szülőidet, ha még élnek, házadból kiverd, és eltűrjed azt, hogy szegény öreg, tehetetlen apád vagy anyád kolduljon, vagy legalább más emberek házánál keressen menedéket. Jézus, mint jó pásztor, példával ment elől a szülői tiszteletben, menj hát utána te is, ha méltó juha akarsz lenni...

Sokat beszélhetnék még e tárgyról, de aki e kevésből nem ért, az a sokból sem tudna érteni. Röviden azt jegyzem még meg, hogy Jézus a nyáj, vagyis a hívek mellé pásztorokat rendelt a papokban. Ha tehát a Jézusnak méltó juhaid vagytok, úgy a papokat, midőn Jézus nevében szólnak, hallgassátok! Igen, de a papok csak itt, a templomban szólnak hozzátok, következésképpen nektek, szülőknak és gazdáknak áll kötelességtekben, hogy ti is mint pásztorok vezessétek, tanítsátok isteni félelemre, vallásosságra és erkölcsösségre háznépüket otthon.

Jézus, te legjobb pásztor, ki Szent Ágoston szerint jobban szeretél minket, mint magadat, mert meghaltál értünk, – adj erőt, adj kegyelmet és malasztot, hogy méltó juhaid lehessünk! Ámen.

(Tiszafüred, 1856. – Jászapáti, 1876.)

ISTEN BÁRÁNYA

*Jöszte, jöszte, édes szép bariskám!
Gyöngyfejecskéd hajtsd ölembe lassan;
Az aranynál és a lágý selyemnél
Ékesb fűrtöd oh hadd simogassam!*

*Jöszte, jöszte, édes szép bariskám!
Féltésseddel többé ne sanyargass;
Hiszen ott, a szellős jászol mellett
Lesekedik rád egy éhes farkas!*

*Jöszte, jöszte, édes szép bariskám!
Ez a szív, mely mindig érted égett,
Kettényilik, hogy magába zárjon,
Adván neked biztos menedéket.*

*Jöszte, jöszte, édes szép bariskám!
Hogyha nincsen, aki sorsod szánja:
Én akár a lelkembe takarlak,
Oh Istennek szentséges Bárányá...!*

HÚSVÉT UTÁN HARMADIK VASÁRNAP

Ti pedig szomorkodtok, de a ti szomorúságtok öröme fordul.

János 16, 20.

Jézus a mai evangéliomban megjövendöli, hogy a világ fiai örülni, az ő tanítványai pedig szomorkodni fognak. Mintha mondtotta volna, hogy a világ fiai, a testnek élvén, marokkal szedik az örömmek virágait e földön, míg nektek, választott népem, csak keresztet hagyok örökségül. Igen, ti sírni és könnyezni fogtok az üldözések és önmegtagadás alatt, de biztatok: a ti sírástok öröme fordul, mert én megfizetek nektek minden könnyhullatásért!

Azoknak kedvéért, akik miközöttünk is sírnak és szenvednek az életben, elmélkedem most egy kevésbé **a földi szenvedésekről**, s megvitatom előttetek azt, hogy keresztény szempontból sokkal jobb és üdvösebb részünkre a sírás, a szenvedés, mintsem az öröm és multság, mintsem a szerencse és jólét. Figyelmezzetek!

Alig van ember, akinek vállait súlyos kereszt nem nyomnák. Nemcsak ti szenvedtek, ti szegény nyomorultak, betegek, vakok és sánták, nemcsak a ti lelketek sír fájdalomában, akik rongyosan és mezítláb házról házra jártok egy darab kenyérért, hanem a seiyemöltözöt alatt is vérző szív dobog számtalanszor.

És emberi gyarlóságaink közé tartozik ilyenkor eget és földet telekiáltani keserű panaszainkkal: kikelünk az Isten, a világ és az emberiség ellen, pedig a szenvedésnek is megvan a maga gyümölcse és haszna, sőt mondhatom, hogy egyedül csak a szenvedések útján juthatunk mennyeknek országába.

Az Istennek ugyan még senki sem volt tanácsadója, az ő terveit és gondolatait fel nem éri az emberi véges elme, de tekintve egyrészt az ő célját, amelyet maga elé tűzött, és tekintve másrészt azt, hogy bennünket szeret és mégis ostoroz: ostorának,

büntetésének nem lehet más célja, mint az, hogy az embert oktassa, próbálja és tisztítsa az ég számára.

Igenis, oktatni kell az embert, mert az ember könnyen elfelejtkezik Istenről és önmagáról. Ha valaki erőt érez karjaiban, ha valaki pénzt érez zsebében, egyszerűen: ha valakinek jól mennek dolgai, s azt látja, hogy nem szorul senkire, – eszébe sem jut többé a templom, nevetségnek tartja az imádságot, s elhiteti magával, hogy ő még az Isten nélkül is megélhet immár; aztán kevély lesz, felfuvalkodik, mint ama király, aki ércből öntött szobrát is Isten gyanánt akarta imádatni. Hogy tehát az ember megismerje először az Istent, megismerje másodsor önmagát, a maga emberi gyöngeségét, hogy végre elfelejtkezzék ama viszonyról, amely közte és a teremő Isten közt van, rákoppant néha a kezére, keresztet, ostort, vagyis: szenvedéseket ereszt rá, amelyek őt megtörik és kellőleg megalázzák.

Ne essél hát kétségbe, midőn a gondviselő Isten ily célból meglátogat téged, keresztény társam, sőt inkább okulj, gondold meg, hogy ha soha semmi szomorúság nem érné a te szívedet: elbíznađ magad, a kevélység, mint valami fekély, dúlná a lelkedet, s mint ilyen – kimaradnađ Isten országából. Pedig, úgy-e, inkább itt az életben légy földönfutó, mint egykor onnan az égből kizárva? Úgy-e, inkább itt a földön járj mezítláb és bocskorban, mintsem lelked szárnyait törje meg a kevélység, és te ne szállhass fel mennyeknek országába? S úgy-e, inkább a szegény Lázárral koplalsz itt, mintsem a dúsgazdag sorsára juss ottan? – Ne essél hát kétségbe, mondom, midőn a gondviselő Isten egyszer és másszor meglátogat, sőt még a vesszőt, az ostort is csókold meg a kezében, hogy rád gondol, és üdvösségedet akarja eszközölni.

Azonfelül próbálni is kell az embert, mert az ember könnyen ingadozó, mint a széltől ide s tova hányatott nádszál. Én ugyan elhiszem, hogy akad ember, akire szépen mosolyog a szerencse, akinek pénze, birtoka van bőven, aki soha beteg nem volt, aki so-

ha testi fájdalmat nem érzett, s aki előtt mindenki meghajlik: jó keresztény lehet magában; hiszem, hogy az ilyen ember eljár a templomba, s hiszem azt is, hogy az ilyen boldog ember szelíd, jámbor és istenfélő; – de vajon, ha a szerencse elfordulna tőle, ha az Isten pénzét, birtokát és egészségét véletlen csapások által elvenné tőle, ha marhái eldöglenének, mint Jóbnak, ha minden barátja elhagyná, ha férje vagy felesége és gyermekei kicsúfolnák, mint Jóbot, – megmaradna-e mégis az isteni félelemben és vallásosságban, mint megmaradt Szent Jób? Nem szakadna-e meg az ő keresztény türelme? S nem fenyegetné-e, tán ökölrel is, az eget és az Istent, mint némely kárvallott emberek szokták tenni? – Íme, a felhozott példából is láthatjuk, hogy próbálni kell és próbálja is többször az Isten – a halandó embert.

Ne essél hát kétségbe, keresztény társam, bármily nagy szerencsétlenség érjen, hanem gondold el, hogy az Isten megszorított ugyan, mert elvette egészségedet, mert koldussá tett, és megfosztott mindattól, amit szerettél az életben, – de mindezt csak azért tette, hogy próbálgjon! És ha te békével tűrsz, ha te nyugodtan viseled a keresztet, ő vissza fog neked adni mindent, letörli a te könnyeidet, mert megmutattad, hogy jó keresztény vagy, méltó az ő isteni áldására.

De végre, gyakran azért is büntet az Isten, hogy tisztítson és méltókká tegyen bennünket az üdvösségre. „*Mert kicsoda a fiú, akit az atya meg nem dorgál?*” – úgy mondja az apostol (Zsidókhoz írt levél 12, 7). Hiszen mi emberek az Isten fiai vagyunk mindnyájan, s mondhatom, hogy nincs ember, még a legjobb is, aki minden büntől tiszta és egészen ártatlan volna. Az Isten tehát, mint legjobb Atya, előveszi a vesszőt, és bünteti az ő fiait, az embereket, hogy szenvedjenek, s bűneiktől megtisztulva, méltókká legyenek az ő országának polgáraivá lenni.

Mert ha az Isten meglátogat, keresztény társam, ha becsületedben, vagyonodban és egészségedben kárt szenvedsz, egyszerűen: ha minden rosszat rád ereszt is a te mennyei Atyád, te csak tűrj bé-

kével, légy meggyőződve, hogy ő még a csapások egész halmazával is a te javadat, üdvösségedet akarja eszközölni. Lehet ugyan, hogy melletted egy gonosz, egy istentelen, rossz ember a szerencse minden áldásaiban részesül, és minden ügyében, dolgában boldogulni látszik, míg tégedet sokkal jobb keresztény létedre számoltalan csapások érnek; ez meglehet, de azért ne túrhetetlenkedjél, és ne irigyeld annak a sorsát! Jegyezd meg magadnak e két igazságot: először, hogy minden bűn és minden gonoszság előbb-utóbb megkapja a maga büntetését, s másodszor, hogy az Isten nem siet ugyan a büntetéssel, de minél később ér valakit, annál súlyosabb az ő kezének csapása.

Ismétlem azt, amit beszédem elején mondtam, hogy alig van és talán nincs is ember a földön, akinek a maga súlyos keresztje meg nem volna. Csapások és keresztetek érnek téged is, bárki légy e földi élet siralomvölgyén; de légy okos, légy igaz keresztény, tekintsd a reád bocsátott szenvedéseket úgy, mint az élet iskoláját, amelyben az üdvösség tudományát kell megszereznünk; gondold el, hogy szenvedünk mindnyájan: szenvedj hát te is annyi millió embertársaiddal, hogy velük egykor az örömben és boldogságban is osztozhassál. Ámen.

(Jászapáti, 1874.)

TŰRÖK, MINT SZENT JÓB

*Mért nem szakad meg a szívem
A tenger szenvedés alatt,
Melyen már minden fürgeteg
Tüzes villáma átszaladt?*

*Mért nem dől már ki az a fa,
Melynek kiszáradt a töve,
S lehervadt a remény is, mely
Reája zöld páncélt szöve?*

*Mit ér, hogy élek, hogyha nincs,
Ki egy mosolyt rám hintene,
Midőn átfutja keblemet
Az öntudatnak édene?*

*Mit ér, hogy élek? Oh mit ér,
Ha nincs, kivel mély bánatom,
Vagy örömömnek könnyeit,
Mint testvérrel, megoszthatom?*

*Mért nem jön el halál, hogy el-
Szakítsa életem fonalát?
S e szívet a sír férgei
Tépnék már össze legalább!*

*De nem...! Tetőd, Istenem,
Ezt többé kérni nem fogom!
Szent működésed titkait
Számon keresni nincs jogom.*

*Tiéd a bölcsesség; tiéd
A szent igazságszeretet:
Enyém – a gyermekhódolat,
Imádás és a kegyelet.*

*Imádlak, hódolok tehát,
Felséges Úristen, neked;
Jutalmazd vagy büntesd a lét
S halál kínjával gyermeked.*

*Meglásd: könnyebben tűnök én,
Mint Jób tűrt a gyásnapokon:
Ki megcsúfolná könnyeim, –
Nincs egy barát, nincs egy rokon!*

HÚSVÉT UTÁN ÖTÖDIK VASÁRNAP

Kérjétek, és elveszítetek.

János 16, 24.

Az imádság egyik legnagyobb áldása az emberiségnek. Fegyver az imádság, amellyel országot szerezhetsz magának az ember: megszerezheti mennyeknek országát. Gyógyszer az imádság, mely a vérző sebekben vonagló szíveket meggyógyítja. Erős vár az imádság, melyben a sától üldözött lélek biztosan meghúzódik, és magát az örök veszélytől megmenti. És mennyei csolnak az imádság, mely a világtól elhagyott, elkerített embert könnyeinek tengerén átszállítja, és kiteszi a béke és nyugalom révpartjára.

Egyszóval: olyan a léleknek az imádság, mint a testnek a mindennapi kenyér; mert valamint a test nem élhet kenyér nélkül, úgy a lélek sem élhet meg imádság nélkül. Azért mondja az Úr a zsoltáros királlyal e szavakat: „*hívj segítségül engem a háborúság napján, és én megmentlek téged*” (Zsoltárok könyve 49, 15.); s azért mondja Jézus Krisztus, hogy kérjünk és el fogjuk venni, hogy kérjünk és adatik, hogy zörgessünk és megnyitvatik előttünk, s hogy keressünk és találunk.

S minthogy a keresztjáró hét, vagyis: éppen az imádság napjai következnek ránk; s minthogy a szükség, a nyomorúság és veszély tátongó ösvénye közeledik felénk, – beszélek hozzátok ez alkalommal **az imádságról**, s kifejezem előttetek azt, hogy a keresztény embernek imádkoznia, – szent kötelesség. Ezt parancsolja neki a szükség és tulajdon szíve. Figyelmezzetek!

Igen, a szükség tanította meg az embert imádkozni, és most is a szükség kényszeríti őt imádkozásra, mert az ember magában gyönge, gyámoltalan teremtmény, aki folyvást érzi azt, hogy neki támasz és segítség kell. Jönnek órák, jönnek napok az életben,

midőn minden dolgaink úgy összevissza kuszálódnak, hogy mi sehogy sem tudunk eligazodni, midőn szemeink elhomályosodnak, és mi nem tudjuk megválasztani az utat, amely bennünket kivezetne a szerencsétlenségből, s midőn a veszélyek úgy összetornyosulnak felettünk, hogy akaratlanul is az égre vetjük könnyező szemeinket, ahol az a mindenható Isten lakozik, aki mindenedet tud és lát, kormányoz és vezérel.

De nem is kell sokat beszélnem. Hiszen az összes emberiség története mellettem szólván, azt bizonyítja, hogy népek, országok és egyes emberek, akik előbb megfélemlítkeztek az Istenről, a szükség, a nyomor és a szorongatás napjaiban, midőn már sehonnan sem mutatkozott segítség, visszatértek az Istenhez, szépen összetették a kezeiket, és imádkoztak, mintha róluk mondotta volna Izaiás próféta e szavakat: „*Uram, a szükségben kereslek téged*” (Izaiás könyve 26, 16). Mikor a kis Dávidot a nagy Góliát halállal fenyegette, ő is imádkozott, és parittyájának sikerét az Istentől várta. Mikor Dániel oroszlánoktól környezve egy veremben szemközt állott a halállal, ő is imádkozott, és a vadállatoknak prédául vetett életéért az Istent kérte. S mikor a tanítványok a tenger hullámain hanyatva már-már kétségbeestek, ők is imádkoztak, s merülni kezdő hajójuk megszabadítását az Isten Fiától kérték. – Vagy mondjátok meg nekem: hát mi ugyan mit csináljunk most, midőn az ínség, a nyomor, az éhhalál úgyszólván a küszöbünkön van már, és kimeresztett szemekkel néz ránk, hogy közülünk százakat, sőt talán ezreket hideg karjaiba öleljen és elragadjon? Mit csináljunk most, midőn az idők siralmas járása végpusztulásunkat rejti méhében? Midőn a telet a nyártól s a tavaszt az ősztől már alig tudjuk megkülönböztetni? Midőn a mező kiszárad, s a földbe vetett mag ott vész, mert nincs eső, amely azt megáztatná? Mit csináljunk most, kérdem, midőn bűneinknek átka megfogott bennünket, és nincs kilátás, hogy jövőre az édesanya éhes gyermekét megétethesse, és az éhhalál kínjaitól megszabadíthassa? Álljanak most elő azok az elbizakodott emberek, akik a gondviselő Istent káromolni nem félnek, és adjanak ke-

nyeret a szegény népnek, ha egyszer az áldást elúzték tőlünk! Vagy álljanak elő azok a bölcsek, akik egész szemtelenséggel azt hirdetik úton-útfélen, hogy nincs Isten az égben! Teremtsenek hát most ők egy tiszta esőt, eszközöljék hát most ők, hogy vetéseink megázzanak, s mi ne irtózzunk többé egy kínos jövődőbe nézni: úgy én leszek az első, aki mély tisztelettel hajlik meg előttük. De ők is csak olyan nyomorult férgek, mint más, és valamint mi, úgy ők sem tehetnek egyebet, mint felnéznek, felsóhajtanak *a világosság Atyjához, akitől minden adomány jön*. Nekünk is, nekik is egyedüli fegyverük az imádság, legalább ilyenkor ők is az Istenhez térnek és imádkoznak, mert látják, hogy van egy fensőbb hatalom, amelynek *névére minden térd meghajlik mennyben és földön*.

Imádkozunk továbbá, vagyis: imádkoznunk kell azért, mivel az imádságot maga az emberi szív megkívánja és követeli tőlünk. Mikor a bűnt elkövetjük, mindjárt feltámad bennünk a szív, érezzük, hogy Istenre van szükségünk, aki ezt nekünk elengedje, és lelkünk nyugalma visszaadja, s nem ritkán akaratlanul is térdre esünk és imádkozunk, mondván: édes Istenem, bocsáss meg nekem, hogy vétkeztem szent Fölséged ellen. Dávid király is fölkelt, mint maga énekl, éjjeli ágyából is az elkövetett bűn után, és a bánat könnyeivel öntözte zengő hárfájának szent húrját mindaddig, míg elvesztett lelki nyugalma az imádság mindenható ereje által vissza nem tért keblébe. Mikor valamely szerencsétlenség köszönt be hozzánk, ismét feltámad bennünk a szív, érezzük, hogy Istenre van szükségünk, aki bánatos lelkünk napját felderítse és minket megvigasztaljon; s mi, sokszor tán öntudatlanul is, összekulcsoljuk remegő kezeinket, és imádkozunk, mondván: Irgalmas Isten! Könyörülj rajtunk, és szerelmednek tengeréből önts egy csöpp mézet a mi szenvedéseinknek keserű poharába...

De mit beszélek sokat! Hiszen ti mindnyájan, akiket már veszéyek környeztek, ti, akiket súlyos csapások értek az életben, ti, akik szülőiteket, házastársaitokat és gyermekeiteket elveszít-

ve, mély fájdalommal borultatok egy-egy koporsóra, – kimondom, tudjátok már, hogy az ember szíve mennyire megkívánja a magáét, s mily jólesik neki, ha olykor az Istenhez fordulhat, és az imádság szárnyain felmehet az égbe, mert az imádság olyan, mint az égi harmat, amely láthatatlanul meghozza az áldást.

Éppen itt az idő, itt az alkalom, mikor mindnyájunk szíve az ég felé eped, mikor mindnyájunk ajka imádságra zendül, mert az ínség, a nyomor és az éhhalál sebes léptekkel közeledik hozzánk. Igen, de azon ajakról, azon nyelvről és azon torokból, mely az Istent káromolja, nem lehet foganatos az imádság. Azt a népet, amelynek örege és apraja is az Isten szent nevének megfertőztetésében találja gyönyörűségét, nem hallgathatja meg az Isten. Ha tehát imádkozni, mégpedig hasznosan imádkozni akarunk, úgy e naptól kezdve hagyjunk fel az istenkáromlással, s megtérve, bánkódva mondjuk naponkint: Könyörülj, Uram, a te népeden, add meg neki a mindennapi kenyeret, hogy elkövetett bűneit megsirathassa, neked szolgálhasson, és üdvözülhessen! Ámen.

(*Jászapáti*, 1878.)

KÖNYÖRGÉS ESŐÉRT

*Nincsen, aki megsegítsen,
Nincsen, aki szánjon minket;
Hozzád térünk hát, nagy Isten!
Ha te nem, – más nem segíthet.
Szár az rét, szomjas a föld,
Ha ez így lesz, elveszünk;
Minden ember gyászruhát ölt.
Isten, adj esőt nekünk!*

*Az igaz, hogy méltán büntetsz,
Mert mindnyájan sértünk, bántunk;
De ha minket már el is vetsz,
S irgalmas nem lész irántunk:
Szánd meg a kis csecsemőket,
Kik, ha nem lesz kenyerünk,
Sírva nézik a felhőket.
Isten, adj esőt nekünk!*

*Esőt várnak a vetések,
Harmatért esd a mezőség;
Nincs virága a kis méhnek,
Fölégette azt a hőség;
Nincs patakja a madárnak;
Éhen-szomjan elveszünk;
Ember, állat esőt várnak.
Isten, adj esőt nekünk!*

*Csak úgy áztasd meg a földet,
Mint a könnytől ázik arcunk;
A kenyérből ne adj többet,
Csak hogy élvén, árvát tartsunk.
A koldusok, a szegények
Sírnak hozzád mivelünk:
Oh, ne tégy ki a veszélynek!
Isten, adj esőt nekünk!*

URUNK MENNYBEMENETELE NAPJÁN

Felviteték mennybe, és ül az Istennek jobbján.

Márk 16, 19.

Jézus Krisztus a mai napon emelkedett fel az égbe, ahonnan alászállott, tehát a mai napon végezte be isteni küldetésének világra szóló munkáját, s a mai napon tétetett fejére a dicsőség koronája, amely csak egy valóságos Istent és mennyei királyt illelhet meg.

Igaz, hogy Jézus a földön járván a királyi méltóságot nem követte magának; sőt mikor a felbuzdult nép királlyá akarta őt tenni, – elfutott a megtiszteltetés elől a hegyek csendes magányába. Igaz továbbá az is, hogy Jézus nem valami hercegi paloták bíborszönyegein ringattatott, mint a gyermek, hanem csak egy rongyos istálló szalmás bölcsejében, egyszerű jászolyban látott először napvilágot. S igaz végre az is, hogy Jézus mint ember szívesen hódolt polgári törvényeknek, és megfizettette személyes adóját a császárnak. Mindezt meg kell engednünk. Mi azért mégiscsak királynak ismerjük őt, s ma, mikor az égnek aranyos kapui megnyíltak előtte, így kiáltunk fel a prófétával: „*A mi Istenünk bemenetele a mi királyunké, aki a szent helyen van.*” (Zsoltárok könyve 67, 25.)

Azonban tegyük különbséget a földi és mennyei királyság közt. Jézustól bírhatják a földnek koronáját akár a pásztorgyerkőc Dávidok, akár a szamarat kereső Saulok s akár az embervérben gázoló Nérók. Ő elnézi az emberek fejedelmének homlokán a koronát, ha mindjárt olyan népatyává lesz is az, mint a mesebeli gólya, mely alattvalóit, a békasereget gyönyörűségesen felfalta, – mert az ő országa nem e földtől, nem e világtól való ország.

Az ég és a föld egy volt hajdan, az angyalok és az emberek testvérek voltak a teremtkor, – amennyiben egy Urat féltek, egy Istent imádtak s egy mennyei Királyt és Atyát ismertek el a Terem-

tőben. De a föld csakhamar elszakadt az égtől, az ember pártütővé lett, s mint ilyen kizáratott Istennek mennyei országából. Meddig tartott e szomorú száműzetés, azt ne keressük. Elég az, hogy idők múltával leküldötte Isten az ő egyszülött Fiát, hogy az elpártolt embert váltsa meg, hogy a földet ismét kösse össze az éggel, s hogy az ég és a föld ismét csak egy szellemi orszaggá egyesüljön, mint volt hajdan. És úgy is lett, mint az Atya megrendelte. És az Isten Fia, mint már mondtam, be is végezte isteni küldetésének világraszóló munkáját. Igen, de a munka után felment az égbe, hogy a megtérített s megváltott világgal beszámoljon, s hogy az Atyaisstennek jobbján megdicsőíttessék. Én tehát a mai napot, melyen Jézus az Atyaisstennek jobbjára ült, úgy nézem, mint az ő megkoronáztatásának ünnepnapját, s úgy nézem és úgy imádom őt, mint a mi királyunkat, ki egyedül képes a világot boldoggá tenni. De nehogy csak állítani látszassam, beszélek most hozzátok **Jézusnak mennyei királyságáról**.

Mikor az elfajult nép csupa gúnyból e szavakat írta a keresztfára: „*Názáreti Jézus, a zsidók királya*”; mikor az ártatlan vére szomjazók serege csupa gúnyból egy nádvevőzt, mint királyi pálcát nyomott az Istenfiának kezébe; mikor az égnek szülötte tövissel megkoronáztatott; mikor a felbőszült népnek söpredéke gúnyosan ezt kiáltotta az Istenfiára: „*Üdvözlégy, zsidók királya!*”, – akkor még nem gondolták ezek, hogy ők oly szentséges szent igazat és valót beszélnek. Gúnyos tréfát akartak Jézussal űzni, hogy majd megnevettetik a poklot; pedig hát maga a pokol is megrendült belé, az angyalok pedig sirtak odafent a magasságban. Szenvedett a pokol és szánakodott az ég, mert mind a kettő érezte, hogy Jézus Krisztus a dicsőség királya, kinek *nevére* kell hogy *minden térd meghajoljék földön és égen*.

Nem is említem azt, hogy Jézus mint ember valóban királyi vérből vette származását, hiszen az csak mulékony emberi szerencse, mely ismét csak a földbe, sárba vezet vissza; mellőzöm azt is,

hogy Jézus mint Isten a mennyei Atyának kebeléről szakadt le hozzánk, akihez képest a földnek koronás fejedelmei csak címeres rabszolgák; mindezekről hallgatok én, mert egyedül csak azt akarom mondani, hogy Jézus Krisztus mindazon áldásokkal kormányozza a mi anyaszentegyházunkat lelkiképpen, amely áldásokban részesítheti egy földi fejedelem saját országát és népét. Avagy nézzük, miben áll egy ilyen földi uralkodónak hivatása és kötelessége? Abban áll, hogy ő alkalmas törvényeket szabjon, amelyek se barommá ne törpítsék túlszigorúságuk által az embert, se pedig tárt kaput ne hagyjanak szerfeletti engedékenyséjük által a bűnnek; abban áll, hogy ő ne az állam teherhordó állatává süllyessze a szegény népet, hanem egy olyan polgári testületté iparkodjék azt nevelni, amelynek minden tagja érezheti emberi méltóságát; abban áll, hogy ő minden alattvalójának személy- és vagyónbiztonságát megszerezze s egész országára egy üdvös béke malasztjait árássa; egyszóval abban áll, hogy ő a nemzetet egy szerető családdá, egy kedves háznéppé alakítsa át, melynek szeretett atyja és feje ő maga, s melynek legdrágább kincse az ő atyai szíve. Jól mondja egy szent író, hogy a királynak címerét a jótéteményekben találjuk fel. Úgy, de mindezen fejedelmi tulajdonok melyik fejedelemnek koronájában tündökölnék oly kiváló fényvel, mint a mi Üdvözítőnkében, a Jézus Krisztuséban?

Az evangéliomnak minden sora egy szent törvény, mely az én állításom mellett szól. Jézus Krisztus vérrel mosta le a mi bűneinket, hogy ismét meglátszassék rajtunk az Isten képe. Ő mondotta ki legelőször az egyenlőség elvét és szabályát, miszerint az Isten előtt ember és ember között semmi különbség nincsen. Ő mondja azt, hogy *jöjjetek hozzám mindnyájan, akik munkálkodtok és terhelve vagytok, és én édes nyugalomra várlak.* Ő mondja azt a szegény embereknek, hogy *vegyétek fel az én igámat, mert az én igám gyönyörűséges és az én terhem könnyű.* Ő az, aki nemcsak ígéri a boldogságot, hanem kegyelmet, malasztot és erőt is nyújt annak elnyerésére. Ő az, aki

nem zsarnoki hatalommal, hanem atyai szeretettel kormányoz minket, amennyiben örömet megbocsát a megtért bűnösnek. Ő az, aki a legalacsonyabb embert is felemeli a porból, és azzal biztat, hogy aki legkisebb itt, legnagyobb lesz a mennyeknek országában. Ő az, aki leszáll a bűnös Zakeusok hajlékába, s magához ereszti a bűnös Magdolnákat. Az ő hajléka mindenki előtt nyitva áll, s mint Jeremiás mondja, ítéletet és igazságot tesz – minden személyválogatás nélkül. Ő az, aki megsiratta Jeruzsálemet, és megsirat minket is, ha rossz úton járunk. Ő az, aki az adókat és vevőket kikergette a templomból, de nem bottal vagy gyilkos fegyverrel, hanem lágy ostorral; s keresztet, ostort és csapást küld miránk is, de amelyek felemelnek bennünket inkább az égbe, mintsem hogy végképp lesújtánának. Ő az, aki a mi ellenségünket, a sátánt megtöri, hogy mi el ne essünk a küzdelemben, mert ő erős és hatalmas úr a harcban, mint Szent Pál mondja. Ő az, aki tulajdon halálával szerzett nekünk életet, aki meghalt érettünk, hogy mi örökké éljünk. Egyszóval: az ő életén, mint egy piros szalag, úgy húzódik végig a jótétemények lánc. S mindezekért nem kíván tőlünk adót, nem kíván tőlünk egyebet, mint azt, hogy szeressük őt úgy, mint ő szeret minket.

Világos tehát, hogy Jézus Krisztus, aki lelkiképpen bennünket anyai áldással kormányoz, aki reánk földi és mennyei békesség malsztjait árasztja, s aki nekünk örökké tartó boldogságot ígér; világos tehát, mondom, hogy Jézus Krisztus a mi szentséges és imádandó királyunk. – De azt vethetné valaki, hogy miként lehet király az, aki egy rongyos istállóban született, akinek társasága szegény halászemberekből áll, aki semmi fényt és pompát nem űz, s akit egy fejedelmi helytartó halálra hurcoltat? Megállj, vakmerő, ne hirtelenkedjél a te ítéleteddel! Hát nem tudod-e, hogy annak a rongyos istállóban született gyermeknek az égi angyalok jöttek le tiszteletére? És nem hallottad-e tulajdon szájából az ígét, hogy az ő országa nem e világtól való ország? Igenis: ő egy jászolyba szállásolt e földön, de maga az ég megtapsolta annak vendégét. Ünnepe volt akkor Betle-

hemben, amilyen ünnepet még egy uralkodó herceg bölcsője mellett sem látott a fényűző világ. Hiszen ő nem tartományokat meghódítani jött, hogy azoknak arany- és ezüsbányáiban a pénzt halomra verethesse, hanem azért jött, hogy az egyszerű emberek rongyos öltözte alatt a szeretetnek aranybányáit, a szíveket válthassa magához, és Istennek országát, az anyaszentegyházat állíthassa fel a földön, amely többnyire szegény, rongyos emberekből áll össze. – Nem tartott fejedelmi udvar, az igaz, de azért a napkeleti bölcsek és királyok messziről siettek hozzá, és lábaihoz borultak. Nem voltak tizenkét iskolát kitanult miniszterei, az is szent igaz, de azon tizenkét együgyű halász, akiket maga mellé választott, meggyőzték bölcseséggel és ékesszólással az egész világot. – És eljön az idő, mikor majd a földi királyok fejéről lehullanak a gyémánt koronák, amelyek csak annyit fognak érni, mint az utcán eltaposott rög, Jézus pedig, az a jászolyban született gyermek feltűnik az égnek magasságában nagy hatalommal és dicsőséggel, kimondhatatlan pompával és fénnel. És eljön az idő, mikor majd a földi hatalmasságok ravasz minisztereinek kezéből kiesik a penna, amellyel annyi halálos ítéletet írtak alá, ama tizenkét együgyű halász pedig Jézusnak, a menyeyei királynak oldala mellett mint a mennyország megannyi minisztere fog tündökölni, hogy a világnak tizenkét nemzetsége felett végső ítéletet tartson. Ez lesz ám akkor a fényes királyi udvar! Ez lesz ám akkor az igazi fény és pompa, aminőt még nem látott senki, és talán jobban is szeretne nem látni, mert biz attól megvakul a rossz lelkiismeretű ember...

Átalában azt lehet mondanunk, hogy Jézus mint ember szegény volt, de mint Isten valóságos király, – királya az égnek és a földnek, különösen pedig királya az anyaszentegyháznak. Mi tehát mindnyájan benne vagyunk az ő országában. Mi tehát mindnyájan alattvalói lettünk neki a keresztségben, midőn a hűség esküt letettük és ezzel őt királyunknak választottuk. – Igen, de ha ez így van, ha Jézus Krisztus valóban a mi királyunk, szabad-e az ő törvényeit

megszegni? Szabad-e az ő szent nevét káromolni? Szabad-e az ő szent nevére hamisan vagy hiábavalóságért esküdni? Szabad-e az ő isteni méltóságát bemocskolni? Egyszóval: szabad e nekünk a mi égbekiáltó bűneinkkel az ő országa ellen fellázadni? Nézzétek a földi királyokat: ezek vérpadot és akasztófát állítanak fel mindenütt, hogy halállal büntethessék az embert, aki az ő királyi felségük ellen csak egy szót is mer szólni! Oh, hát az mit érdemel a keresztények közt, aki az Isten Fiát sérti, aki az Isten Fiának országát sarkából szeretné kifordítani, aki az Isten Fiának királyi székét bűneivel mint sárral csapdossa be, s aki az Isten Fiának fényes koronáját a piszokba rántja? Oh, keresztény hívek! Ha Jézus oly szigorú király, oly kemény bíró volna, mint az emberek királyai, akkor néhány jobb lelkű ember kivételével már régen ott függnék mindnyájan az akasztófán, s csak a sasok, vércsék és hollók táplálkoznának testünkkel.

Most, midőn e temető kapuján beléptünk, most, midőn e négy árokkal kerített kertnek küszöbén áthágtunk, most, mondom, mindnyájan Jézus Krisztusnak csendes országába léptünk. Itt minden sírban, minden kereszt alatt egy-egy hűséges alattvalója fekszik, aki már megmondhatná nekünk, hogy mit tesz őt bántani! Az elhunyt apa megmondhatná kevély fiának: gyermek, az Istenért, ne káromold az Isten Fiát, Jézust! Az elhunyt anya megmondhatná könnyelmű leányának: szerelmes gyermekem, édes leányom, ne fűrdjél a fertőzet és gyalázat piszkos tavában! Az elhunyt testvér megmondhatná testvérenek: lelkem, drága vérem, szűnj meg az Isten Fiának kiontott vérét bűnös lábaiddal a sárba taposni! Egyszóval: ezek a szegény halottak, akik már itt, e sírhantok alatt fekszenek, megmondhatnák minekünk, hogy ne bántsuk az Isten Fiát, Jézust, mert az a Bárány, aki most szelíd nyugalommal tűri a mi bűneink elkövetését, mint az égnek, az ő országának ostromlását, – feltüzelt oroszlánna lesz egykor, és akkor jaj nekünk mindnyájunknak! De a sírok még nem mozdulnak, a halottak ajkai még most né-

mák, s ha jönni akarnának is hozzánk, hogy minket jóra intsenek, – nem ereszti őket az Isten, aki így szól: nem szabad mennetek, hiszen vannak prófétáik, tehát hallgassák azokat, fogadják be az ígét. Így tehát a sírban szendergő halottak helyett, így tehát a ti elhunyt rokonaitok nevében én kérlek, összetett kézzel kérlek titeket, hogy hagyjatok fel bűneitekkel, hogy ne bántsátok az Istent, s hogy térjete meg a ti Uratokhoz, Istenetekhez!

De miután itt, a halottak közt, Jézus Krisztusnak csendes országában vagyunk, titeket is kérlek én, megszorodott árvák és özvegyek, hogy ne sírjatok a ti elhunyt kedveseitek sírhalmán. Oh, keresztyén társam! A te apádnak és anyádnak, a te egyetlen gyermekednek, a te hitvestársadnak, a te testvérednek és mindannak, akit elvesztettél, s akit e helyen egyik vagy másik sírba tettél, – ne félj, jól van már dolga, mert hiszen ott van már ő Istennek, e mennyei királynak legfelsőbb országában, ahol nincs többé szomorúság! Ti pedig, szegények és koldusok, kik ezen a földön a földi királyok kormánypálcája alatt nyögtök az ínségben, s kik az örömnök cifra madarát csak hírből ismeritek, ti, mondom, tőrjete még egy kicsit, nem messze van már tőletek a ti fejedelmeteknek, Jézusnak mennyei országa, ahol éppen ti leszte az első, mert ne felejtéte el, hogy Jézus leginkább a szegények és koldusok királyává lett, s hogy Jézus nem azokat választja minisztereinek és tanácsosainak, akik a fejedelmek arany érdempénzeit hordják melleiken, hanem azon koldusokat, akiknek rongyos öltözetére egy-egy bádogból csinált jegy van varrva. Végre tehozzád emelem az én imádságomat, Jézus Krisztus, adj nekünk kegyelmet és malasztot, hogy megtérjünk, és megtérvén, a te országodban, a te királyi fejedén a dicsőség koronáját örömmel szemlélhessük. Ámen.

(Jászapáti, 1864. és 1876.)

JÉZUST KIRÁLYNAK VÁLASZTJÁK

*Hullámozott a néptömeg,
Mint a zajgó tenger árja,
S Jézust, a nagy honfiút,
Szívszakadva, égve várja;
Azt akarták, hogy reája szálljon
Atyja, Dávid őskirályi széke,
S pálmaággal, fényes koronával
Hullámozott a sokaság elébe.
Ámde Jézus eltűnt. Oh csodák csodája!
Nem kellett a földnek fénye, koronája!*

*Hullámozott a néptömeg,
Mint a zajgó tenger árja,
Jézust, Isten egy fiát
Álkirályi székre várja,
S a kezébe, mint királyi pálcát,
Egy nád vesszőt gúnykacagva tesznek,
S megtört vállán egy fehér lepel függ –
Fejedelmi rongypalástnak, meznek.
S hajh, ki attól elbújt: túri ezt szelíden. –
Melyik hát az ember? Melyik hát az Isten?*

ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖKÖN

*Az Úr Jézus pedig, miután szólott nekik, fölvetetett az égbe,
és az Isten jobbjára felül.*

(Márk 16, 19.)

Jézus Krisztus feltámadása után még negyven napig oktatta, lelkesítette és bátorította a földön tanítványait, célja leginkább az volt, hogy az ő kételyeiket eloszlassa, és a maga Istenségét ragyogó fényben tüntesse fel előttük. A negyven nap elteltével aztán felmene velük az Olajfák hegyére, ahol még egyszer imádkozott, még egyszer kiterjesztette karjait, aztán megáldotta őket, mint a legjobb atya az ő gyermekeit, és akkor eltűnt szemeik elől, felment az égbe, hogy az ő mennyei Atyjának jobbjára üljön.

Azonban hogy e kifejezés zavarba, tévedésbe ne hozzon minket, hogy e szavakat betű szerinti értelemben ne vegyük, hanem csak mindig az egyház értelmezéséhez alkalmazkodjunk, – értsük meg ez alkalommal, mit tesznek azon szavak, hogy **Jézus Krisztus az Atyaistennek jobbján ül**. Annyival inkább szükséges efellett tisztába jönnünk, mert már a gyermek is úgyszólván mindennapi imádság gyanánt mondogatja el, hogy Jézus Krisztus „ül az Atyaistennek jobbjára felül, onnan leszen eljövendő”, és így tovább; hanem aztán messzebb nem szokott gondolni, azt hiszi körülbelül, hogy Jézus Krisztus éppen úgy ül az Istennek jobbján, mint ő, mikor az édesapja karjaiba felveszi.

Az ilyen gyermek és az ilyen gyermek érzelmű ember kedvéért elmélkedjünk most egy kevésbé a felhozott kérdés fölött, és lássuk, mi dolga, mi teendője van a mi Üdvözítőnknek odafent az égben. Jézus, légy velem, hogy én kellő tisztelettel szólhassak a te isteni méltóságodról! Ti pedig, e szent helyen összegyűlt keresztény hívek, nyissátok meg a ti szíveitek ajtaját, hallgassatok

meg engem jó szívvvel, hogy én titeket megtérítve, felvilágosítva, céloamat érhessem.

Igaz ugyan, hogy már a koronás próféta így énekelte egyik zsoltárában: „*mondá az Úr az én Uramnak* (vagyis: *mondá az Isten az én Megváltómnak*), – *ülj az én jobbomon*”. Igaz ugyan, hogy Jézus maga is azon kérdésre adott válasza után, ha vajon ő volna a Krisztus, az élő Istennek Fia, mindjárt hozzátette e szavakat: „*ezután meglátjátok az Emberfiát ülni az Isten erejének jobbján*”. Igaz ugyan, hogy Szent Pál a rómaiakhoz írt levelében azon kérdésre, hogy ki fogja majd a gonoszokat megítélni és elkárhoztatni, azt felelte, hogy *Jézus Krisztus, aki meghalt, de feltámadott, és most az Istennek jobbján ül*. És igaz végre az is, hogy Szent István első vértanú, mikor halálra kövezték, az égbe nézett és így szólt: „*íme, nyitva látom az eget, és az Emberfiát az Istennek jobbjára felől állni*”. Mindez, mondom, szent igaz, de azért csalódnék az mégis, aki mindezt betű szerinti értelemben venné, és azt állítaná, hogy az Istennek jobb és bal keze van, s hogy Jézus Krisztus tán valami aranyos karszéken ül, és onnan tétlenül nézi a világot.

Ezen kifejezés: „*az Atyának jobbján ül*”, csupáncsak a tisztelet és hatalom és dicsőség nagyságát jelenti, amelyben Jézus az ő emberi természetére nézve mennyei Atyjánál részesül a magasságban. Ez a kifejezés csupáncsak a mi emberi fogalmainkhoz alkalmazott kép; miután mi, emberek, csak úgy és akkor hiszünk valakit megtiszteltetni, ha azt jobb oldalon szemléljük állni vagy ülni. Így volt ez már a régiéknél is, valamint nálunk. Midőn egyiptomi József az ő két fiát a haldokló Jákobnak elébe vezette, hogy megáldaná, az idősebbet jobb kézre, az ifjabbat pedig bal kézre állította mellé, gondolván, hogy amazt nagyobb tisztelet illeti, mint ezt. Midőn Betsábé Salamon királyhoz, az ő gyermekéhez bement, a király fölkel, anyjának elébe járult, és egy forró üdvözlés után maga mellé jobbára ültette. De sőt maga Jézus is azt mondja, hogy az ítélet

napján a jók, az üdvözültek az ő jobbára fognak állíttatni. Miből világosan kitetszik tehát, hogy jobbon ülni vagy állani nem annyit tesz, mintha az Istennek jobb vagy bal keze volna, hanem inkább annyit tesz, mint a legnagyobb mértékben megtiszteltetni.

Midőn, továbbá, azt mondjuk, hogy Jézus az Atyaistennek jobbján ül, még azt sem szabad ám hinnünk, mintha e szavakkal Jézus Krisztusnak tétlenségét akarnák kifejezni! Mi is azt tartjuk ugyan Szent Ágostonnal, hogy Jézus Krisztus a megváltás nagy munkája után az örök nyugalom helyére, az Atyaistennek jobbára tért vissza; de azt is tudjuk, hogy a mennyei nyugalom egészen más, mint a földi, hogy az isteni mindenhatóságnak semmi sem kerül fáradságába, s hogy ő, minden munka és gondviselés mellett is, édes nyugalmat élvez boldogsággal elárasztott országban. Vagy azt hiszi némely ember, hogy az Isten elfáradt akkor, midőn e világot semmiből megteremtette? S hogy tán azért alkotta e mindenséget napok lefolyása alatt, mert a hetedik napon szüksége volt a pihenésnek üdítő nyugalomára?! Nem, keresztény hívek, a mindenhatóság fogalma ellenkezik e gyarló s tán bűnös értelemmel! Mert ha Isten a teremtő, amint hisszük, s ha mindenható az Isten, amint szent vallásunk tartja, akkor fel kell tennünk róla, hogy ő a munka vérveritéke nélkül egy perc alatt is megteremthette volna e világot, s akkor hinnünk kell, hogy ő szemeinek egy pillantásával ismét eltörölhetné azt az eget és ezt a nyomorult földet, nincs is tehát neki szüksége arra, hogy pihenjen, s homlokáról a munka és fáradság vérveritékét odafent az égben törülgesse.

És így e szavak is: „ül az Atyának jobbjára felől”, nem annyit tesznek, mintha Jézus Krisztus valósággal ülne, és most talán egy aranyos karszékkal váltotta volna fel a keresztfának nagyon is kemény ágyát. Legyetek meggyőződve, hogy ő, mint Isten, részt vesz az ő mennyei Atyjával a világ gondviselésében; az ő szelleme elhat a világ minden szögletébe; nincs hely sem az

égen, sem a földön, ahol ő nem munkálna mindenható erejével; s nincs ember, akinek szívét a kegyelem és malaszt isteni ajándékaival folytonosan nem táplálná. Igenis, Üdvözítőnknek eme szavaiból: „*íme én veletek vagyok a világ végezetéig*”, azt kell következtetnünk, hogy ő az anyaszentegyházat most is vezeti, kormányozza, és az ő mennyei Atyjánál, mint szószólónk, a mi üdvösségünkért jár közben.

Nem szükség tovább mennem; ennyiből is megértettünk és tudunk már annyit, hogy Jézus Krisztus, feltámadása után való negyvenedik napon, az Olajfák hegyéről felment az égbe. Úgy, de a híveinek azt mondja: „*aki utánam akar jönni..., kövessen engem*”. Miért nem fogadunk hát szót a mi isteni mesterünknek és tanítónknak? Miért nem hagyod el hát, keresztény ember, a te bűneidnek undok fertőjét? S miért nem lépsz hát a te fajtalanságodnak bűzhödtt pocsolyájából az Olajfák hegyére, vagyis a tiszta öntudat magaslatára, hogy onnan a te Megváltód után a mennyeknek országába is beléphess? – Megértettünk és tudunk már annyit, hogy Jézus Krisztus az Atyaistennek jobbján ül, vagyis hogy a Fiúisten a legnagyobb tiszteletben, hatalomban és dicsőségben áll az ő mennyei Atyjánál; s ezt tudva, legszentebb kötelessége a megváltott emberiségnek az Atyaistennek jobbján ülő Fiúisten nevére földig borulni, és azt földig borulva imádni; miért felejtkezel meg hát, oh keresztény ember, e legszentebb kötelességedről? Miért akarod hát a te Megváltó Istenedet onnan, az Atyaistennek jobbjáról, a tisztelet legmagasabb pontjáról lerántani? S miért merészeled hát az Isten Fiának fényes homlokáról a dicsőség koronáját leütni és letépni akkor, amidőn állati dühösséggel az ő Szentséges Szent Nevét merészeled káromolni? S végre megértettünk és tudunk már annyit, hogy Jézus Krisztus az Atyával együtt kormányozza és vezeti ezt a teremtett világot; ezt megértve, hogy nem félsz hát, te zshivány, te gyújtogató, te förtelmes életű s te istenkáromló, hogy midőn a bűnt elköveted, onnan

a magasból egy-egy villámot, egy-egy tüzes mennykövet vág a te fejedhez, és a poklok mélységére taszít, mint eltapossuk a férget, amely ártalmunkra szolgál?

Keresztényi kötelességem szerint, lelkemből kívánom, hogy a mi elhunyt atyánkfiai békességben alhassák az örök álmot, mégis gyakran azon kegyetlen gondolatra kell vetemülnöm, hogy bárcsak meg is nyílnának már itt ezek a sírok, hogy bárcsak fel is kelnének már nyugvóhelyeikből ezek a szegény halottak, s közöttünk megjelenvén, hideg csontkezeikkel szakítanak ki az istenkáromló nyelvét, és vetnék oda az ugató kutyáknak, hadd vonítanak ezek még inkább az éjjeli zsványt. Másképp már nem is térünk jó útra, ha csak e szegény halottak, megsokallván a mi romlottságainkat, meg nem jelennek köztünk éjfélénkint, s egyrészt az anyát nem ráncigálják fel ágyából, aki leányát nem őrzi, másrészt pedig azt a szélvésznek eresztett leányt ki nem szakítják büntársainak szennyes öleléséből. Nincs mentség! Mocskos lepel csak felettünk a bűnnek árja: ha csak ezek a csontvázak a helyes útra nem igazítanak minket... De bocsászatok meg nekem, jámbor halottak, hogy bátorkodtam titeket háborgatni! Aludjatok békével, és ha Jézust a dicsőségnek királyi székén meglátjátok, esedeztetek értünk, hogy küldjön világságot a mi szíveinkbe! Kérjetek tőle egy kis időt, hogy megtérhessünk, és a bűnbánat útján hozzá indulhassunk. Ámen.

(Jászapáti, 1866.)

JÁMBOR KÍVÁNAT

*Miért nem akkor éltem, amidőn
Az a kiseded Megváltó született?
Hogy én is, oh keletnek bölcsei,
Mehettem volna hozzá veletek;
S a jászolyhoz vihettem volna szívem, –
Ajándékul elébe tenni híven!*

*Miért nem akkor éltem, amidőn
Az a kiseded királyfi született?
Hogy én is, oh ártatlan magzatok,
Elvérezhettem volna veletek
Bőszüld Heródes pallosának élén, –
A gyermek Jézus áldozatja lévén!*

*Miért nem akkor éltem, amidőn
Az Istenember fölfeszítettetted?
Hogy én is, mint ti, oh szent asszonyok,
Sírjához mentem volna veletek;
Vagy még a Golgotán, mint egy Magdolna:
Véres verítékét töröltem volna!*

*Miért nem akkor éltem, amidőn
A megdicsőült mennybe vitetted?
Hogy én is, oh Krisztusnak hívei,
A hegyre mentem volna veletek;
Onnan talán, miként a bércek solyma,
Utána a mennyekbe szálltam volna!*

GYERMEKEK ELSŐ ÁLDOZÁSÁRA

Minden ember életében vannak örvendetes napok, melyekre szívésen emlékezünk vissza. Ilyen örvendetes nap az is, mikor egy keresztyén ember először áldozik, először veszi magához a Krisztus testét. – Igen, de hát miért örvendetes nap ez mireánk nézve? Azért, kedves gyermekek, mert ezen a napon száll be hozzánk vendégül az Isten Fia, Jézus Krisztus a kenyér színe alatt, mert ezen a napon részesülünk először az angyalok eledelében, a Szent Ostyában, s mert ezen a napon a mi szívünk egy-egy mennyországá lesz, miután maga az Isten megjelenik abban.

Réges-régen, mikor még Krisztus a földön járt, az embereknek nagy sokasága kísérte őt utcáról utcára, hogy szép tanításait hallhassák. Ilyenkor történt, hogy egy Zakeus nevű ember, aki parányi termete miatt az emberektől nem láthatta őt, felmászott egy fügefára, és onnan nézte, onnan gyönyörködött benne. De Jézus észrevette a kis ember szándékát, és azzal jutalmazta meg érte, hogy kivált a sokaságból, és betért a Zakeus házába, mintha mondotta volna: Zakeus, ne búsulj, hiszen ha kicsiny vagy is, azért megláthatsz engem, mert ma a te vendéged akarok lenni!

Ki tudná elmondani az örömet, mely a kis Zakeus szívét elfutotta azon gondolatra, hogy neki vendége lesz most az, akit még az angyalok is imádnak? – De ti, kedves gyermekek, hasonlóképpen örülhettek ezen órában, mert most meg a ti szívetekbe száll, most meg a ti **vendégetek lesz az Isten Fia**, Jézus Krisztus, midőn az Oltáriszentségben részesültök...

Tanuljátok meg ebből azt, hogy az Isten nem tesz különbséget az emberek közt, hogy a kicsinyt csakúgy becsüli, mint a nagyot, s hogy ő a gyermeket csakúgy, sőt még jobban szereti, mint a legvénebb embert. Szeressétek hát ti is őt, kerüljétek a bűnt, tartsátok meg szívetek ártatlanságát, legyetek jámbor és istenfélő em-

berek, s akkor e mai naptól kezdve ő is mindig veletek lesz, hogy minden testi, lelki szerencsétlenségtől megőrizzen.

Azt kérdezhetnétek ugyan itt tőlem, hogy hát miért kellett az Isten Fiának az égből e földre szállani, itt emberré lenni és meghalni? Azért, kedves gyermekek, mert az első ember oly nagy bűnt követett el, amely bűnt, ha valamennyi patak vize mind vérre válnék is, mégsem volna képes a mi lelkünkön lemosni. Azt egyedül csak az Isten Fiának vére moshatta le, egyedül csak az Isten Fia, Jézus Krisztus békíthette ki velünk az ő mennyei Atyját kiontott vére és halála által. S minthogy mi az első ember vétékét naponként folytatjuk, az Istent naponként megsértjük, az Isten Fia, Jézus Krisztus úgy rendelkezett, hogy naponként áldoztassék fel ő az oltáron a mi vétkeinkért.

Az a Szent Ostya tehát, amelyet most magatokhoz vesztek, nem más, mint maga Jézus Krisztus, aki itt az oltáron azért áldoztatik fel, hogy a mi vétkeinket a vérével lemossa, a mi beteg, sőt haldokló lelkünk sebeit bekösse, és minket egy örökké tartó életre megtartsa. Igen, mert, látjátok, az elkövetett bűn után betegé lesz ám a mi lelkünk, s mindaddig egy haldokló beteg emberhez hasonlít az, míg Jézus Krisztus ekképpen meg nem gyógyítja.

De úgy-e, hogy mikor valaki testiképpen beteg, mikor valaki a gyomrát elrontotta vagy más testi sérelme van, úgy-e, mondom, hogy ez a beteg ember ilyenkor a patikába megy, és orvosságot vesz magának, amely őt szenvedéseitől vagy sokszor a haláltól is megmenti. Igen, de a beteg lélek patikája nem más, mint az Oltáriszentség... Menjünk tehát, mikor vétkeztünk, mikor lelkiképpen betegek vagyunk, menjünk mi is az oltárhoz, s az Oltáriszentséget, e mennyei orvosságot vegyük magunkhoz, hogy a mi beteg lelkünk is meggyógyuljon.

Tudom, kedves gyermekek, hogy a ti vétkeitek még csekély, hogy a ti romlatlan szívetekhez még nem férkezett a gonosz lé-

lek, – a halálos bűn. Úgy képzelem én a ti szíveteket, mint egy-egy rózsabimbót, amely nem nyílt ki egészen, talán csak félig, és így nem is lephette azt be a por, – a vétek. De azért a bimbót is öntözni kell, hogy kinyílják, s a ti ártatlan szíveteket is táplálni kell az Oltáriszentséggel, az isteni malaszttal, hogy megerősödjék a jóban, és Istennek kedves virágaivá nevededjete fel.

Az öntözés gondja és kötelessége azonban leginkább titeket illet, keresztény szülők, akik gyermekekkel vagytok az Istentől megáldva. Ti vagytok leelőször is kötelezve és hivatva, hogy ezek a gyermekek tisztán, ártatlanul nőjenek fel, hogy ezen gyermekek szívében a bűnnek dudvája gyökeret ne verjen, hogy ezen gyermekekből jámbor, istenfélő keresztények váljanak egykor.

Ráchel megsiratta az ő gyermekeit, mert nem voltak, úgy mond az Írás; ti pedig siratni fogjátok a ti gyermekeiteket, mert vannak, ha tudniillik nem isteni félelemben és jámborságban nevelitek fel őket. Szomorú, keserű például mutathatnék azon szülőkre, akik úgyszólván ökölnyi könnyeket sírnak az ő gyermekeikért számtalanszor, mert azok istentelenül rosszak, mert azok sem az Istent nem félik, sem pedig őrajtuk egy parányi becsületet nem adnak, s inkább örülnének azok halotti torában, mint menyegzőjében.

Neveljétek hát jól a ti szívetek magzatjait, hogy nevelői gondjaitok jutalmául ne a szomorúságnak, hanem az örömnak könyvei csillogjanak egykor a ti orcáitokon. Ámen.

(Jászapáti, 1876.)

AZ ÁRVA

*Nincs apád, nincs anyád,
Aranyos kis gyermek;
Nincs, ki hozzád szólna:
Jer fiam – ölelj meg!
Van ugyan testvéred,
Bár magad sem vélnéd:
Szenvedés a húgod,
Nyomor a te nénéd;
Mégis úgy rád termett
Ez a dal, kis gyermek:
Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél.*

*Piros a te orcád,
Mint egy édes alma,
Egy kevély királyné
Most megcsókolhatna.
Hát fehér ingecskéd
Tán angyalkéz fonta?
Lám a szegényre is
Van Istennek gondja!...
Hallod-e, kis árvám,
Mit susog künn a szél:
Piros Pünkösöd napján,
Hajnalban születted!...*

PÜNKÖSD NAPJÁN

Ő titeket megtanít mindenekre.

János 14, 26.

Ma a Szentlélekisten eljövételének napját ünnepeljük, akiről Jézus azt mondta, hogy minket megtanít mindenekre, különösen pedig az üdvösség tudományára, megvilágosítván a mi elménket, és megerősítvén a mi szívünk jóindulatját... Mert ne felejtjük, hogy példabeszédekben és hasonlatokban szólott az emberiséghez, amely példabeszédeket és hasonlatokat a legközelebb álló tanítványok sem mindenkor értették meg; szükség volt tehát világosságra, mely az elmék homályát eloszlassa, és kellő fényt terjesszen azokban.

S íme, a Szentlélekisten valóban eljött, és kegyelmének, malasztjának többszörös ajándékait bőségben árasztja a világra... Boldogok és szerencsések vagyunk mi, ha szívünket feltárjuk és lelkünket elkészítjük a mennyei ajándékok elfogadására! Mert valamint Egyiptom földjén a Nílus vizének hét kiáradó patakja hoz a vidék lakóinak áldást, úgy mi csak a Szentlélekisten által leszünk lélekben gazdagokká és termékenyekké.

S hogy állításom mellett maradjak, szándékom jelenleg hozzatok azon hasznokról beszélni, melyeket a Szentlélekisten malasztja mireánk áraszt. S mivel a Szentírás, hatásáról ítélve, majd víz, majd pedig tűz képében tünteti azt fel, most én is ezeknek egyikét, a vizet fogom szemeim előtt tartani.

Nem hiában hasonlítja a Szentírás vízhez a Szentlélekisten erejét és hatalmát, mert valamint a víz eloltja a mi testi szomjúságunkat, úgy **a Szentlélekisten ereje és hatalma** is eloltja a lélek szomjúságát. De sőt még ennél is többet tesz, mert Szent János állítása szerint Jézus egy samariabeli asszonnyal beszélgetvén a

kútnál, így szólott hozzá: aki, úgymond, e kútból iszik, az ismét szomjúhozni fog, de aki merít és iszik azon kútból, tudniillik a Szentlélekisten malasztjából, amelyet én adok, az sohasem érez többé szomjúságot.

Jöjj elé tehát, szomjas keresztény ember, és csillapítsd le szomjúságod égő lángját!... Nem neked szólok, ki a nyári nap hevében a kemény munka után izzadva dűlsz egy lombos fa árnyékába; nem is neked szólok, ki háznép köréből számúzva – éhen és szomjan bolyongsz a világban; nem nektek szólok én, mondom, mert ti az út mellett csörgedező patak vagy forrás vizéből is meríthettek egy-egy pohárral, hogy szomjúságtokat eloltsátok; de tehozzád beszélek én, keresztény társam, ki a patak és kút forrása helyett – inkább a kincset, az aranyat és ezüstöt; inkább a bosszúállást és a testi gyönyörűséget vagy talán másoknak véres verítékét szoktad szomjúhozni. Jöjj elé: itt van egy forrás – tisztább az aranynál, édesebb az anyatejnél s enyhítőbb minden más italnál a világon; s e forrás nem egyéb, mint a Szentlélekisten malasztja és kegyelme. Ebből meríts, és lecsillapul benned a kincsvágy; s be fogod látni, hogy igaza volt a prófétának, midőn így szólt: elvesztek mindnyájan, akiket az arany és ezüst környülvett; mindezeket be fogod látni, és koplalsz és szomjazol szívesen – lelki üdvösségnek reményében. – Ti is hasonlóképpen, kik a bosszúállást, vagy a testi gyönyörűséget, vagy éppen embertársaitok vérverítékét szomjúhoztátok – jöjjetek elé, merítsetek a mennyei kegyelem forrásából, s titeket sem üldöz többé e gyötrő szomjúság. Én legalább úgy vagyok meggyőződve, hogy aki előbb ellensége vérét szomjazta, még az is olyanná lesz, mint a legszelídebb bárány.

A víz továbbá lemos mindenről mindent, ami szenny és folt; úgy, de a Szentlélekisten ugyanezt cselekszi, – lemossa lelkünk-ről a mi bűneinknek szennyét és foltját. Sőt még ennél is többet tesz, mert míg a víz a megmosott edénybe új tulajdonságot nem önt; míg a szerecsent fehérre nem mossa, addig a Szentlélekisten

malasztja egy gonosz és Istentől elfordult embert valóságos angyallá képes átváltoztatni. Példa van rá, hogy többet ne mondjak, Saul, Magdolna és a lator életében. Az első Krisztus ellenségéből – barátjává, a második világ leányából – szent asszonnyá s a harmadik rablógyilkosból – mennyei útítársává lett az Isten Fiának, mihelyt az isteni kegyelem ajándékaiban részesült.

Állj elő tehát te is, keresztény társam, kinek lelkén a bűnnek foltja sötétlik, és mosogasd meg azt az isteni kegyelem csudatévó forrásában! Ne takard el a te ruhádat; látom én jól, hogy meggyilkolt embertársad kifeccsent vére száradt azon ott meg... De te talán azt hiszed, hogy a patak vize lemosta arról a vérfoltot? És azt hiszed, hogy lelkedről is le van azzal együtt törölve a bűnnek foltja? Keserű csalódás, mert egyedül csak az isteni malaszt teheti meg, s ha ezzel nem akarnád lemosni, – bizonyos lehetsz benne, hogy egykor az ítélet napján ama vérfoltos ruhát, mint bűneidnek tanújelét, egy titkos kéz lobogtatja majd – szégyentől szikrázó szemeidbe. Egyetlenegyfajta víz van a világon, mely a lélekbe hat, mely a lélekről a bűnnek szennyét lemosni képes, és ez a víz nem más, mint a bűnbánat kiomló könnyecseppje. Ide jöjjetek hát mindnyájan, ti bűnös emberek! Sirassátok meg bűneiteket, hogy könnyeitekben tisztára mosódjék még egyszer a ti lelketek, mint a bölcsőben ringó gyermek lelke.

A víz végre ifjúvá, zölddé teszi a mezőt, és dússá, termékenynyé teszi a fát, az erdőt. Úgy, de a Szentlélekisten malasztja is ugyanezt cselekszi bennünk, mert a zsoldáros királlyal szólva, az ember *olyanná lesz általa, mint a folyam partján növekedő szepfa*, tudniillik az üdvösség gyümölcsét hozza (Zsoltárok könyve 1, 3). Sőt még ennél is többet tesz, mert míg a víz az elszáradt fába életet nem önt, míg a keserű gyümölcsöt meg nem édesíti, s a tövisen szőlőt nem termeszt, addig az isteni kegyelem az erkölcsi halottat feltámasztja, a bűntől keserű szívet megédesíti, s az embergyülölőt – emberszeretővé képes átváltoztatni.

Ide jöjj hát te is, elfásult lelkű ember, kinek szemei beestek és orcái elsárgultak a haragtól és gyűlölségtől. Az Istenért! Mi bajod? Hiszen maholnap elszáradsz, mint a fa és virág, amely soha esőt nem lát. Ne szólj semmit, hanem jöjj minél előbb az isteni kegyelem forrásához, és öntözd meg a te szomjas lelkedet azzal, mert csak ez az egyetlen mód, mellyel az ismét virágzóvá, termékenyvé fog lenni. Nézd a mártírok kifolyt véré: ez a vér nem más, mint az isteni malasztnak virága. Nézd a mennyei szüzeknek dicső koszorúját: ez a koszorú is az isteni malaszt forrása mellett virágzott ki. Állj elő hát te is, aztán nyisd fel a te kebledet az égből leszálló harmatnak, hogy téged is újjáteremtve – lelki-képpen virágozhassál, gyümölcsözzhessél.

De végeznem kell; ugyanezért csak röviden kérdezlek titeket mindnyájatokat, hogy: akartok-e Istennek tetszeni? Akartok-e itt a földön boldogulni, amott, a síron túl pedig üdvözülni? Ha igen, úgy, Szent János szerint, a Szentlélekisten eleven folyóvizéből oltsátok el szívetek szomjúságát! Ámen.

(*Jászapáti*, 1875.)

PÜNKÖSD NAPJÁN

*Jöjj el, Szentlélek Isten, oh jövel!
Mint a kenyérre, oly szükség van rád.
Szívünknel tán nem szomjasabb a föld,
Nem szárazabb a százéves garád;
A százéves garád, melynek felét
Tüzelni hordta már a rest cseléd.*

*Jöjj el, Szentlélek Isten! Önts ki ránk
A napnál fényesebb sugáridat,
Hogy láthassuk sötét elménkkel is,
Mely ég felé visz, – a keskeny hidat;
Azt a keskeny hidat: mert nincsen ám,
Ki átvezetne a bűn Nilusán!*

*Jöjj el, Szentlélek Isten! Hintsd le ránk
Kegyelmed mennyből szálló harmatát,
Hogy meg ne hervadjon bennünk a jó,
Mint nyári hév alatt a réti hát,
A réti hát, a földig tört avar,
Mit egy forgószél messze szétkavar.*

*Jöjj el, Szentlélek Isten! Nyújtsd felénk,
Oh nyújtsd felénk segédül szent kezed,
Hogy följussunk, fölérrünk ujolag
Az útra, mely országodhoz vezet,
Országodhoz, honnan Tenélküled,
Ki már közel van is, alásülyed.*

*Jöjj el, Szentlélek Isten! Hathatós
Tüzeddel, mely máskor világot oszt,
Ma égesd össze, égesd hamuvá
A szívben rejtőző bűnt és gonoszt,
Bűnt és gonoszt, egész a lélekig –
Mint testen a fekélyt kiégetik.*

*Jöjj el, Szentlélek Isten! Oh ne hagyj
Elesni minket a kemény csatán!
Nézd: szívünk egy-egy félig nyílt virág,
Mely harmat nélkül ki sem nyílna tán;
Virágnak harmat, embernek malaszt:
Ne, oh ne vond meg tenfiadtul azt!*

SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAP

*Elmenvén azért tanítsatok minden nemzeteket,
megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak
és Szentléleknek nevében.*

Máté 28, 19.

E nap, melyre ma virradtunk, hitünk, vallásunk legmélyebb titkát juttatja eszünkbe, tudniillik a Szentháromság egy Isten megfoghatatlan eszméjét. – Hit nélkül sem ezen, sem a más világon nincs üdvösség számunkra, a hit pedig szükséges, hogy titkokra legyen fektetve és alapítva, – először, mert ha abban mindent felfogni képesek vagyunk, akkor előbb-utóbb elveszti előttünk hatását, és előbb-utóbb megvetjük, lábbal tapossuk azt, mint minden emberi tudományt; másodszer azért, mert ha a hitnek minden cikkelye előttünk kézzelfogható igazsággá lenne, akkor semmi érdemünk nem volna többé a jóságos cselekedetekben. Szerintem tehát mindazok, kik eddig a hitnek titkait határozott emberi ésszel kifürkészni akarták, inkább ártottak, mintsem használtak a világnak. Aetius, Eutiches, Nestorius és több mások csak elrabolták tudományos fűrkészéseikkel az emberiség nyugodalmát, csak kivetkőztették ama csendes odaengedésből, mellyel Isten iránt lenni tartozik az ember.

De mi ezeknek nyomdokait nem követjük, mi hisszük mindazt, amit Isten tanít, amit üdvözítő vallásunk tartalmaz. Különösen hisszük pedig azt, hogy **az Isten lényegére**, valóságára **nézve egy, személyére nézve három**; mert írva van, hogy *hármán vannak, kik bizonyágot tesznek mennyben – az Atya, az Ige és a Szentlélek, és e három – egy!* – Az Írás szavain tehát megnyugodva, mi a titkokat nem fűrkésszük; ahelyett lássuk ezen órában azt, miként nyugtat meg bennünket azon hit, melyet a Szentháromság egy Istenről táplálunk?

Azon hit, melyet mi a Szentháromságról táplálunk, teszi és teheti csak nyugodttá, csendessé és boldoggá síron innen és síron túl az embert.

Az Atya, ki szent Dávid szerint dicsőséggel és tisztelettel koronázta meg legnemesebb földi alkotmányát, az embert, mondom: az Atyaisten az, ki öröktől fogva elhatározta önmagában, hogy Megváltót küld, ki érettünk meghal, tulajdon vérével bűneinket le-törli, és számunkra azon vallást állítja fel, mely már e földön az Isten országának kezdete, – ha tudniillik azt híven követni fogjuk. Továbbá: a Fiúisten az, kinek irántunk mutatott jóságát, kegyességét mindenütt látnunk kell, akármerre csak nézünk; ez a keresztt itt az oltáron, azok a keresztek kedves halottaink sírhalmánál a temetőben és az utak szélein fennhangon hirdetik, hogy Ő azt a darab fát miérettünk hordozta vállain, mígnem a megbántott Atyais-tent kiengesztelte irántunk, és azon kulccsal, melyet Péternek adott át, a mennyek kapuját kinyitotta számunkra. Végre: a Szentlélek-isten az, ki látható alakban a Jordán vizében megkeresztelkedő Jézusra, pünkösd napján pedig tüzes nyelvek képében az apos-tolokra leszállván, – ezeket is, minket is mennyei bölcsességgel és isteni malasztal megajándékoz, hogy lássuk a jót, hogy tehessünk üdvösségre érdemesen, és lássuk, követhessük azt az utat, mely Istenhez, Isten országába vezet minket.

A Szentháromságban tehát látod az Atyát, ki téged már akkor szeretett, midőn még nem is voltál, ki téged, midőn vétkezted, nemhogy végképp ellökött volna magától, hanem azonnal meg-váltásodról gondolkozott, ki téged naponkint táplál és istápol. A Szentháromságban látod a Fiút, a barátot, a testvért, sőt barátnál, testvérnél is többet, ki akkor, midőn elhagyatva voltál, lejött az égből, itt értted vért ontott és meghalt. A Szentháromságban látod végre a Szent Lelket, a bölcsességnek, a malasztnak és kegyelemnek mennyei forrását, ki elmédet megvilágosítja, hogy a rossztól irtózzál és csak jót cselekedhessél. És midőn a Szent-

háromságban e három isteni személyt látod és hiszed, nem érzed-e magadat jól kereszténységednek büszke öntudatában? Nem futja-e el kebledet egy határtalanul jó érzés, egy bizonyos neme a lelki nyugalomnak azon gondolatra, hogy a Szentháromság egy Istenben van neked egy Atyád, ki téged naponkint tart; van neked egy Barátod, egy Testvéred, ki éretted saját életét áldozta; és van neked egy Tanácsadód, ki szüntelen a bölcsesség lámpáját tartja szemed elé, hogy el ne tévedj a bűnnek sötét országában? – Mondanod sem kell, ha nem szólasz is, tudom, hogy azon hit, melyet mi a Szentháromságról táplálunk, teszi és teheti csak nyugodttá, csendessé és boldoggá síron innen és síron túl az embert...

Azért ha lelkedet örökre megnyugtadni, a kételkedéseknek kárhozatra vezető útját elhagyni akarod, úgy újítsd meg azon hitet, melyre a keresztségben már megesküdtél, hogy *hármán vannak, kik bizonyosságot tesznek mennyben: az Atya, az Ige és a Szentlélek, és e három egy!* Vagyis: hogy három isteni személy van ugyan a Szentháromságban, de azért csak egyetlenegy isteni valóság! Hogy és mint lehet ez, te azon ne törődjél! Azért, hogy te magad előtt rejtély és titok vagy, nevetség volna tőled tenmagad lételéről kétségkedni; így hasonlóképpen azért, hogy te a Szentháromság eszméjét felfogni nem bírod, nevetség, sőt boldonság volna tőled efelett kétségkedni.

Volt idő, amidőn e hitért a legkínosabb halállal fenyítettett az első kereszténység. Simon megfűrészeltetett, mint egy darab tűzifa, de azért erősen vallotta és hitte, bár előtte is érthetetlen volt. Lőrinc vasrostélyon süttetett meg, mint egy oktalan baromfi, de azért erősen hitte és vallotta, bár előtte is érthetetlen volt. Péter lábánál fogva akasztatott fel, de azért erősen hitte és vallotta, bár előtte is érthetetlen volt. Bertalant megnyúzták, Jánost lefejezték, és több mások kínosnál kínosabb halállal koronázták tövises életpályájukat, de azért mindannyian erősen hitték és vallották e hitet,

bár előttük is érthetetlen volt az. Neked ellenben a fűrész, a vasrostélyt, a bitófát, a nyúzókést, a halál pallosát és más halálos fegyvert nem kell félned! Te a hitet szabadon vallhatod; téged e hit minden félelem és üldözés nélkül üdvözít és megnyugtat.

Miután hát tenéked, azoknak ellenében, ennyi kedvezés jutott, kétszeres kötelességed az Isten szavában tökéletesen megnyugodnod, midőn azt mondja, hogy *hármán vannak, kik bizonyágot tesznek mennyben, az Atya, az Ige és a Fiú, és e három egy!* Ne felejtsd el soha, hogy amit felfogunk, azt nem érdem hinni; és így minél mélyebb titok a Szentháromság eszméje előtted, annál nagyobb érdemet szeresz magadnak az Istennél, ki soha senkit meg nem csalt. Igen: meg nem csalt, meg sem is csalhat senkit, mert ő végzetlen igazság; azért mondja az Írás, hogy *aki nem hiszen, elkárhozik, és aki hiszen – az üdvözü.* Ámen.

(*Tiszafüred*, 1855. – *Jászapáti*, 1875.)

PÜNKÖSD UTÁN NYOLCADIK VASÁRNAP

Adj számot sáfárságodról.

Lukács 16, 2.

A mai evangéliom egy tékozló sáfárról beszél, ki urának javait elpazarolván, számadásra vonatott. Ez ugyan csak példabeszéd, de azért nagyon megérdemli, hogy mindnyájan átgondoljuk annak értelmét, és szívünkbe vegyük a benne rejlő tanúságot, mert hiszen mi is sáfárok vagyunk az életben, sáfárai tudniillik az Istennek, az igazságnak, a becsületnek és lelkünk jövő állapotának: következőleg a felolvasott evangéliomnak e szavai: „*adj számot sáfárságodról*”, minden kivétel nélkül nekünk is szólnak.

Mi ugyan birtokaink valóságos urának hisszük magunkat, amelyekkel szabadon rendelkezhetünk, de nem úgy van a dolog egészen! Mindaz, amivel bírunk, isteni ajándék, s mindeneknek, amiket égen és földön látunk, legfőbb ura az Isten; az ember tehát minden vagyonáról, mint ajándékról, vagyis mint kölcsönvett adományról, számolni tartozik a teremtő Istennek.

Ezek így lévén – ma a tékozlást veszem föl beszédem tárgyául, s beszélek tinektek arról, hogy **a tékozlás** minden esetben, minden kivétel nélkül **vétek**, s azt egész lélekkel kerülni tartozunk.

Igenis: akár örökség útján nyert vagyonát, akár saját szerzeményét pazarolja el az ember, mindig vétkezik Isten, ember és önmaga ellen.

Tegyük, hogy valaki nagy összeg pénzt öröklött a szülők halálával. De alig teszi le a keresők hamvait sirjaikba, már szórja a pénzt, mint a pelyvát, hegyen, völgyön lakodalmat csinál az ő cinkostársaival mindaddig, míg egy fillér van az öröklött vagyonból... Mondjátok meg nekem, nem vétkezett-e hát e tékozló Isten, ember és önmaga ellen? Ő érdem nélkül, a szükség rendje

szerint kapta az isteni gondviseléstől vagyonát; mégpedig azért, hogy az Isten dicsőségére, embertársai boldogítására, és tulajdon lelkének üdvözítésére fordítsa! És íme ő, amiből oltárt vagy keresztet kellett volna állítania, azt a kocsmáros asztalára szórta ki, amivel a koldust kellett volna segítenie, azzal az uzsorások zsebeit tömte meg, s amiből tulajdon háznépét kellett volna fenntartania, azzal a kétszínű barátokat, istentelen cimboráit traktálta naponkint!

Mondjátok meg nekem, kérdem ismét, nem vétkezik-e hát egy ilyen tékozló Isten, ember és önmaga ellen? Oh igen! Egyfelől a szülők fordulnak meg sírjaikban, és megszorított lelkeik átkot lehelnek a háládatlan tékozlóra, másfelől pedig megkopasztott gyermekei sírnak az éhség miatt, de e sírás szinte átokká válik idővel azoknak ajkán. Nem is lehet másképp, hiszen a gyermek is észre jön, s belátja, hogy szülői az ő vagyonát tékoztatták el, hogy ő apja vagy anyja miatt lett mezítelen koldussá, és elkeseredett szívvel kiált az égre bosszúállásért.

De vétek a tékozlás még akkor is, ha két kezének szerzeményét pazarolja el az ember. Ez is nagyon természetes, mert hiszen a munkára Isten önt erőt az ember karjába, Isten ad egészséget és szerencsét a munkához. Következőleg ez csak úgy az Isten kegyelméből bírja mindenét, mint az, ki szülőitől öröklötte, s ennek úgy nem szabad azt eltékoznia, mint annak a másiknak. Szóval: az Istennek kell köszönnünk mindent, még tulajdon szerzeményünket is úgy kell tekintenünk, mint tőle kölcsönvett jót, melynek kamatát egész a sírig Isten dicsőségére, embertársaink boldogítására és tulajdon lelkünk üdvösségére fordítani tartozunk; tőkét pedig gyermekeink és unokáink kezébe tennünk azon meghagyással: hogy ők is ezt cselekedjék.

Ne kérkedjék hát senki azzal, hogy ezt meg azt ő kereste, következképpen szabad jogában áll azt bárhová is tennie; ne mondja tehát többé senki, hogy ő keresett magának, következés-

képpen az ő gyermekei is gondoskodjanak magukról, ha élni és vigadni lesz kedvük! Ennél kislelkübb állítás ki sem jöhet egy ember száján. A madár vérevel oltaná el kisdéd fiának szomját, széles határokat beszárnyal, míg nekik egy kis ennivalót szerezhet, azt szájában viszi el fészkéhez, s önmagát majd elfojtja az éhség, de azért kész volna inkább éhen elveszni, mintsem fiainak ételéből lenyelne egy parányit! Ilyen a madár, ilyen az oktalan állat... És az ember, ki mindenek felett áll: elbírná-e gyermekeinek szájából az ennivalót pazarolni? – Mondjátok meg: nem bűn és nem szégyen és nem gyalázat volna-e az embertől, ha így szólna: „én kerestem, hát szabad vagyok vele”, s aztán: „én kerestem magamnak, hát gyermekeim is keressenek magoknak!”...?

Itt volna még helyén a tékozlásnak külön nemeiről és okairól is szólanom, s azoknak kárát kijelölnöm, hogy mindenki megértse, ha vétkes, és okuljon. Hadd okulna a fényűző, hogy minden dicsőség, de leginkább a fényűzés dicsősége füst a világon, hogy őt, mikor mindent elpazarlott, még a bolond is kineveti, mert utóvégre a cifraságot rongy váltja fel testén; – hadd okulna a tékozló, hogy ételre és italtra pazarolni a legnagyobb oktalanság, mert eljöhét az idő, mikor betegágyon nyögven szívszakadva emlékezik vissza csak azon morzsákra is, melyek egykor asztaláról lehullottak, s melyeket az ő vendégei lábbal tapostak össze! S hadd okulna a tékozló, hogy az úgynevezett jó barátokra pazarolni minden vagyonát a legnagyobb esztelenség tőle, mert ezek otthagyják az embert, mihelyt meglapult az erszény, s ha ő szükségét szenved, ezek meg sem ismerik többé. Egyszóval itt volna helyén a tékozlás külön nemeiről és okairól szólanom, hadd okulna a tékozló, s látná a maga hibáját és bűnét, de ti megünjätök a sokat, én pedig beléfáradok a sok beszédbe. Azért elégedjétek meg most annak bebizonyításával, hogy a tékozló vétkezik Isten, ember és önmaga ellen, s e vétkek miatt Isten büntetése száll az emberre.

Ezt megértvén, kérlek mindnyájatokat, hogy ezután legyetek takarékos gazdák, minden vagyont úgy tekintsetek, mint az Isten kölcsönadományát, melyről számolnotok kell egykor. Adja Isten, hogy a ti számolástok jól üssön ki! Ámen.

(*Tiszafüred*, 1858. – *Jászapáti*, 1864. és 1874.)

PÜNKÖSD UTÁN TIZEDIK VASÁRNAP

Aki magát felmagasztalja, megaláztatik.

Lukács 18, 14.

Az emberek még most is olyanok, mint ezelőtt ezer meg ezer évvel voltak, még most is oly hiúk és kevélyek, s mint mondani szokták: még most is meglátjuk mások szemében a szálkát, míg saját szemünkben a gerendát sem vesszük észre.

Így tett a farizeus is, akiről e felolvasott evangéliom szól: azt hitte el magával, hogy mindazok, akik a templomban körülötte imádkoztak, tele vannak bűnnel, rosszak és istentelenek, csak éppen ő a jó és istenfélő; ki is fejezte ezen gondolatát, midőn egész felfuvalkodottsággal e szavakat szőtte imádságába: „*Hálát adok neked, Uram, hogy nem vagyok ragadozó, hamis és parázna, mint más!*”

Legyen, bár nem áll, hogy a farizeus igazat mondott, ő mégis vétkezett azért, hogy önmagát ártatlannak, minden mást pedig vétkesnek kiáltott ki, mert így csak az önszeretet, vagyis a kevélység beszélhet az emberből. És ez az, amit Jézus Krisztus e felolvasott evangéliom szerint a farizeusban kárhoztatott, mondván: „*Aki magát felmagasztalja, megaláztatik*”; s ez az, amiről én most tihozzátok beszélek. Figyelmezzetek!

A kevélységből jó rész jutott mindnyájunknak; a kevélység belopja magát a szegény ember szívébe csakúgy, mint a gazdagéba; legalább én nem láttam még több kevély gazdagot, mint kevély koldust. Jól mondják azt, hogy a kevélység olyan, mint a moly, amely csakúgy beléésik a király selyempalástjába, mint a koldus rongyruhájába.

S honnan származik a kevélység? Mi fejleszti ki a kevélység csíráját az emberek szívében, holott semmi okunk sincs kevélykedni? Egyiket előkelő származása, születése, másikat a jólét, a

gazdagság, a fény és pompa s harmadikat végre a testi szépség, erő és kellem teszi felfuvalkodottá; pedig ha közelebbről vizsgáljuk a dolgot, ezek önmaguk is belátják okaik hiúságát...

Először is nézzük azt, aki előkelő származásában bízza el magát, aki legalábbis Nimród királyig szeretné őseinek lajstromát felvinni, s kérdezzük meg, hogy hát mi oka van e lajstromban a kevélységre? Valóban szép dolog, nem tagadhatjuk meg, jeles embereknek unokájává lenni, de csak úgy, ha e származás alázatossággal és szelídséggel párosul, csak úgy, ha e származással ama jeles férfiaknak szelíd erénye, jámborsága és érdeme is rászáll az unokára, különben mit használna neki, ha mindjárt egy Mátyás király vére forr is ereiben, míg ő maga kevély, rakoncátlan, munka- és templomkerülő, dühös és istenkáromló ember? Eljött már az idő, mikor nem őseiért, hanem önmagáért szokták becsülni az embert; jól tudjuk ma már, hogy a bakon, a kocsi hátulján sokszor becsületes szolgák örködnek, míg bent, a kocsi ruganyos ülésén üres keblű, haszontalan urak hintálóznak, és a világ, mely az igazgyöngyöt a hamis gyöngytől meg tudja különböztetni, aszerint osztogatja a tiszteletet, amint azt ki-ki valóban megérdemli. – Kerüld hát, oh ember, a kevélységet; légy alázatos, mint egy keresztényhez illik, ne felejtse, hogy *aki magát felmagasztalja, megaláztatik*, s hogy a kevélyek alatt királyi székek törtek már össze, míg az alázatosságnak korona tétetett a fejére.

Sok embert kevélylé tesz továbbá a jólét, a gazdagság, a fény és pompa, nem gondolják meg, hogy ezek mind mulandók, s hogy ezek inkább alázatosságra, mintsem kevélységre intik az embert. Mit is kevélykedik valaki az ő szép hajlékában és pompás kertjében? Hiszen azokban inkább a mester, aki csinálta, kevélykedhetnék, mint ő! – Mit kevélykedik valaki az ő szép ruháiban, díszes öltözetében? Hiszen azokkal inkább a gyáros dicsekedhetnék, aki szötte, mint ő! Mit kevélykedik valaki az ő gazdagságában, hogy ő már unja az ételek és italok sokaságát? Hiszen e kényelem előteremtésében az ő béresei-

nek, szolgálainak van legtöbb érdeme, akik véres izzadás közt fogják naponkint az eke szarvát, míg ő maga bent, a hűvösön ringatózik! A világ ugyan, mint mindig, úgy most is megbámulja a szép palotákat, a drága öltözetet, a gazdagságot, a fényt és pompát, de azt szokta mondani és a tapasztalás is azt bizonyítja, hogy aki nagyon csillog az életben, az többnyire adósságot hagy gyermekére és unokájára. Sokszor megtörtént már, hogy a nagy gazdagságból csak a temetési költség sem telik ki. – Kerüld hát te is a kevélységet, légy alázatos, sőt annál alázatosabb, minél többed van, amint egy keresztényhez illik; ne felejtse, hogy *aki magát felmagasztalja, megaláztatik*; s hogy a kevélység koldusbotra juttatott már királyi herceget is, míg az alázatos királyi pálcát nyomott a koldus kezébe.

Azon keresztény társunk pedig, aki szépségében bízta el magát és úgy lett kevélyé, tudja meg, hogy azon emberek, akik őt szemben alacsony hízelgéssel szépnek mondják, háta megett ki szokták nevetni és gúnyolni. Volt egy híres királyné, akinek kopasz fejét egy versíró a pusztán virágzó ibolyához hasonlítván, annyira elbízta magát, hogy még dicsekedett is kopaszságával. S mi lett a jutalma? Kinevették érte! Így járna most is, aki a hízelgők szavára hallgatván, magát szépnek képzelné és elbízná. – De legyen bár mind valóság az, amit a világ valakinek szép szemei ragyogásáról, bájos teste összhangzó ékességéről, szóval: az egész alak méltóságáról mond, mindez nem egyéb mulandó szemfényvesztésnél és hiúságnál. Minden szépség, melyet a csapodár hízelgők lepke módjára körülzállonganak, nem egyéb egy virágnál, amely tegnap bimbózott, ma virágzik, de holnap már elszárad, s holnapután már lábbal szokták eltaposni. – Néma hely ugyan egy temető, de azért hangosan hirdeti a kevélység oktalanságát. Kérdezzük meg: mik voltak azok, akik a temetőbe szomorú pompával kísértettek? Nemességgel, gazdagsággal, szépséggel és tudománnyal dicsekvő emberek, s íme porrá és odvas csontokká lettek! Van-e oly éles szemünk, hogy választást

tudnánk egy hercegkisasszony és egy utolsó szolgáló csontjai közt tenni? Meg tudná-e valaki e kihányt oldalbordák közt különböztetni, hogy melyik volt a dúsgazdagé, s melyik a szegény Lázáré? Megismerné-e most valaki e koponyák közt, hogy melyiket lakta a tudomány s melyiket a szent együgyűség? Nem! Mert a sírban nincs többé különbség. És így nincs is a földön semmi, amivel büszkélkedhetnénk; annyival inkább, mint az Írás mondja, hogy *aki magát felmagasztalja, megaláztatik*.

De ha mégis mindamellettt nagy hajlamod van a kevélységre, ám kevélykedjél, mint a páva; egyedül csak abban kevélykedjél, hogy – az Írás szerint – tudod és ismered az Atyát, aki a menyekben van. Ámen.

(*Jászapáti*, 1874.)

JÉZUS A SZAMÁRON

*Jézus Krisztus, mint az ég királya,
Egy kisdéd számáron üle,
Mikor a nép száz hozsannát zengett
S pálmaágot szórt körűle;
Jézus Krisztus egy kicsinke kis számáron
Vágtatott a jeruzsálemi határon.*

*Mér nem lóra ült az ég szülőtte,
Mely alatta szállott volna,
Szállott volna úgy, miként a villám,
Vagy miként a bércek solyma?
Nem, nem!... A ló büszke állat, rég kevély lett:
S ő még lóban sem szerette a kevélyet!*

PÜNKÖSD UTÁN TIZENNEGYEDIK VASÁRNAP

Keressétek előbb az Isten országát és az ő igazságát.

Máté 6, 33.

Jézus, az Isten Fia azért jött a földre, hogy az anyagi dolgokba elmerült világot álmából felébressze, tanítsa, a lelkiek felé vezérelje, itt bátorítsa és üdvözítse. Mert nem elég ám az üdvösségre az, hogy Jézus érettünk meghalt, az ő vére hasztalan párolgott el, az ő szenvedései sükertelenek voltak, ha mi az ő tanításaira mit sem adunk, és leszünk testiek, mint Krisztus születése előtt az emberek nagyrészt voltak. Mondom: Jézus azért jött a földre, hogy az anyagi dolgokba elmerült világot álmából felébressze, tanítsa, a lelkiek felé vezérelje, itt bátorítsa és üdvözítse.

És valóban, az első keresztyényeken fogott is a tanítás, belátták, hogy két úrnak senki sem szolgálhat, hogy az Istent és a sáttánt egyszerre nem szolgálhatja senki; s e kettőből választották a jobb részt, elvetették a testiek túlságos gondjait, és lettek szellemi polgárokká, jó keresztyényekké. Most azonban minél távolabb megyünk ama kortól, melyben a Megváltónak élő ajkai hirdették az ígét, annál inkább alásüllyedünk a testiek imáadásába és keresésébe, annál inkább elhanyagoljuk a lelket.

Ma éppen azon evangéliomot olvastam fel előttetek, amelyben az áll, hogy keressük előbb az Isten országát, és csak azután törekedjünk földi jólétre; ma tehát legcélszerűbb lesz ama kérdés felett elmélkedni, hogy **miért kell** és hogy kell nekünk **mindenelőtt az Isten országát keresni**? Figyelmezzetek!

Azért kell nekünk mindenekfelett az Isten országát keresni, mert azt maga az Isten parancsolja, márpedig az, amit az Isten parancsol, szent, üdvös és egyedül hasznos mireánk nézve. Jézustól azt kérdezték Pilátusnál, hogy hát „*Isten Fia vagy te?*”, és

ő, bár tudta, hogy ha igazat mond, legalábbis egy pofoncsapást kap érte, mégis megvallotta a valót nyíltan. Jézus így szólt egykor a századoshoz: „*Menj el, és amint hittél, úgy legyen neked*”, és valóban úgy lett, kimondott szavát beváltotta, mert a beteg szolgáló meggyógyult azon órában és percben. Jézus végre e szavakkal fordult a poklosokhoz: „*Menjete el, mutassátok meg magatokat a papoknak*”, ami annyit tesz, menjete el, ti meg fogtok tisztulni, és az ígéret beteljesült, mert még útközben megtisztultak egytől egyig. Az Isten Fia tehát, akinek szavai mindenkor ily szentek, ily igazak voltak, csak szentet, csak igazat és üdvöset mondhat akkor is, midőn mihozzánk így szól: „*Keressétek az Isten országát, s a többi hozzáadatik nektek.*”

Azért kell mindenekelőtt az Isten országát keresnünk, mert a Szentlélek azt mondja, hogy „boldog az az ember, ki arany után nem járt és kincsekben nem bízott”; következésképpen esztelen-ség volna a kincset, az aranyat, egyszóval: a földieket keresnünk, ha egyszer ezek boldogtalanná teszik az embert, és nem keresnünk mindenekelőtt azt, ami egyedül boldogít, tudniillik a lelki üdvösséget, az Isten országát.

Azért kell mindenekelőtt az Isten országát keresnünk, mert Szent Dávid szerint az istenfélőknek különben sincs semmi fogyatkozásuk; s mert egy pogány bölcs, Seneca szerint is az istentelenek csupáncsak a jóknak kedvéért részesülnek az Isten áldásában. Igenis: azon kedvezményeket, amelyekben mi részesülünk, a mindennapi kenyeret, a tiszta, egészséges levegőt és italt és mindazt, ami életünk fenntartására szükséges, azon kevés, jó keresztények kedvéért adja a gondviselő Isten, akik még itt-ott közöttünk találkoznak. Ha ezek nem volnának, talán az Isten is levénné kezeit rólunk, és mi nyomorúságban vesznénk el a földön. Hogy tehát a jóságos Isten a mi kedvünkért is adjon valamit, s hogy tehát mi ne csupán a mások kedvéért adott istenáldásból éljünk, tanácsosabb, ha mi is az Isten országát keressük, azaz: ha

leszünk jó keresztényekké. Nincsen is szebb és méltóbb egy keresztény emberhez, mint az, ha mindenekelőtt Isten és tulajdon lelke iránti kötelességeit buzgón elvégzi, és csak azután keresi azt, ami a testé és világé.

Azért kell mindenekelőtt az Isten országát keresni, mert Isten országa – vagyis a lélek üdvössége – az embernek egyedüli célja; mert az, amit Isten országában az ember nyer, örökké tart, míg minden földi nyereség mulandó és semmi; s mert az Írás mondja, hogy *mit használ, ha egész világot megnyerjük is, lelkiünk üdvösségének pedig kárát valljuk?* És valóban, ha csak egyet is láthatnánk az emberek között, aki meg nem hal; ha csak egyet is láthatnánk, aki a pénzt, az aranyat, a kincset elvitte már magával a sírba; ha csak egy példa is volna rá, hogy valaki, például egy fukar, egy fősvény örök nyugalmat vásárolt magának tömördek vagyónán a sírban, akkor nem csudálkoznám, hogy ennyire letapadunk a földhöz, a mennyieikről egészen elfelejtkezvén. De így, miután azt látjuk, hogy aki született, meg is hal, s hogy senki az ő aranyát, sőt egy rozsdás fillérét sem viheti el magával a sírba; így, mondom, csudálkoznom kell az emberek kapzsiságán!

Nem mondja, nem követeli ugyan senki, hogy végképp lemondjon az ember a világról. Dolgozzál, ügyeskedjél, ha éppen szükséged van rá, végezz el gazdaságod körül minden munkát, s légy azon, hogy minél előbb meggazdagodjál; de úgy ám, hogy mikor felkelsz, legelőször a te Istenednek szolgálj; úgy, hogy a munkát is mindig az Isten nevében kezd és végezd.; úgy, hogy a munkáért, amelyet máskor is elvégezhetsz, sohase mulaszd el ünnepen és vásárnapon az Isten házát; s úgy, hogy soha senkit meg ne csalj, hogy másnak véres verítéke, mint hamis keresmény, ne vegyüljön a te vagyónodba!

Nem beszélek minden ok nélkül. A keserű tapasztalás jogosít fel engem arra, hogy én minden alkalommal megrójam azon ke-

resztény társainkat, akik az ünnepre és vasárnapra mit sem adnak többé, akik a húsvéti gyónásról mit sem akarnak tudni, s akik nemcsak az idegent, de édes apjukat és testvérüket is megcsalni készek. Tehát azon hideg keresztény társainknak beszélek én, akik most Isten országa helyett a sátán országát s az üdvösség helyett a kárhozat műhelyét szokták keresni. Azoknak a lelkére kötném én, ha itt volnának, hogy ezután akkor, midőn az isteni tiszteletnek és imádásnak ideje van, tiszteljék és imádják az Istent, mikor pedig a munka ideje van, Isten nevében végezzék a munkát. Ne felejtsék el, hogy ha Isten nélkül élnek és dolgoznak, sükertelen minden munka, nem lesz azon áldás, ellenben tudják meg: hogy az istenfélő ember olyan, mint a folyam mellé ültetett gyümölcsfa, mely gazdag termést hoz, mely tele van mindig Isten áldásával. Ámen.

(Jászapáti, 1874.)

PÜNKÖSD UTÁN TIZENÖTÖDIK VASÁRNAP

Egy halott vitetett ki, anyjának egyetlen fia.

Lukács 7, 12.

A naimi özvegyasszony fiának halála hű képe a halálos bűnben álló ember lelkiállapotának.

Azon özvegyasszonynak is minden öröme és boldogsága egyetlenegy fiában volt; de nekünk is minden örömet és boldogságot a lélekben kell keresni és találni. Azon özvegyasszonynak egyetlenegy fiát elrabolván a sír, elvesztette abban mindenét, s mindenét vesztítve nagy szomorúság várakozott rája; igen, de ha a mi egyetlenegy lelkünket is megöli, meggyilkolja a halálos bűn: elveszítjük abban mindenünket, s örökös gyász borul a mi életünkre...

Azonban amily szomorú ezen képnek egyik oldala, éppen oly felderítő és vigasztaló annak másik része, amely azt mutatja, hogy a halott gyermeket feltámasztotta Jézus Krisztus. Felderítő és vigasztaló pedig azért, mivel minket is biztat a remény, hogy Jézus, az irgalmasság atyja a mi lelkünket is fel fogja támasztani halottaiból, ha bűneinket megsiratva visszatérünk hozzá.

S hogy ezt annál inkább megtegyük, beszélek most **azon szomorú helyzetről, amelybe a halálos bűn taszítja az embert.** Figyelmezzetek!

A halálos bűn Isten törvényének nagy dologban való szántszándékos megszegése, s mint ilyen, megfosztja az embert a megszentelő malaszttól, amelynek erejével üdvösségre méltót cselekedhetnék, vagyis: megfosztja az embert az Isten szeretetétől, s bezárja előtte mennyeknek országát.

Ezt úgy fogjátok fel, hogy az embernek, aki halálos bűnben szenved, még az imádsága is fogatlan, még az alamizsnája sem ér semmit, s még felebaráti szeretete sem melegít többé! Például

hozom fel, hogy mikor legkedvesebb szülők vagy gyermeketek halálos betegen fekszik előttetek, s ti az ágy mellé térdre borulva imádkoztok annak felgyógyulásáért, tudjátok-e, miért nem hallgatja meg könnyhullatásba fűrösztött imádságotokat az Isten? Mert halálos bűnben vagytok. Mikor legbecsesebb jószágotok elveszett, s ti a koldusnak Isten nevében, Isten dicsőségére alamizsnát adtok, hogy imádkozzék annak visszajutásáért, tudjátok-e, miért nincs az alamizsnálkodásnak s a szegény ártatlan koldus imádságának semmi foganatja? Mert hihetőleg halálos bűnben vagytok! Egyszóval: mikor imádkoztok, és minden jót cselekedtek, amit csak a felebaráti szeretet sugall, tudjátok-e, miért nem hallgat rátok az Isten? Tudjátok-e, miért megy füstbe minden imádság és jótett? Mert halálos bűnötök van, amelyet még soha meg nem sirattatok, s amelylyel naponkint az Isten ellenségeivé lesztek.

A halálos bűn továbbá megfosztja az embert a jó lelkiösmerettől, s emiatt, mint a koronás próféta megjegyzi, még csontjainak sincs aztán békessége.

És ez igaz. Mert azon ember, aki halálos bűnben szenved, menjen bár a mezőre dolgozni, hasztalan! Még a munka sem esik jól annak. Azon ember, aki halálos bűnt követett el, menjen bár mulatságba, menyegzőbe, hasztalan! Még a tánc, még a zene víg hangja sem esik jól annak. Úgy van a bűnös, mint egy Damoklész nevű ember volt a fejedelmi asztalnál, aki éppen a feje felett egy vékony hajszálon egy éles kardot látván függeni, annyira félt és remegett, hogy még a legdrágább ételeket és italokat sem ízlelhette. S azon ember, aki halálosan megbántja az Istent, még itt, a templomban sem talál vigaszt és menedéket. Vagy mondjátok meg, fel merjük-e szemünket emelni az égre, mikor a szívnek titkos redőiben egy-egy halálos bűn van eltitkolva? Fel merünk-e az Istenhez nyílt lélekkel fohászolni, mikor tudjuk, érezzük, hogy mi a gonosz lélekkel állunk cimboraságban? S találunk-e az imádságban örömet és vigaszt, mikor mindig előttünk áll az, hogy méltatlanok vagyunk az Isten házában

csak a küszöbére is lépni? Egyszóval: a bűnös lélek, mint Szent Ágoston mondja, önmagának ostora és büntetése.

A halálos bűn végre Isten fiából a gonosz lélek rabjává teszi az embert.

Láttatok-e már egy rabot, aki szabadságától megfosztva s bilincsbe, vasba verve, talán csak egy vesszővel hajtatott előttek az utcán? Láttatok-e már egy ilyen rabot, akit a jobb érzelmű emberek vagy megvetettek, vagy kikacagtak, s aki megfeszített erővel sem bírt a maga ajkaihoz egy ital vizet vinni? – Ilyen az ember lelkiképpen, akinek szívét halálos bűn terheli és ostorozza. De nem, nem is ilyen, hanem olyan, mint egy hajdani római császár, akit a perzsák királya legyőzvé, azt, mint rabot, bíboros öltözetében is mindenütt magával hurcolta, s midőn a lovára fel akart ülni, lefektette négykézláb a porba, a földre, hogy szék gyanánt használhassa. Te, igenis, te vagy, óh ember, a rabbá lett római császár, és kínzó perzsa királyod a gonosz lélek, ha egyszer halálos bűnbe estél. Mondd meg nekem, mit ér ekkor, hogy emberré lettél? Van-e az életben vagy a síron túl egy csöpp reményed is az öröme, ha egyszer a porba süllyedtél, s neked is négykézláb kell szolgálni a te kínzó zsarnokodat, a gonosz lelket?

Felhozhatnék még több ilyen okot is állításom mellett. De minek? Úgy hiszem, ennyi is elég, hogy veletek a bűnösök szomorú sorsát megutáltassam, s titeket a halálos bűnnek elkerülésére buzdítsalak fel. Kerüljétek is azt minden erőtökből, hogy a jó lelkiösmeret szent szabadságát megőrizhessétek, s mint Istennek kedvelt hívei, Isten kegyelmében mindvégig megmaradhassatok. Ámen.

(Jászapáti, 1876.)

MEGTÉRÉS

*Mint emeljük fel szemünk tehozzád,
Mennynek s földnek rettentő Ura?
Mi, akik szent országodnak árán
A pokollal léptünk alkura?
Mint emeljük fel szemünk tehozzád?*

*Hogy merjük felnyitni ajkainkat,
Kiknek Istenünk lett az anyag?
S torkaink, mint a megnyílt koporsó,
Ellened csak átkot szórtanak!
Hogy merjük felnyitni ajkainkat?*

*Hogy merjünk szent oltárodhoz ülni,
Melyen Jézust felmagasztalád?
S melyet immár kevesebbre néztünk,
Mint egy rongyos csapszék asztalát!
Hogy merjünk szent oltárodhoz ülni?*

*Van-e még kegy a számunkra nálad,
Akik meghasonlottunk veled?
S a viszonyt, mely szent szivedhez fűzött,
Széttéptük, mint ócska kötelet!
Van-e még kegy a számunkra nálad?*

*Oh, ha még van: könyörülj mirajtunk!
Irgalmadnak törvényét kövesd,
Mely a vétkes múltat siratóknak
Megbocsát, kegyelmez örömet! –
És mi, Isten, sírva kérünk téged!*

PÜNKÖSD UTÁN TIZENHATODIK VASÁRNAP

Eredj, ülj az utolsó helyre.

Lukács 14, 10.

Nincs rútabb bűn, mint a kevélység, és nincs rútabb ember a kevély embernél; s mégis nincs vagy csak alig van bűn, amely annyira elharapózott volna közöttünk, mint éppen a kevélység. Olyan évétek az emberiség nagy testületén, mint azon ragályos betegség, mely a főről előbb a nyakra, azután a mellre, a karra és egyéb részekre szivárog át, míg az egész testet elborítja és halálba dönti.

És mi ott is vagyunk már, ahol az ilyen beteg test szokott lenni, mert most a király – koronájában, a koldus – koldusbotjában, az öreg – ősz fürtjeiben, az ifjú – arcrózsáiban vagy deli természetében, a tudós – tudományában, a tudatlan – együgyűségében, a gazdag – gazdagságában s a szegény – függetlenségében kevélykedik, mintha ezáltal valamit nyerne. Pedig nem nyer, sőt inkább veszít; mert a kevélység eltaszítja az embert embertársától, s az isteni bosszúállás fegyverét köszörüli a fejünkre. Vagy gondoljátok meg: miért büntette az Isten Nabukodonozort, a zsidók hatalmas királyát? Mert kevély volt. Miért lett a fáraó a tenger habjainak áldozatja? Mert kevély volt, mert kevélységében nem ismert határt, midőn Izrael népét vérig sanyargatta. S végre: miért ritkult meg a mennyei kerub és szeráf angyalok száma? Mert az Isten a szelídség és alázatosság honában nem tűrte a kevélységet.

Nem is tűri azt az Isten most sem, a földön sem, azért bocsássuk a szélbe felfuvalkodott lelkünk gögjét, s legyünk istenfélő, alázatos keresztények. Úgy sincs okunk, **egy parányi okunk sincs a kevélységre**. Állításomat bebizonyítom. Figyelmezzetek!

Nincs oka senkinek a kevélységre. Miért is kevélykedhetnek közöttünk akár egyik, akár másik ember? Talán azért, hogy elő-

kelő nemzetségből vette származását? Oh ember, hiszen te sem vagy finomabb agyagból gyúrva, mint az a legszegényebb kol-dus! S te sem fogsz más lenni, midőn a sírba szállasz, mint por; azért mondja az Írás, hogy *porból lettél, porrá lészesz*. Igaz, hogy öröme lehet annak, aki őseinek fényes érdemeire hivatkoz-hatik, de azok a fényes érdemek csak árnyékot borítanak reád, ha azokat nem követed, sőt bűneid által magadat őseid sorából mintegy kiszakítod. Ne abban kevélykedjél tehát, keresztény tár-sam, hogy előkelő nemzetségből származtál, hanem abban, hogy az Írás szerint tudod és ismered az Istent, abban, hogy jó, szelíd, jámbor és istenfélő ember vagy.

Vagy talán eszed és tudományod van több, mint sok más ember-nek, azért telik meg szíved és lelked göggel? Oh, ember, az észben és tudományban ne kevélykedjél; mert egy óra vagy csak egy perc, és fordul a kocka. Elég szomorú dolog, de mégis megtörtént már sok-szor, hogy a legtanultabb és legélesebb elmének gondolatai össze-bonyolódtak, s ki egykor esze s tudománya végett csodálandó férfiú volt, az örültek házában talált menedéket. Aztán nézzed csak: a kigyó okosabb, mint az ember, mert az Írás azt mondja, hogy legyünk okosak, mint a kigyók, s az mégsem kevélykedik okosságában; a fecske felülmúlja még a legjobb mesterembert is, mert a maga házát senki sem tudja úgy megépíteni, mint ő, és ő mégsem kevélykedik mesterségében; a vakondok ügyesebben felszántja a földet, mint akár-melyik szántóvető ember, és ő mégsem kevélykedik tudomá-nyában; a gözü szorgalmasabban összegyűjti téli eleségét, mint akár-melyik munkásember, és ő mégsem kevélykedik szorgalmában. És az ember alábbvaló lehetne ezeknél? Nem, keresztény társam! Sőt inkább te, aki több lelki tehetséggel vagy felruházva, mint sok más, felgondolod ezután, hogy az ész ajándéka nem kevélységre, hanem alázatosságra inti az embert, és Szent Pállal tartasz, aki így beszél magáról: *ha dicsekedni kell, úgymond, az én erőtlenségemben di-csekszem*. (A második levél a korintusiakhoz 11, 30.)

Vagy talán erős vagy, szép vagy, s a külső bájnak és kellemnek minden hatalma összpontosult benned, azért ragadt el a kevélység érzelme? Oh ember, az erősségben ne kevélykedjél, mert egy oroszlán, egy tigris erősebb náladnál. Aztán az erőt egy súlyos betegség megemésztí, téged roppant erődnek dacára is tönkretesz, s ki előbb magasan hordtad a fejedet, mint egy Góliát, egyszerre a földön sem bírsz mászni, mint egy eltaposott hernyó. Hát a szépségben miért kevélykednél? Hiszen egy tavaszi rózsa minden szépségeden tültesz! Aztán az orcák szépségét csakhamar lefújja az idő szele, midőn észre sem veszed, rúttá lészesz, mint egy elhervadt virágszál. Ne kevélykedjél hát se erőd, se szépséged birtokában, nehogy úgy járj, mint azon nő, kit a fellázadt frank nép szépsége miatt oltárra emelt, és Isten gyanánt imádozott, de aki aztán nemsokára fekélyvel borítva, rongyosan s mindenkitől megvetetten – egy garád alatt halt meg.

Vagy, végre, talán a kincs, a hatalom, a gazdagság tett kevélylyé? Oh ember, a gazdagságban, a kincsben és hatalomban ne bizakodjál, mert egy véletlen eset mindezekről megfoszthat, s ki előbb tele marokkal szórtad a pénzt, később jólesik, ha csak egy fillért is kapsz – alamizsnául. Számptalan példa van rá az életben, hogy a dúsgazdagok hirtelen elszegényedtek, s koldusbotra jutottak; azért mondja az Írás, hogy aki gazdagságában bizik, – megesisik, s elvesznek mindnyájan, kiket az ezüst környülvett.

Íme, elmondtam röviden egyik és másik fő okot, amelyre némely emberek az ő kevélységük kártyaházát építeni szokták, de meggyőződhetetek annak hiúságáról. Azért légy bár Nagy Sándor unokája, légy bár bölcs Salamon – az okosságban, légy bár Junó istenasszony – a szépségben, légy bár erős, mint Sámson, s légy bár gazdag, mint Krózus volt, de kevély mégse légy, mert *Isten a kevélyt megszegényíti, az alázatosnak pedig kegyelmét adja.*

Még egyszer és utolszor kérlek tehát, keresztény társam, hogy a kevélységnek, a felfuvalkodottságnak még a csíráját is tépd ki

lelkedből; aztán a legutolsó embert is úgy nézd, mint testvéredet, mint Isten képét. Eredj, ülj az utolsó helyre, vagyis légy alázatos, kövesd az Üdvözítőt, aki ezt mondja magáról: *tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű!* Ne felejtsd, hogy *aki magát megalázza, felmagasztaltatik az Istennél.* Ámen.

(Jászapáti, 1873.)

KOLDUS ÉS GAZDAG A TEMPLOMBAN

*Templomban ott elül
Arany és cifra nép;
Mögötte a szegény
Kit inség kínja tép.
A gazdag mind oltár elébe mén, –
Ajtó felé húzódik a szegény.*

*De megfordítva is
Lehet még egyszer ez;
Akként, hogy a szegény
Aranytól cifra lesz,
S beszáll a mennybe, lelki fény alatt, –
Míg a dúsgazdag végképp kimarad.*

PÜNKÖSD UTÁN TIZENNYOLCADIK VASÁRNAP

Bízzál, fiam, megbocsáttatnak a te bűneid!

Máté 9, 2.

Midőn Jézus az inaszakadt betegnek ezt mondotta: *bízzál, fiam, megbocsáttatnak a te bűneid*, – az írástudók, a farizeusok és bölcsek megbotránkoztak benne; megbotránkoztak, mert ők ellenséges indulattal viseltetvén, Jézust, az Isten Fiát nem akarták másnak ismereni, mint pusztán embernek. De Jézus, belátván az ő szíveikbe, azt kérdezte tőlük, hogy hát *melyik könnyebb, azt mondani-e: megbocsáttatnak a te bűneid, vagy pedig azt: kelj föl és járj?* Nemde mind a két cselekményhez isteni hatalom kell? Hogy tehát bűnbocsánati hatalmammat lássátok, íme, azt mondom ennek a szegény betegnek: *kelj föl, aztán vedd az ágyadat és menj haza szépen!* És úgy is lett. Jézus alig végezte szavait, a beteg ember fölvette az ágyat és ment hazafelé, mintha soha semmi baja sem lett volna.

Ezeket azért beszéltem így el, mert még most is, midőn **a bűnbocsátó hatalomról** van szó, amelyet Jézus az egyháznak hagyott, kétfelé oszlik az emberek véleménye; mert még most is vannak írástudók, kik az egyháznak e hatalmát nem ismerik el, sőt nyilván megtagadják; és vannak hű keresztények, kik az Istent e hatalom átadásáért lélekből dicsőítik és áldják.

Mind a két rész kedvéért jó lesz egy keveset beszélni azon hatalomról, melyet Jézus után a püspökök és fölszentelt papok gyakorolnak. Figyelmezzetek!

Az apostoli hitvallásban többi közt ezt szoktuk mondani: hiszünk bűneinknek bocsánatát! És igen helyesen, mert e hitágazat lényegében s valóságában áll a bűnös világnak minden reménye és egyetlen vigasztalása, miután nincs ember, akinek bűn nem terhelné a lelkét. Igaz, hogy a keresztség nemcsak az eredendő bűn szeplőjét

mossa le a lélekről, hanem a személyesen elkövetett bűnökét is, de azt is tudjuk ám, hogy a keresztség nem zárja el a bűnök forrásait, és nem irtja ki az emberi természet gyarlóságát. Szüksége van tehát a bűnös emberiségnek egy oly hatalom létezésére, mely a bűnöket megbocsátja, s ezáltal már itt a földön szenvedéseinket enyhíti.

Igaz, egy percig sem tagadjuk, hogy bűnbocsátó hatalma egyedül csak az Istennek van önmagától, azért mondja egy prófétája által ezt: „*én vagyok, úgymond, ki eltörölöm a te hamisságaidat, és meg nem emlékezem bűneidről*” (Izaiás könyve 43, 25.); hanem azért azt sem szabad kétségbe vonni, hogy az Isten, ha éppen akarja, bűnbocsátó hatalmát az ő teremtményére is átruházhatja, vagyis hogy embernek, az ő szolgájának is adhat oly hatalmat, mellyel az a bűnöket az ő nevében megbocsáthassa, elengedhesse. Csak az a kérdés tehát, hogy az Isten átruházta-e valóban a hatalmat másra? És ha igen, kit ért ez a szerencse?

Krisztus előtt senki sem részesült e kitüntetésben, hanem Krisztusra minden hatalom átruháztatott mennyben és földön. – Nem szólok most arról, hogy ő egy szavával a beteget meggyógyította, s az éhezők ezreit csodálatosan megvendégelte, hanem csak azt mondom el, hogy Magdolnának, midőn lábainál a bűnbánat könnyeit hullatta, így szólt: asszony, *a te bűneid megbocsáttatnak!* Mátét és Zakeust a bűnös helyzetből kivette és barátjaivá fogadta. S végre: a latornak a keresztfán paradicsomot ígért, aki pedig az ő bűneivel sohasem juthatott volna az ígért paradicsomba, ha bűnei előbb el nem engedtetnek.

Azon tehát igaz ember nem kételkedhetik többé, hogy Krisztusnak valóban hatalma volt mennyei Atyjától a bűnök bocsánatjára. Igen, de ő e hatalmat átadta az ő egyházának örökségben. Péternek ugyanis ezt mondta egykor: „*neked adom a mennyek országának kulcsait; valamit megkötözesz a földön, meg lesz kötve mennyekben is, és valamit megoldasz a földön, meg lesz oldva az égben is*”. (Máté 16, 19.) Feltámadása után pedig megjelenvén az

apostoloknak, rájuk lehelt és így szólt: „*amint engem elküldött az Atya, én is elküldelek titeket. Vegyétek a Szentlelket, s akiknek megbocsátjátok bűneit, megbocsátanak nekik, s akiknek fenn tartjátok, fenn lesznek tartva.*” (János 20, 21–23.) Igen, így szólt Jézus majd az egész apostoli testületnek, majd pedig egyes tagjának. Honnan világosan kitűnik tehát az, hogy Jézus Krisztus az egyháznak valóban átadta a bűnbocsánat teljes hatalmát.

S ezek így levén, hol az ember, aki az egyháznak Jézus Krisztustól öröklött hatalmát kétségbe vonja, a gyóntatószéket becsmerli, káromolja és kerüli? Ne szólj, ne beszélj; keresztény társam, értelek! Te, gondolod magadban, soha egy szót sem ejtettél még ki a gyóntatószék ellen, te elismered az egyháznak e kérdéses hatalmát, és áldod is e hatalom isteni jótéteményét. És én hiszek is neked, midőn ezt gondolod magadban. De miért van hát, hogy még köztetek is, akik így éreztek, naponkint fogy a gyónó keresztények száma? Miért van az, hogy az egyház parancsolatját megvetve, csak éppen a negyedik, ötödik vagy sokszor a tizedik esztendőben jössz egyszer gyónni, s ezáltal beteg lelked fájó sebére egy kis orvosságot tenni? Mi tart vissza attól, hogy legalább egyszer egy évben az Ol-táriszentséget magadhoz vedd, és megbántott Isteneddel kibékülj? Talán a dolog vagy a betegség tart vissza? Ne hidd, hogy valaha azért lett volna valaki koldussá, mert a templomért a munkát egy órára félbeszakasztotta, s ne hidd, hogy a betegség fölment e kötelességtől. Mert ha ide nem bírsz jönni, odamegy hozzád az Isten szolgája, csak mondd, hogy részesülni akarsz e szentség áldásában... Tedd félre a restséget, a tunyaságot, ne légy rest akkor, midőn üdvösségedről van szó, s mondj le a kevélységről, ne légy gögős akkor, midőn az Isten és az ő felhatalmazottja előtt kell meghajolnod: úgy elhiszem, hogy jó keresztény vagy, aki Jézus Krisztussal együtt akar lenni a paradicsomban. Ámen.

(Jászapáti, 1873.)

AZ OLTÁRISZENTSÉGHEZ

*Üdvözlégy Oltáriszentség!
Istenséget rejtő bor s kenyér!
Testté s vérré vált szent ige,
Üdvözöllek, áldlak, míg e
Roncsolt test a sírba, földbe tér.*

*Üdvözlégy Oltáriszentség!
Nem kenyér már búzatőrül itt;
Mert hogy Jézus azt fölvevé,
Lett az élet kenyerévé,
Mely Jessének gyökerén virít.*

*Üdvözlégy Oltáriszentség!
Nem bor immár, mint egyéb borok;
De szent vér vagy és ital most,
Mely kegyelmet kér, sugall, oszt,
S mely Dávidnak vesszején csorog.*

*Üdvözlégy Oltáriszentség!
Istenséget rejtő bor s kenyér!
Testté s vérré vált szent ige,
Üdvözöllek, áldlak, míg e
Roncsolt test a sírba, földbe tér.*

PÜNKÖSD UTÁN HUSZADIK VASÁRNAP

Ha jeleket és csudákat nem láttok, nem hisztek.

János 4, 48.

Az okoskodás korát éljük, keresztény hívek, azon kort, melyben az eketartástól a királyi pálca forgatásáig minden dologba és ügybe beléavatkozik az ember, s midőn ezeken csak úgy futtában keresztülmegy, midőn nem lát maga előtt emberi tárgyat, amit saját belátása szerint el nem intézett volna, – boncolás alá veszi aztán a lelkieket is, tudniillik a vallást, a hitet, az Istent és mindent.

Ez az oka aztán ama hitetlenségnek, vallástalanságnak, mely napjainkban közöttünk eláradt. Ez az oka, hogy semmit nem hiszen többé az ember, amit szemeivel nem lát, kezeivel nem tapint, és tunya eszével fel nem foghat. Ez az oka, hogy Jézus is keserűen panaszkodván, így szólott a királyi embernek: „*ha jeleket és csudákat nem láttok, nem hisztek*”.

Ne várjuk mi azt, keresztény hívek, hogy új jelek és csudák által ébresztessünk fel az igaz hit elfogadására, hiszen annak idejében elég csudák és jelek által megerősítették már az! Ne menjünk mi túl okoskodásainkkal hatáskörünkön, hanem higgyük azt, amit Jézus tanított, az apostolok hirdettek, – csudák, jelek és okoskodás nélkül. E keresztény önmegadásnak okát és szükségességét ezennel előtökbe terjesztem, ha szívesen meghallgattok.

Szükséges a **hit** minden embernek, mert e **nélkül sem személy- és vagyonbiztonság** e földön **nincs, sem üdvösség** túl a síron. A hit tanít minket arra, hogy túl a síron, az egek királyi székén ül egy igaz bíró, ki megjutalmazza a jót, és megbünteti a rosszat; a hit tanít meg minket arra, hogy jóknak, erényeseknek, tisztáknak és szenteknek kell lennünk, mert sem a lopó, sem a gyilkos, sem a parázna, sem a házasság- és szentségtörő nem látja az Istent; a hit tanít

meg minket arra, hogy egymást szeressük, hogy a gyermek szülőit tisztelje, és az alattvaló előljáróinak engedelmeskedjék. Vegyük el mármost a hitet az emberektől, hasonlóvá lesz ez akkor a ragadozó állatokhoz, farkasok-, tigrisek-, párducok- és ölyvekhez, melyek prédából élnek és vért szomjúhoznak. Ha hite nincs az embernek, nem cselekszik jót, mert nem remél jutalmat, és elkövet minden alacsonytságot, minden bűnt, mert nem fél az igaz Isten haragos arcától. Ha hite nincs az embernek, meglopja a testvért, kirabolja az oltárt, ledöfi, leszúrja azt, aki útjában áll, megfertőzteti az ártatlant, befúrja magát a szent házasság csendes magányába, és szétdúlja a szerető férjek és nők boldogságát, mert ő azt véli, hogy ezek által nem veszít semmit, nem fél attól, hogy megfosztatik az Isten látásától. Ha hite nincs az embernek, akkor nem szeret többé magán kívül igazán senkit, nem ismer többé az ő kebele mást, mint csak gyűlölséget, éhen veszhet tőle a szegény, koldulhat a testvér, koldulhatnak a szülők, s mint az állatok, urat nem ismernek, törvénynek nem hódolnak, – úgy ő a féktelen szabadságnak lesz egyedül barátja. Ha tehát minden ember ilyen volna, mint aminőt lefestettem most, hitetlen és vallástalan, – ki kívánna akkor élni? Ki volna közülünk biztosítva, hogy az utolsó fillért, melyet véres izzadással keresett, a legelső ember, kivel az úton találkozik, ki nem rabolná erőszakkal is zsebéből? Ki volna biztosítva, hogy a legutolsó ember le nem gyilkolná akkor, midőn a legédesebb álmát alussza vagy vallásos imáját végzi? – De nemcsak itt, hanem túl a síron sem talál hit nélkül boldogságot az ember, mert aki Istent nem hisz, az nem is méltó, hogy meglássa őt, pedig az Isten látásában rejlik a fő boldogság. Rég megmondattott, hogy *hit nélkül lehetetlen az Istennek tetszeni*, s hogy *aki a vízben és Szentlélekben újra nem születik*, vagyis aki mindazt, mi a szent keresztségben elé adatik, nem hiszi, *az nem megyen be mennyeknek országába*.

Sokan azt pengetik, hogy a becsületesség csakúgy féken tartja a világot, mint a vallás, és hogy a megfoghatatlan vallási igaz-

ságok helyett inkább a könnyen megfogható becsületesség elve-
hez, vagy hogy úgy fejezzem ki magamat: vallásához állnak.
Másképpen: legyen mindenki becsületes, mondják ők, aztán nem
szükséges többé semmi vallás! De elfelejtik ezen okos nádi vere-
bek azt, hogy tiszta becsületesség vallásosság nélkül nincs és
nem lesz a földön, hogy becsületes igazán és tökéletesen csak az
lehet, akinek vallása is van egyszermind. Mert miben állt vajon
a becsületesség fogalma? Ez egyes-egyedül az emberek jó véle-
ményére épül; pedig mit lehet könnyebben megcsalni, mint az
emberek véleményét, s minnek van ingadozóbb alapja, mint az
emberi véleménynek? Lophat, rabolhat, gyilkolhat valaki, csak
mások ne tudják, – és becsületesnek tartatik az egész világtól! És
valóban az, akit ti legbecsületesebb embernek hisztek, csak ad-
dig nem lop, nem rabol, nem gyilkol, míg a kényszerítő szükség
nem nehezül rája, ha vallása, hite nincsen; de mihelyt ez eset elő-
áll, meglopja titkon az árvák és szegények pénztárát, megcsalja
a testvért és mindenkit a világon. Miért is ne csálná, hiszen Isten-
től, kinek Istene nincs, nem fél; az emberek pedig, ha okosan in-
tézi dolgait, nem láthatnak a sötét éj titkaiba, s őt elkövetett gaz-
sága után is becsületes embernek tartják...

Szükséges hát a vallás, e legnagyobb jótevője az emberiség-
nek; szükség a vallás, mint oly isteni ajándék, mi nélkül sem a
földön, sem az égben üdvösség számunkra nincsen. Azért nyisd
fel szíved ajtaját, keresztény ember, fogadd be oda Jézusnak
mennyből hozott vallását, melynek igazságáért ő vérét ontani és
meghalni kész volt. Ne okoskodjál akkor, midőn hitről van szó,
ne akard a természetfeletti igazságokat véges elmével felfogni,
hanem higgyed minden okoskodás nélkül azt, amit az Isten kije-
lentett, s mint Szent Pál mondja: „*vidd fogságba értelmedet
Krisztusnak*” és az ő evangéliomának. (Vö. a korintusiakhoz írt
második levél 10, 5.) Az Isten, ki e boldogító igazságokat veled
megismertette, – véghetetlen igazság, ki senkitől meg nem csa-

lattathatik, sem senkit meg nem csalhat: hinni tehát azt, amit ő mond, biztosan lehet, és nem hinni bolondság. Ne okoskodjál, mondom, akkor, midőn hitről van szó, hiszen ha mindent, ami a vallásban áll, megfoghatnál, akkor a hit nem lenne egyéb, mint emberi tudomány, és akkor semmi érdemed sem lenne többé az Istennél. Mert igenis az egy kereszténynek legfőbb érdeme, hogy nem tudja, ésszel fel nem éri, és mégis hisz az Istennek, és mégis e hit szerint cselekszik és él.

Bár lenne már az idő, melyben a tévelygő okoskodásnak nyakát szegné az emberiség, és keresztény hitét minden kételkedés nélkül elfogadván, lenne mindenki vallásos és jó keresztény! Akkor lenne mindenki aztán becsületes ember, akkor becsülné meg a gyermek szülőit, szeretné ember embertársát, akkor alhatnánk éjjel nyugodtan, mert nem kellene félnünk, hogy életünket gyilkos kezek eloltják, és vagyonunkat tolvajok fenyegetik. Egy szóval: akkor lennénk a földön boldogok, és várhatnók biztos reménnyel Isten országát. Ámen.

(*Tiszafüred*, 1854. és 1858. – *Jászapáti*, 1873.)

PÜNKÖSD UTÁN HUSZONHARMADIK VASÁRNAP I.

A rágalmazásról

És e hír kiméne az egész földre.

Máté 9, 26.

Krisztus egy beteg asszonyt gyógyítván meg és egy halott leányót támasztván fel halottaiból, azonnal szétterült e jótéteménynek híre az egész föld kerekiségén, minek tanúbizonysága az volt, hogy csakhamar seregestől tértek át hozzá az üdvözítő hitre, s hogy akkor még az ellenség is nemes ellenség volt, mert a jó hírt meghallgatta és tovább terjesztette.

De most hol még a rokon és jó barát is, aki a jó hírt örömet venné, és tiszta szüzességében továbbadná? Tegyen ma jót egy nemes keblű emberbarát, mit vétek, meddig fog terjedni a jó hír a maga tisztaságában? A szomszéd falunál bizonyosan elhal, az irigyek lerántják röp-téből, valamint a madzagra kötözött madarat lerántja a szívtelen gyermek, s kegyetlenül meghurcolja az utcák porában; vagy pedig cifra függelékekkel, mondhatnám, cafrangokkal eresztik tovább, mint egy papírsárkányt, hogy az ordító szél annál könnyebben széttépje.

Oh, de a rossz hírrel egészen másképpen vagyunk ám! Ezt minden ember felkapja és továbbröpíti, mint egy tavaszi labdát, ezen minden ember úgy elrágódik, mint egy mérges eb ama kis rongydarabon, amelyet ez valamely koldusnak viselt ruhájából kiharapott, s ebben mindenki örömét találja, mint némely állat az ordításban. Szóval, most minden ember a rossz hír postájának csap fel, most egy vétek sincs annyira felhatalmazva közöttünk, mint a hírterjesztésnek és azáltal a rágalmazásnak bűne. Azért elhatároztam jelenleg **a rágalmazásról** és annak veszélyes következményeiről beszélni.

Mindenekelőtt szükségesnek látom a rágalmazás felosztásáról egy-két szót mondani, mert a rágalomnak különböző indokai, forrásai vannak.

Rágalmaz némely ember bosszúállásból, a megsértett hiúság vagy büszkeség alacsony érzetéből; rágalmaz egy másik azért, mivel már szokása neki minden dicsőt, nagyot és szépet bemocskolni, hasonlóan ama csintalan fickóhoz, aki minden tisztára meszelt háznak falát becsapkodja sárral; rágalmaz megint egynémely ember csupa irigységből; rágalmaz egy másik alacsony hízelgésből; s rágalmaz végre igen sok ember csupa tréfából, könnyelműségből, mulatságból és elmefuttatásképpen. Mindezeket nézzük meg közelebbről, s aztán mutassuk ki, mennyire vétkeznek a rágalmazók Isten, ember és önmaguk ellen?

Mint mondtam, vannak olyan szegény lelkű emberek, akik legkedveltebb barátjokra is megharagudván, kígyót, békát kiáltanak rája. Még egy pár nap előtt, míg kedvöket nem szegte, mosolyogva beszéltek hozzá, még elválhatlan barátok voltak, s íme egy pár nap után ugyanazt az embert, akivel előbb dicsekvének, kivetkőztetik minden szépből és jóból! Két nap előtt még bálványuk volt, ráragasztották volna a csillagot is, csakhogy önmagukat is dicsőíthessék úgy oldalvást, – s íme már betaszítják a gyálázat sarába! Egypár nap előtt még tisztának, feddhetlennek kiáltották, s hihetőleg az angyalok seregébe is készek lettek volna őt besorozni; s íme már a pokolbéli sátánnál is feketébbnek tartják! Nemde nevetséges eljárás ez oly ember előtt, aki tud is, szeret is gondolkozni? Aki felfogja azt, hogy valamint a fényesen ragyogó hajnal egypár óra és perc alatt sötét éjjé nem válik, úgy a tiszta lélek, a becsületes ember sem lesz hirtelen megvetésre méltó gonosszá? Igen, nevetséges eljárás ez, de ne gondolja senki, hogy a megrágalmazottra, hanem a szemtelen megrágalmazókra szoktak az ilyen nevetségnek gúnyos nyilai visszapattanni. Tudjátok-e, mihez hasonlít egy ilyen rágalmazó ember a természet-

ben? Azon csúnya darázshoz, amely éles fullánkot ereszt a mi testünkbe, s amely ha nekünk egy kis daganat fájdalmát okozza is, de ő maga elvész utána!... Azért hát ne szóljatok meg senkit, még azt se, aki titeket a legérzékenyebb oldalról megsértett. Ha valaki megvetésekre lenne is méltó, ne piszkoljátok őt, ne tartoztatok azon nyomorult sereghez, amelyről Szent Pál így beszél: „*Kinyílt koporsó az ő torkuk, – áspisok mérge az ő nyelveik alatt; de romlás és szerencsétlenség az ő útjokon.*” (A rómaiakhoz írt levél 3, 13.)

Vannak továbbá emberek, akik másokat minden mélyebb ok nélkül, csupa szokásból megszóltnak. Midőn valaki előttük elmegy, mint a ludak, mindjárt összesúgnak, és gúnyos észrevételekkel szokták kísélni. Lesben álló vadászok ők, akik az átmenőkre puszkáznak, ha rágalmaiknak rozsdás fegyvere csütörtököt nem mond. Vagy ha senki meg nem közelíti őket, végigmennek az ismerősek névlajstromán, s egyenkint mindegyiknek becsületéből egy-egy garmadát kitépnek. Halljanak rólad jót és szépet, ők azt azonnal megrostálják; de tudd meg, hogy nemcsak a konkoly, hanem a tiszta búza is kihull az ő rágalmuk piszkos rostájából! S halljanak felőled rosszat, oh, azt hirtelen felkapják, mint valami kósza forgószél a szemetet fel szokta kapni, hogy azt virágos kertedbe szórja, mert a jó hír egy sem igaz ám előttük, míg a rossz hír szentebb és igazabb az evangéliomnál is. A jó hír elolvad közöttük, mint valami cukor a gyermek szájában, a rossz hír pedig folyást nő, mint egy hógömbölyeg, amely minél tovább hengerítetik, annál nagyobbra puffad. A jó hírre feljajdulnak, mint egy kopó feljajdul a harangszóra, de a rossz hírnek már szívökből örvendeznek, mint egy halálmadar a halotti tornak... S vajon miért cselekszik ők ezt? Talán hasznuk van belőle? Szokásból, csupa szokásból történik ez mind! A rágalom kedves étkek már nekik, mint a gólyának a kígyó és béka. – Oh, hát ennyi rossznak, ennyi bűnnek forrása-e már a szokás, a zabolátlan természet?! Hagyjunk fel e szokásos rágalom-

mal, kerüljük még azon emberek társaságát is, akik bár semlegesén szokták az ő embertársaikat bírálgatni, nehogy rólunk mondotta legyen Szent Pál: „*Kinyílt koporsó az ő torkuk, – áspisok mérge az ő nyelveik alatt, de romlás és szerencsétlenség az ő útjokon.*”

Van még egy osztálya a rágalmazóknak, amely osztálynál nincsen gyalázatosabb a földön, és ezt azon szép madarak képezik, akik némely nagyobb iránti kedveskedésből, aljas hízelgésből mindnyájunkat képesek megszólni. Ha valamit akar egy ilyen csúszó-mászó féreg valamelyik fölebbvalóitól megnyerni, alacsony hízelgéssel közelít hozzá. Előbb, mint a pióca, kegyelmébe furakodik annak, hogy aztán vérét szophassa, e célját pedig úgy véli legkönnyebben elérhetni, ha egy ártatlan és becsületes embert, akire az a nagy úr tán neheztel, szemtelenül megmar, és minden becsületből kivetkőztet, és tönkre silányít előtte... De ugyan, szerencsétlen felebarátom, aki így szoktál cselekedni, tudod-e, hogy az ily alacsony hízelgés által először magadat az udvari ebek közé újoncozod be, és másodszor ellened az Isten bosszúálló haragját ingerled fel? Vagyis tudod-e, hogy az udvari ebek egy kis kenyérmorzsza és kopsz csont kedvéért szintén leszaggatják az útonállók ruháját, mint te egy kis haszonért letéped a becsület és ártatlanság selyemkötését a te embertársadról? Tudod-e, mondom, hogy a te szereped a konyha küszöbén morgó ebek szerepéhez hasonlít? És tudod-e az Írás eme szavait: „*amely mértékkel mértek ti másnak, azzal méretik vissza nektek*”? – Tépd, oh tépd ki hát elferdült szívedből legkisebb gyökerét is a hízelgésnek, amely idővel a rágalmak tövises, bojtortjános virágait megeremhetné! Órizkedjél attól, hogy másnak legázolt becsületén keresztül juthass bármily nagyúri kegyelembe, s ne légy azok közül, akikről Szent Pál mondja: „*Kinyílt koporsó az ő torkuk, – áspisok mérge az ő nyelveik alatt, de romlás és szerencsétlenség az ő útjokon.*”

Most jutnak eszembe azon emberek, akik egyenesen csak bűneik mentésére vagy éppen elpalástolására üzik a rágalmazás mes-

terségét. Szeretném őket a becsület hóhérainak, pecéreknek nevezni, mert hiszen céhbe állanak ők is, de nem azért, hogy mint jó szándékú polgárok az emberiség jólétének előmozdítására kezét fogva törekedjenek, hanem inkább hogy azt is, ami jó, hasznos és üdvös, elrontsák. Mert ők maguk nyakig úsznak a förtelemnek sárában, azt hiszik, hogy a rágalom szappanlevében tisztára mosakodhatnak úgy, hogy ha azt másokra szórják. Érezik azt, hogy ők a társadalom salakjai, söpredékei; tudják azt nagyon jól, hogy még találkozik egy-két becsületes ember is, akiknek tekintetéből egy-egy éles vád meredezik reájok, mintha mondanák: Ti szemtelen fickók! Még mertek az emberek elé állni? Nem szégyenlitek magatokat, hogy egyebet sem tudtok cselekedni, mint rontjátok az erkölcsöt, s mételyezitek a világot? Mik vagytok ti? Utálatos hernyók az élet fáján, az ártatlanság zöld, harmatos levelein rágódók, akiket el kellene taposnunk! – Igenis: érzik e súlyos vádat, s hogy a világ figyelmét másokra fordítsák, megrágalmaznak mindent; mert az ő képök tele van korommal, bekormozzák akár Szent Alajos képét is. De nem érnek célt, mert a mai világ nagyon jól tudja már, hogy a kakukkmadár is a maga nevét kiáltja, s hogy aki sárga szemüvegen néz, az mindent sárgának lát. Azért megveti őket a világ, s midőn az ártatlant akarják az ártatlanság trónjáról lerántani, – őket veti oda a közvélemény kegyetlen bakójának. Ha tehát bűnös vagy is te magad, ne kívánd e bűnt más becsületének és ártatlanságának szemfődeleivel takarni, mert akkor te is egy leszel azok közül, akikről az Írás azt mondja: „*Kinyílt koporsó az ő torkuk, – áspisok mérge az ő nyelveik alatt, de romlás és szerencsétlenség az ő útjokon.*”

A rágalmazók legutolsó rendjébe sorozom végre azokat, akik önmaguk vagy mások kedvéért, tréfából vagy könnyelműségből és úgyszólván elmefuttatásból gúnyolódnak. A gazdag rágalmazza a szegényt, a cifra a rongyosat, az ifjú az öreget, a szép a rútat, az okos és eszes az együgyűt és így tovább, hogy teljesedjék a bölcs szava: „*A bolond mintegy nevetve cselekszi a bűnt*”.

(Példabeszédek könyve 10, 23.) Igaz, hogy az embereknek multság, élvezet kell minden áron, mert ezt ma holnap a mindennapi kenyérral teszik párhuzamba. Már a rómaiak is *kenyeret* és *játékot* követeltek. De aki magának és más embereknek multságot akar szerezni, miért nem teszi ki önmagát gúny és nevetség tárgyává? Hisz önmagával szabad azt tennie, ami tetszik; ha az emberi méltóság előtte semmi, ám pofozza és pofoztassa azt agyonra a maga kedves személyén, de másnak hagyjon békét, mert másnak a becsülete egy-egy drága virág, amelyet úgy neveznek: „*ne nyúlj hozzám.*” Miért nem táncol kötélén inkább? Miért nem hord medvét és majmot mutogatni? Egyszóval: miért nem lesz csörgős sapkás bohóccá, aki pénzt is kap érte, és másokat is megnevettet? De úgy-e, nem tetszik az neked, ha rajtad mások nevetnek? Úgy-e, megsértve éreznéd személyedet, ha téged mások gúny és nevetség tárgyává aljasítanának? Ne tedd hát te se azt másokkal, amit magadnak nem kívánsz! Köszörüld a te nyelvedet, ha már köszörűs akarsz lenni, de ne embertársaid hátán köszörüld ám! És futtasd a te elmédet, ha éppen lófuttatással akarsz versenyezni, de ne más emberek becsületének romjain, hanem az erény, a szentség vagy a tudomány mezején futtasd; meglátjuk, elnyered-e ott a diadal koronáját? Szóval, zabolázd meg a te kedvedet, tégy lakatot a te csukló nyelvedre, másnak becsületét ne áldozd fel egy kis multságért, nehogy azok közé számíttassál, akikről Szent Pál mondja: „*Kinyílt koporsó az ő torkuk, – ápsisok mérge az ő nyelveik alatt, de romlás és szerencsétlenség az ő útjokon.*”

Romlás és szerencsétlenség az ő útjokon, csak azért is, mert a rágalmazással Isten, ember és önmaguk ellen vétnek. – A szegényt szegénnyé, a rútat rúttá az Úr teremtette, tehát ki ezeket megszólja, Istent szólja meg közvetve, pedig hát azt mondja Szent Pál, hogy „*a fondorlók és rágalmazók az Istentől gyűlöltetnek*”. (A rómaiakhoz írt levél 1, 30.) Továbbá: a rossz hír olyan, mint az eldo-

bott kő, tudjuk, hol esik le, kit sértünk meg vele; – sokszor midőn észrevesszük a tévedést, egy-egy ártatlanul meggyilkoltnak vére fecsent a ruhánkra. S végre azáltal, hogy mást bírálunk és megítélünk, a mindenható Isten dolgaiba avatjuk magunkat, és az ő boszszuálló fegyverét élesítjük magunk ellen.

Azért most kettőre kérlek fel titeket: először, ha jó hírt hallotok, azt mondjátok el mindenütt, szórjátok szét, mint a tiszta búzát a szántóvető ember, hogy kihajtson minden szivben, másodszor – a rossz hír és rágalom előtt zárjátok be füleiteket és szívetek ajtaját, se mások koholmányait tovább ne terjesszétek, se pedig saját gyarló észrevételeiteket ne áruljátok igazság gyanánt, kivált, ha azokkal valakinek becsületén szeplőt ejthetnétek. Jegyezzétek meg a királyi böles szavait: „*választott ezüst az igaznak nyelve; az istentelenek szíve pedig semmirekellő*”. (Példabeszédek könyve 10, 20.) Rágjátok meg a szót, mielőtt kimondanátok. A jelenvalókat a távollevők könnyeinek árán, csupa könynyelműségből ne kívánjátok mulattatni, nehogy reátok illjék az Írás eme szava: „*A bolond mintegy nevetve cselekszi a bűnt.*” Jusson eszetekbe, hogy a rossz hír olyan, mint az árkából kitért víz, minél tovább megy, annál több piszkot és szennyet szed magára. Egyszóval: *ne ítéljetez, és nem ítéltettek.* Ámen.

(*Katholikus Lelkipásztor*, 1866.)

PÜNKÖSD UTÁN HUSZONHARMADIK VASÁRNAP II.

Nem halt meg a leányzó, hanem aluszik.

Máté 9, 24.

Jézus a mai evangéliom szerint beteget gyógyított és halottat támasztott halotti álmából; tehát mind a két esetben csudát tett. Igen, mert azt mondani egy tíz éves betegnek: bizzál, leányom, a te hited meggyógyított téged, és azt mondani egy igazán halottnak: nem halt meg a leányzó, csak aluszik; és e szó elég arra, hogy az első mindjárt meggyógyuljon, a második pedig kikeljen halotti ágyából, valóban a csudák közé tartozik, és csak egy Istennek lehetséges.

De minthogy az elsőt, tudniillik a betegnek csudálatos meggyógyulását még most is nem ritkán látjuk az emberek közt, amennyiben egy-egy édes apát és anyát az isteni gondviselés még most is a legsúlyosabb nyavalyából megment az ő árvái istápolására, ugyanazért a másodikat, tudniillik a halottak feltámasztását veszem ma beszédem tárgyául, megmutatni szándékozván előttem azt, hogy **aki Jézusban hisz, annak még most sem szabad a haláltól félni.** Figyelmezzetek!

Midőn Jézus a mai evangéliom szerint azt mondta, hogy nem halt meg a leányzó, hanem csak aluszik, akkor ama vigasztaló igazságot akarta lelkünkbe csepegtetni, hogy a halál nem egyéb, mint egy hosszú álom, s következésképpen, – hogy a haláltól nem illik és nem szabad félnünk. Hogy pedig a halál nem egyéb, mint egy hosszú álom, amelyből felkelünk és feltámadunk még, az kitetszik onnan is, hogy Szent Jób, ki magának az Istennek szavait mondja, így szól: *tudom, hogy az én Megváltóm él, és az utolsó napon feltámadok, és az én testemben meglátom az üdvözítő Istent.*

Ha tehát a halál csak álom, ha tehát a halálból ismét feltámadunk egykor, úgy miért is félnél a haláltól, oh keresztény ember!? Nemde, midőn egész nap elfáradsz a munkában, és eljön az esthajnal, még örülsz, hogy lefekhetel, s egy csöndes éjjelen át kinyughatod a test minden fáradaalmát? Hát azt a másik álmot, a halált, mely bár egy kissé hosszabb ennél, – miért rettegnéd akkor, midőn már megértél a halálnak, midőn már sem kezded nem bír szolgálni, s midőn már annyira elgyengültél, hogy magadnak is terhére vagy úgyszólván? Hiszen még örülnöd kell, hogy eljött az óra, mely megszabadít a földi szenvedésektől, hogy lefekhetel csendes nyoszolyádba, a sír fenekére, melyből mintegy megifjodva és újjáteremtve kelsz ki – az örök élet hajnalára. Ne is félj semmit! Hiszen aki rendesen él, rendesen kel és fekszik, s az éjszakai kicsapongásokat kerüli, az itt, a földön is édesen alszik, így hasonlóképpen, ha te keresztény módon élsz, ha Istennek szolgálsz s a bűnt elkerülöd, – te is nyugodtan alhatol a sírban.

Egyébiránt ha bölcselkedni akarunk, egész hidegvérrel azt kérdezhettük egymástól, hogy hát minek is volna az a túlságos félelem itten, mikor a halál olyan bizonyos, mint a születés, miután aki született, az mind meg is halt még, annak pedig, ami úgyis bekövetkezik, nyugodtan kell szemébe nézni.

Vagy talán nem hiszed azt, keresztény társam, hogy mégis feltámadsz egykor? Talán a bizonytalanság rettent, hogy az a sötét sír végképp lezárhatja ezt a bűnös testet? Vagy talán a földi javakat, a testi gyönyörűséget és a világi hasztalan mulatságot sajnálsz itt hagyni? – De ha ez így van, azt kérdelem tőled: hát teelőtted nem szent az Írás, hát te nem hiszel az Isten Fiának, aki egy jövőendő életet ígér? Hát te azt gondolod, hogy Jézus Krisztus ezt a rongyos, földi életet akarta vére és halála által megmenteni, és nem azt a másikat, mely reánk túl a síron vár még? Egyszóval: hát neked nincsen vallásod, és azt hiszed magadról, hogy te, mint az állat, csak addig élsz, míg egy bottal föbbe nem ütnek, és a pára

meg nem fagy benned? – Igen, bűnös keresztény ember, ha te így nem gondolkoznál, ha vallásos érzelem dagasztaná kebledet, s ha te a feltámadásról erős hittel bírnál, úgy még örülnél az órának, a percnak, amely előtted a sírt és az örök élet ajtaját megnyitja.

Hát a földi javakról, a testi gyönyörűségről és a világi hasztalan mulatságról mit mondjak nektek? Ha ez a tárgy, amelyről beszélek, annyira komoly nem volna, nevetnem és kacagnom kelene azon, hogy találkozik ember, ki a földi jót és örömet sajnálja itt hagyni. Mert ugyan mi jót és örömet nyújthat is nekünk ez a világ, ez a föld? Én ugyan nem magamról beszélek, hanem arról, aki még a boldogabbak közé tartozik, és azt mondom, hogy még ennek is minden örömét, amely tiszta, mely egész életében tiszta volt, be lehetne egy parányi kis gyűszűbe tömni, – míg szenvedései, fájdalmai és könnyei akár egy tengerrel vetekednek. Vagy számoljunk az étellel. Az évnek 365 napja van; de a 365 napon át nem élvez az ember annyi örömet, amennyi egy napot tenne: méltó-e hát, kérdem, 364 napot merő fájdalomban és kínszenvedésben tölteni egyetlenegy nap kedvéért? Továbbá: az ember, aki 80 évet ért, midőn a sírtól visszanéz, minden örömpercei nem tennének összesen egy évet: méltó-e hát, kérdem ismét, méltó-e az élet arra, hogy egy rövid évért sírva válják meg attól az ember?

De majd elfelejtem: az embereket sajnálad itt hagyni, úgy-e? Igenis, az embereket, akik szemedbe hízelegve mosolyognak, hátad megett pedig kinevetnek és kigúnyolnak; az embereket, akik szemedbe barátságot ígérnek, hátad megett pedig kést fennek rád; az embereket, akik szerencsétlenségedben külsőleg sajnálkozást mutatnak, bensőleg pedig a lelkük örül a szerencsétlenségednek. Ezeket az embereket sajnálad te itt hagyni? Örülj inkább, hogy a halál megszabadít tőlük! Vannak ugyan, akik ezek közé nem tartoznak, akik sorsodat valóban szívükön hordják, mint a szülők, testvérek s némely jó barátok; de ezeket nem

fogod ám te végképp elveszíteni, mert ezek utánad mennek, és látni fogjátok ott, az Isten színe előtt egymást... Hanem ezt – hinni kell, azaz: vallásos érzelemmel kell bírnod, hogy a halállal nyugodtan nézhess szembe.

Ezeknél fogva azt ismétlem, hogy aki Jézus Krisztusban hisz, az nem fél a haláltól. Higgy tehát a te megváltó Istenedben; tekint a kiterített halottra, aki Jézus nevében aludt el, s előtted a deszkán oly szelíd nyugalommal fekszik, mintha azt mondaná: ember, légy jó keresztény, aztán örülj, ha végórád eljön, mely szenvedéseidnek a sírnál végét szakítja, s téged Jézus Krisztussal egyesít. Ámen.

(Jászapáti, 1873. és 1877.)

A SZENTEK ÜNNEPEI

GYERTYASZENDELŐ BOLDOGASSZONY NAPJÁRA

Miként kereste és miként keresi Mária az embert?

*Miután beteltek a megtisztulás napjai, vivék ők Jeruzsálembe,
hogy bemutatnák őt az Úrnak.*

Lukács 2, 22.

A mai ünnep egyrészt az Isten anyjának megtisztulását, másrészt pedig az isteni gyermeknek feláldoztatását tünteti elénk.

Mind a kettő egy-egy mélységes titok a mi üdvözítő vallásunkban, s mind a kettő egyenlőképpen megkapja az ember lelkét. Mert hogy miért kellett a názáreti Szent Szűznek tisztulnia, aki maga is bűn nélkül fogantatott, aki bűn nélkül fogadta Szűz méhébe az ő szent Fiát, s aki eszerint bűn nélkül ajándékozta meg a világot Üdvözítővel akkor, midőn szült; és hogy miért kellett az Isten egyszülött Fiát az ő jámbor szülőinek a templomban bemutatniok, vagyis: miért kellett annak a templomba mennie, akinek úgyis temploma az ég és a föld, s aki máskülönben is egyhatalmú Istenség azzal, akinek őt most bemutatják? Ez mind megkapó eszme, de azért ez mind olyan kérdés, amelyre hitünk, vallásunk isteni tanítása szerint megfelelhetnénk, s belőle hasznos tanulságot húzhatnánk.

Én mindazáltal mellőzöm most e kérdések nagy részét, csupán-csak egyre akarok felelni, midőn azt vitatom előttetek, hogy Mária, bár nem tartozott a közös törvénynek hódolni, megtartotta mégis a tisztulásról hozott törvényt, – az emberek iránti szeretetből.

Meglátjuk most: **miként szerette és miként szereti Mária az embert?** Kérlek, hallgassatok meg!

Akkor, midőn Mária Jézust, az ő isteni gyermekét a templomban Istennek bemutatta, fényes bizonyóságot tett egyebek közt

arról is, hogy ő szereti az embert, s érette mindent megtenni képes.

Ennek egyszerű megfejtésére a szentatyákhoz kell segítségért folyamodnom, akik azt tanítják, hogy valamint az Isten nem akarta azt, hogy Jézus Krisztus Máriától fogantassék, valameddig e mennyei végzésen maga Mária is meg nem nyugszik, s benyugvását a köszöntő angyal színe előtt is ki nem jelenti; úgy hasonlóképpen az Isten azt sem kívánta, azt sem engedte meg, hogy Jézus Krisztus az ő anyja szíve, oldala mellől mintegy erőszakosan hurcoltassék el és függesztessék a keresztnek akkor még gyalázatos fájára, valameddig csak Mária az ő isteni gyermekének felfeszítéséhez teljes beleegyezésével nem járul.

És íme, akkor, midőn Mária szülése után legelőször a templomba ment, s gyermekét az Úrnak felajánlotta, a Golgotán történt véres eseményekhez adta beleegyezését. Előbb, mikor az angyal szűz méhének gyümölcseről értesítette őt, megdöbönt ugyan, és elpirult ártatlanságának érzetében, mindazáltal megszólamlott: „*Íme, az Úr szolgáló leánya, legyen nekem a te igéd szerint!*” Most pedig az oltárhoz lépett, mély alázattal gyermekét a pap kezébe adta, és mint egy szent életű író (Cornelius a lapide) megjegyzi, így sohajtott, így beszélt az égbe: „Istenem! Teremtőm! Szentséges szent Atyám! Ez a kis ártatlan gyermek a Te egyszülött Fiad, mint már öröktől fogva is az vala, én tehát most visszaadom Őt Neked; bár a szívem fáj, ha a jövőre gondolok, de azért csak bocsássad őt célja, rendeltetése felé, hogy halála megválthassa és üdvözíthesse ezt a nyomorult világot.”

Igy adta át Mária már a jeruzsálemi templomban az ő drága szülöttjét a mennyei igazságnak; s így egyezett belé Mária – habár vérző kebellet – az ő drága szülöttjének kínos, gyalázatos halálába. Mert legyetek meggyőződve, hogy a názáreti szent Szűz, mint a próféták királynéja, sokkal világosabban látta már akkor Jézus Krisztus kínszenvedésének egész lefolyását, mint maguk a próféták. Elhithetjük bátran, hogy midőn a kis gyermeket karjain vitte, már akkor ily

gondolatok tépték, szaggatták az ő lelkét: ma még a templomba, az imádság fölszentelt helyére, az Isten kiváltságos hajlékába megyek vele ezen az úton, de harminchárom esztendő múlva már az akasztófa alá, a keresztfára, a szomorúság gyászos helyére fogom az én szerelmes magzatomat elkísérni! – Mikor az oltár körül a vallásnak föl-kent szolgálait csoportosulni látta, már akkor eszébe jutottak a zsidó nép főpapjai, akik ártatlan gyermeke meggyilkolására összeesküsznek majd, és hamis tanúságot állítanak fel. – Mikor a templomba se-reglő nép isteni gyermeke szépségén gyönyörködött, már akkor fü-leibe csengettek ugyanazon népnek rémséges kiáltásai: „*Feszítsd meg! Feszítsd meg őt!*” – Mikor azt a gyönyörű jeruzsálemi temp-lomot nézte, már akkor tudta, hogy a templom szent falai közt olvas-sák le majd azt a harminc ezüstpénzt, amelyért egy gonosz tanítvány az ő mesterét istentelenül elárulja.

Midőn az ártatlan gyermekre nézett, már ő látta annak meg-meztelenített hátán az ostorcsapást, a tövis karcolását, az arcul-csapásokat és ütéseket, marcangolások piros vagy kék foltját. – Egyszóval: mikor a templomba ment, már ő világosan látta Jézus Krisztus kínszenvedésének minden részét, látta azon véres törté-netet, amelynek harminchárom év múlva a Golgotán véghez kell menni, – mégpedig az ő tudtával és beleegyezésével.

Elképzelhetjük magunkban: mily rettenetes harc keletkezhe-tett Mária lelkében ott az oltárnál!... Ti apák és anyák, kiket egy-egy jó gyermekkel áldott meg az Isten, felfoghatjátok valameny-nyire: mily élesen összeütközött Mária szívében az anyai szeretet a felebaráti szeretettel?! Ha a kisedd Jézusra nézett, aki akkor éppen talán a szemébe mosolygott, feltámadt benne az anyai sze-retet egész hatalmával, s elérzékenyülve mondhatta magában: ah, nem lehet az, hogy én ez ártatlan, e gyönyörű és értelmes kis gyermeket önként a hóhérok kezébe adjam! Inkább meghalok, hogysen az én gyermekemnek vérehullását, keresztre feszítését s iszonyú halálát megérjem és lássam!

Ha ellenben mireánk nézett, és látta, hogy az összes emberiség a bűnnek és pokolnak láncában nyög, szenved és jajgat; ha eszébe jutott, hogy váltság nélkül az embereknek milliói a kárhozat mélységébe esnek, és örökre szenvedni fognak; ha elgondolta még azt is, hogy e váltságnak ára nem lehet más, mint az ő szent Fiának vére, akkor már megesett a szíve rajtunk, határozott magában, tulajdon akaratját az isteni akarat alá helyezte, és mondta: Jól van, jól, Uram! Hát legyen úgy, amint neked tetszik! Szeretem ezt a gyermeket jobban, hőbben, mint a magam életét, tudom is azt az egyet, hogy a fájdalom hétágú tűre vérző sebeket vág lelkenek lelkén, mikor őt majd a hóhérok közt látom, de azért hát csak hadd haljon meg a világért, hogy ez a szegény nép, a te szentséges képednek mása el ne vesszen!

Nem folytatom tovább. Ebből is láthatjátok már, hogy Mária az ő szerelmének egy egész tengerével karolta át a világot; láthatjátok azt, hogy ő jobban szerette az emberiséget, mint egyetlen Fiának életét... Hol van az asszony, kinek azt mondanák: add ide azt a gyermeket, akit szültél, aki karjaidon oly szépen mosolyog vagy alszik, s aki neked egyetlenegy drága kincsod, – hadd öljük meg, hadd öntsük ki a vérét, hogy e vérről ezreket, sőt milliókat kiszabadíthassunk a siralomházból; hol – mondom – ez asszony, ki az ő kedves, ártatlan gyermekét odaadná, és ott, szemei előtt, meggyilkoltatni engedné?

Nem várok feleletet a kérdésre. Tudom, hogy ily nagy áldozatra csak Mária, az emberiség jótevő anyja volt képes. Azért csak azt kérdezem ismét, hogy hát mi ugyan mivel és miként háláljuk meg Máriának e páratlan szerelmét? Azzal és úgy, ha mi a keresztre feszített Megváltót, az ő szent Fiát szívből imádjuk, ha mi Máriát, az anyák legdicsőbbikét igazán tiszteljük, és az üdvösség útján járunk. A Machabeusok anyja, midőn már hetedik fia hurcoltatott a hitért a halálra, így kiáltott hozzá: „*Fiam, drága magzatom, könyörülj rajtam!*”, – azaz: menj, és halj meg bátran. Ép-

pen így szólít meg minket is ma a mennyek királynéja, a mi anyánk: fiam vagy leányom, ha a pokol nem rettent is el a bűntől, – legalább könyörülj rajtam, ne szomoríts engem. Az apának mondja: ember, ha nem sérti is füleidet a te elkényeztetett fiadnak istenkáromlása, – legalább könyörülj rajtam, fogd be az ő száját, tépd ki az ő nyelvét, hogy ne ugasson a féreg Teremtője, Megváltója ellen. S az anyának mondja: asszony, ha te nem is félted leányod becsületét, s még az éjjeli kóborlást is megengeded neki, – legalább könyörülj rajtam, hogy a szüzesség és ártatlanság ne vesszen ki a földről! – És ti apák és ti anyák, fogadjatok szót Máriának, hallgassátok meg a Szűzanya kérelmét, hogy ő is meghallgattassék, midőn érettünk esedezik, és a mi számunkra üdvösséget kér. Ámen.

(Katholikus Lelkipásztor, 1867.)

AVE MARIA

*Messze nyúló puszták közepében
Egy kápolna áll magán, sötéten;
Kis harangját reggel, délben, este
Mehúzza egy jámbor agg remete. –
Ave Maria!*

*Pásztor, aki a pusztákat futja,
S vándor, akit arra kerget útja,
Kis harangnak csengését meghallván
Akaratlan kiereszti ajkán:
Ave Maria!*

*Sőt ki orzott nyáját arra hajt át,
A zsvány is leveszi kalapját;
S ha a prédát vissza nem is adja,
E két szóban fürdik gondolatja:
Ave Maria!*

*S mért, mért nem, de szó járt a vidéken,
Hogy bár a kis templom csukva régen,
S remetéjét sem láthatja senki,
A harang csak szól, a tájt becsengi:
Ave Maria!*

*Egyszer midőn a harang éppen szól,
Odagyűl sok szent kíváncsiságból,
És betörve – oh nagy ég irgalma! –
Ott találják a szent aggot – halva.
Ave Maria!*

*Halva rég; de (hol van ennek nyitja?)
Két markával a kötél szorítja,
S a harangot – bár fagyott a teste –
Húzza most is – reggel, délben, este...
Ave Maria!*

(Jászapáti, 1879.)

PÉTER ÉS PÁL NAPJÁN

*Aki Péterrel munkálkodott a környülméletkedésnek apostolságára,
velem is munkálkodott a pogányok között.*

Pál levele a galatáknak 2, 8.

Ha megtekintjük mai ünneplésünknek tiszteletre méltó tárgyait, Péter és Pál apostolokat, és nézzük, hol kezdték és hol végezték e nagy szentek az ő pályafutásukat, nem lehet nem álmélnodnunk ama fontos eseményeken, melyeknek ezek az isteni kegyelem hozzájárulásával intézői, vezetői voltak.

Először is, Péter homályos egyszerűségben jelenik meg az élet mezején; és sok millió embertársaitól tiszteltetve, csudáltatva lép ki a világból. Aztán Pál mint egy oroszlán vagy mint egy vérszopó farkas lép fel az üldözött kereszténység ellen, szikrázó dühvel rabláncokra fűzi és vérpadra hurcolja a Názáreti Jézusnak követőit; és csak mihamar megszelídül a feldühödt farkas, sőt lábaihoz simul a gyenge báránynak. – Egyszóval: e két férfiú volt leginkább oka annak, hogy Jézus tanítása kelettől nyugatig mint áldás bejárta a világot, hogy az igazság és az igaz egyház győzedelmeskedett a földön. Mindezt pedig az Isten malasztjának segítségével és tulajdon erejüknek használatával vitték és vihették csak véghez. Hanem a mi mennyei Atyánk tőlünk sem vonja meg az ő segedelmét, midőn üdvösségünket eszközölni s munkálni akarjuk; csak a józan okosság és az igaz hit mellett még természetfeletti ajándékát, **a szentségek malasztjait is használni el ne mulasszuk!** Különösen a penitenciatartást és az Oltári-szentséget értem e helyt leginkább, minthogy e két szentség leendő mai beszédemnek tárgya.

Ha a penitenciatartás szentségével és annak malasztjával együtt munkálkodnánk, úgy kiürülnének a börtönök, bezáratnának a tör-

vényszékek, és összetöretnének a rabláncok; úgy nem volna szükség lakatra, éjjeliőrökre és kőfalakra; úgy számkivettetének közülünk a kevélység, a harag, az irigység, a bujaság és minden egyéb bűnök, és megfordítva – úgy örökös frigyben karöltve járnának velünk az alázatosság, a szeretet, a barátság, a szemérmesség és minden más erények. Ha a penitenciatartás szentségével és annak malasztjával együtt munkálkodnánk, úgy a házások nem fertőztetnék meg a szeretetnek, tisztaságnak és hűségnek azon szövetségét, melyet Isten szent oltára előtt ünnepi esküvel pecsételték meg; úgy a gyermekek nem őszítenék meg a szegény szülőket, nem fakasztanák ki azoknak annyiszor könnyeit; úgy a szülők nem lennének gyermekeiknek, az ártatlan magzatoknak fölneveléseik által erkölcsileg gyilkosaikká; úgy a testvérek, atyafiak és rokonok nem gyűlölettel és haraggal, hanem valóságos testvéri szeretettel függenének egymáson; úgy az előljárók leereszkedők, igazságosak és jóakaratók lennének alattvalóikhoz, sem ajándék, sem rokonság, sem remény, sem félelem nem tenné őket részrehajlókká; úgy a házigazdák és gazdasszonyok jobban megtartanák az egyház rendeleteit, melyek az ünnepeket, az Isten imáadására szánt napokat szentül megünnepelni parancsolják; úgy ezek elküldenék az ő házok népét a vasárnapi istentiszteletre, hogy senki közülük lelkéről, az örökkévalóságról meg ne felejtkezzék; úgy ezek nem alkudnák ki cselédeikkel, hogy még ünnepeken is, felejtve Istent és vallást, – dolgozni tartoznak! Szóval: ha a penitenciatartás szentségével és annak malasztjával együtt munkálkodnánk, – úgy nem volna a világ oly rossz, oly feslett erkölcsű, oly vallástalan, mint éppen amilyen! Mert higgyétek meg, hogy a penitenciatartás szentsége az, mely a világot jóvá, szentté, vallásossá képes tenni.

Azért becsüld meg, keresztény társam, ama nagy kincset, mely a penitenciatartás szentségében el vagyon rejtve. Ha a bűnek szörnye lélekismereted nyugalmát felzavarván közel állasz majd a kétségbeeséshez, kihez vagy mihez fordulsz enyhülésért?

Hol találsz a béke és vigasz édes ajkú angyalára? Talán a kincs, vagyon és gazdagság karjai közt véled azt feltalálhatni? Hibásan véled, mert tiszta szív nélkül ezek sem adják vissza lelkednek elrablott nyugalalmát! Talán a külső fény, rang, hivatal, méltóság s az emberek áltiszteletének tömjénfüstje fogja a kebeled benső ellenségét, a lélekismeret mardosását lecsillapítani? Hasztalan várnod, mert a külső fényt, rangot, hivatalt, méltóságot és tiszteletet is csak a valódi érdem teszi és teheti kellemessé! Talán a virágzó természet ölébe költözöl ki, s a kékellő liliomoktól kérsz vigaszt és enyhet lelkednek? Nevetséges dolog lenne, hiszen ezek az ártatlanságot ábrázolják, és téged néma vádakkal terhelnek! Talán az erdők bérceinek és a folyamok partjainak zenged el síró panaszaidat? Hasztalan kísérlet volna, mert a bércek visszazengik panaszaidat, visszanyögnek azokra, de vigasztalást nem nyújtnak; a patakok tiszta medrében pedig ismét csak az eget látod, hol éppen az lakik, akit annyiszor megbántottál! És talán végre egy jó barátnak szívéen, oldala mellett véled vérző sebeidnek orvosságát feltalálhatni? Mind hasztalan, mert egy változó ember barátságában, ki Istenétől is elpártolt, ki vallását is lábbal taposta, senki nem bíz, nem bízhatik többé! – Íme, barátom, mikor az egész természet érzéketlen, s mikor az emberek irgalom nélkül magadra hagynak, – mily enyhítő, mily boldogító akkor egy Istent találni, ki a penitenciatartás szentségének biztos révpartján szívesen fogad, bűneidet megbocsátja, és lelkednek vérző sebeit meggyógyítja, meggyógyítja. Ne mulassz el bár egy alkalmat se, melylyel az Isten kegyelmét megnyerheted, – sőt inkább munkálkodjál azon, hogy e mennyei intézetnek ajándékával minél gyakrabban élhess, és lelkednek földi és mennyei boldogságát előmozdíthassad!

Hátra volna még, hogy ígéretem szerint az Oltáriszentség méltóságáról beszéljek hozzátok, és lelkesítselek benneteket, hogy annak malasztjával is siessetek élni; hanem aki a peniten-

ciatartás szentsége által megvigasztaltatik, aki bűneit megsiratván letörölte két szemének bűnbánó könnyeivel lelkéről a legfeleketébb foltot, – ahhoz már közel van az Isten, s az már közel van az Istenhez, és nem mulasztja el magához venni azon Szentséget, melyben az egeknek Ura, Istene önmagát adja lelki táplálékul.

Így tehát nincs egyéb hátra, mint hálákat adni Istennek, hogy bennünket azon vallás védszárnyai alatt hozott e világra, mely e nagy szentségek malasztjaival vezérel mindenkit az örök üdvösségre! Egyszersmind kérjük őt, hogy áldja meg lelkünket, szentelje meg akaratunkat, s engedjen minket Péter és Pál érdemeinek nagyságára felemelkedni, – azon két szentnek, kikben malasztjának erejét mintegy ragyogtatta, s kik anyaszentegyházának vezérei, legfényesebb csillagai voltak. Kérjük az ő kegyelmét, mondom, hogy valahányszor ezután az ő irgalmának széke előtt leborulunk, valahányszor Jézusnak mennyei országában megjelenünk, mindannyiszor oly erőt, oly bajnoki elszántságot öntsön mibelénk, miszerint a jövőben csak vele élni és vele halni kívánunk. Ámen.

(*Tiszafüred*, 1854. és 1859. – *Jászapáti*, 1862. és 1876.)

ODAENGEDÉS

*Vétkeztem én, Uram, vétkeztem én,
Mint senki más, nagyon, nagyon sokat;
S a bűnnek tündér poharával ez
A rossz világ még most is csalogat;
De földre vágom azt, mint egy silány cserépet:
Ne tántorítsa meg, ki jó ösvényre lépett!*

*Vétkeztem én, Uram, vétkeztem én,
Az égre fölkiáltnak bűneim;
Hanem ha tetszik: porba hull eléd
Hatalmad legparányibb férge, im!
S taposs el, mint férget, mit a sors láb alá visz,
Hadd csókolhassam meg lábadnak szent porát is!*

SZENT MÁRIA MAGDOLNA NAPJÁN

A megtérés

Könnyhullatásokkal kezdé öntözni lábait.
Lukács 7, 38.

Mindnyájan érezzük, úgy hiszem, e napnak örömét, és senki sincs közöttünk, aki ne tudná, hogy e szent falak közt Szent Mária Magdolnának, ezen egyház védszentjének tiszteletére seregettünk össze. Fölteszem egyúttal, hogy ti az említett védszentnek életét ösmeritek is immár; tudjátok azt, hogy ő egy nemes családfának díszes ága lévén, a természet dús ajándékaival, különös testi szépséggel ruháztatván fel, életének virágzó korában tiltott örömek iszapos folyóján úszott, s miután magáról, lelkéről a szemérmesség fátyolát egészen leszórta, aljas emberek nemtelen céljainak hitvány eszközévé s tulajdon szépségének áldozatává lett, kit a városban is csak *bűnös asszony*nak nevezett a nép.

De aki Mária Magdolna életéből ennyit tud, annak már azt is tudnia kell, hogy ő megismerve bűneinek nagyságát, látva az örvény tátongó száját, amelybe sodortatott, sejtve, gyanítva a siralmas jövődőt, mely kicsapongásainak méltó jutalma leendett: felemelkedett az elvetemültség iszapjából, s ment az irgalmasság tiszta kútfejehez, hol aztán szemeinek jótékony harmatával újólag tisztára mosta bűnbánó lelkét. Így történt aztán, hogy aki előbb gyalázata volt az egész városi népnek, később díszje lett az egyháznak; akitől előbb irtózott a jobb érzésű ember, – később mindenki egyaránt tisztelte; s akit egykor a földre, a sárba húzott le testi vágyainak legeltetése, – most mint az igaz megtérés példányképét oltáraink fölé helyezzük égő tiszteletünk zálogául.

Ne csodálkozzatok rajta: vétkezni, alásüllyedni könnyű, emberi dolog; de a bűnök hatalmának bilincseit széttörni, azokból diadallal kibontakozni, – dicső dolog, angyali mű! S ez az, ami Mária Magdolnát a legnagyobb szentek közé sorozza, s a mi tiszteletünket a legnagyobb mértékben megérdemli...

Mivel pedig mi mindnyájan bűnösök vagyunk, mint ő is volt: nincs egyéb hátra, mint az ő fényes példája után nekünk is megtérni. Életének első szakát, fájdalom, már elértük; iparkodjunk tehát a másodikkal az égnek örömet szerezni... S mert **az igaz megtéréshez igaz bánat és szeretet szükségeltetik**, rövid beszédem folytán e két kellékről szólok. Figyelmezzetek!

Az igaz megtéréshez szükséges az igaz bánat. Ezen állítás mellett szól az Írás, ahol ezeket találjuk: „*Szaggassátok meg a ti szíveiteket..., ha Istenhez akartok térni*” (Joel könyve 2, 13.); s ezen állítás mellett szól a józan ész törvénye és az elfogulatlan szív is. Mert valamint a szülők eltántorodott gyermekeiktől bűneiknek beismerését és önmegadást követelnek, mielőtt kebleikre visszafogadnák, úgy az Isten is bűneinknek beismerését, s amit ez szül, teljes bánatot kíván tőlünk, mielőtt kegyelmet akarunk tőle nyerni.

Eszembe jut ez igazságnál némely fonákul gondolkozó ember hibás észjárása, ki eltűnt ifjúsága napjairól beszélve, sokszor oly együgyű vallomásokra nem szégyenül fakadni, hogy ő életében elkövetett csínyjeit, bár gyermeki, heves természet által ingereltetik azokra, még mostanig sem bánja. Eszembe jut, mondom, s annál élesebb megrovást érdemel, minél inkább meg vagyok győződve, hogy fiatalságában elkövetett bűneivel többnyire éppen az dicsekszik, aki különben már-már megtértnek, buzgónak és szentnek tartja magát, s a gyóntatószéknél koronkint térdel... Egy kis időt veszek magamnak a fájdalom fékezésére, s aztán azt kérdem tőled, balgatag ember: tudod-e, mily gyászos ellentétben állnak ilyen szavaid a te életeddel? Tudod-e, hogy meghasonlottál tenmagaddal, midőn a szentség jó hí-

reben akarsz élni? Midőn bűneidnek bocsánatáért csúszol a földön, és mégis dicsekszel azokkal, és mégis távol van szívedtől az igaz bánat? Ébredj föl már valahára gyermeki álmaidból, s tudd meg, hogy egész életed merő hazugság, míg bűneidet meg nem siratod, s teljes bűnbánattal nem vered magadat mellbe. Kétféle bűnnek ónsúlya fekszik az ember lelkén: az egyiket ősapáiról örökli, a másikat pedig ő maga szokta elkövetni. Tudd meg tehát, hogy valamint az elsőt csak a keresztségben rád öntött víz moshatja le onnan, úgy a tenmagad által elkövetett bűnök egy másodkeresztségnek, a bűnbánatnak vize, vagyis: könnyhullatásaid által törölkethetnek le bánkódó lelkedről. Volt hajdan Jeruzsálem mellett egy forrás, amely korán reggel egy angyaltól felzavartatván, mindazon beteget, aki először alászállott abba, – szépen meggyógyítja. Ilyen forrás van a te szívedben is, tudniillik: könnyeidnek forrása, mely a bűnbánat fehér angyalától felzavartatván, a te beteg lelkedet is meggyógyítandja, s éppé, tisztává tendi. Hadd szálljon alá hát e szelíd angyal a te szíved mélyébe, s hadd zavarja fel ott könnyeidnek habzó forrását: nagyon beteg, nagyon bűnös úgyis a te lelked, – szüksége van gyógyulásra, ha azt akarod, hogy a munkát, a világi hiúság munkáját elvethesse, s az égbe bírjon emelkedni.

De a bánathoz, az igaz megtérésre szükséges még a szeretet is; szükséges az, hogy az ember Istent és embert szeressen. – Szeretet alkotta és tartja fenn a világot, szeretet nélkül nincs öröm, nincs boldogság sem ezen, sem a másvilágon; szeretet az alapja mennynek és földnek; szeretet teszi az Istent Istenné, és szeretet emeli fel az embert Isten közelébe; egyszóval: szeretet a lélek éltető levegője; e nélkül az megfúl, mint a víz alá bukott ember. Mennyire igazak, szentek és valók e szavak, maga a Szentírás bizonyítja, amely egyrészt a szeretetlenségnek nagy vétkét, nyomorúságát s tehetetlenségét, másrészt pedig a szeretetnek mindenhatóságát tünteti elénk. *Legyen bár oly erős hited, hogy a hegyeket egyik helyről a másikra hengerítsd vele, úgymond az, de ha szeretet nem melegíti*

szíved valóját, nem vagy több a pengő ércnél és a zengő cimbalomnál, s ezzel a szeretetlenségnek büne, nyomorúsága és tehetetlensége van előttünk feltüntetve. Másszor pedig arról tesz tanúbizonyságot, hogy a szeretet mindenható, így szólván egy bűnösről: sok bűnei megbocsáttatnak neki, mert ő igen szeretett! Íme, szeretet nélkül semmi, üres semmi vagy, oh ember, vagy éppen csak egy zengő cimbalommá törpülsz, midőn hideg, szeretetlen szíveddel a legszebb imádságot mondod is, s vajon a legzengőbb cimbalom bejuthat-e mennyeknek országába? S íme, a szeretet által mindent megtehetsz, még bűneidet is lemoshatod, azokat a bűnöket, amelyek már lelked mélyéig ették be magukat, mint az emésztő rozsdá. S vajon e mindenható érzelem, az isteni szeretet, a mennyország éltető levegője nem szükséges-e hát arra, hogy igazán megtérhess, hogy a szeretet honában, az égben, a szeretet hőseinek, az angyaloknak és szenteknek koszorújába juthass? Igenis, a szeretet, amely arra lelkesít, hogy se Istent, se embert ne bánts, sőt inkább, hogy azt imádd, ezt pedig szívedre szorítva, ha szükség, véreddel is ápol; a szeretet, mondom, egyedüli forrása az üdvösségnek, ábécéje a bűnbánatnak, és egekbe emelő szárnya a léleknek...

Azért halld meg szavaimat, aki eddig csupán csak magadat és bűneidet szeretve, tenyésztél, nyomorogtál, de nem éltél a világon! Rövid az élet, megszámláltvák életed napjai, már úgyszólván a sír szélén állasz: meg kell hát térned, ha nem akarsz elszáradni, mint egy mérges fűszál, amely tenyészett anélkül, hogy akár egy méhecske harmatot lelt volna levelén, akár egy földön csúszó féreg meg mert volna húzódni árnyékában. De hogy megtérhess, jegyezd meg jól: szeretned kell! Szeresd az Istent, szeresd az embert, mert csak e kettő lehet a te szerelmed tárgya. Amazt imádjad, emezzel pedig tégy jót, tedd neki azt, amit magadnak kívánsz. Amazt szűnjél meg istentelenül káromolni s hálátlansággal sértegetni; emezt pedig ne rágalmazd, ne becsméreld többé, sőt inkább elrablott becsületét is add vissza... Ne essél két-

ségbe! Nem kell neked szereteted jeléül vért ontani a keresztfán, nem kell a te szívedet kitépni, s újat helyébe tenni, hiszen az Isten már születésedkor a szeretet színmézét csepegtette abba, csakhogy te rossz irányt adtál annak, bűnös tárgyakra vesztegetted szíved legszentebb érzelmét. Én ezt az egész világot úgy képelem magamnak, mint egy határtalan mezőséget, amelyen sok illatos és jótékony, de sok mérges növények is virulnak. S én azt hiszem, hogy te, mint egy pillangó, csak a mérges növények virágán röpködtél eddig; a keresztfát pedig, melyen Jézus Krisztus sebeiben a szeretet rózsái virulnak, szépen kikerülted; avagy úgy cselekedtél, mint a pók, mely minden virágkehelyből mérget szí magába, a hiúság, a kevélység, a harag, a gyűlölet és a kárhozat mérget. Azért nem kell mást tenned, csak szerepet cserélj, vagyis: te, aki eddig a csábítások pókhálóit szőtted, ezután úgy ereszed ki a te lelkedet a világba, mint egy szorgalmas méhecskét, hadd szíja magát tele mézzel, az üdvösség s az Isten és ember iránti szeretet mézharmatával. Röviden szólva: csak azon erőt és érzelmet, amellyel eddig hamis isteneknek, földi bálványaidnak, a bűnöknek áldoztál, fordítsd keresztény szeretetre, mindjárt a megtérés, mindjárt az üdvösség útján fogsz járni.

De hogy beszédem végére jussak, az Írással kérdezlek téged: *látod-e, ember, ezen asszonyt, tudniillik Mária Magdolnát?* (Lukács 7, 44.) Látod-e a megtérésnek valóságos példáját, eleven tükröt e templom védszentjében? Ha igen, s követni akarsz őt mennybe, te, ki bűneiben már régen követője voltál és vagy, megtérésében is követni iparkodjál. Magdolnát bűnös asszonynak hitták a városban, de később gyöngye lett, nem a városnak éppen, hanem az égnek is egyszersmind. Te ugyan nem lakol a városban, de vigyázz, mert közel a város, s midőn a csokorba kötött gyöngyvirágot árulni mégysz oda, el ne add egyúttal ártatlanságodnak illatos gyöngyvirágát. Magdolna vétkezett, de bűneit megsiratván, könnyeivel mosta azután Krisztusnak lábát. Te szín-

tén vétkeztél (és ugyan ki nem vétkezett?), s miután Krisztus lábait nem moshatod könnyeiddel, legalább az egyháznak és szülőidnek érted hulló könnyeit ne taposd el szennyes lábaiddal. S Magdolna hajának gazdag fürtjeivel törölgette meg az Üdvözítő lábát. Te legalább azt tedd meg, hogy bűneidnek forgószele meg ne tépje hajszálaidat, s fiatal korodban kopasszá ne tegyen a kicsapongó élet. Nem nektek szólok, tisztos öregek, akiknek fejéről az idő vasfoga tépte le a fürtöt, hanem fi- és leánygyermekiteknek, hogy őket a bűn öregebbekké ne tegye nálatoknál. Ámen.

(Katholikus Lelkipásztor, 1867.)

ABSOLONNAK ÉS MAGDOLNÁNAK HAJFÜRTE

*Melyiknek volt szebb hajfürte:
Magdolnának? Absolonnak?
Hajfürte, melyből az erénynek
Veszedelmes hálót fonnak!*

*Absolonnak volt-e vajon,
Aki habzó, szép hajára,
Gyilkos apa-kergetésben
Felakadt egy lombos fára?*

*Avagy a bús Magdolnának
Volt-e ékebb hajfürte, –
Aki azzal, mint bűnbánó,
Jézus szent lábát törülte...?*

NAGYBOLDOGASSZONY NAPJÁN

Lukács 10, 38–42.

Még az Ószövetségben egybegyűjtötte Salamon Izrael véneit, a családok és nemzetségek minden képviselőjét, s ezekkel együtt Sionból a jeruzsálemi fényes templomba vitte fel az Úrnak szekrényét. Hanem ezen ünnepély nagy pompával ment véghez. Száma, rendje sem volt a feláldozott juhok és ökrök seregének. A papok és leviták bíborba, bársonyba öltözvén, citerák, cimbalmok és orgonák bűbajos hangjai közt állították azt fel a kerubimok szárnyai alatt a szentek szentjében. S midőn mindez megtörtént, harsány énekkel dicsérték az Urat, mondván: „*adjatok hálát az Úrnak, mert jó, mert örökkévaló az ő irgalmassága*”. (Krónikák második könyve 7, 3.)

Maguk sem tudták, legfőlebb sejtették, hogy ők a fényes ünnepély a boldogságos Szűz Máriának mennybemenetelét ábrázolták. Pedig az tökéletesen úgy volt, mert valamint az Úr szekrényét maga Salamon, e hatalmas király kísérte a jeruzsálemi templomba, úgy a boldogságos Szüzet a királyok Királya, Jézus Krisztus vezette a mennyei Jeruzsálem dicsőségébe; valamint a frigy szekrényét körülállották a népnek vénei, úgy a boldogságos Szüzet is az égnek szeráf és kerub angyalai környezték; s valamint az Úr szekrényének átvitelekor különféle hangszerek bűbajos zenéje töltötte a levegőt, úgy a boldogságos Szűznek mennybemenetelét is mennyei énekkel fogadták az üdvözült szentek.

E nagyszerű és dicső mennyei ünnepnek emlékezetére az anyaszentegyház is ünnepet szentel, s felolvastatja előttünk azon evangéliomot, mely **Mártának és az ő hűgának, Máriának házi jelenetéről** szól, nem azért ugyan, mintha ez a Mária ugyanegy személy volna Jézus Krisztusnak anyjával, a boldogságos Szűzzel, hanem azért, mivel Jézusnak e családi ünnepély alkalmával mon-

dott e szavai: „*Mária a legjobb részt választotta*”, szintúgy ráil-
lenek a boldogságos Szűzre. Ennek bizonyosságára vizsgáljuk egy
kissé a mai evangéliomnak egyszerű tartalmát és fürkesszük annak
értelmét. Figyelmezzetek!

Jézus, mint a mai evangéliom megjegyzi, elment Betániába,
talán hogy Lázárt, az ő barátját meglátogassa, és ott a kastélyba
lépven, annak testvérhúgai, Márta és Mária szívesen fogadták őt.
Az Írás ugyan csak Mártát említi a fogadásnál, de ez mind azért
van, mert ő volt az öregebb és gazdasszony a háznál. Elég az,
hogy Jézus belépett, és őt szívesen fogadták. Mire én azt mon-
dom, hogy boldog és szerencsés hajlék volt az, nemcsak azért,
mivel Jézusnak személyes barátja lakott abban, de főleg azért,
mivel méltónak találta azt meglátogatni s mintegy a maga jelen-
létével megszentelni az Isten Fia, Jézus Krisztus. Zakeusnak, a
publikánusok fejedelmének háza is részesült egykor e szerencsé-
ben. De én azt hiszem, hogy még boldogabb és szerencsésebb
miközöttünk azon ember, aki őt, az Üdvözítő Jézust szíve hajlé-
kába fogadhatja. Márta is éppen úgy, mint Zakeus, csupáncsak
kőből és egyéb földi anyagból készült háznak falai közt szeren-
cséltetett Jézus látogatása által, de már egy keresztény ember
sokkal nemesebb és méltóságosabb helyen, – tulajdon szívében
fogadhatja őt el, midőn az Oltáriszentséget magához vette. Hoz-
zánk hasonló szerencsében csak az ő anyja, a boldogságos Szűz
részesülhetett, amennyiben őt méhében, az ő szíve alatt méltó
volt hordozni... Örüljünk és örvendezzünk tehát, hogy mi kereszt-
tényekké lettünk, akikhez maga Jézus Krisztus belátogat oly-
kor-olykor, midőn az ő szent testét és vérének magunkhoz vesszük.
Gondoljuk el, hogy akkor Isten szállott vendégül a szívünkbe; és
azon szívet, mint egy szemetes szobát, tisztítsuk és söpörjük ki a
bűnnek utálatos szennyből.

És „*ennek (tudniillik Mártának) egy Mária nevű húga volt, ki az
Úrnak lábainál ülven, hallgatá vala az ő igéjét.*” Íme, itt a példa

Máriában, Mártának hűgában, miként viselje magát egy nő, mint igaz és valódi keresztény? Ez egyszerűen annyit akar mondani, hogy egy keresztény nő hallgassa mindenekelőtt az Isten ígét, hogy látogassa minél gyakrabban az Isten házát, hogy egy nő sokkal több gondot fordítson lelke, mint teste szépségére, hogy elsőnek tartsa a szentmisét, és csak másodikként a konyhát, s hogy ő a maga házát úgy tartsa, mintha az egy templom volna, amelyben naponként megjelenik az Isten Fia, Jézus Krisztus, és az egész háznépnek gyönyörű oktatást nyújt a földi életről és a mennyei boldogságról. S valóban láthatjátok is a ti házaitokban naponként azt a szelíd arcú és mézes beszédű isteni Megváltót, aki a Lázár kastélyát meglátogatta, s aki Máriának, a Márta hűgának oly szépeket mondott. Mert hiszen mindnyájatok hajlékában ott függ a falon egy-egy feszület vagy kép, mely az Üdvözítőt ábrázolja; e feszület előtt vagy e kép alatt gyűjtésétek össze, ti keresztény asszonyok és anyák, a ti gyermekeiteket, és ott tanítsátok őket imádkozni. Mondjátok el nekik Jézus lábainál, Jézus nevében, hogy boldogok, *akik az Isten ígét hallgatják és megőrzik azt, hogy nincs másban üdvösség, hanem csak az Úr Jézus Krisztusban.* Az ilyen anya valóban édes anyja gyermekeinek, mert ami legédesebb és legdrágább a világon, mennyei üdvösségöket biztosítja, és Isten és emberek előtt megkedvelteti őket.

„Márta pedig szorgalmaskodik vala a gyakor szolgálatban, ki megállta és mondá: Uram, nem gondolsz-e vele, hogy a hűgom egyedül hagyott engem szolgálni? Mondjad azért neki, hogy segítsen engem.” Márta tehát megsokallta a fáradságot, s azt óhajtottá volna, hogy őt Mária is segítse a szolgálatban. A Szentírás magyarázóí közül sokan ezt felróják Mártának, hibául tekintik, hogy Márta nemcsak maga elébe tette a testi eledelt a lelki eledelnek, hanem még hűgát, Máriát is el akarta vonni Jézus társaságából, ahol ő Isten ígével táplálta lelkét; sőt maga Krisztus hasonló értelemben szólott, midőn e szavakat intézte hozzá: *„Márta, Márta, szorgalmatos vagy és sokakban törődöl”*, mint-

ha mondotta volna: Márta, Márta, minek arról a testről, arról a gyomorról oly túlságosan gondoskodni, hiszen nemcsak testből, hanem lélekből is állunk, és így *nemcsak kenyérrel él az ember, hanem igével is, mely az Isten szájából jön*. Teljes igaza volt Üdvözítőnknek; ne tapadjon az ember egészen a földhöz, a sárhoz; ne legyen az embernek istene a has, gyomor, mint ez némely testi embereknél van, akik az étel és ital kedvéért megvetik az Isten igéjét, s félbehagyják az imádságot. Hanem én azt tartom, hogy a kettőt szépen össze lehet kötni, mert amint mondani szokták, mindennek megvan az ideje és órája.

Az isteni gondviselés bölcsen intézte el az idők sorát és az ember életét. Mindnyájan észlelhettük már, hogy az ember, aki Isten és világ iránti kötelességének meg akar felelni, az a testieket is elvégezheti, meg a lelkiekről sem felejtkezik meg, az a házi és mezei munkában is elüljár, de az ünnepet is szentül megtartja, és a hétköznapi szentmisén is gyakortább jelen van. Csak szorgalom és jóakarát kell, és az ember nem mulaszt semmit; a gazda, ki Istennek rendesen szolgál, a maga szénaboglyáját is csinosan betetőzheti, ha mindent a maga idejében megtesz, és az ő háza népét bölcsen kormányozza; és a gazdasszony, ki szentmisét és szentbeszédet hallgat, a maga háznépe ebédjét is megfőzheti és kiállíthatja pontosan, ha egyben helyesen osztja fel az időt, ha rendben tartja házát. Ebből áll mindössze is a házi kormányzat és a keresztényi szent kötelesség titka.

Azért ne felejtsetek el, jámbor asszonyok azt, amit most mondtam. Legyetek ezután is buzgó népe az Istennek; azaz legyetek otthon, a ti házi dolgaitokban szorgalmatos Márták, de legyetek itt a templomban istenfélő Máriák, válasszátok Máriával a jobb részt, hallgassátok a szentmisét, hallgassátok az Isten igéjét, és az Isten titeket megsegít minden ügyeitekben. Ámen.

(*Jászapáti*, 1864. és 1878.)

HIMNUSZ A SZŰZ MÁRIÁHOZ

*Mária, Mária, hajnali szép csillag!
Ha valahol fénylesz, mifelettünk csillogj,
Ránk ragyogjon orcád,
Kik könnyörgünk hozzád,
Hogy legyen ajkaid fényes mosolygása
Régen várt hajnalunk piros hasadása.*

*Mária, Mária, frigynek szent szekrénye,
Az örök bölcsesség tiszta, szűz edénye!
Lágyítsd meg irántunk,
Kiket mi nem bántunk,
De akik ránk mégis mérges szemmel néznek...
Oh törd el kardját az ellenséges kéznek!*

*Mária, Mária, gazdag, kincses láda!
Mennyei kincseket zár kebled magába,
S még aranyunkon is
Szent képed volt a dísz:
Légy tehát imáink aranyos tőkéje;
Esedezz érettünk – Isten egy szüléje!*

*Mária, Mária, Boldogasszony, Szent Szűz!
Ezeréves viszony, mely minket hozzád fűz;
Ezer évig tartott
Olvasót és kardot
Ez az árva nemzet együtt a kezében:
Állj mellénk, segíts hát ezen a hű népen!*

*Mária, Mária, Dávid király tornya!
Kire fénnel borul az egeknek orma,
Mint bűbájjal hangzó
Szép ezüst-harangszó –
Csendüljön meg édes ajkaid beszéde:
Fogd pártját hazánknak, kérd az Istent érte!*

SZENT ISTVÁN KIRÁLY NAPJÁN I.

Egy nemes ember messze tartományba ment, hogy magának országot venne.

Lukács 19, 12.

Szent István magyar király tiszteletére szenteljük e napot, ki a mai evangéliom szerint ősatyáink szülőföldjétől messze egy boldog hazát alkotott a bujdosó magyar nemzetnek, itt, ezen a földön, melyben a mi halottaink nyugszanak, s melyen mi még most is úgyahogy tengődünk! S midőn e nagy király emlékezete feltűnik előttünk, van-e e hazának négy folyója közt ember, ki hálával nem emlékeznék meg arról is, hogy a magyar nemzet már nyolcszáz év óta keresztény állam, és társa a művelt európai államszerkezetnek? S van-e e hármás bércű hazában ember, ki nemzeti életünk alkotójának, Szent István királynak emlékezeténél emberi és hazafiúi kötelességeiről el tudna felejtkezni? – De nem tartalak titeket függőben, megmondom nyíltan és őszintén, mivel tartozunk mi Szent István királynak ránk halmozott jótéteményeiért, Istennek és e hazának: azzal, hogy mi **legyünk jó keresztények és igaz polgárok**. Ha az okot bővebben akarjátok hallani, azt is ezennel megmondom.

Minden emberi társaságnak sarkköve és alapja a vallás. Valamint a búza szálait egy összetartó kötél óvja meg a szétbomlástól, és eszközli azt, hogy maradjanak egy rendes kévében, úgy az emberiség egyes tagjait is egy láthatatlan szellemi kötelék, az isteni vallás fűzi egy rendezett társaságba, és óvja meg őket a visszatartástól és enyészettől. Az Istennek és az Isten erkölcsi törvényeinek ismerete ösztönzi, bátorítja és vezérli a társadalom minden tagjait azon biztos tudatra, hogy a boldogság illatos virága csak ott tenyészik, hol az igazság és szeretet kötelességeit mindenki híven teljesíti.

Hogy szavaim bebizonyítására messze ne menjek, mint eleven példára, úgy mutatok a francia nemzetre, mely a múlt század végén forradalmának lázas, ne mondjam – őrjöngő pillanataiban a templomokat, Isten felszentelt házait barlangokká tevén, az oltárokat kifosztogatván, szent edényeit pénzzé, harangjait ágyúkká öntetvén, a keresztény hitvallást lábaival taposván és Isten szolgálait vérpadon öldösvén – polgári boldogságának végső romjai közt táncolt. Hasonló volt e nagy nemzet azon erőteljes férfiúhoz, ki lázas betegségbe esvén, önmagáról tépi le a ruhát, és úgy rohan egy mély folyam vészes örvényébe. Ne nyúlt volna vallása szent intézményeihez, ne háborgatta volna ember azt, amit maga az Isten szerkesztett, s ne tépte volna szét a vallásos polgárok keblének hitét, megmaradt volna legnagyobb zűrzavarában is azon szellemi kötelék, mely a nemzeteket egy-egy reménydús kévébe szokta összekötni, s megmaradt volna előttük ama tűzoszlop, mely Isten választott népét negyven éves szenvedésen át is biztos hazába vezette, s nem lett volna oly szétzilált, oly szerencsétlen, mint volt.

Ennek bebizonyítására ismét csak a történetek jegyzőkönyveibe kell néznünk, hol ép szemmel nem olvashatunk egyebet annál, hogy a leghatalmasabb nemzetek boldogsága polgári értelemben is akkor virágzott legszebben, midőn a vallást legfényesebben gyakorolták. Semmi kétségünk sem lehet ebben, mert egyedül a vallás az a mindenható eszköz, mely a szívek legtitkosabb redőit is felkutatja, ott a legelrejtettebb bűnt is megfékeli, és a jót még alattomban is édes figyelemmel ápolgatja. Semmi kétségünk sem lehet ebben, mondom, mert míg az emberi törvények csak a nyilván és botrányosan elkövetett rosszat ostromozhatják, s csak a nyilván elkövetett jónak tehetik fel az érdem koronáját, míg a törvények sem az alattomos rosszat elfojtani, sem a titkos jót lelkesíteni nem képesek, addig a vallás isteni nemtője leszáll a földre, benyit a szívek benső kamráiba, ott a rosszat,

ott a bűnnek gyökerét kiegészíti, annak helyén pedig az erény magvait szórja szét, hogy az, mint a leégetett réti gaz után a fű, annál dúsabban virágozzék.

Így érzett, így gondolkodott a mi nemzeti életünknek és polgári alkotmányunknak alapítója, Szent István király is, azért volt gondjainak legszentebbike a magyar nemzet alkotmányát azon kőszálra építeni, mely felett, mint Jézus mondja, még a pokol kapui sem diadalmaskodhatnak; ezért volt az, hogy ő a magyar nemzetet mindenekfelett kereszténnyé és vallásos polgárrá iparkodott nevelni; egyszerűen – ezért volt az, hogy ő a régi pogányságot, mely hamis isteneket uralt, kiirtván, Krisztusnak új apostolaként Istennek mennyei országát hirdette.

Nem akarok én az államférfiak és kormányzófejedelmek dolgaiba avatkozni, és azoknak bölcsességét mérlegezni, mindazáltal nyíltan kimondom azt, amit már több nemzetek véres tapasztaláson tanultak meg, hogy csak a keresztény vallás lelkéből merített törvények köthetik az alattvalókat fejedelmeikkel úgy össze, mint gyermeket – szerető anyjával. Kimondom, hogy csak azon fejedelem kormányozhatja népeit igazságosan, bölcsen és Isten lelke szerint, csak azon fejedelem adhat egykor számot az igaz Bírónak, kinek kebelét keresztény vallásosság melegíti. Kimondom, hogy csak azon nép lehet a legmagasabb dicsőségre épített trónnak is támasza, csak azon nép lehet a legragyogóbb korona alatt is boldog, *amely megadja a császárnak is, ami a császáré, de megadja ám mindenekelőtt az Istennek is, ami az Istené!* Egyszerűen: kimondom, hogy csak azon országon lehet még Isten áldása, mely az Istent féli.

Nem is mondok többet, hiszen e mai nap úgysis eléggé emlékeztet bennünket mindazokra, amiket itt szeretnék elmondani, de nem lehet. Elég legyen annyi, hogy mi e testvértelen, rokontalan magyar népfajhoz tartozván, nyolcszáz év óta azon szentkorona alatt élvezünk sok keserűség között sok édes örömeket egyszersmind, melyen

az Üdvözítő megtört keresztje fénylik. Apáink ha hibáztak is olykor, megmentette őket a jó Isten, mert Istent félők, mert jó keresztények és hű polgárai voltak e hazának. Legyünk hát mi is jó keresztények és igaz polgárok, ha azt akarjuk, hogy mint emberek és mint hazafiak felett az Isten áldása lebegjen. Ámen.

(*Tiszafüred, 1859. – Jászapáti, 1879.*)

SZENT ISTVÁN KIRÁLY NAPJÁN

*Régen volt, régen volt,
Itt-ott ezer éve,
Hogy hazánknak le van
Szirtalapja téve.
Régen volt... de igaz,
Lett legyen bár régen,
Hogy egy fényes csillag
Tündöklött az égen...
„Hol vagy, István király!”*

*Egy holló – az éj szállt
Pápa alakára,
S koronát álmodott
Magyarok számára.
Eljött a szent főveg,
Teljesült az álom,
Hogy az a legméltóbb
Halántékra szálljon...
„Hol vagy, István király!”*

*De nem addig van az! –
Szólott a magyar szent,
Előbb imádkozzunk,
Úgy hozza azt a rend; –
S gyémántos fövegét,
Maga térden állván,
Elhelyezte egy szép
Selyem, bíbor párnán...
„Hol vagy, István király!”*

*Rövid volt az ima,
Hosszú volt a palást,
Mit magára öltött
Csak úgy féloldalvást;
Szent fejére aztán
A koronát tette.
Lábujjhegyen járt még
A nap is felette...
„Hol vagy, István király!”*

*Régen volt, régen volt...
Hejh, e hont azóta
Török, tatár vérig
Üldözte, megróttá!
Sokszor a barát is
A nyakunkra hágott;
Hollók, sasok, vércsék
Leltek rajtunk tápot..
„Hol vagy, István király!”*

*Sógor, koma, szomszéd
Már halálunk leste,
Csupa halálos seb
Volt a nemzet teste;
S hogy a sok vészmadár
Mélyebbre ne vájja:
Szent István palástját
Takargattuk rája...
„Hol vagy, István király!”*

*De mert az éggel is
Rokonságba jöttünk,
Egy titkos kéz szövi
A sorsot fölöttünk;
Mert az ég szentjei
Pártfogóink lőnek:
Nem vettük még hasznát
A nagy szemfedőnek...
„Hol vagy, István király!”*

*Most is, amidőn kél
A hajnal sugára, –
Kiülünk a Tisza,
Duna két partjára,
S könnyeink peregván,
Minden magyar ajka
Égre vetett szemmel
Egyre ezt sohajtja:
„Hol vagy, István király!”*

*Mit rejt a jövődő? –
Azt nem tudja senki,
Noha a reménység
Szép nótáját zengi;
Reménység madarát,
Mennyek csalogányát
Halljuk most csattogni
Az egész hazán át...
„Hol vagy, István király!”*

(1860)

SZENT ISTVÁN KIRÁLY NAPJÁN II.

Kereskedjetek ezzel, míg megjövök.

Lukács 19, 13.

E mai nap – egyik legnagyobb ünnepe szeretett hazánknak, minthogy e mai nap Szent István első magyar király tiszteletére van szentelve, ki által Isten a magyar nemzetet a keresztény hit ösmertére vezetni s azt igaz egyházának tagjai közé avatni kegyes volt.

Mikor őseink e szép hazát elfoglalták, az igaz Istent és egy-szülött Fiát, Jézus Krisztust még nem ismerték, ők akkor még hamis isteneknek, bálványoknak áldoztak, s így nem az üdvösségnek, hanem a halálnak sötét útjain tévedeztek. – De elvégre megszánta Isten e jóra való népet; elküldötte neki Szent István első magyar királyt, hogy az gyűjtsa meg előtte az evangéliom isteni fáklyáját, s a bálványimádástól vezesse vissza az egy igaz Isten oltárához.

Úgy van, e szerencse Szent István első magyar királynak jutott, az Isten őt választotta ki arra, hogy őseinket – és így mindnyájunkat – keresztényekké avasson fel, és az üdvösség útjára vezessen. A mi keresztény hitünk tehát és Szent István első magyar király annyira összefolynak emlékeinkben, hogy egyikre a másik nélkül gondolni is alig lehetséges. Ugyanazért, hogy lássátok, mivel tartozunk mi Szent Istvánnak, elmélkedjünk most egy kissé **a keresztény katolikus hit szükségéről és hasznos voltáról**. Figyelmezzetek!

Az igaz keresztény katolikus emberre nézve a hit az élet legdrágább kincse és minden jónak örökös forrása, mert az igaz keresztény katolikus elméjében nem támadhat kérdés, amelyre saját hitéből meg nem felelhetne, s az igaz keresztény embert nem érheti baj, amelyben magamagának megnyugvást szerezni nem bírna, egyszóval: egész életünk felett a keresztény hit vigasztaló

angyala örökdik, hogy minket örömeink el ne szédítsenek, és fájdalmaink vallásos kebleinket meg ne törjék... És ki az vajon, akinek Isten után e szerencsét köszönhetjük? – Szent István első magyar király, hazánk tiszteletre méltó apostola és szentje.

Nincs ember, aki olykor–olykor önmagára nem fordítaná figyelmét, aki olykor–olykor nem elmélkednék afelett, hogy honnan jött ő e földre? Egy véletlen eset hozta-e őt ki a semmiségből? S talán csak úgy termett-e ő magától, mint a gomba? – Aztán: hogy miért van ő e földön? Csak azért-e, hogy mint az állat kínosan tengődjék, s egy kínos tengődés után nyom nélkül elveszen? Vagy talán egy magasabb rendeltetése is van neki, s még a síron túl is fog élni? – Igen: e kérdések minden ember fejében megfordulnak egyszer és másszor; hanem e kérdésekre egyedül csak Jézus Krisztus hitéből vagyunk mi képesek megfelelni, és magunknak teljes megnyugvást szerezhetni, miután ez a hit, Jézusnak mennyből hozott hite tanít meg minket arra, hogy az embert az Isten alkotta, mégpedig azért, hogy itt neki szolgáljon, őt imádjá, és üdvözüljön, e hit tanít meg minket arra, hogy az embernek e föld nem hazája, hogy az ember nem enyészhetik el végképp, hanem a sírnál megszakadt életét a síron túl is folytatni fogja, mégpedig úgy, amint érdemi: vagy örök boldogságban, vagy pedig örök szenvedésben. S midőn az igaz keresztény ember e nehéz kérdésekre Jézus Krisztus hitéből magának ily könnyen megfelel, s keble nyugalma ily szépen biztosítja, – önként támad benne a kérdés, hogy ki hát az, akinek Isten után e jót köszönhetjük? Szent István első magyar király, e nemzetnek apostola és szentje.

A keresztény hit világosít fel bennünket továbbá akkor is, midőn tapasztaljuk, hogy legjobb akaratunk mellett is több bennünk a rossznak, mintsem a jónak kívánsága. Megmondja, hogy ez ősapáink bűnének szoros következménye. De megmondja azt is, hogy e bűnnek bilincseiből felszabadította az emberiséget az Isten

egyszülött Fia, midőn érettünk meghalt, és drága, szent vérének kiontotta. S ha mégis győzne felettünk a rossz, vagyis: ha emberi természetünk rossz hajlamánál fogva bűnt követnénk el, – ott van a kegyelem forrása, ott van a megtérés biztos ösvénye, amely ismét visszavisz bennünket végcélunkhoz, az üdvösséghez. Egyszóval: a keresztény vallás bátorítja a csüggedőt, felemeli az elbukottat, és biztos révpartra, az üdvösség révpartjára vezeti a kiszenvedett emberiséget. Úgy, de ismét azt kell kérdenem: hogy hát ki az, akinek Isten után ennyi jót köszönhetünk? – Szent István első királyunk, e nemzetnek dicső apostola és szentje.

Hát akkor, végre, ki ad nekünk megnyugtató választ, midőn látjuk, hogy itt sokszor a rossz embernek jó dolga, a jó embernek pedig rossz dolga szokott lenni? Ki ad akkor megnyugtató és kielégítő választ? – A hit, Jézus Krisztusnak mennyei hite, amely azt mondja, hogy Isten nem itt a földön osztja ki a jónak jutalmát és a bűnnek büntetését. A hit, mely a jó keresztény emberhez így szól: ember, ne csüggedj, ne essél kétségbe, mert rövid az élet, s e rövid élet után minden szenvedésednek megnyered jutalmát és bérének! A rossz keresztényhez pedig így szól: ember, ne bízd el magad, ne örülj még, hogy jól mennek dolgaid, az Isten nem felejt, s ha itt nem, – túl a síron fogsz bűneidért megszenvedni. – Igenis, így szól a hitnek őrző angyala, így vigasztalja meg a szenvedőt, így világosítja fel az embert az Isten igazságáról és gondviseléséről, s midőn ezekről meggyőződünk, nem irigyeljük többé a rossz emberek földi szerencséjét, megnyugszunk nyomasztó helyzetünkön. És Isten után kinek köszönhetjük mindezt? – Szent István első királyunknak, e nemzet dicső apostolának és szentjének.

Többet is tudnék még a keresztény hit magasztalására felhozni, azon hitnek magasztalására, amelyet Szent István király oltott a magyar nemzet szívébe. De úgy hiszem, ez is elég arra, hogy őt mindenkor, e mai napon pedig kiváltképpen – lelkünk mélyéből tiszteljük. Boruljunk le hát most az ő emléke előtt, és kérjük

őt, mondván: hazánknak dicsőült szentje, oh, Szent István király,
légy pártfogónk és védelmünk a magyarok Istenénél! Könyörögj
érettünk, hogy e nemzet az általad kimutatott ösvényen mindig
vallásos, istenfélő és testi-, lelki képpen boldog lehessen! Ámen.

(*Jászapáti*, 1877.)

EGY OLTÁRKÉP

*Gyönyörű kép!
Régen láttam
Ilyen oltárképet!
Az a festő
Minden vonást
A szívemből tépett.*

*Egy ősz király
Térdepelve,
Oldalán a kardja,
Rózsapiros
Selyempárnán
A koronát tartja.*

*Rózsapiros
Selyempárnán
Tartva koronáját,
Szeme a kék
Magasságnak
Végtelenjén száll át.*

*Odafent a
Kék magasban,
Föllegeknek ormán,
Fiú Isten
Anyja látszik –
Könyörülő formán.*

*Egyik sem szól;
De azért csak
Mintha szólanának;
Szinte hallom
Ezüst hangját
Aranyos szájának:*

*Szűzek szűze,
Boldogasszony –
Legyen erre gondod!
Térdeplő szent
Öregember –
Ugye, hogy ezt mondod?*

*Légy nyugodtan!
Lesz szívemnek
Koronádra gondja!
E szó leng a
Szűznek ajkán,
Noha ki nem mondja.*

*De az oly hív,
Hogy nem tudni:
Szó-e hát vagy festék?
Csakhogy azt nem*

*Felelem rá:
Mit parancsol? Tessék!*

*S tán belé is
Szólanék már
Az öreg szavába;
De a buzgó
Nép kezdi rá,
S énekel javába:*

*„Hol vagy, oh szent
István király?
Téged magyar kíván,
Sötét, gyászos
Öltözetben
Teelődbe sírván...!”*

KERESZTFELSZENTELEÉSRE

A kereszt az egyedüli, a legfőbb öröm.

*Távol legyen tőlem másban dicsekedni, mint a mi Urunk
Jézus Krisztus keresztjében.*

Pál levele a galatákhoz 6, 14.

Egy jólelkű keresztény társunk, akinek becsületes nevét ha nem mondom is, tudjátok, ím, e keresztet, az emberi váltságnak szent jelét állíttatta itt fel, hogy az a gonoszoknak rettentő tilalma, a híveknek és jóknak pedig buzdító öröme lenne.

Ő, mint szegény, de szorgalmas, jólelkű keresztény ember – elgondolta egyszersmind, hogy mindeneket az Istentől nyert; egyetértett a Szentírással, amely azt mondja, hogy élet és halál, szegénység és becsület mind-mind az Isten kezeiből jönnek; s mert ő szegénysége mellett is becsületét, buzgóságát s mindennapi kenyerét Istennek jóvoltából megnyerte és fenntartotta, azért most mintegy háláját akarja kifejezni, és Isten iránt való tartozásának egy részét leróni, midőn, íme, szorgalmának, véres veritékének gyümölcseiből e szent jelvényt ide állíttatja.

Ő is azt mondja, amit Szent Pál mondott, hogy *távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében.* És bár mindnyájunk szívét hasonló érzelem lelkesítené, mint az övét lelkesíti! Bár mindenki beismerné, hogy Jézus Krisztus e világnak egyedüli jótevője, aki itt a földön előmenetelt ad, amott pedig, a síron túl, örök üdvösséggel vár minket!

Azon reményben, hogy e hitnek legalább egypár szikráját benetek is felébresztem, szólok most hozzátok **a keresztéről, mint a világnak egyedüli és legfőbb öröméről.**

Egy igaz keresztény ember mindig örömmel nézhet a keresztre. Ami a hajnalfény az éjben eltévedt vándornak, ami a szabadság kitűzött zászlója egy bilincsből szabadult embernek, ami a világítótorony a tenger hullámain hányt-vetett hajósnak, ugyanaz, sőt ezeknél sokkal több Jézus Krisztus keresztje az élet sanyarú terheivel küszködő embernek.

Hajdan a legnagyobb gyalázat jele volt a keresztfá, minthogy a keresztfán csak a legaljasabb bűnösöket szokták volt kivégezni. Zsidóországban különösen minden jóézelmű ember úgy irtóztott a keresztfára, mint nálunk irtóznak sokan az akasztófára nézni. De mióta az Isten Bárányát szögezték arra, mióta az Isten Fiának vére csorgott azon végig, mióta az ártatlanság virága hervadt el annak száraz ágain, azóta lelki gyönyörűséggel néz arra a világ része, s boldognak érzi magát, ha leborulhat előtte.

Azt beszélük, hogy Afrika őserdőiben ha egy madárka csevegeése után haladnak az utasok, egy-egy óriás nagyságú fára bukkanak, amelynek odújából akószámra omlik a méz. Én pedig azt mondom, hogy ha mi a hitnek édes ajkú madara után sietünk, vagyis ha a lelkiismeret biztató szavát hallgatjuk, mi a keresztfát fogjuk megtalálni, amelyből még az afrikai fánál is több méz omlik ki a mi számunkra, tudniillik a mennyei üdvösségnek és boldogságnak kimondhatatlanul jó érzése. Mert mi már el voltunk egyszer veszve, és most, mint a cseppentett méz, úgy édesíti meg lelkünket az a gondolat, hogy Jézus Krisztus önmagát áldozta értünk; a bűnnek, az orozzlánnak torkába estünk egykor, és most, mint a cseppentett méz, úgy szállja meg szívünket az a jó érzés, hogy Jézus Krisztus, az Istennek Báránya kiemelt minket abból; rajtunk a bűnnek és kárhozatnak foltja sötétlett egykor, és most, mint a cseppentett méz, úgy vigasztal bennünket az a hit, hogy a vér, amely a keresztfán végigcsorgott, tisztára mosta immár a mi szegény lelkünket. Egyszóval: ama száraz fa, melyre az Isten Fiát feszítették, az üdvösségnek termő fájává lett miránk

nézve; és mi most, ha e keresztre nézünk, mennyei örömet látunk abból kisugározni.

De nemcsak a jövő, hanem a jelenvaló életnek öröme és vigasztalása is megterem a keresztfán. Az a szegény ember, ki a bölcsőtől kezdve egész idáig csak rongyban és ínségben élt, most felnéz a keresztre, és elgondolja magában: Édes Megváltóm, hiszen te is szegény voltál, neked sem volt hová fejedet lehajtanod, téged sem fogadtak be a betlehemi gazdagok éjjeli szállásra, s egy rongyos istállóban kellett magadat meghúznod! Az a szerencsétlen ember, akit legjobb barátai elhagytak, most fölnevez a keresztre, és gondolja magában: Édes Jézusom, hiszen téged is elárult Júdás, a te kedves tanítványod! Az a bűnös, de megtért ember, aki saját múltjától irtózik, most felnéz a keresztre, és elgondolja magában: Szerelmes Üdvözítőm, hiszen te Magdolnát is magadhoz eresztetted, és a latornak is megbocsátottál! Az árva, akinek nincs kívül egy jó szót váltania, most felnéz a keresztre, és így gondolkozik: Haldokló Jézusom, hiszen te Szent Jánosnak is édesanyját rendeltél Máriában! És az özvegy, aki keserű könnyekkel öntözi mindennapi kenyerét, most hasonlóképpen a keresztre néz, és így sóhajt: Drága Jézusom, hiszen te a fájdalmas Szűznek is gyámoló fiút rendeltél Szent Jánosban! – S midőn mindezek ezt így elgondolják, a nyugalom és földi boldogság fénye tündöklök orcáikról, könnyűvé lesz vállaikon a teher, amelyet ekkorig sírva hordoztak, s pirulnak önmaguk előtt, hogy néha egy-egy panasz tört ki ajkaikra. Azért mondja Szent Chrysostom, hogy az a keresztfá, mely hajdan a gonoszok félelme volt, most a szentek öröme, a szenvedők vigasztalása és a haldoklók reménye.

E szempontból kiindulva, én szentebb és hasznosabb dolgot nem ismerek, mint a keresztnak minél sűrűbb és gyakoribb felállíttatását. Mikor a templom tetején, a házakon, a temetőben és az utak mellett a szent keresztet meglátom, felvidul a lelkem, mert meg vagyok győződve, hogy igaz keresztények közt járok, akik a szeretetnek törvényét vallják, amelyet Jézus Krisztus a keresztfán tulajdon vérével

pecsételt meg. Ott ha szétnézek a pusztában, s akarom látni a határt: a kereszt áll előttem, mint üdvösségünk határa, amely a poklot a mennyországtól elválasztja. Ha szétnézek a vidéken, s egy lombos fát keresnek szemeim, amelynek árnyékában megpihenhessek, a keresztet pillantom meg, az üdvösségnek kétágú fáját, amelynek árnyékában az egész emberiség nyugalmat élvez. Szétnézek a mezőn, szemeim egy virágot keresnek, hogy megszagolhassam, s íme, a kereszt áll előttem, üdvösségünknek vértől piros rózsája, mely drága illattal önti be az eget és földet. Szétnézek a rengeteg erdőben, egy védőszert, egy botot vizsgálok, hogy magamat az útonállóktól megvédelmezhessem, s íme, a kereszt áll előttem, a leghatalmasabb fegyver minden rossz ellen. Tűzzétek a hegyek ormára, azt fürkészem a sötét éjszakában, ha vajon kél-e már a nap, pirul-e már a hajnal? S íme, a reggeli homályban egy keresztet látok, a feltámadás dicső napját, amely nem huszonnégy óráig, hanem egy örökkévalóságon át fog az igazak felett ragyogni.

Ily szent, ily drága, ily becses minekünk a keresztfa, melyen az Isten Fia értünk meghalt, és bűneinknek zsoldját lefizette. S ily szent, ily drága, ily becses lévén a kereszt, – ti magatok ítéljétek meg, mily halálos bünt követnek el azon emberek, akik a keresztfán meghalt Istenembert bántják?! Midőn az ebek a holdvilágot megugatni merészik, és öntudatlanul felvonítanak az égre, akkor is megborzad a gyöngédebb lelkű ember, – hát mikor a keresztfán meghalt Istenséget káromolják az istentelenek, hogyne borzadna össze az egész anyaszentegyház, s hogyne rendülne meg belé az ég és föld sarka?! Nincs gyalázatosabb visszaélése az emberi kebelnek, mint a hálátlanság, s midőn az ember a kereszt ellen vét, akkor éppen az ő Istene és Megváltója, tehát legnagyobb jótevője ellen lesz hálátlanná.

Egyszer egy vadonban mogorva, gyanús emberek jártak, és eltevedtek. Egy szelíd, jólelkű ember azonban, ki a vidéket jól ismerte, utánuk sietett, s így szólította meg őket: emberek, ti rossz úton jártok, s ezen irányban veszélybe mentek. Hanem azok az is-

tentelenek helyett, hogy megköszönték volna szíves ajánlatát, odamentek, rárohantak a szelíd, jó emberre, megkötözték, meggyilkolták, mint egy bárányt, megholt tetemét felfüggesztették csúfságul egy póznára, s míg annak vére nagy cseppekben csorgott alá a földre, gúnyosan örvendeztek pokoli diadalmoknak. – Mit szóltok hozzá? Nem lázad-e föl ereitekben a vér ennyi szemtelenségre, ennyi gyalázatosságra? De igen! Látom szemeitekből a megindulást. Oh, takarjátok is el orcáitokat! Boruljatok le a szégyentől és fájdalomtól a porba, hisz az istentelen gyilkosok mi voltunk, a meggyilkolt útmutató pedig az ártatlan Jézus Krisztus!

Hozzád szólok, keresztény társam, ki tömérdek bűneiddel, ki sallangos istenkáromlásaiddal, ki könnyelmű szentségtöréseiddel Jézust, a te Megváltódat naponként fölfeszíted a keresztfára, téged kérlek én itt, e keresztnék tövében a fölfeszített Jézus Krisztusnak öt sebére s hét utolsó szavára, hogy került a bűnt, térj Istenhez, imádd a te Megváltódat, szeresd a te Üdvözítőt, s menj a keresztnék zászlója után, mert az öröm és boldogság egyedül csak ott virágzik, ahová ez vezet s ahol ez lobog. Ámen.

(Katholikus Lelkipásztor, 1866.)

HA ÉN FÜLEMILE VOLNÉK

*Ha én fülemile volnék,
A keresztre szállanék fel,
S ott dalolnám csöndes ihlet
Szent varázsa érzetével,
Ott dalolnám, míg mások alusznak,
Kínjait a szenvedő Jézusnak.*

*Ha én fülemile volnék,
A keresztnek fészket,
Jézusomnak szíve táján,
Mely az emberekért reszket,
S ott dalolnám, míg mások alusznak,
Kínjait a szenvedő Jézusnak.*

*Ha én fülemile volnék,
A keresztnek rózsabokrán
A sebeknek vérrózsáit
Gyönyörűen megdalolnám,
Megalolnám, míg mások alusznak,
Kínjait a szenvedő Jézusnak.*

*Ha én fülemile volnék,
Mint a keresztfának őre,
A tövist is megdalolnám,
Mely gúnyból ment a szent főre;
Megalolnám, míg mások alusznak,
Kínjait a szenvedő Jézusnak.*

*Ha én fülemile volnék,
A keresztnek öt forrása
Lenne szomjam enyhítője,
Mit a vasnak hegye ása,
S úgy dalolnám, míg mások alusznak,
Kínjait a szenvedő Jézusnak.*

*Ha én fülemile volnék,
Míg a lelket kieresztem,
Minden éjjel ott dalolnék
A vértől ázott keresztnek,
S mikor aztán mások ébrednének:
Nem bánám, – ha mindjárt ott halnék meg!*

MINDENSZENTEK NAPJÁN

*Örvendjetek és vigadjatok,
mert a ti jutalmatok bőséges mennyekben.*

Máté 5, 12.

Egy hadvezér semmivel sem lelkesítheti jobban az ő embereit, mint a nyereségnek és jutalomnak ígéretével. Hannibál, hogy a csatában kifáradt vitézeket, midőn a Római Birodalom ellen harcolt, felbuzdítsa, e honnak gyönyörű térségét mutatta meg előttük és ígérte nekik, – ha győzni fognak. Nagy Sándor, hogy ellankadt katonáit Dáriusnak aranyos, ezüstös hadserege ellen bátorítsa, ez arany és ezüst fegyvereket ígérte nekik, ha győzni fognak. Hasonlóképpen cselekszik velünk is a mi lelki vezérünk, Krisztus: már mennyei lakodalmat, már pompás vendégséget s már más efféle jutalmat ígervén nekünk, hogy földi harcainkban erős kitartásra buzdítson, sőt a mai evangéliomban mindezeknél többet ígér, midőn így szól: „*örüljetek és vigadjatok, mert a ti jutalmatok bőséges mennyekben*”.

És amit Krisztus ígér, minden bizonnal meg is adja. Azért, hogy titeket a testiség, a bűn elleni csatára buzdítsalak, feltett szándékom nekem is ez órában **ama bőséges jutalomról** beszélni, **melyet Jézus a jó keresztényeknek ígér**. Figyelmezzetek!

Írva van ugyan, hogy *sem szem nem látta, sem fül nem hallotta, sem az ember szívébe le nem szállottak azon jók, miket Isten az ő szenteinek készített*, de mégis az én hitem szerint, emberi képzelődésünk után nem lehetetlenség azokat legalább árnyéklatban lerajzolni. Az embernek ugyanis fő boldogsága a lakás, a társaság és a látás gyönyöreiben fekszik, kell tehát, hogy a mennyei szenteknek is e háromban központosuljon leginkább az ő boldogságuk.

Mi legyen azon hely, hol a testtől elvált és üdvözült lélek megalapodik, azt ne kérdezzük, elég az, hogy e helyet minden fennakadás nélkül „Isten házának” lehet neveznünk, márpedig az Isten házának gyönyörűségéről egész elragadtatással és isteni sejtelemmel szólnak több szentek és jósök. Nevezetesen Báruk próféta azt lélekben látván, így szól felőle: *„Oh Izrael, mily nagy az Istennek háza..., nagy és nincs vége!”* (Báruk könyve 3, 24.) Szent János, ki mennyei felmagasztaltságaiban sokszor belátott lélekkel az eget fényes birodalmába, így szól a szentek lakáról: *„ez egy négyszögre épített város..., melynek fundamentomai drágakövekből, tizenkét kapuja tizenkét gyöngyből és a város utcája tiszta színaranyból áll, mint a legvilágosabb üveg szokott lenni;... és e város nem szűkölködik napfény és hold nélkül, hogy abban világot hintsenek; megvilágítja azt az Isten fényessége, fényes szövéténeke annak az Isten Báránya.”* (Jelenések könyve 21, 16–18, 23.) Íme ily bizonysgot tesznek ezek és több mások azon helynek gyönyörűségéről, hol az Isten szentei laknak, de ne gondoljátok azért, hogy e szavakban ki van fejtve annak minden gyönyörűsége, mert ezek mind csak merő képek és hasonlatok, melyek ábrázolnak ugyan a valóságból valamit, hanem a valóságnak talán csak árnyékát és egy miriádnyi részét. Azért kiáltott fel egy szent (Fulgentius), midőn Róma szépsége által elragadtatott: *„Oh mily ékes lesz a mennyei Jeruzsálem, ha így fénylik egy földi Róma!”*, s azért mondotta egy másik szentnek is (Szerafikus Ferencnek) az angyal, hogy *„ha az egész föld aranynyá, minden hegy drágagyönggyé, kristályá válnék is, mégis csekélység volna a mennyei lakáshoz.”*

Emeli a mondottak szépségét és nagyságát az, hogy itt a lélek szentekkel és angyalokkal él egy társaságban, pedig ezekkel együtt lenni, ezeket látni, ezeknek zengedező énekeit, zsolozsmáit hallani, ezeknek koszorújába beléolvadni, egyszóval – ezeknek barátságát élvezni valódi öröm, mennyei gyönyörűség. Nem látta, nem hallotta senki, hogy milyen voltaképpen a lélek akkor, midőn a testet, e

sárfészket elhagyja, de annyi bizonyos, hogy akkor, midőn az eget dicsőségébe lép, tisztának és tökéletesnek kell lennie. A földön hagyja az irigységet, a haragot, a vetélkedést, a fösvénységet és minden alacsonytságot, mi a testnek és vérnek tulajdona, és aztán lesz olyan, mint az Isten angyala. Ott tehát szép mind, mert rajta az értelemnek és tiszta boldogságnak ragyogó színe fénylik. Ott tehát víg és jókedvű mind, mert szükségét nem szenved, mert a fájdalomnak nyoma sincs köztük. Ott tehát fény és pompa közt él mind, mert rajtuk a dicsőség koronája díszlik. És ily szép, ily víg és ily dicső társaságban ki nem óhajtana részt venni? Van-e öröm, van-e boldogság, mely e társaságnak örömeivel, boldogságával felérne?

De felülmúlja mindazt, amit eddig mondtam, azon egy szerencse, hogy a szentek az Istent színről színre látják. Pedig hát, kérdi Szent Ágoston, „micsoda az ég és föld és minden, ami ezen van, az Isten színéhez képest?” „Nem más, mint sötétség és semmi”, felelt meg önmagának. És valóban, az Isten ama tükör, melyben a szentek mindent látnak, a világnak kezdetét és végét; látják ama világosságot, melytől a nap, a hold és a csillagok fényességüket nyerték, melyből a gyöngyök ékességüket és a virágok színüket kapták; látják a bölcsességnek kiapadhatatlan forrását, melyben a hitnek minden titkai megfejtve állanak előttük; egyszóval: látnak mindent az Istenben, mert az Isten mindennek kezdete és vége, az Isten minden öröme és boldogságnak egyedüli forrása. Ha tehát az Isten színe látásán kívül egyebet fel nem hoztam volna is, már ez magában elég ok arra, hogy bennünket a mennyek után küzdeni és már itt a földön szentekké lenni fellelkesítsen.

Hozzád szólok leginkább, szegény ember, ki e földön véghetetlen sokat szenvedsz, s kinek eszerint a síron túl legnagyobb szükséged van vigasztalásra. Azt a nyomorult viskót, melynek szalmafedele egypár év alatt elrothad, s aztán, mert újra felépíteni tehetséged nincs, ázva és fázva nyomorogsz benne; azt a nyomorult vis-

kót, melyben egy nyugalmas éjszakád nincsen, mert attól kell tartanod, hogy majd egy zivatar rád borítja; mondom: azt a nyomorult viskót, mely kívül rongyos, habár palota volna is, belül pedig üres és puszta, – nem volna-e kedved ama szép hajlékkal felcserélni, melyben az angyalok egész kényelemmel tartanak, s melyhez képest Salamonnak minden ékessége, drágasága és dicsősége semmi? Ha igen: úgy légy jó keresztény, légy becsületes ember, tartsd meg az isteni és emberi törvényt. Hozzád szólok leginkább, szegény ember, ki e földön véghetetlen sokat szenvedsz, s kinek eszerint a földön túl legnagyobb szükséged van vigasztalásra. Ezt a rossz társaságot, melyben a testvér megcsal, a gyermek kinevet, a szomszéd meglop, a barát kigúnyol, megrágalmaz, az idegen véredet szopja; ezt a rossz társaságot, melyben az irigység és bosszúállás, mint annyi skorpió, mint annyi mérges kígyó sziszeg read és agyarog feléd, hogy megcsípjen; ezt a rossz társaságot, mondom, mely itt az emberekből áll, – akarod-e az angyalok és szentek társaságával felcserélni, melyben a tiszta szeretet fűzi egy koszorúba a sok szentet és angyalt? Ha igen: úgy légy jó keresztény, légy becsületes ember, tartsd meg az isteni és emberi törvényt. Hozzád szólok leginkább, szegény ember, ki e földön véghetetlen sokat szenvedsz, s kinek eszerint legnagyobb szükséged van vigasztalásra. Ezt a földet, mely egyedül csak az ártatlanságnak mézszárszéke; ezt a földet, hol nem látsz egyebet, mint a méltatlanul kisajtolt könnyeket, mint azt, hogy a nagyobb a kisebbet, az erős a gyengébbet eltapossa; ezt a földet, ahol szemtelenségnél, orcátlanságnál, bünnél és botránynál egyebet nem látsz, ezt a földet, mondom, amelyen jobb a vaknak, hogy ne lássa az emberiség gyalázatját, – akarod-e az éggel felcserélni, hol az Isten látásának gyönyörűségében eltelik a lélek? Ha igen: úgy légy jó keresztény, légy becsületes ember, tartsd meg az isteni és emberi törvényt.

Röviden szólva: nézz szét magad körül, mi itten a te szenvedéseidnek, fájdalmaidnak és könnyeidnek jutalma? Nemde ismét

szenvedés, gúny, gyalázat és megvetés. Siess fel hát oda, hol Isten minden könnyeseppért megfizet dúsan, oda, ahol örökké tartó öröm és boldogság van. Siess ama boldogok közé, kiknek azt mondá Jézus, hogy *örüljeteK és vigadjatok, mert a ti jutalmatok bőséges mennyekben*. Ámen.

(*Tiszafüred*, 1854. és 1859. – *Jászapáti*, 1869.)

SZENT ASSZONY

*Egyszer, amidőn már
A templomból méne,
Az öreg Bimbóknét
Látja Jutka néne.*

*Bimbókné! Bimbókné!
Ősz galambom, szentem!
Beh szeretem, hogy most
A templomba mentem!*

*Az a tisztelendő
Ejtett oly beszédet,
Hogy aranyrámába
Foglalnám évégett.*

*Elhiszem, rubintom,
De – követem szépen –
Mégis, hát mi volt oly
Szép a szent beszédben?*

*Hogy mi volt...? Mi is volt....
– Habozott a néni –
Azt most már aligha
Tudnám elbeszélni,*

*Mert midőn így szólott,
Amint meg van írva:
Oh Kaifás, Kaifás! –
Elfakadtam sírva..*

Kladiva Imre

A könyv használatához

A II. Vatikáni Zsinat után, 1969-ben Rómában megjelent az *Ordo Lectionum Missae* (*A Szentmise Olvasmányainak rendje*). A kialakított vasárnapi és ünnepi olvasmányrend lehetővé teszi, hogy három év folyamán a *Biblia* lényeges részei sorra kerüljenek. Az A évben zömében Máté, a B évben Márk, a C évben Lukács evangéliumát halljuk, János evangéliumából pedig jut mindhárom évre. 2005-ben A, 2006-ban B év volt, az idén pedig C év van, és ez így folytatódik tovább.

Hosszú évszázadokig – így Pájer Antal idejében is – évente a *Szentírás* szűkebb, ámbar fontos részét hallhatták templomaikban a hívek. Az ezekhez kapcsolódó szentbeszédnek viszont paptól függően lehettek változatosak és tartalmasak.

Pájer Antal igényes szónok volt, alaposan fölkészült a szentbeszédre, komolyan vette az igehirdetés nemes, üdvösséget szolgáló feladatát.

A II. Vatikáni Zsinaton végrehajtott változtatások indokolják, hogy a kötet prédikációit a régi és az új liturgikus naptár rendje szerint is áttekintsük. Elsősorban paptársaim láthatják hasznát ennek.

Az ő munkájukat, a kötet használatát egyszerűsíti és könnyíti az is, hogy megjelöltük a prédikációk témakörét. Ezt oly módon tettük, hogy a szentbeszéd szövegében vastagítottuk, itt pedig dőlt betűvel megismételtük azokat a szavakat vagy mondatokat, amelyeket hitszónokunk a későbbiekben részletesen kifejtett.

Íme a prédikációk Pájer Antal korának megfelelő és a mai liturgikus naptár szerinti sorrendje:

AZ EGYHÁZI ÉV VASÁRNAPJAI ÉS ÜNNEPEI

<p>Advent első vasárnapja <i>Az önismeretről</i></p>	<p>Advent 1. vasárnapja, C év</p>
<p>Advent második vasárnapja <i>A botrányról</i></p>	<p>Advent 3. vasárnapja, A év</p>
<p>Advent negyedik vasárnapja <i>Tartsatok penitenciát!</i></p>	<p>Advent 2. vasárnapja, C év</p>
<p>Karácsony második napja <i>A keresztényi szeretetről és türelemességről</i></p>	<p>Szent István vértanú ünnepe</p>
<p>Karácsony után való vasárnap <i>A világ Megváltója sokaknak feltámadására tétetett</i></p>	<p>Evangélium – mint Gyertya- szentelőkor</p>
<p>Újév napja <i>Hálát rebegünk Istennek az elvett jókért</i></p>	<p>Újév napja</p>
<p>Jézus neve napja <i>Jézus neve csudálatos név</i></p>	<p>Jézus neve napja</p>
<p>Vízkereszt <i>Most is támaszt az Isten új meg új csillagot</i></p>	<p>Vízkereszt, Urunk megjelenése, A, B, C év</p>
<p>Vízkereszt utáni ötödik vasárnap <i>A testvéri szeretet szükséges voltáról</i></p>	<p>Szentlecke – mint Szent Család vasárnapján, karácsony utáni vasárnap</p>
<p>Hamvazószerda <i>Az üdvösség napja virradt ránk</i></p>	<p>Hamvazószerda</p>
<p>Böjt második vasárnapja <i>A csapásokat és szenvedéseket békével elviselni</i></p>	<p>Nagyböjt 2. vasárnapja, A év</p>

Húsvét napja I. <i>A bűnről, mint az emberiség gyilkosáról</i>	Nagyszombat, B év
Húsvét napja II. <i>Jézus Krisztus csakugyan feltámadt</i>	Húsvétvasárnap, B év
Húsvét után második vasárnap <i>Jézus jó Pásztor</i>	Húsvét 4. vasárnapja, B év
Húsvét után harmadik vasárnap <i>A földi szenvedésekről</i>	
Húsvét után ötödik vasárnap <i>Az imádságról</i>	Felhasználható évközi 17. vasárnap, C év
Urunk mennybemenetele <i>Jézus mennyei királyságáról</i>	Urunk mennybemenetele, főképp B év
Áldozócsütörtök <i>Jézus Krisztus az Atyaistennek jobbján ül</i>	Urunk mennybemenetele, főképp B év
Gyermekek első áldozására <i>Vendégetek lesz az Isten Fia</i>	
Pünkösd napja <i>A Szentlélekisten ereje és hatalma</i>	Pünkösdvasárnap, A, B, C év
Szentháromság vasárnapja <i>Az Isten lényegére nézve egy, személyére nézve három</i>	Szentháromság vasárnapja
Pünkösd után nyolcadik vasárnap <i>A tékozlás vétek</i>	Évközi 25. vasárnap, C év
Pünkösd után tizedik vasárnap <i>Aki magát felmagasztalja, megaláztatik</i>	Évközi 30. vasárnap, C év

Püünkösöd után tizennegyedik vasárnap <i>Miért kell mindenekelőtt az Isten országát keresni?</i>	Évközi 8. vasárnap, A év
Püünkösöd után tizenötödik vasárnap <i>Azon szomorú helyzetről, amelybe a halálos bűn taszítja az embert</i>	Évközi 10. vasárnap, C év
Püünkösöd után tizenhatodik vasárnap <i>Egy parányi okunk sincs a kevélységre</i>	Évközi 22. vasárnap, C év
Püünkösöd után tizennyolcadik vasárnap <i>A bűnbocsátó hatalomról</i>	Évközi 7. vasárnap, B év
Püünkösöd után huszadik vasárnap <i>Hit nélkül sem személy- és vagyonbiztonság nincs, sem üdvösség</i>	Felhasználható évközi 9. vasárnap, C év
Püünkösöd után huszonharmadik vasárnap <i>A rágalmazásról</i>	Felhasználható évközi 13. vasárnap, B év
Püünkösöd után huszonharmadik vasárnap <i>Aki Jézusban hisz, annak nem szabad a haláltól félni</i>	Felhasználható évközi 13. vasárnap, B év

A SZENTEK ÜNNEPEI

Gyertyaszentelő Boldogasszony <i>Miként szerette és miként szereti Mária az embert?</i>	Urunk bemutatása, Gyertyaszentelő
Péter és Pál napja <i>A szentségek malasztjait használni el ne mulasszuk!</i>	Szent Péter és Szent Pál ünnepe
Szent Mária Magdolna napja <i>Az igaz megtéréshez igaz bánat és szeretet szükségeltetik</i>	Szent Mária Magdolna ünnepe
Nagyboldogasszony napja <i>Mártának és az ő húgának, Máriának házi jelenetéről</i>	Nagyboldogasszony ünnepe
Szent István király napja I. <i>Legyünk jó keresztények és igaz polgárok</i>	Szent István király ünnepe
Szent István király napja II. <i>A keresztény katolikus hit szükséges és hasznos voltáról</i>	Szent István király ünnepe
Keresztfelszentelésre <i>A keresztről, mint a világnak legfőbb örömeről</i>	Keresztszentelésre
Mindenszentek napja <i>A bőséges jutalomról, melyet Jézus a jó keresztényeknek ígér</i>	Mindenszentek ünnepe

SZÓ- ÉS SZÓLÁSMAGYARÁZATOK

akó – 1. 54,3 literes űrmérték 2. valamiből egy akó mennyiség.

alamizsna – 1. csekély (főként élelmezési jellegű) anyagi segítség, ellátás 2. koldusoknak juttatott (pénz)adomány.

allegória – itt: hosszabb gondolatsoron, esetleg egész művön keresztülvitt, mozzanatról mozzanatra megvilágított metafora vagy megszemélyesítés.

allegorizáltság – itt: allegórián alapuló, összetett képi kifejezés-mód.

archaizmus – 1. régies szóhasználat vagy beszédfordulat 2. műalkotásban tudatosan használt régi elem.

áspis – áspiskígyó: 1. egyiptomi szemüveges kígyó 2. ötven–hetven centiméter hosszú európai viperafajta 3. házsártos, gonosz személy (különösen nő).

attitűd – itt: magatartás, viselkedés, modor.

atyafi – itt: rokon.

balzsam – némely forró égövi növénynek illatos olajat tartalmazó gyantás nedve, ill. az ebből készült (gyógy)szer. Átvitt értelemben: lelki vigasz.

burján – (buján növő) gyom.

Chrysostom(us) – Aranyszájú Szent János állandó latin jelzője.

csupa – itt: csupán.

ecce homo – „íme az ember” (Pilátus szavai, amikor a tömeg elé vezeti Jézust).

éden – édenkert, paradicsom, itt: annak a vidéknek a neve, ahol az első emberpár, Ádám és Éva tartózkodott.

elménckedés – okoskodás, bölcsködés, szellemeskedés.

elválhatlan – elválhatatlan.

evangéliom – evangélium („örömhír”): 1. az Újszövetségi Szentírásnak Jézus életével és tanításával foglalkozó négy könyve 2. a szentmisében ebből a műből felolvasott részlet.

farizeus – a vallási törvények formális megtartására ügyelő, szenteskedő vallási-politikai párt híve az ókori Júdeában. Átvitt értelemben: képmutató, álszent ember.

feddhetlen – feddhetetlen.

foganatlan – itt: hatástalan.

garád – felhányt földből, kőből és sövényből álló kerítés.

garmada – itt: halom, kupac, ill. (jelzőként) nagy mennyiségű, sok, egy csomó, egész sereg.

gíra – 1. az arany és ezüst hajdani súlymértéke 2. képzelt számítási pénz, mely Magyarországon általában négy körmöci aranyforinttal felérő értéket képviselt.

gözü – güzü: a házi egérnél kisebb mezei rágcsáló.

ha – itt: hogy.

hozsanna, hozsánna – 1. Istent dicsőítő felkiáltás 2. dicsőítő, ujjongó ének.

írástudó – itt: (héber) írásmagyarázatban, vallási törvényekben járatos személy.

istápol – gyógyít, gyámolít, segít valakit, gondoskodik róla.

ízék – a takarmány hulladéka.

Jozafát völgye – az általános ítélet és a legvégső harc színhelyének jelképes neve.

Jesse – Jessze: Dávid király atyja, előkelő betlehemi család feje. Izajás jövendölésében, Szent Máté és Szent Lukács nemzetségfájában a Messiás őseként szerepel. Izajás Krisztust mint Jessze törzséből kihajtott vesszőt említi. Ez ihlette azokat az ábrázolásokat, melyek Jesszét mint terjedelmes fa gyökerét ábrázolják, a belőle kinőtt törzs legmagasabb ágán pedig a Szűzanya jelenik meg kezében a gyermek Jézussal.

kegyelem, malaszt – itt: a bűnbocsátó isteni szeretet.

kenet – szent kenet: sűrű olaj, ill. könnyen kenhető kenőcs, mely a liturgiában a személyek vagy tárgyak megszentelésének egyik eszköze.

kerub, kerubim – a legmagasabb rangú angyal.

kolligátum – a könyvkötő, a gyűjtő vagy a könyvtár által összeállított kötet, melybe több, egymástól független művet kötöttek egybe.

konkoly – liláspiros szírmű mérgező gyomnövény, ill. ennek apró fekete magja (mely „a tiszta búza közé keveredik”).

kopó – itt: a vadat felhajtó vadászkutya.

koronás próféta – Dávid király.

koronkint – koronként, itt: alkalmanként.

könyű – könnyű.

község – itt: közösség.

lator – gonosztevő. Itt: az a két lator, akiket Krisztussal együtt feszítettek keresztre.

lélekismeret – itt: lelkiismeret.

levita – 1. a régi zsidóknál: Lévi nemzetségéből való, templomi szolgálatokat végző személy 2. kispap.

liceum – itt: az (egri) katolikus egyházi főiskola.

liturgikus – az egyházi szertartásokkal kapcsolatos, azok rendjéhez és szelleméhez igazodó.

manna – 1. a *Szentírás* szerint: égből hullott eledel 2. némely növénynek gyógyyszerül használt édes váladéka.

mecénás – a tudományok és a művészetek bőkezű pártfogója (a Kr. e. I. században élt Maecenas gazdag római polgár nevéből).

metaforikus – képes, átvitt értelmű (kifejezés); metaforákkal, – azaz hasonlóságon alapuló szóképekkel – élő (nyelvezet, stílus).

mindazáltal – mindazáltal, mindazonáltal.

miscellania – miszcellánea, itt: kisebb közlemények.

nemtő – valaminek képzelt védőszelleme vagy jelképes megismerésítője.

ninivíták – niniveiek.

növendékség – gyerekek.

nyilván – itt: nyilvánosan.

ölyű – ölyv.

pallos – széles pengéjű, egyenes, hosszú kard.

panteisztikus – annak a filozófiai irányzatnak a jellemzőit mutatja, amely a világ, a természet egészét és minden egyes jelen-ségét Istennel azonosítja, ill. Isten megnyilatkozásának tekinti.

paradigmatikus – mintaszerű, szabályszerű, példaszerű.

párta – régi magyar viseletként: hajadon lányok korona vagy félhold alakú fejéke. Átvitt értelemben: leányság, szüzesség.

pecér – itt: sintér, gyepmester (segédje).

példánykép – példakép.

penitencia – vezeklés.

prófécia – jóslat, jövendölés.

publikánus – itt: adószedő, vámszedő.

recenzens – bíráló, műbíráló, ismertetés írója.

repkény – 1. kék, ajakos virágú, indás növény 2. borostyán.

retorika – szónoklattan, ékesszólástan.

révpart – itt: utolsó állomás, végcél.

sáfár – 1. anyagi javak (elsősorban élelmiszerek) felügyelője, gazdatiszt 2. eszményi értékek őre, gondviselője.

sarkkő – itt: szilárd alapelv.

szajkó – 1. tarka tollazatú, a varjúval rokon, utánzásra képes énekesmadár 2. itt: valamely szöveget gépiesen, megértés nélkül ismételtető személy.

szakrális – 1. isteni, természetfeletti eredetűnek tartott 2. szent, szentséges.

szamaritánus – 1. az ókori Palesztina Szamária nevű tartományának lakosa 2. itt: irgalmas ~: ellenségén is segítőkész, nagyon jószágos személy.

szeminárium – itt: katolikus papnevelő intézet.

szenstégtörés – 1. vallásilag szentnek tekintett parancsot, személyt, dolgot stb. meggyalázó magatartás, cselekedet 2. nagy tisztetben tartott eszme, hagyomány stb. megsértése.

szeráf – hatszárnyú angyal, az angyalok rendjében az egyik legmagasabb rangú.

Szerafikus Ferenc – Assisi Szent Ferenc.

szinte – itt: szintén.

szövétnék – fáklya, ritkábban: gyertyatartó.

teológia – 1. hittudomány 2. hittudományi főiskola.

traktál – itt: jóltart valakit valamivel.

tulajdon – itt: tulajdonság.

tűrődelmesség – türelem.

Úrnak szekrénye – frigyszekrény: 1. frigyláda: az *Ószöve*t-ségben a mózesi tízparancsolat két kőtábláját és más kegytárgyakat őrző láda 2. zsinagógában a tórát tartó fülke.

virilis(ta) – 1945 előtt: a legtöbb adót fizetők közé tartozó személy (mint valamely közigazgatási testület tagja).

viszonyosság – itt: kölcsönösség.

visszatartás – itt: a fejlődés akadályozása, (társadalmi) elmaradottság.

visszavonás – itt: viszálykodás, pártoskodó egyenetlenség.

zsolozsma – szerzetesek, papok számára előírt, naponként (közösen) elmondandó vagy elénekelendő ima.

zsoltáros király – Dávid.

TARTALOM*

Ajánlás (Kladiwa Imre)	5
Jászapáti költője és hitszónoka. <i>Arcképvázlat</i>	
<i>Pájer Antalról</i> (Lisztóczky László)	8
<i>A szent beszéd</i>	31

AZ EGYHÁZI ÉV VASÁRNAPJAI ÉS ÜNNEPEI

Advent első vasárnapján	37
<i>Két sóhaj</i>	40
Advent második vasárnapján	43
<i>Dicsértessék!</i>	46
Advent negyedik vasárnapján	48
<i>Karácson napján</i>	55
Karácson második napján	57
Karácson után való vasárnap	62
<i>Tűz és víz</i>	64
Újév napján	65
<i>Új évre</i>	70
Jézus neve napján	72
<i>Jézus neve napján</i>	76
Vízkereszt napján	77
Vízkereszt után ötödik vasárnap	81
<i>Az ember szeretete</i>	84
Hamvazószerdán	85
<i>Paradicsom és Getsemáne kertje</i>	87
Böjt második vasárnapján	88

* A prédikációkat álló, a verseket *dőlt* betűvel jelöltük.

<i>Ecce homo</i>	91
Húsvét napján I.	93
<i>Jákob létrája</i>	97
Húsvét napján II.	98
Húsvét után második vasárnap	102
<i>Isten báránya</i>	106
Húsvét után harmadik vasárnap	107
<i>Túrók, mint Szent Jób</i>	111
Húsvét után ötödik vasárnap	113
<i>Könyörgés esőért</i>	116
Urunk mennybemenetele napján	118
<i>Jézust királynak választják</i>	125
Áldozósütörtökön	126
<i>Jámbor kíváнат</i>	131
Gyermekek első áldozására	132
<i>Az árva</i>	135
Pünkösd napján	136
<i>Pünkösd napján</i>	139
Szentháromság vasárnap	141
Pünkösd után nyolcadik vasárnap	145
Pünkösd után tizedik vasárnap	149
<i>Jézus a számaron</i>	152
Pünkösd után tizenegyedik vasárnap	153
Pünkösd után tizenötödik vasárnap	157
<i>Megtérés</i>	160
Pünkösd után tizenhatodik vasárnap	161
<i>Koldus és gazdag a templomban</i>	164
Pünkösd után tizennyolcadik vasárnap	165
<i>Az Oltáriszentséghez</i>	168
Pünkösd után huszadik vasárnap	169
Pünkösd után huszonharmadik vasárnap I.	173
Pünkösd után huszonharmadik vasárnap II.	180

A SZENTEK ÜNNEPEI

Gyertyaszentelő Boldogasszony napjára	187
<i>Ave Maria</i>	191
Péter és Pál napján	193
<i>Odaengedés</i>	197
Szent Mária Magdolna napján	198
<i>Absolonnak és Magdolnának hajfürte</i>	203
Nagyboldogasszony napján	204
<i>Himnusz a Szűz Máriához</i>	208
Szent István király napján I.	210
<i>Szent István király napján</i>	213
Szent István király napján II.	217
<i>Egy oltárkép</i>	220
Keresztfelszentelésre	223
<i>Ha én fülemile volnék</i>	227
Mindenszentek napján	229
<i>Szent asszony</i>	234
A könyv használatához (Kladiva Imre)	235
Szó- és szólásmagyarázatok	240

ELŐFIZETŐK

Aszód

Tóth Lászlóné

Balatonederics

Dr. Tajti József

Bonyhád

Kaszásné Horpácsi Ilona

Budapest

Békéssy Gábor

Dr. Bíróné Berente Ilona

Dr. Bodonyi József

Jámbor Zoltánné

Kiss Ferencné

Kovács Erika

Kovács Károlyné

Nagypál Éva

Nényei László Dánielné

Dr. Nyitrai Anna

Pataki Tibor

Pethes András

Dr. Székely Mózes

Dr. Szekeres Imre

Dr. Szelényi Lajosné

Vargáné Andrási Edit

Budapest-Újpest

Mihályi Gábor Károly

Debrecen

Dr. Körtvélyesi Andor

Lesznyákné Berente Erika

Simonváros Miklós

Dunakeszi

Bagi Miklós

Mózes Lajosné

Eger

Dr. Budai László

Deli János

Gazsi Diána

Fót

Kis Miklós

Gödöllő

Dr. Birkás Márta

Mihályi János

Utasi István

Gyöngyös

Benyovszky Pál

Hejőcsaba

Dr. Nagy Lajos

Iklad

Lados István

Jászapáti

Ádám Istvánné

Ádám Lászlóné

Agócs Julianna

Andrási Lászlóné

Bagi Jánosné

Balláné Szabó Ilona

Balta Attila

Baltás Istvánné

Báthor Béla

Berente László

Béres Ferenc

Birkás András

Birkás Istvánné

Birkás Nándor
Birkás Sándorné
Birkás Terézia
Birkás Vince és felesége
Bódiné Jász Villő
Bolyós István
Borbás Ágnes
Dr. Boros Anikó
Brlázs Erika
Budai Jánosné
Budai Jánosné
Budainé Szalkári Rózsa
Deli Mária
Dósa Jenőné
Dósa Levente
Farkasné Besenyei Mária
Friczné Urbán Magdolna
Fülöp Ferenc, Kovács Krisztina
Fülöp Ferenc, Péter, Rusvai
Rozália
Fülöpné Kovács Krisztina
Gulyásné Tajti Éva
Dr. Győri Gyula
Dr. Hárskuti Lászlóné
Horpácsi Imréné
Horváth János
Horváth Jánosné
Horváth Lászlóné
Hubai család
Illés Péter
Jászapáti Város Önkormányzata
Jászapátiak Baráti Egyesülete
Jászkör Egyesület

Dr. Kalmár Pálné
Kaszab Erzsébet Sarolta
Katona Zoltánné
Kis Béla
Kis Eszter
Kiss László
Kladiva Imre
Koczka Józsefné
Kovács Attiláné
Dr. Kurucz Andrásné
Lencse Péter
Lóczi Imréné
Lóczi István
Lóczi Lajosné
Lóczi Tímea
Magyarné Rusvai Katalin
Mészáros Lőrinc Gimnázium,
Szakközépiskola és Kollégium
Mihályi György
Mihályi Jánosné
Mihályi Jánosné
Mihályi József
Mihályi László
Mihályi Pál
Mihályi Sándorné
Miklósne Ballagó Katalin
Müller Attila
Nagy Erzsébet
Nagy Gáborné
Nagy József
Nagy Józsefné
Nagy-Pál Sándorné
Nagypéter Mária

Némethné Nagy Mária
Pataki Vincéné
Pető Lajos
Pintérné Pomázi Rozália
Pócs János
Pongó Sándor és felesége
Réz Judit
Rusvai Istvánné
Senográczki Ferencné
Somogyi Katalin
Szabari Pál
Szabó Györgyné
Szabó István
Szabó Istvánné
Szabó Lajos
Szikszai Mária
Szlávik Ferenc, Rusvai Erzsébet
Tajti Csaba
Tajti Józsefné
Tajti Lászlóné
Tajtiné Borbás Katalin
Tóth Gáborné
Tóth Gáborné
Tóth Istvánné
Tóth Jánosné
Tóth Jánosné
Tóth Józsefné
Töröcsik Kálmánné
Töröcsik István
Dr. Túri József
Urbán Béla
Utasi Ignác
Utasi János

Vágó Pál Általános és Alapfokú
Művészeti Iskola
Vágó Péterné
Vándorfy János Honismereti
Szakkör
Városi Könyvtár és Művelődési
Központ
Végh Zoltán, Szlávik Dalma
Zagyi Sándor, Fülöp Ágnes
Zsemberi Istvánné
Zsemberiné Kis Valéria
Jászberény
Ádámné Béres Éva
Csomor Józsefné
Dr. Farkas Ferenc
Gyarmathi Andrea
Háfra Edina
Nagy Sándor
Suba György, Suba Györgyné dr.
Dr. Szabari Gábor
Túrócziné Varga Ildikó
Városi Könyvtár és Információs
Központ
Jászdózsza
Fricz Jánosné
Jászfelsőszentgyörgy
Szent György ÁMK
Jászfényszaru
Csőke György
Jászivány
Tajti Miklósné
Jászkóhalma
Fodor István Ferenc

Szőllősi Károlyné

Jászkisér

Dr. Mike Miklós

Jászladány

Gonda Zoltánné

Jászszentandrás

Kóczyán Gyuláné

Molnár István

Tóth Sándor

Kecskemét

Kálmán Mária

Tari Timótné

Kistarcsa

Budai Lajos

Kocsér

Antal Domokosné

Kunszentmárton

Józsa László

Maglód

Pálosiné Borbás Anikó

Miskolc

Lóczi Péter

Miskolc-Újdiósgyőr

Szikszai István

Nagykálló

Vitai László

Pécel

Pataki Sándor

Pécs

Kincses Ferencné Simonváros

Anna dr.

Rákoshegy

Koczka Annamária

Solymár

Gulyás Béla

Szeged

Mihályi Ilona

Székesfehérvár

Pongó Ferenc

Szigetszentmiklós

Vígh Tibor

Szolnok

Bors Istvánné

Gabula Miklós

Verseghy Ferenc Megyei

Könyvtár

